

Συνέσιος μοναχός Αγιορείτης (Ιβηρίτης)
ο Μυτιληναίος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ «ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΑΣ»
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΥ ΕΚΠΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΑΧΙΛΛΕΥΣ Γ. ΧΑΛΔΑΙΑΚΗΣ

ΣΕΙΡΑ: ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ~ 2

ISBN: 978-618-83987-6-4

© «ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΑΣ» ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΥ ΕΚΠΑ
Τους λογότυπους του εξωφύλλου σχεδίασε η **Ελεάννα Μαρτίνου**· την ευχαριστούμε θερμά

Εικόνα εξωφύλλου: Κουτλ. 421, φ. 46ν [: *Καὶ νῦν, θεοτοκίον, ὅπερ ἐσυνετέθη κάμοῦ
διδασκάλου κὺρ Συνεσίου· ἤχος α΄ Ἡ ἀμνάς καὶ παρθένος*]

Χρήστος Τ. Πελτέκης

Συνέσιος μοναχός Αγιορείτης
(Ιβηρίτης) ο Μυτιληναίος

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
Επιβλέπων Καθηγητής: ΑΧΙΛΛΕΥΣ Γ. ΧΑΛΔΑΙΑΚΗΣ

ΑΘΗΝΑ 2025

Το παρόν βιβλίο αποτελεί Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, εκπονηθείσα στο πλαίσιο λειτουργίας του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Σπουδές στην Ιστορία, την Πνευματικότητα, την Τέχνη και την Μουσική Παράδοση του Αγίου Όρους», του Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας και Χριστιανικού Πολιτισμού, της Θεολογικής Σχολής, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

- Μέλη της τριμελούς συμβουλευτικής επιτροπής: Καθηγητής ΑΧΙΛΛΕΥΣ Γ. ΧΑΛΔΑΙΑΚΗΣ (Επιβλέπων) | Καθηγητής π. ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΠΑΡΗΣ | Καθηγήτρια ΜΑΡΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
- Η Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία κρίθηκε (και αξιολογήθηκε με τον βαθμό ΑΡΙΣΤΑ) την 10^η Φεβρουαρίου 2021, ενώπιον της παραπάνω τριμελούς επιτροπής

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
Εθνικού και Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Σελιδοποίηση: Σταυρούλα Ζαχαρόγιαννη, Εκτύπωση: Τμήμα Τυπογραφείου ΕΚΠΑ

Επιμέλεια έκδοσης: Αχιλλεύς Γ. Χαλδαιάκης

Στους γονείς μου
Τριαντάφυλλο και Βασιλική

ΠΡΟΛΟΓΙΣΜΑ

Το ανά χείρας βιβλίο αφιερώνεται σε μία ήκιστα γνωστή αγιορειτική μουσική φυσιογνωμία, τον μοναχό Συνέσιο Ιβηρίτη, τον Μυτιληναίο. Αποτολμάται, εν προκειμένω, μία πρώτη συστηματική και ενδεδειγμένη ερευνητική προσέγγιση στον βίο και το έργο του εν λόγω Αγιορείτου μοναχού, μιας ενδιαφέρουσας περίπτωσης ψάλτου, δασκάλου, μελοποιού, εξηγητή και κωδικογράφου, που δραστηριοποιήθηκε στο Αγίον Όρος κατά την πρώτη τριακονταετία, κυρίως, του 19^{ου} αιώνα.

Η παρούσα έρευνα αποτελεί πρωτοκάρπιο της επιστημονικής δραστηριότητας του Χρήστου Πελτέκη και εκπονήθηκε ως Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Σπουδές στην Ιστορία, την Πνευματικότητα, την Τέχνη και την Μουσική Παράδοση του Αγίου Όρους», του Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας και Χριστιανικού Πολιτισμού, της Θεολογικής Σχολής, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ο συγγραφέας, παρ' ότι διεξήγαγε την όλη έρευνα κατά τη δυσχέιμερη περίοδο της πανδημίας, επιχειρεί, με ακαταπόνητη φιλοτιμία και απαραμείωτη φιλοπονία, την αποκρυπτογράφηση της βιοεργογραφικής παρουσίας του Συνέσιου, ανασυστήνοντας το μουσικό του αποτύπωμα όχι μόνον μέσα από τις λιγοστές υπάρχουσες βιογραφικές νύξεις των πηγών, αλλά κυρίως μέσα από την αδιαμεσολάβητη προσέγγιση και αναλυτική μελέτη των μουσικών καταλοίπων του Ιβηρίτου μοναχού.

Η εργασία αναπτύσσεται σε δύο ευδιάκριτα μέρη: στο πρώτο αποτυπώνεται μεθοδικά το σύνολο των διαθέσιμων βιοεργογραφικών στοιχείων του μελοποιού, στηριγμένο κατά κύριο λόγο σε πυκνές πηγαίες μαρτυρίες, ενώ στο δεύτερο, επιχειρείται η προσέγγιση της μουσικής φυσιογνωμίας του Συνέσιου. Επισημαίνονται, αδρομερώς, οι πλέον αξιοσημείωτες πτυχές της: χαρτογραφείται, με επιμονή, μεθοδικότητα και προσεκτική εξέταση των πηγών, ένας αναλυτικός εργογραφικός πίνακας με τα ως σήμερα γνωστά μελοποιήματα του Συνέσιου, που συμβάλλει τα μέγιστα στη σταδιακή ανασύσταση της συνθετικής ταυτότητάς του· ανιχνεύονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της μουσικής γραφής του, με εύλογη έμφαση στον κώδικα Κουτλουμουσίου 421 –μοναδικό ως τώρα γνωστό

αυτόγραφο του Συνέσιου—, κώδικα με βάση τον οποίον επιχειρείται περαιτέρω εμβάθυνση στην αισθητική ιδιοπροσωπία του κωδικογράφου· υπογραμμίζονται οι όποιες –τεκμηριωμένες ή εικαζόμενες– μουσικές επιρροές του Συνεσίου, καθώς και η πιθανή σχέση του με την ψαλτική παράδοση του περιβάλλοντός του (με αξιοσημείωτη επισήμανση, για παράδειγμα, τη συνάφειά του με τον Νικόλαο Δοχειαρίτη)· καταγράφονται και ταξινομούνται επιμελώς οι (βεβαιωμένες και αμφιβαλλόμενες) μελοποιήσεις του Ιθιρίτου μοναχού, όπως αυτές εντοπίζονται σε χειρόγραφες μουσικές πηγές, ευάριθμες των οποίων εκδίδονται, μάλιστα, το πρώτον στο ανά χείρας πόνημα, προκειμένου να διευκολυνθεί μια πρώτη τροπική και μορφολογική και υφολογική προσέγγιση της συνθετικής τεχνοτροπίας του Συνεσίου.

Η συμβολή της παρούσας εργασίας είναι διττή: αφ' ενός μεν οικοδομεί μία βάση δεδομένων που συνιστά εφαλτήριο για μελλοντική, περαιτέρω αναλυτική, μελέτη του έργου του Συνεσίου, αφ' ετέρου δε υπογραμμίζει με έμφαση την ανάγκη προσέγγισης των αγιορειτικών πηγών με ανανεωμένα ερευνητικά εργαλεία. Η ερευνητική ευσυνειδησία του συγγραφέα, σε συνδυασμό με την επιμονή και την ακρίβειά του, επέτρεψαν τη δημιουργία μιας μελέτης που διακρίνεται για τη σοβαρότητα της τεκμηρίωσης, τον σεβασμό προς τις πηγές, την αποφυγή αυθαίρετων ερμηνειών· μιας μελέτης που επιδιώκει την ανάγνωση του έργου του Συνεσίου όχι απλώς ως καταλοίπου του παρελθόντος, αλλ' ως αειθαλούς υλικού της μουσικής επιστήμης και ψαλτικής πράξης. Πρόκειται, αναμφίβολα, για μια πράξη σεβασμού προς το «άγνωστο» και «ανεξερευνητο», για μια έμπρακτη υπενθύμιση ότι η μουσικολογική έρευνα προσοδεύει όχι μόνον με ευρήματα αλλά και με ερωτήματα.

Η έκδοση του παρόντος πονήματος εντάσσεται στο εκδοτικό πρόγραμμα του «Εργαστηρίου Βυζαντινής Μουσικολογίας» του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, μιας ακαδημαϊκής δομής με διαρκή στόχο την προβολή, ανάδειξη και συστηματική τεκμηρίωση της βυζαντινής και μεταβυζαντινής μουσικής δημιουργίας και των φορέων της.

Καθηγητής Αχιλλεύς Γ. Χαλδαιάκης

Διευθυντής του «Εργαστηρίου Βυζαντινής Μουσικολογίας» του ΤΜΣ του ΕΚΠΑ

[illegible]

Κουτλ. 421, φ. 204v: Δύναμις, τοῦ Κορώνη, ἐξηγήθη παρ' ἐμοῦ,
κατὰ τὸ ὕφος τοῦ Ἁγίου Ὁρους· ἦχος β' Ἅγιος ὁ Θεός

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Όταν ο επιβλέπων καθηγητής μου, Αχιλλέας Χαλδαιάκης, μου πρότεινε σαν θέμα της διπλωματικής μου εργασίας, η οποία θα επισφράγιζε τον κύκλο των μεταπτυχιακών μου σπουδών για τη μουσική παράδοση του Αγίου Όρους, την ενασχόλησή μου με τον Συνέσιο Ιθιρίτη, δέχτηκα σχεδόν αμέσως μεν, ταράχθηκα δε, καθώς ελάχιστα γνώριζα για εκείνον, όπως και ελάχιστα γνώριζαν και οι περισσότεροι εκ των ερωτηθέντων συναδέλφων στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα, ψάλτες, ακόμα και μέλη του ακαδημαϊκού προσωπικού της Σχολής. Το δέωρησα λοιπόν εξ αρχής ένα δύσκολο εγχείρημα, το οποίο έγινε ακόμα δυσκολότερο όταν ανακάλυψα ότι οι πηγές που ενδεχομένως θα έπρεπε να ερευνηθούν ώστε να αποκαλυφθούν όσα περισσότερα στοιχεία ήταν δυνατόν για τον Συνέσιο, ήταν στη συντριπτική τους πλειοψηφία στο Άγιον Όρος. Η απόσταση από τον Άθω αλλά και η δυσκολία πρόσβασης στις αυθεντικές πηγές των βιβλιοθηκών του Όρους, αποτελούν, ακόμη και τη στιγμή που γράφονται αυτές οι τελευταίες γραμμές, βάσιμες αιτίες εκούσιας μη ενασχόλησης με τον απίστευτο πλούτο που βρίσκεται στα ράφια των Μονών του, ικανότατων επιστημόνων-ερευνητών, οι οποίοι, κάτω από άλλες συνθήκες θα είχαν προχωρήσει ενδεχομένως αρκετά βαθύτερα στη μουσικολογική έρευνα με προφανή αποτελέσματα για όλη την επιστημονική κοινότητα. Επίσης, ωσάν να μη έφθναν τα προβλήματα που προαναφέρθηκαν, εμφανίσθηκε στην Ελλάδα ο ιός COVID 19, τον Φεβρουάριο του 2020, με αποτέλεσμα η πρόσβαση στο Άγιον Όρος να απαγορευτεί σε όλους τους επισκέπτες.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, έστρεψα την προσοχή μου αποκλειστικά στους ήδη δημοσιευμένους καταλόγους χειρογράφων, κυρίως των αγιορειτικών, οι οποίοι αποτέλεσαν τη βάση της παρούσας εργασίας. Μέσα από τα ήδη δημοσιευμένα και καταλογογραφημένα χειρόγραφα έγινε η άντληση των πρώτων πληροφοριών για την εργοβιογραφία του Συνεσίου, η οποία στη συνέχεια επεκτάθηκε σε όλες τις πιθανές κατευθύνσεις. Τα αποτελέσματα οργανώθηκαν σε δύο μέρη: το πρώτο πραγματεύεται τα εργοβιογραφικά δεδομένα που προέκυψαν και το δεύτερο τη μουσική προσωπικότητα και προσφορά του μελοποιού.

Ευχαριστώ ιδιαίτερα για την ολόθυμη βοήθειά τους: τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Αχιλλέα Χαλδαιάκη, τον διβλιοθηκάριο της Μονής Ιβήρων π. Θεολόγο, την υπεύθυνη του πολυτιμότεου αρχείου μικροταινιών του Πατριαρχικού Ιδρύματος Πατερικών Μελετών κα Άννα Λυσικάκου, τον καθηγητή της ΠΑΕΑΚ κ. Μιχάλη Στρουμπάκη και το μέλος Ε.Ε.Π. του Πανεπιστημίου Μακεδονίας κ. Βασίλειο Βασιλείου, οι οποίοι δέχτηκαν το μεγαλύτερο βάρος των οχλήσεων, ερωτήσεων, ηλεκτρονικών μηνυμάτων μου, προς ολοκλήρωση του πονήματος αυτού.

Χρήστος Τ. Πελτέκης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από την εποχή της συγκρότησής ως οργανωμένης μοναστικής πολιτείας (μέσα του 10^{ου} αι.), από τον τότε μοναχό και μετέπειτα Άγιο Αθανάσιο μέχρι και τις μέρες μας, το Άγιον Όρος θεωρείται το «καύχημα της Ορθοδοξίας και των μοναχών το περιήχημα». Η αιώνια έκφραση της ορθόδοξης λατρείας βρίσκει εκεί την απόλυτη πραγμάτωσή της. Η συνεχής αναφορά των Αγιορειτών πατέρων στο Δημιουργό, τους Αγίους και ειδικά στην υπεραγία Θεοτόκο «από φυλακής πρωίας μέχρι νυκτός», περνά μέσα από την ψαλμωδία των Αγιορειτών καλογήρων, η οποία ως ένα μέρος της ειδυλλιακής φύσης του ευλογημένου αυτού τόπου, περιφέρεται αντάμα με τους «αιωνίους ήχους της θάλασσας, του αέρα, των φύλλων και των πουλιών, φωλιάζοντας κάπου στις καμάρες των μοναστηριών»¹.

Στο περιβάλλον της Παναγίας, ο ενασχολούμενος με την ψαλτική τέχνη κάτοικός του, έχει τη δυνατότητα να καλλιεργήσει με τον ιδανικότερο τρόπο το άνωθεν δοθέν τάλαντό του (όπως και οι ενασχολούμενοι με τις υπόλοιπες εκκλησιαστικές τέχνες), γεγονός το οποίο ξεκινώντας ως «ευλογημένη διέξοδος» στην έκφραση των καλλιτεχνικών αναζητήσεών του, καταλήγει στην ανάπτυξη της ψαλτικής σε επίπεδο ψαλμώδησης, δημιουργίας νέων μελωδημάτων, διδασκαλίας και κωδικογραφίας, καθιστώντας το Άγιο Όρος και την ψαλτική τέχνη δύο «αξεχώριστες πραγματικότητες»².

Από την αποφράδα ημέρα της αλώσεως της Πόλης (29 Μαΐου 1453) και έπειτα, καθίστανται εύκολα διακριτές, παράλληλες πορείες της άνθησης ή της κάμψης της ψαλτικής τέχνης στο Άγιο Όρος και την Κωνσταντινούπολη με την εμφάνιση σπουδαίων μουσικών στο ένα από τα δύο αυτά μέρη, οι οποίοι επηρέασαν καταλυτικά τους ομότεχνούς τους στο άλλο. Η χρονική περίοδος μέσα στην οποία συντελείται

¹ Στάθης Γρ., *Αγιορείτες μελουργοί. Οι ήχοι τ' ουρανού*, Θεσσαλονίκη, 26 Νοεμβρίου 1997, σ. 4 (έκδοση στα πλαίσια των παράλληλων εκδηλώσεων της εκδόσεως των δημοσίων του Αγίου Ορους.)

² Γιαννόπουλος Εμμ., «Η συμβολή των Αγιορειτών Πατέρων στην ψαλτική τέχνη στα τέλη του 18^{ου} και στις αρχές του 19^{ου} αιώνα», *Άγιον Όρος πνευματικότητα και Ορθοδοξία Τέχνη, Β' Διεθνές Συμπόσιο, Θεσσαλονίκη, 11 - 13 Νοεμβρίου 2005*, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Μακεδονική βιβλιοθήκη, αρ. 102, Θεσσαλονίκη 2006, σ. 55.

πραγματική κοσμογονία στα ψαλτικά πράγματα είναι τα τελευταία χρόνια του 18^{ου} αιώνα καθώς και τα πρώτα του 19^{ου}. Τα χρόνια αυτά σημάδεψαν σε πολλαπλά επίπεδα τον νέο ελληνισμό και ειδικά στο Άγιο Όρος έδρασαν σπουδαίες μορφές, σε όλους τους τομείς έκφρασης της ψαλτικής τέχνης³. Τα αποτελέσματα των δράσεων αυτών μαρτυρούνται από την κατά μονές συλλογές μουσικών χειρογράφων που βρίσκονται στις βιβλιοθήκες αυτών και δημιουργήθηκαν τη συγκεκριμένη περίοδο, αλλά και από την παραδεδομένη στις μέρες μας ιδιαίτερη ασματική παράδοση, το περιώνυμο Αγιορείτικο ψαλτικό ύφος.

Η μονή των Ιβήρων έχει προσφέρει αρκετά στην παραπάνω εξέλιξη, όπως μαρτυρείται από την εμπλοκή πολλών Ιβηριτών πατέρων στα μουσικά τεκταινόμενα της εν λόγω περιόδου. Ήδη από τον 17^ο αιώνα, η μαθητεία του Κοσμά Ιβηρίτη του Μακεδόνα στην Πόλη, στον Γερμανό Νέων Πατρών είχε ως συνέπεια τη δημιουργία μουσικού σχολείου, τους καρπούς του οποίου γεύτηκαν οι επόμενες γενιές των Ιβηριτών πατέρων όπως και των κάθε λογής φιλόμουσων οι οποίοι μαθήτευσαν στη μονή των Ιβήρων⁴.

Ο Γρηγόριος Στάδης μας πληροφορεί για τις δυσκολίες της προσπάθειας καταγραφής της αγιορείτικης μελουργίας μέσω της κατάρτισης καταλόγων των Αγιορειτών μελουργών και του έργου τους. Ερευνώντας τα αγιορείτικα μουσικά χειρόγραφα καθώς και εκείνα έξω από το Όρος, συναντά κανείς συχνά ως μοναδικό προσδιορισμό δίπλα στο όνομα του μελουργού στην αναγραφή του τίτλου του ποιήματος, τη λέξη “μοναχός” ή “ιερομόναχος”, χωρίς να γνωρίζει αν ο κατά περίπτωση “μοναχός” ή “ιερομόναχος” είναι Αγιορείτης, διαμένει στο Άγιο Όρος για λίγο, ή ανήκει σε άλλο μοναστήρι εκτός του Άθωνα. Η ταπεινή και ηδελμημένη ανωνυμία εξάλλου του μοναχού μελουργού, η συνωνυμία και η σύγχυση ονομάτων και προσώπων, η λανθασμένη απόδοση του μέλους εξαιτίας «παραγνώσεων» στην κατά περίπτωση αντιγραφή, καθιστούν την αποκατάσταση της αλήθειας μια δύσκολη (αν όχι αδύνατη) υπόθεση. Ενώ ο συνολικός αριθμός των βυζαντινών και μεταγενέστερων Ελλήνων Αγιορειτών μελουργών πλησιάζει την εκατοντάδα, οι επώνυμοι, περίφημοι και ξακουστοί, γνωστοί ή ακόμα και άγνωστοι «ασίγητοι τέττιγες της ορθόδοξης υμνολογίας», οι οποίοι αποτελούν πια τους «πάντερπνους χορούς ψαλτών στα επουράνια»,

³ Στο ίδιο, σ. 56.

⁴ Ζήσιμος, *Κοσμάς Ιβηρίτης*, σσ. 40-41

κατατάσσονται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες: α) στο σύνολο των αγιορειτών μελουργών της καθαυτό βυζαντινής εποχής β) στους μελουργούς που μαρτυρούνται μόνο ως Αγιορείτες, χωρίς να προσδιορίζονται ειδικότερα ως ανήκοντες σε κάποια Μονή του Αγίου Όρους και γ) «στη μεγάλη χορεία των Αγιορειτών μελουργών», οι οποίοι (αυτο)μαρτυρούνται ως ανήκοντες σε συγκεκριμένη μονή⁵.

Ένας εκ των προαναφερθέντων πατέρων ο οποίος ανήκει στην τρίτη κατηγορία, έδρασε κατά τη χρονική περίοδο του τέλους του 18^{ου} αι. - αρχές του 19^{ου} και κατατάσσεται στη συνοδεία της μονής Ιβήρων, ο Συνέσιος μοναχός Ιβηρίτης Αγιορείτης, θα αποτελέσει και το αντικείμενο έρευνας αυτής της εργασίας, η οποία φιλοδοξεί να συγκεντρώσει όλες τις μέχρι τώρα διαθέσιμες πληροφορίες για τον βίο και το έργο του και ενδεχομένως να φωτίσει άγνωστες πτυχές της καλλιτεχνικής του δραστηριότητας.

⁵ Στάθης, ό.π., σσ. 4-5.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΒΙΟΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΣΥΝΕΣΙΟΥ ΙΒΗΡΙΤΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΒΙΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Μελετώντας την Ελληνική ιστορία των ετών της Τουρκοκρατίας, ειδικά δε τους δύο αιώνες πριν την απελευθέρωση (17^ο και 18^ο), αναγνωρίζει κανείς την καθολική συμμετοχή και προσφορά του Αγίου Όρους στην παλινόρθωση του έθνους σε πολλαπλά επίπεδα. Ο θεμέλιος λίθος της προσφοράς αυτής ήταν το καθεστώς το οποίο προνοητικά υπαγορεύτηκε από τους Αγιορείτες στον σουλτάνο Μουράτ Β΄ (1421-1451) στη Θεσσαλονίκη το 1430 και αμέσως μετά την πτώση της, ίδιο ακριβώς με αυτό το οποίο παρέδωσε ο γιός του, Μωάμεθ ο Πορθητής, το 1453 στον Γεώργιο Σχολάριο, πρώτο Οικουμενικό Πατριάρχη μετά την άλωση. Μετά από ειδική συμφωνία και προηγούμενη αναγνώριση της Τουρκικής κυριαρχίας από το Άγιο Όρος ζητήθηκε καθεστώς αυτοδιοίκησης με άσκηση επί πλέον πολιτικών δικαιωμάτων. Με το καθεστώς αυτό, φθάνοντας μάλιστα μέχρι και σε πλήρη αυτονομία, πέτυχαν οι Αγιορείτες να αναφέρονται απ' ευθείας στα Ανάκτορα όσον αφορά τις διοικητικές διαδικασίες, όπως ακριβώς ίσχυε κατά τη Βυζαντινή εποχή και όσον αφορά στα εκκλησιαστικά, στον Οικουμενικό Πατριάρχη, κερδίζοντας διαχρονικά την εύνοια των Σουλτάνων. Έτσι, όχι μόνο δεν απωλέσθηκαν οι υπάρχοντες εντός και εκτός του Άθω ναοί με την προσφιλή μέθοδο των κατά τόπους αρχόντων, αυτή της μετατροπής τους σε τζαμιά, αλλά τουναντίον και σε αντίθεση με ότι συνέβαινε σε όλη την Ελληνική επικράτεια, ανασυγκροτήθηκε η μονή Σταυρονικήτα και ανεγέρθησαν πολλοί ναοί σε όλο το Άγιο Όρος αλλά και στα μετόχια του. Μέσω της εκμετάλλευσης των εντός της χερσονήσου κτημάτων των μονών κυρίως στους τομείς της γεωργίας και κτηνοτροφίας, υπήρξε εισροή των απαραίτητων υλικών – εφοδίων αλλά και χρημάτων ώστε να πληρώνουν τις όποιες οικονομικές τους υποχρεώσεις (φόροι, πολεμικές εισφορές) και παράλληλα «μη φειδόμενοι πλέον χρημάτων» να επικεντρωθούν

στη διατήρηση του προσκυνηματικού, οικουμενικού και ησυχαστικού χαρακτήρα του Αγίου Όρους. Η μοναστική πολιτεία η οποία μέσω του απολύτου ασύλου παντός καταδυναστευομένου της εποχής και καθώς διατηρήθηκε πάση θυσία καθαρή από τη μόνιμη παρουσία ετέρων πλην των μοναζόντων, ειδικά δε στρατιωτικών ομάδων (έστω και αν η αναγκαστική αυτοάμυνα της περιοχής ενάντια σε ληστές και πειρατές ασκήθηκε από τους ίδιους τους οπλισμένους μοναχούς), μετατράπηκε επίσης σε καταφύγιο πλήθους εξόριστων Πατριαρχών και αρχιερέων αλλά και της ίδιας της Ελληνικής παιδείας, ως «κοιτίδα του Έθνους», επιτρέποντας την ακμή και ανθοφορία σχεδόν όλων των τεχνών οι οποίες άπτονταν της ζωής των κατοίκων του⁶.

Στο εσωτερικό της πολιτείας αυτής τη θέση του Πρώτου ως ανώτατου διοικητικού άρχοντα στις Καρυές καταλαμβάνουν από το έτος 1600 οι (δύο μέχρι πέντε) Γέροντες της Σύναξης ή Επιστάτες, οι οποίοι διορίζονται από τις τρεις πρώτες (ισχυρότερες) μονές Μεγίστης Λαύρας, Βατοπαιδίου και Ιδίων, έχουν διοικητική και δημαρχιακή εξουσία και συγκαλούν τη Μεγάλη Σύναξη η οποία αποτελείται από οφφικιούχους των μονών: Σκευοφύλακες, Προηγούμενους, Εκκλησιάρχες, Δικαίους και Γέροντες. Μεταξύ των διοριζομένων πρωτεύει ο κυρίως Επιστάτης ή Ναξίρης, ο οποίος διορίζονταν από οποιαδήποτε μονή, υπό την προϋπόθεση να ήταν πρόσωπο αναγνωρισμένης πείρας και μόρφωσης. Το καθεστώς αυτό συνεχίστηκε μέχρι και τη λήξη της επανάστασης, μεταβαλλόμενο όσον αφορά στην προσθήκη και της μονής Χιλιανδαρίου ως τέταρτη ισχυρή μονή και τη σαφή διάκριση των μονών σε «Μεγάλα» και «Πρόκριτα» Μοναστήρια. Τα τελευταία, εκτός των τιμών και της δύναμης που απολάμβαναν στην καθημερινότητα, είχαν και βαρύτερες υποχρεώσεις έναντι της μοναστικής πολιτείας (πληρωμή των μισών αναλογούντων σε όλο το Άγιο Όρος φόρων, εξεύρεση αναγκαιών δανείων) αλλά και της κυβέρνησης. Όσον αφορά στην εξωτερική επικοινωνία των μονών, η συνήθεια του ταξιδιού, η έξοδος από τον Άθω και περιοδεία δηλαδή μοναχών προς αναζήτηση οικονομικής βοήθειας, αλλά και η μόνιμη εκπροσώπηση του Αγίου Όρους κατά τους ΙΗ΄ και ΙΘ΄ αι. μέσω επιφανών αρχόντων (με την ιδιότητα του Επιτρόπου ή

⁶ Λαυριώτης Αλέξανδρος, «Το Άγιον Όρος μετά την Οθωμανική κατάκτησιν», *ΕΕΒΣ* 32 (1963), σσ. 113-121. Κοσμάς Βλάχος, διάκονος Αγιορείτης, *Η χερσόνησος του Αγίου Όρους Άθω και αι εν αυτή μοναί και οι μοναχοί πάλαι τε και νυν*, Μελέτη ιστορική και κριτική, Έν Βόλω, Πανθεσσαλικόν Τυπογραφείον Αθ. Πλατανιώτου, 1903, σσ. 81-82.

Εφόρου) στα δύο μεγάλα κέντρα, Κωνσταντινούπολη (από το 1773) και Θεσσαλονίκη (από το 1807), αποτελούν αφορμές επισκέψεως των μοναχών του Αγίου Όρους στις δύο αυτές πόλεις⁷.

Μετά την αναγνώριση της Τουρκικής κυριαρχίας και λόγω της εξαγοράς των κτημάτων των μοναστηριών (βακουφοποίηση), οι Μονές του Αγίου Όρους βρέθηκαν στη δυσάρεστη θέση της δημιουργίας μεγάλων χρεών. Ειδικά στους δύο αιώνες πριν από την Επανάσταση του 1821 (ΙΖ' και ΙΗ'), εκτός της συνηθισμένης φορολογίας και της μόνιμης συνήθειας των τουρκικών αρχών να επιβάλλουν πρόστιμα για οποιαδήποτε, αβάσιμη συνήθως αιτία, προέκυψε η απρόβλεπτη και διαρκής επιβολή στρατιωτικών εισφορών, καθώς η Τουρκία βρισκονταν σε εμπόλεμη κατάσταση για μεγάλη χρονική περίοδο. Για την πληρωμή των ανωτέρω ποσών η μοναχική διοίκηση του τόπου (Ιερά Κοινότητα ή Λόντζα), η οποία δεν μπορούσε να τα καλύψει από δικά της έσοδα ή οικονομικούς πόρους, κατέφευγε στο δανεισμό με τοκογλυφικά επιτόκια και ανατοκισμούς από Τούρκους και Εβραίους χρηματιστές. Παρά το αυξημένο ενδιαφέρον από πλευράς των εφοροεπιτρόπων Θεσσαλονίκης και Κωνσταντινουπόλεως, αλλά και της αξιοσημείωτης συνεισφοράς των εκάστοτε εύπορων Πατριαρχών και αρχιερέων που διέμεναν στο Άγιον Όρος, δεν κατέστη δυνατή η αποφυγή της δημιουργίας υπέρογκων τελικά χρεών από πλευράς των μονών του Αγίου Όρους. Στη δυσάρεστη αυτή κατάσταση του οικονομικού μααρασμού έπεσαν οι τρεις από τις τέσσερις πρόκριτες μονές Μεγίστης Λαύρας, Βατοπαιδίου και Χιλιανδαρίου. Αντιθέτως, η Μονή των Ιθήρων ευημερεί και πλουτίζει συνεχώς μέχρι την Επανάσταση του 1821, εξαιτίας της ανάπτυξης της επικοινωνίας της με τη Ρωσία και της ίδρυσης μετοχίων στη χώρα, μεταξύ των οποίων και ενοριακή Εκκλησία στη Μόσχα, τον Άγιο Νικόλαο⁸.

Όσον αφορά στην ψαλτική τέχνη και τη βιβλιογραφική δραστηριότητα παρατηρούνται τα εξής: Μετά από την Παλαιολόγια Βυζαντινή εποχή (1261-1453) στην οποία μεγάλοι συνθέτες και δάσκαλοι διαμόρφωσαν το βυζαντινό μέλος (Ιωάννης Γλυκός, ο Αγιορείτης Ιωάννης Κουκουζέλης και Μανουήλ Δούκας ο Χρυσάφης), παρουσιάζεται, όπως και στον ευρύτερο υπόδουλο ελληνικό χώρο μια μεγάλη κάμψη και στασιμότητα με κύριο χαρακτηριστικό την επιδίωξη της παράδοσης⁹, τον περιορισμό των μουσικών δραστηριοτήτων μόνο στη διδασκαλία και την αντιγραφή και τη μεταφορά

⁷ Λαυριώτης, *ό.π.*, σσ. 122-128.

⁸ Στο *ίδιο*, σσ. 217-221.

⁹ Χατζηγιακουμής, *Σχεδιάσμα*, σ. 18.

των κυριότερων μουσικών δραστηριοτήτων εκτός της Κωνσταντινούπολης στη Σερβία, Κύπρο και Κρήτη. Κατά την περίοδο 1500-1580, καταγράφεται μια αξιοσημείωτη αύξηση της αντιγραφής χειρογράφων, ειδικά στο Άγιο Όρος, το οποίο φαίνεται να υπήρξε σπουδαίο διβλιογραφικό κέντρο¹⁰. Στην επόμενη περίοδο προπαρασκευής για την ανανέωση (1580-1650), αντιγράφονται πολλαπλάσια της προηγούμενης περιόδου χειρόγραφα ενώ στις μουσικές δραστηριότητες προστίθεται και η σύνθεση. Η Κωνσταντινούπολη και ειδικότερα ο χώρος της ΜΤΧΕ επανέρχεται ως μουσικό κέντρο και ρυθμιστής αντίστοιχα οποιασδήποτε μελλοντικής μουσικής κίνησης και έκφρασης με το Άγιο Όρος να κατέχει σημαντικό μερίδιο στη γενικότερη προαγωγή της εκκλησιαστικής μουσικής ως σπουδαίας και μεγάλης τέχνης¹¹.

Στο πρώτο μισό του 17^{ου} αι. παρουσιάζονται αρκετά δείγματα ανάκαμψης όσον αφορά στη μουσική και διβλιογραφική δραστηριότητα. Ο πρωτοψάλτης της ΜΤΧΕ Παναγιώτης Χαλάτζογλου ή Χαλάτζογλους, εγκαινιάζει τη μεγάλη περίοδο των εκατό ετών, καθορισμού των εξελίξεων και μουσικών τάσεων από τους λαμπαδάριους και πρωτοψάλτες της Μεγάλης Εκκλησίας τον οποίο διαδέχεται ο μαθητής του Ιωάννης ο Τραπεζούντιος, ο οποίος συνέβαλε αποφασιστικά στη διαμόρφωση «αναλυτικής και απλούστερης γραφικής παράστασης των εκκλησιαστικών μελών». Σύγχρονός του, ο Δανιήλ πρωτοψάλτης, ακολούθησε τον ίδιο αναλυτικό τρόπο γραφής στις μελοποιήσεις του μέσα στο πατριαρχικό περιβάλλον, ενώ εκτός αυτού έδρασε ο Κύριλλος Μαρμαρηνός, επίσκοπος πρώην Τήνου, μαθητής του Χαλάτζογλου, (1730-1760). Ο μεγαλύτερος όμως μουσικός του 18^{ου} αι. είναι ο Πέτρος λαμπαδάριος ο Πελοποννήσιος, ο οποίος έψαλλε στην αρχή ως δομέστικος (1764-1770) και έπειτα απέναντι από τον πρωτοψάλτη Δανιήλ ως λαμπαδάριος (1770-1777) της ΜΤΧΕ. Συνεχίζοντας το έργο του Ιωάννη, εκτός του μελοποιητικού του έργου το οποίο απηχείται μέχρι και την εποχή μας, απλοποίησε ακόμη περισσότερο το σύστημα γραφής με ένα δικής του επινοήσης, εξήγησε σχεδόν όλα τα παλαιά μέλη τα οποία είχαν διατηρηθεί ως την εποχή του με το σύστημά του, δίνοντας τη σκυτάλη στον έτερο Πέτρο, τον βυζάντιο [δομέστικος επίσης (1771-1789), λαμπαδάριος (1789-1800) και τέλος, πρωτοψάλτης (1800-1805)], ο οποίος συνέβαλε στη περαιτέρω απλοποίηση του συστήματος

¹⁰ Στο ίδιο, σσ. 18-23.

¹¹ Στο ίδιο, σσ. 31-33.

γραφής του Πέτρου Πελοποννησίου και στην οριστική λύση του προβλήματος της παλαιάς σημειογραφίας. Ο τρίτος των κορυφαίων μουσικών της περιόδου οι οποίοι και σφράγισαν τις τρεις τελευταίες δεκαετίες του 18^{ου} αι. είναι ο Ιάκωβος Πελοποννήσιος, δομέστικος (1764), λαμπαδάριος (πρώτη μνεία 1784) και πρωτοψάλτης (1789-1800) της ΜΤΧΕ. Μεταξύ των παλαιών γνωστών ψαλτών και συνθετών πρέπει να συμπεριληφθεί και ο Αναστάσιος Ραφανιώτης, πρωτοψάλτης Λαρίσης ο οποίος επιβλήθηκε μετά το 1770 μελοποιώντας μεταξύ άλλων πολυελεύς, δοξολογίες, χερουβικά, κοινωνικά των Κυριακών και του ενιαυτού, μαθήματα και καλοφωνικούς ειρμούς. Ο Γεώργιος ό Κρής (ακμή περ. 1790-1815), από τους πιο αξιόλογους μουσικούς της εποχής, μελοποιός και φημισμένος δάσκαλος στην Πόλη στη Χίο και στις Κυδωνίες, ουσιαστικά είναι ο τελευταίος γραφέας ο οποίος εξέλιξε τη μουσική σημειογραφία πριν από τους τρεις δασκάλους της μεγάλης μεταρρύθμισης του 1814 αρχιμανδρίτη Χρυσάνδο εκ Μαδύτων, Γρηγόριο πρωτοψάλτη της ΜΤΧΕ και Χουρμούζιο Χαρτοφύλακα της ΜΤΧΕ. Σε αυτή την περίοδο παρουσιάζεται επίσης μια κατηγορία μουσικών, η οποία καλλιεργεί εκτός της σύνθεσης και την αντιγραφή των χειρογράφων, επιμελώς και κομψά φιλοτεχνημένα, με τρόπο που θυμίζει την προηγούμενη περίοδο του (1650-1720). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο πολυγραφότατος Χιώτης στην καταγωγή Απόστολος Κώνστας (ακμή περ. 1790-1835), περισσότερο γνωστός ως αντιγραφέας αλλά και θεωρητικός, εξηγητής των παλαιών μελών και μελοποιός, ο οποίος ήταν μαθητής του Πέτρου Βυζαντίου και του μαθητού του Γεωργίου του Κρητός και έδρασε κυρίως στην Κωνσταντινούπολη. Κατά την περίοδο 1790-1810 παρατηρείται επίσης η ανθολόγηση των παλαιών αλλά και όλων των νεωτέρων μελών το οποίο είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία πλήθους χειρογράφων που εν αντιθέσει με την προηγούμενη περίοδο διαδίδουν και καταγράφουν τις νέες μουσικές δημιουργίες και κυρίως τα έργα και βιβλία του Πέτρου Πελοποννησίου σε μία από τις «πιο γόνιμες στην Ιστορία της εκκλησιαστικής μουσικής κατά την Τουρκοκρατία περιόδους»¹². Οι δύο τελευταίοι σημαντικοί μουσικοί της εποχής είναι και οι δύο πρωτοψάλτες της ΜΤΧΕ, ο Μανουήλ Βυζάντιος (1805-1819) μαθητής του Ιακώβου και του Γεωργίου Κρητός και ο Κωνσταντίνος ο Βυζάντιος, 6' και α' δομέστικος (1800 -1821) και στη συνέχεια, επί 34 συναπτά έτη, πρωτοψάλτης (1821-1855)¹³.

¹² Στο ίδιο, σ. 89.

¹³ Στο ίδιο, σσ. 66-110.

Από τις αρχές της εποχής στην οποία αναφερόμαστε, το Άγιο Όρος βίωνε παράλληλα μία θαυμαστή ανάπτυξη της ψαλτικής σε όλα τα επίπεδα. Κατά το 17^ο αιώνα με τον ιερομόναχο Αρσένιο Βατοπαιδινό «τον μικρό» στις αρχές του και τον Κοσμά Ιβηρίτη το Μακεδόνα στο τέλος του, μπήκε σε ένα πλαίσιο κατοπινής ανθοφορίας. Ο Αρσένιος δίδαξε τους μέγιστους Κωνσταντινοπολίτες μελοποιούς Παναγιώτη Χρυσάφη τον νέο και τον επίσκοπο Νέων Πατρών Γερμανό, έμμεσα δε το μαθητή του, Μπαλάση ιερέα, ενώ ο Κοσμάς ο Ιβηρίτης υπήρξε συμμαθητής του τελευταίου. Άλλοι αγιορείτες οι οποίοι πήραν τη σκυτάλη τα κατοπινά χρόνια είναι οι Ιβηρίτες Ακάκιος Γαλατζιάνος, ο ιερομόναχος Κυπριανός, ο Νεκτάριος ο Συμιακός, ο Δαμιανός Βατοπαιδινός [διδάσκαλος του πρωτοψάλτη του Οικουμενικού Πατριαρχείου Παναγιώτη Χαλάτζογλου(ς), και του Πέτρου Μπερεκέτη¹⁴], ο Δανιήλ Βατοπαιδινός, ο εξαίρετος καλλιγράφος ιερομόναχος Ανατόλιος και αργότερα γύρω στο γ' τέταρτο του 18^{ου} αιώνα, ο μοναχός Θεόκλητος με το μαθητή του ιερομόναχο Παΐσιο, ο Δαμασκηνός Ιβηρίτης, ο Καλλίνικος και άλλοι. Όλα αυτά τα χρόνια η ψαλτική καλλιέργειται σε βάθος, ενώ το εκπαιδευτικό τρίγωνο αλληλομετάδοσης μουσικών γνώσεων Αγιορειτών, μουσικών από την Κωνσταντινούπολη και τη Θεσσαλονίκη και η μελοποιητική παραγωγή από τους ίδιους είναι μαρτυρημένες¹⁵. Αντίστοιχα παρατηρείται και άνθηση όσον αφορά στη βιβλιογραφική δραστηριότητα.

Η εντυπωσιακά μεγάλη παραγωγή χειρογράφων της περιόδου οφείλεται σε μεμονωμένους αντιγραφείς αλλά και οργανωμένα βιβλιογραφικά εργαστήρια, όπως αυτό της μονής των Ιβήρων. Ο σημαντικότερος μουσικός βιβλιογράφος της εποχής ήταν ο Κοσμάς ο Μακεδών, ο οποίος χαρακτηρίζεται από το πλήθος των μουσικών χειρογράφων που παρήγαγε (28 συνολικά σε διάστημα 20 ετών), αλλά και για την κομψότητα και φιλοκαλία της γραφής του, δείγματα της εξαιρετης βιβλιογραφικής παράδοσης της Μονής Ιβήρων. Αξιόλογος βιβλιογράφος της εποχής θεωρείται και ο ιερομόναχος Σεραφεΐμ ο Μυτιληναίος, ο οποίος δρα στη Μονή του Λειμώνα αλλά επίσης στην Κωνσταντινούπολη και στο Άγιο Όρος. Σημειώνεται ότι αποτελεί διαφορετικό πρόσωπο από τον συνώνυμο ιερομόναχο τον

¹⁴ Στο ίδιο, σ. 34 κ.ε.

¹⁵ Γιαννόπουλος, ό.π., σσ. 56-57.

Μυτιληναίο ο οποίος εξέδωσε το 1703 την παράφραση της Καινής Διαθήκης του Μάξιμου Καλλιουπολίτη¹⁶. Αξιόλογος γραφέας του Αγίου Όρους κατά την εποχή αυτή θεωρείται επίσης ο Κοσμάς ιερομόναχος και ο Νεόφυτος ιερομόναχος¹⁷. Ίσως και ως φυσιολογικό αποτέλεσμα της γενικότερης ευημερίας στη μονή Ιδίων μπορεί να εκλάβει κανείς την εντυπωσιακή παραγωγή χειρογράφων στους χώρους της Μονής κατά τους 17^ο και

¹⁶ Σύμφωνα με τον αυτοπροσδιορισμό του γεννήθηκε στη Σμύρνη (στη Μυτιλήνη σύμφωνα με Κ. Ν. Σάδα) και χειροτονήθηκε διάκονος στη Μυτιλήνη. Ο εξαδελφος από την πλευρά της μητέρας του ήταν αρχιδιάκονος του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Καλλίνικου (Β΄) και τον προσκάλεσε στην Κωνσταντινούπολη ώστε να τελειώσει τις σπουδές του στην πατριαρχική σχολή. Τον Φεβρουάριο του 1697 επισκέφθηκε τη Ρωσία και με την επιστροφή του στην Κωνσταντινούπολη χειροτονήθηκε ιερέας από το μητροπολίτη Δέρκων Νικόδημο. Παρέμεινε για λίγους μήνες στο Παρίσι, και ενώ έμενε για πέντε χρόνια στην ακαδημία του Οξωνίου (Oxford), επισκεπτόταν πολλές φορές το Λονδίνο. Σε μία από αυτές τις επισκέψεις, το 1702, γνώρισε το μητροπολίτη Νεόφυτο και εξέφρασε σε αυτόν την επιθυμία να δει τον βασιλιά της Αγγλίας. Μέσω του αρχιεπισκόπου Κανταβριγίας ή Cambridge [πιθανότατα εννοεί τον Αγγλικανό αρχιεπίσκοπο του Canterbury, Thomas Tenison (1636-1715)], εισήλθε στο κοινοβούλιο και τη βουλή των λόρδων εκπληρώνοντας την επιθυμία του να δει τον βασιλιά Γουλιέλμο τον Γ΄. Ο αρχιεπίσκοπος Κανταβριγίας ήταν αυτός που πρότεινε στον Σεραφείμ τη μετάφραση από τα τουρκικά και έκδοση της Καινής Διαθήκης στην απλή Ελληνική γλώσσα, υποσχόμενος μάλιστα να συνδράμει χρηματικά σε αυτήν την επιχείρηση, μια υπόσχεση την οποία δεν μπόρεσε να κρατήσει λόγω θανάτου του βασιλιά. Ευτυχώς για τον Σεραφείμ δύο «αγαθοί φίλοι», ο Δόκτωρ Μήκεν, ιερέας του πρίγκιπα Γεωργίου, αδελφού του βασιλιά της Δανίας και ο Λούδολφ της Φρανκφούρτης, βοήθησαν χρηματικά ώστε το 1703 να εκδοθεί η εν λόγω μετάφραση στο Λονδίνο. Μετά την επιστροφή του στην Κωνσταντινούπολη και καθώς είχε ακούσει ότι ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τον είχε αφορίσει εξαιτίας του προοιμίου το οποίο ο ίδιος έγραψε στη μεταφρασθείσα από αυτόν και εκδοθείσα στο Λονδίνο Καινή Διαθήκη και νομίζοντας ότι δεν είχε πια το δικαίωμα να ιερουργεί, «απεδύθη» τα ιερατικά άμφια. Αργότερα, με διαταγή της Οθωμανικής κυβέρνησης έγινε γραμματέας και διερμηνέας του πρέσβη της Αγγλίας. Ο Κ.Ν. Σάδας με πληροφορίες που αντλεί από το Helladii, *Status praesens Ecclesiae Graecae cap. XVI*, και δίνοντας διαφορετικά στοιχεία για τον βίο του, εκφράζεται με πολύ άσχημο τρόπο για τον Σεραφείμ, αποκαλώντας τον μεταξύ άλλων και «αλήτη», αλλά γενικά συγκλίνει στην ετεροπροσωπία αυτού με τον βιβλιογράφο Σεραφείμ. Βλ. Παλαιολόγος Κ. Π., «Ο Έλλην κληρικός Σεραφείμ», *Παρνασσός* 4 (1880), σσ. 28-51. Σάδας Ν. Κ., *Νεοελληνική φιλολογία. Βιογραφίαι των εν γράμμασι διαλαμπάντων Ελλήνων (1453-1821)*, Αθήνα 1868, σσ. 451-452. Βλ. και τον ακόλουθο διαδικτυακό τόπο:

<https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780192802903.001.0001/acref-9780192802903-e-6734> [πρόσβαση 4-2-20].

¹⁷ Χατζηγιακουμής, ό.π., σ. 41.

18^ο αιώνας. Παρήχθησαν συνολικά 517 χειρόγραφα εκ των οποίων 126 μουσικά κατά το 17^ο αι. και συνολικά 527 χειρόγραφα εκ των οποίων 169 μουσικά το 18^ο αι. αντίστοιχα¹⁸.

Το 1820 συμβαίνει ένα πολύ σημαντικό γεγονός που επηρεάζει την εξέλιξη της μουσικής βιβλιογραφίας. Τυπώνονται τα πρώτα μουσικά βιβλία στο Βουκουρέστι (το Αναστασιματάριο και το Δοξαστάριον του Πέτρου Πελοποννησίου), γεγονός το οποίο αλλάζει άρδην την πορεία της βιβλιογραφίας και της εκκλησιαστικής μουσικής γενικότερα. Εκτός της επιβολής του νέου συστήματος μέσω των οικονομικότερων νέων μουσικών εκδόσεων, σήμανε η αρχή του τέλους της μακρόχρονης ιστορίας του χειρόγραφου μουσικού βιβλίου, το οποίο επέζησε για μία ακόμα δεκαετία (1820-1830) μέσα από την εργασία παραδοσιακών επαγγελματιών κωδικογράφων, όπως ο Απόστολος Κώνστας στην Κωνσταντινούπολη και ο Ματθαίος Βατοπαιδινός στο Άγιο Όρος¹⁹.

Η ΜΟΝΗ ΙΒΗΡΩΝ

Η Μονή των Ιβήρων (ή της Θεομήτορος, της Πορταϊτίσσης, του Κλήμεντος), βρίσκεται στην ανατολική πλευρά της χερσονήσου, μεταξύ δύο λόφων, όταν παρατηρεί κανείς από τις Καρυές, ενώ στα νοτιοανατολικά της υπάρχει μία χλοερή πεδιάδα απλωμένη από τις προσχώσεις του ποταμού Άξιον εστί μέχρι και τη θάλασσα. Η ίδρυση της Μονής των Ιβήρων προσδιορίζεται στον 9^ο αι. όταν ένα μικρό μοναστήρι, η λαύρα του Κλήμεντος (εκ του ιδρυτού της Αγίου Κλήμεντα, επισκόπου Ρώμης – 1^{ος} αι.), με το μοναστικό του συνοικισμό, αποτέλεσε τον πυρήνα της μετέπειτα μονής των Ιβήρων. Γύρω στο 980 μ. Χ., Λαυριώτες μοναχοί που κατάγονταν από την Ιβηρία, δηλαδή τη σημερινή Γεωργία, κάτω από την εποπτεία του Αγίου Αθανασίου, την ίδρυσαν κατά το πρότυπο της Μεγίστης Λαύρας, ενώ ακολούθησε το 985 η μονή Βατοπαιδίου. Ως ιδρυτές της μονής των Ιβήρων, καταγράφονται πρώτα οι Άγιος Ιωάννης ο Ίβηρας, τοπάρχης της Ιβηρικής Μεσχίας και τιτλούχος του Βυζαντίου, ήδη μοναχός σε γεωργιανό μοναστήρι στον Όλυμπο της Βιθυνίας (περιοχή της Μ. Ασίας Νοτιοανα-

¹⁸ Μοναχός Θεολόγος Ιβηρίτης, «Ιστορικό περίγραμμα της συλλογής των Ελληνικών Χειρογράφων της Ιεράς Μονής Ιβήρων», σε: Σωτηρούδης, Π., *Ιερά Μονή Ιβήρων, Κατάλογος Ελληνικών Χειρογράφων*, Τόμος Α' (1-100), Άγιον Όρος, 1998 (Παράρτημα Α'), σ. 253.

¹⁹ Χατζηγιακουμής, ό.π., σ. 108.

τολικά της Κωνσταντινούπολης), ο υιός του Άγιος Ευθύμιος, και ο ξάδελφος του Γεώργιος, όλοι συγγενείς μεταξύ τους, με καταγωγή από μεγάλη αριστοκρατική Γεωργιανή οικογένεια η οποία διατηρούσε στενές σχέσεις με την αυλή και τους αυτοκράτορες από την εποχή του Νικηφόρου Φωκά (963-969) και από το τελευταίο τέταρτο του 10^{ου} αι. και τις αρχές του 11^{ου}, έπαιξε μεγάλο πολιτικό και οικονομικό ρόλο στην εξέλιξη του Αγίου Όρους. Στην ιστορία της ίδρυσης της μονής συμμετείχε και ο Ιωάννης Τορνίκιος, ένδοξος στρατηγός και γυναικάδελφος του Ιωάννη Ίθιρα, ο οποίος βοήθησε στη νίκη των νεαρών αυτοκρατόρων Βασιλείου Β΄ και Κωνσταντίνου Η΄ Μακεδόνων, εναντίον του στασιαστού στρατηγού Βάρδα Σκληρού. Μετά την νίκη αυτή, ο Τορνίκιος πήρε πλούσια λάφυρα αλλά και την άδεια της ίδρυσης νέας μονής από τον βασιλείο Β΄. Αυτή η μονή δημιουργήθηκε από τις εγκαταστάσεις της εγκαταλειμμένης μονής Κλήμεντος, της οποίας χρησιμοποίησε το όνομα (τουλάχιστον ως το 1015) και τον ήδη υπάρχοντα ναό στο όνομα του Τιμίου Προδρόμου αφού τον επισκέυασαν μετονομάσθηκε δε σε μονή Ιθήρων λόγω του πλήθους των Ιθήρων μοναχών οι οποίοι την προσέγγισαν εξ αρχής.²⁰ Με προνόμια και χορηγίες εκτάσεων και χρημάτων η μονή επεκτείνεται, ανακηρύσσεται ανεξάρτητη αδελφότητα με πρώτο ηγούμενο τον Άγιο Ιωάννη και αποτελεί πλέον πόλο έλξης για Ίθιρες, Έλληνες και αλλοεθνείς. Μετά το θάνατο του Αγίου Ιωάννη (14-6-998), την ηγουμενία αναλαμβάνει ο υιός του, Άγιος Ευθύμιος ο οποίος στρέφεται δυναμικά στην πολιτιστική καθοδήγηση των Γεωργιανών, ως ο Φωτιστής της Ιθιρίας. Μεταφράζει πάνω από εξήντα (60) πατερικά συγγράμματα και άλλα εκκλησιαστικά έργα από την Ελληνική στη Γεωργιανή γλώσσα και θεωρήθηκε ο δεύτερος Χρυσόστομος της Γεωργίας. Πεθαίνει στην Κωνσταντινούπολη στις 13-5-1028 και τα οστά του μεταφέρονται τελικά εντός του νέου καθολικού ναού της Θεοτόκου σε θαυμαστή μαρμάρινη λάρνακα όπου καίει *ακοίμητη κανδήλα*. Επόμενος ηγούμενος

²⁰ Παπαχρυσάνδου Διονυσία, *Ο Αθωνικός Μοναχισμός, Αρχές και Οργάνωση*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1992, σ. 233. Πατρινέλης Γ. Χ., *Το Άγιον Όρος*, Φωτογραφική ανατύπωση από το συλλογικό έργο ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, Εκδόσεις Παπαζήση-Παρατηρητής, σ. 5. Σβορώνος Νίκος, *Η σημασία της ίδρυσης του Αγίου Όρους για την ανάπτυξη του Ελλαδικού χώρου*, Εκδόσεις Πανσέληνος, Αθήνα 1987, σσ. 48-49. Χρήστου Παναγιώτης, *Το Άγιον Όρος, Αθωνική πολιτεία – Ιστορία Τέχνη Ζωή*, ΠΙΠΜ, Αθήνα 1987. Δωροθέου Μοναχού (Βατοπαιδινού), *Το Άγιο Όρος, Μύηση στην Ιστορία του και τη ζωή του*, Εκδόσεις Τέρτιος, Κατερίνη 1985.

τοποθετείται ο Γεώργιος Α΄ μέχρι το 1031, έπειτα ο ευγενούς καταγωγής Γρηγόριος ο νέος Αθραάμ και από το 1035 ο εξάδελφος του Ευθυμίου, Γεώργιος Β΄, ο οποίος είναι ο δεμελιωτής του νέου καθολικού της Θεοτόκου, όπως μαρτυρεί και σχετική επιγραφή στο κέντρο του δαπέδου. Από το 1052 έως το 1066 την ηγουμενία διαδέχεται ο Γεώργιος Γ΄, συνεχίζοντας το μεταφραστικό έργο του Γεωργίου Β΄ και του Ευθυμίου και ιδρύοντας σχολή η οποία συνέβαλλε τα μέγιστα στην αναγέννηση των γραμμάτων στη Γεωργία. Από δωρεές της βασίλισσας Θεοφανώς και του αυτοκράτορα Βασιλείου Β΄, η μονή αποκτά χρήματα και δύο ιστορικές μονές: της Λεοντιάδας στη Θεσσαλονίκη και του Κολοβού στην Ιερισσό, ενώ λίγα χρόνια αργότερα γίνεται κυρίαρχος των μονών Χάλδου, Κάσπακος και Αγίου Σάββα στα νοτιοδυτικά της, μέχρι το 1357 όπου μαρτυρούνται πολλά μετόχια και κτήματα στην ιδιοκτησία της. Η θέση της μονής τράβηξε τα κάθε λογής εχθρικά βλέμματα με συνέπεια την καταστροφή και επανασυγκρότησή της πολλές φορές όπως το 1204 από τους σταυροφόρους και το 1307 από τους Καταλανούς. Επίσης οι καταστροφικές πυρκαγιές που μαρτυρούνται στα έτη 1740, 1845, 1865 (η μεγαλύτερη) και ο σεισμός της 9^{ης} Νοεμβρίου 1905, αποτελούν μερικές από τις δοκιμασίες της μονής η οποία ανασυγκροτήθηκε με κτίρια νεοκλασικά σε σχέδια του περίφημου Έλληνα αρχιτέκτονα Κωστή Κάλφα. Κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1821 η μονή πρόσφερε τον εαυτό της για τον αγώνα: όλοι οι θησαυροί της δωρίθηκαν στην Επανάσταση όπως μαρτυρούνται από τις ευχαριστήριες επιστολές του κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια (1830). Στο αρχαιότερο ασκητήριο του Προφήτου Ηλία ασκήτησε για δεκαέξι χρόνια ο εθνομάρτυρας Άγιος Γρηγόριος ο Ε΄ και έβαλε ο ίδιος το δεμέλιο (14-3-1804) για την επέκτασή της δυτικά. Λόγω της βακουφοποίησης άρα και προστασίας των ακινήτων από τους Τούρκους μετά από την αφιέρωσή τους σε μονές, η μονή Ιβήρων βρέθηκε να έχει στην κατοχή της εκτός από πάμπολλες μονές και μετόχια, ακόμα και τη μονή Βλατάδων της Θεσσαλονίκης (1663), ενώ και από το εξωτερικό έρχονται δωρεές αναλόγων ακινήτων τις οποίες ανταποδίδει με την αποστολή ιερέων στις κατά τόπους Ορθόδοξες κοινότητες (Ρωσία, Γεωργία, Μολδοβλαχία, Ιταλία, Κωνσταντινούπολη, Λειψία, Βιέννη, Ουγγαρία, Βουκουρέστι, Μάλγαρα Θράκης, Σερβία, Μαγιόρκα).

Το καθολικό της μονής είναι αφιερωμένο στη μνήμη της Κοιμήσεως της Θεοτόκου και δεμελιώθηκε στα τέλη του 10^{ου} αι. ενώ περατώθηκε το 1030 και ανακαινίσθηκε το 1513. Οι σωζόμενες τοιχογραφίες του προέρχονται από το 16^ο αι. αλλά έχουν επιζωγραφηθεί το 19^ο αι. Σε ένα από τα

δεκατέσσερα παρεκκλήσια εντός των τειχών, βρίσκεται η μοναδική εικόνα - σύμβολο της Μονής, του Αγίου Όρους αλλά και της Ορθοδοξίας, η *Παναγία Πορταίπισσα*, διαστάσεων 1,37X0,94 και βάρους ενενήντα έξι (96) κιλών. Η ονομασία της δόθηκε καθώς μετά από τη θαυματουργική εύρεσή της από τον Ίδηρα ασκητή Άγιο Γαβριήλ τη δεκαετία του 980, ευρισκόταν μόνη Της, χωρίς ανδρώπινη παρέμβαση, σε συγκεκριμένο σημείο άνωθεν της πύλης του μοναστηρίου, εις το τείχος του κάστρου, ως φύλακας του Αγίου Όρους, αν και την τοποθετούσαν σε ειδικό βάθρο. Ένα άλλο παρεκκλήσι, του Τιμίου Προδρόμου ανεγέρθηκε το 1711 με τη φροντίδα του τότε προϊσταμένου Αγαπίου στη δέση του πρώτου καθολικού της μονής του Κλήμεντος.

Στη Μονή ανήκουν περίπου δέκα (10) εξωκκλήσια και η Ιδηρική σκήτη Προδρόμου, μισή ώρα από τα τείχη της, ενώ στα περίχωρά της ευρίσκονται ένδεκα (11) καθίσματά της. Επίσης κατέχει τρία (3) κελιά προς την κατεύθυνση της Φιλοθέου, δεκατρία (13) προς τις Καρυές και δέκα (10) μέσα στις Καρυές. Ανάμεσα σε αυτά βρίσκονται και κάποια ιστορικά: ο Άγιος Ονούφριος, οι τρεις Ιεράρχες και ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος, έδρα της περίφημης σχολής των 11^{ου}-12^{ου} αιώνων²¹.

ΚΑΤΑΓΩΓΗ – ΓΕΝΝΗΣΗ - ΘΑΝΑΤΟΣ

Ο Συνέσιος μοναχός, ή κύριος Συνέσιος, κυρ Συνέσιος, διδάσκαλος κυρ Συνέσιος, Συνέσιος μοναχός του Αγίου Όρους, Συνέσιος Ιδηρίτης, Συνέσιος Αγιορείτης, Κυδωνιάτης, Μυτιληναίος, Μυτιληνός, είναι ένα πρόσωπο για το οποίο δεν υπάρχουν μαρτυρίες για τις ημερομηνίες γέννησης, μοναχικής κουράς του, εγκαταβίωσης στο Άγιον Όρος ή θανάτου του, έτσι η αποτύπωση του βίου του θα γίνει αναγκαστικά χρησιμοποιώντας μαρτυρίες άλλων μελετητών, συγγραφέων, κωδικογράφων ή συνδυάζοντας αδιαμφισβήτητα γεγονότα τα οποία συνέβησαν κατά την περίοδο δράσης του.

Ένα σημαντικό στοιχείο προσδιορισμού των βιογραφικών του στοιχείων αποτελούν οι χαρακτηριστικές βιβλιογραφικές μαρτυρίες οι οποίες βρίσκονται σε χειρόγραφους κώδικες που εναποτίθενται κυρίως στις βιβλιοθήκες των Μονών του Αγίου Όρους και παρουσιάζονται αναλυτικά στον κάτωθι πίνακα:

²¹ Χρήστου, ό.π., σσ. 355-357.

ΠΡΟΣΩΝΥΜΙΟ	ΠΗΓΗ	ΚΑΤΑΛΟΓΟΓΡΑΦΟΣ
Συνέσιος μοναχός	Δοχ. 341, φ. 74r	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Α΄</i> , σσ. 431, 458, 477, 478, 583, 584, 634, 676
	Δοχ. 360, φφ. 355v, 388r-v, 437r	
	Δοχ. 404, φ. 266r	
	Δοχ. 1247, φ. 195r	
	Δοχ. Τυπικαρίου 124, φ. 69	
	Κωνστ. 92, φ. 717	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Β΄</i> , σσ. 605, 664
	Γρηγ. 11, φ. 17r	
Κύριος Συνέσιος	Καρ. 222, φ. 31r	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Γ΄</i> , σσ. 427, 470
	Καρ. 240, φ. 96r	
Κύριος Συνέσιος	Ξηρ. 312, φ. 72r	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Α΄</i> , σ. 126
Κυρ Συνέσιος	Γρηγ. 11, φ. 17r	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Β΄</i> , σσ. 605, 664
	Γρηγ. 40, φ. 153r	
	Ιθήρ. 1013, φ. 74r	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Δ΄</i> , σσ. 52, 242, 746, 820, 881
	Ιθήρ. 1093, φφ. 71r, 376r	
	Ιθήρ. 1269, φ. 77r	
	Ιθήρ. 1303, φάκελος σπαραγμάτων, φφ. 13-14	
	Φάκελος σπαραγμάτων Ι΄, φφ. 9-14	
	Ιθήρ. 1043, φ. 228r	
Διδάσκαλος Κυρ Συνέσιος	Κουτλ. 421, φ. 46r	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Γ΄</i> , σ. 263
Μοναχός του Αγίου Όρους	Ιθήρ. 1043, φ. 228r	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Δ΄</i> , σ. 881
Ιθηρίτης	Ξηρ. 310, φ. 83	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Α΄</i> , σσ. 120, 337, 431, 448, 458, 477, 478, 506, 583, 584, 634, 646
	Δοχ. 307, φ. 176v	
	Δοχ. 341, φ. 100v, φφ. 173r, 176v	
	Δοχ. 350, φ. 143v	
	Δοχ. 354, φφ. 16r, 388r-v	
	Δοχ. 360, φφ. 355v, 437r	
	Δοχ. 370, φ. 494	
	Δοχ. 404, φφ. 134v, 195r, 266r	
	Δοχ. Τυπικαρίου 124, φ. 69	
	Κωνστ. 92, φ. 717	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Β΄</i> , σσ. 263, 457, 497, 664, 746, 785, 810
	Παντ. 950, φ. 154r	
	Παντ. 1020, φ. 203v	
	Παντ. 1042, φ. 33r	
	Γρηγ. 40 φ. 153r	
	Διον. 645, φ. 382	
	Διον. 700, φ. 163v	
	Διον. 723, φ. 183v	
	Αγ. Παύλ. 46, φ. 112	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Γ΄</i> , σσ. 77, 157, 263, 427, 475, 508
	Αγ. Παύλ. 274, φ. 24	
	Κουτλ. 421, φφ. 204v, 435r, 441r	
	Καρ. 222, φφ. 31r, 48r	

	Καρ. 241, φ. 144r	
	Φιλ. 127, φ. 171r	
	Ιθήρ. 1013, φφ. 58v-59r, 110r	
	Ιθήρ. 1093, φφ. 71r, 376r	
	Ιθήρ. 1269, φ. 77r	
	Ιθήρ. 1023, επίτιτλο κώδικα	
	Ιθην. 1303 Φάκελος σπα- ραγμάτων Ι', φφ. 9-14	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Δ'</i> , σσ. 50, 52, 242, 746, 820, 875, 885-886, 977, 979, 983
	Ιθήρ. 1998 φ. 174r	
	Ιθήρ. 2012, φ. 123	
	Ιθήρ. 2058, φ. 51	
	Ιθήρ. 2060, φ. 15	
	Ιθήρ. 2338, φ. 7	
	Ιθήρ. 2339, φ. 16	
	Ξηρ. 547, φφ. 1r-6r	Σωτηρούδης, <i>Ξηρ.</i> , σ. 220.
	ΚΘΑΜ. 40, φφ. 9r, 90r	Σωτηρούδης, <i>ΚΘΑΜ</i> , σσ. 102-103 (αυτοψία και καταγραφή)
	ΕΒΕ 2579	Touliatos, <i>NL Catalogue</i> , p. 436
Αγιορείτης	Γρηγ. 58, φ. 11	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Β'</i> , σ. 678
	Αγ. Παύλ. 433, φ. 229r	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Γ'</i> , σ. 185
Κυδωνιάτης	Δοχ. 350, φ. 143v	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Α'</i> , σ. 448
Μυτιληναίος	Αγ. Παύλ. 274, φ. 24	
	Κουτλ. 421, φ. 441r	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Γ'</i> , σ. 157, 263
Μυτιληνός	Κουτλ. 421, φ. 60r	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Γ'</i> , σ. 263
	Ιθήρ. 1030, φ. 99v	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Δ'</i> , σ. 94
Λόγιος, εξ Ιθήρων ευμαδής κ αι Λέσβιος ²²	Ιθήρ. 1121, του 1805, φ. 220v	Στάθης, <i>Χειρόγραφα Δ'</i> , σ. 336 Παρατίθεται αυτούσιο: "Ηνυσται κατά τό ρωε" τῇ τοῦ Γρηγορίου χειρί. κτῆμα δέ πέλει συνεσίου λογίου, τοῦ ἐξ ἰβήρων ἐυμαθοῦς, καί λεσβίου: ~

Οπωσδήποτε μεγαλύτερης βαρύτητας πρέπει να θεωρηθούν οι αναφορές που γίνονται από τον ίδιο, στο μοναδικό μέχρι στιγμής γνωστό του αυτόγραφο, τον κώδικα Κουτλουμουσίου 421, μια Ανθολογία, με αναφορά του ονόματος του Ιακώβου ως πρωτοψάλτη (φ. 279v), το οποίο αυτόματα χρονολογεί τον κώδικα στην τελευταία δεκαετία (1789-1800) του ΙΗ' αιώνας. Ο ίδιος αυτοπροσδιορίζεται στον υπόψη κώδικα, υπογράφοντας ως Ιθηρίτης, Διδάσκαλος κυρ Συνέσιος, Μυτιληναίος (και Μυτιληνός) το οποίο μας οδηγεί στο ασφαλές συμπέρασμα της διαμονής του στη Μονή των Ιθήρων κατά τη χρονική περίοδο κωδικογράφησης του έργου του και της καταγωγής του από τη Μυτιλήνη.

²² Μοναδική αναφορά αυτού του είδους, για την οποία διατηρούνται επιφυλάξεις όσον αφορά στην ταυτοπροσωπία.

Το έτος γέννησής του προσδιορίζεται κάπου στο δεύτερο μισό του ΙΗ΄ αι. ανάμεσα στα 1760-1770, με δεδομένη τη χρονολόγηση του αυτογράφου του αλλά και την καταχώρηση σε αυτό εξηγήσεων εκ της παλαιάς μεθόδου στην εξηγητική γραφή της εποχής. Το εγχείρημα αυτό προϋποθέτει μια σχετική μουσική ωριμότητα όσον αφορά στη γνώση της δύσκολης, παλαιάς μεθόδου και υπολογίζουμε μια μέση νοητική ηλικία των είκοσι τουλάχιστον ετών ώστε να μπορέσει κάποιος να το ολοκληρώσει. Το παλαιότερο χειρόγραφο στο οποίο καταχωρίζεται μελοποίηση του Συνεσίου²³, πιθανώς είναι ο κώδικας Δοχ. 350, του έτους 1800 κατά τον Στάδη²⁴, του πολυγραφότατου εκ Χίου Απόστολου Κώνστα. Ο τελευταίος συνέγραψε τον κώδικα κατά πάσα πιθανότητα στην Κωνσταντινούπολη, όπως συνήδιζε²⁵, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα της πιθανής επαφής και γνωριμίας των δύο μουσικών ώστε να συμπεριλάβει ο Κώνστας τον πολυέλεο του Συνεσίου στην ανωτέρω ανθολογία, καταγράφοντας μεταξύ άλλων, νέες και προφανώς αξιόλογες κατά την άποψή του μελοποιήσεις της εποχής.

Ο κώδικας αυτός είναι επίσης και ο μοναδικός στον οποίο ο Συνέσιος μαρτυρείται ως Κυδωνιάτης, δηλαδή καταγόμενος από την Κυδώνα της Μυτιλήνης ή τις Κυδωνιές της Μικράς Ασίας. Η πρώτη τοποθεσία αφορά σε Βυζαντινό - Οθωμανικό οικισμό στη δέση Κάλαμος μεταξύ των οικισμών Μιστεγνά και Νέες Κυδωνιές της σημερινής Λουτρόπολης Θερμής Λέσβου²⁶, ενώ η δεύτερη είναι το γνωστό Αϊβαλί, στα δυτικά παράλια της Μ. Ασίας απέναντι από τη Λέσβο και βορειοανατολικά της Μυτιλήνης.

²³ Στο φ. 143ν, «Πολυέλεος κυρ Συνεσίου Ιθηρίτου του Κυδωνιάτου, ποιηθείς παρ' αυτού· ήχος τρίτος Δούλοι, Κύριον», σε Στάδης, *Χειρόγραφα Α΄*, σ. 448.

²⁴ Στο ίδιο, σ. 451.

²⁵ «Όλοι του οι γνωστοί κώδικες που αναφέρουν τόπους συγγραφής αναφέρουν την Κωνσταντινούπολη και τα περίχωρά της». Επιπλέον μαρτυρείται η συγγραφή και άλλου κώδικα μέσα στο έτος 1800 (Ζωγραφείου 46) στην περιοχή. Αποστολοπούλος, *Ο Απόστολος Κώνστας ο Χίος*, σ. 38.

²⁶ Αξιώτης Μ., *Περπατώντας τη Λέσβο, τοπογραφία - ιστορία - αρχαιολογία*, Τόμος Α΄, Μυτιλήνη 1992, σσ. 151-152.

ΟΙ ΚΥΔΩΝΙΕΣ (ΑΪΒΑΛΙ)

Όπως μας πληροφορεί ο Αϊβαλιώτης εκπαιδευτικός Ιωάννης Καραμπλιάς,²⁷ το Αϊβαλί υπήρξε ένα από τα σημαντικότερα ιστορικά κέντρα του Ελληνισμού στη Μικρά Ασία, το δεύτερο μετά τη Σμύρνη, δομημένο και γαλουχημένο γύρω από τη Χριστιανική πίστη. Μεγάλο εμπορικό κέντρο – σύνδεσμος μεταξύ Λέσβου Χίου και Σμύρνης, ιδρύθηκε γύρω στο 1600 κοντά στα ερείπια της αρχαίας Κισθίνης²⁸, με τους πρώτους αποίκους να έρχονται από τα παράλια της παρακείμενης Λέσβου, στην προσπάθειά τους να αποφύγουν τις επιδρομές των πειρατών, όπου και ίδρυσαν οικισμούς στην παραλία. Μία από τις μόνιμες ασχολίες των κατοίκων ήταν η καλλιέργεια της ελιάς²⁹.

Η πόλη, με τις πέντε περίπου χιλιάδες οικίες, και τα πάνω από χίλια εμπορικά και βιοτεχνικά καταστήματα, εργαστήρια, εργοστάσια και βιομηχανίες, αποτελείτο από ένδεκα ενορίες, οι οποίες και ονομάστηκαν με το όνομα του εκάστοτε ιερού ναού ο οποίος είχε

²⁷ Ο Ιωάννης Καραμπλιάς γεννήθηκε στις Κυδωνίες το 1871 και αφοσιώθηκε στο έργο του Δημοδιδασκάλου, αποκτώντας δίπλωμα διδάκτορος της φιλολογίας αλλά και την εκτίμηση της κοινωνίας των Κυδωνιών, μιας κοινωνίας φιλοπάτριδος και φιλομούσου. Δίδασκε στο Γυμνάσιο Κυδωνιών, στη Σχολή Γλωσσών και Εμπορίου στην Κωνσταντινούπολη. Μετά την καταστροφή του 1922, ως πρόσφυγας στην Ελεύθερη Ελλάδα, διορίστηκε καθηγητής στο διδασκαλείο Κοζάνης και αργότερα στο διδασκαλείο Θεσσαλονίκης όπου και συνταξιοδοτήθηκε αναλαμβάνοντας τη διεύθυνση του Λυκείου Κωνσταντοπούλου. Πέθανε στην Αθήνα το 1944. Καραμπλιά Ιωάννου, *Ιστορία των Κυδωνιών Από της ιδρύσεώς των μέχρι της αποκαταστάσεως των προσφύγων εις το ελεύθερον Ελληνικόν Κράτος*, Τυπογραφείον Γερ. Σ. Χρήστου και υιός, Αθήναι 1949 (βιογραφία συγγραφέως περιεχομένη στην έκδοση).

²⁸ Kiminas Dimitrios, *Orthodox Christianity, Volume I The ecumenical patriarchate, A history of its Metropolitanates with Annotated Hierarch Catalogs*, The Borgo press and imprint of Wildsidepress LLC, 2009 pp. 75.

²⁹ Απέραντοι ελαιώνες κάλυπταν το μεγαλύτερο μέρος της υπαίθρου και ιδιοκτήτες ελαιοκτημάτων ήταν πάνω από τις μισές οικογένειες της πόλης, οι οποίες ασχολούνταν με ιδιαίτερη φροντίδα και τα περιέβαλαν με ιδιαίτερη στοργή, αφιερώνοντας μάλιστα και το τέταρτο κατά σειρά κομμάτι της ετήσιας βασιλόπιτας μετά το κομμάτι του Χριστού, της Παναγίας και του σπιτιού σε αυτά. Τη μεγάλη αυτή έκταση καδηγίαζαν περίπου πενήντα ναύδρια, τα οποία μαζί με τα άλλα δεκαπέντε, τα οποία βρισκονταν κοντά στην πόλη, ανέβαζαν το συνολικό αριθμό των παρεκκλησιών σε εξήντα πέντε. Μετά τις συνηθισμένες ετήσιες εργασίες συγκομιδής της ελιάς, ως επισφράγισμα θεωρούνταν η παρασκευή λουκουμάδων από το νέο λάδι ή και αγορά τους, στις 26 Νοεμβρίου, ημέρα του μαρτυρικού θανάτου του νεομάρτυρα Γεωργίου του Χιοπολίτου, ο οποίος μαρτύρησε στις Κυδωνίες το 1807 και ο οποίος θεωρείται από τότε Πολιούχος. Καραμπλιάς, *ό.π.*, σσ. 46-69, 102.

ανεγερθεί στην περιοχή αυτή: Αγίου Δημητρίου, Ταξιαρχών, Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου, κοιμήσεως της Θεοτόκου, προφήτη Ηλία, Αγίου Γεωργίου, κάτω Παναγίας ή Ζωοδόχου Πηγής, Αγίου Χαραλάμπους (κτήμα του νοσοκομείου), Αγίου Βασιλείου, Αγίου Νικολάου και Αγίας Τριάδος. Ο ναός του Αγίου Νικολάου ήταν κτήμα της μονής Παντοκράτορος του Αγίου Όρους, μαζί με το Μετόχι εντός του περιβόλου και της κτηματικής του περιουσίας. Μετά από συμφωνία της κοινότητας και της κυρίαρχης μονής, αποτέλεσε μαζί με τη γύρω από αυτόν περιοχή, αυτόνομη ενορία. Παρεκκλήσιο άσχετο προς τους ναούς της πόλης και την πόλη υπήρχε μόνο ένα, της Παναγίας Πορταϊτισσας, κτήμα της Μονής των Ιβήρων του Αγίου Όρους, η οποία και έστελνε στο Μετόχι της ως επίτροπο ηγούμενο και ένα μοναχό ως βοηδό του. Το παρεκκλήσι αυτό και το μετόχι του, βρίσκονταν στα ανατολικά της πόλεως στην ενορία του Αγίου Δημητρίου. Επιπλέον γίνεται λόγος και για μετόχια της Μονής Βατοπαιδίου αλλά και κτηματικής περιουσίας του Παναγίου Τάφου. Το 1773 ο τοπικός άρχοντας και κληρικός Ιωάννης Δημητρακέλλης (το πατρικό του επώνυμο ήταν Δημητράκης, στο οποίο προστέθηκε η εντόπια κατάληξη), γνωστός και ως Οικονόμος, πέτυχε τη χορήγηση εξαιρετικών και ιδιαίτερων προνομίων στην πόλη. Με τα προνόμια αυτά οι Κυδωνίες αναγνωρίστηκαν ως αμιγής χριστιανική κοινότητα χωρίς τη μόνιμη παρουσία στρατιωτικών και αστυνομικών δυνάμεων ή την κατοίκηση Τούρκων πολιτών. Ο Δημητρακέλλης, φρόντισε να οικοδομηθεί το 1780 ο μεγαλοπρεπής ναός της Παναγίας των Ορφανών, νοσοκομείο, βρεφοκομείο, τυπογραφείο, καθώς και η Ελληνική Σχολή, η οποία λίγα χρόνια και μετά το θάνατό του (1792), αναδιοργανώθηκε, στεγάστηκε σε νέο οίκημα, έλαβε τον χαρακτήρα ανώτερης σχολής και ονομάστηκε Ακαδημία Κυδωνιών, ένα από τα αξιολογότερα εκπαιδευτικά ιδρύματα του τουρκοκρατούμενου Ελληνισμού μέχρι την καταστροφή της τον Ιούνιο του 1821 μαζί με την υπόλοιπη πόλη.

ΣΠΟΥΔΕΣ - ΜΟΡΦΩΣΗ

Δεν υπάρχουν μαρτυρίες για τις ενδεχόμενες σπουδές ή το επίπεδο μόρφωσης του Συνεσίου στους μέχρι στιγμής γνωστούς μουσικούς κώδικες οι οποίοι καταγράφουν μελοποιήσεις του. Εξάιρεση αποτελεί μία

αναφορά στον κώδικα Ιθήρ. 1121, του 1805, μία Ανθολογία Εσπερινού³⁰, χειρόγραφο του Γρηγορίου Πρωτοψάλτου, στο φ. 220ν³¹:

*Ἦνυσται κατὰ τό, αωε^ω τῇ τοῦ Γρηγορίου χειρί.
κτῆμα δέ πέλει συνεσίου λογίου,
τοῦ ἐξ ἰβήρων ἐυμαθοῦς, καί λεσβίου: ~*

Η μοναδική αυτή αναφορά μαρτυρεί την ύπαρξη προσώπου από το περιβάλλον της Μονής Ιθήρων με το ίδιο όνομα (Συνέσιος), ο οποίος χαρακτηρίζεται ως λόγιος, ευμαθής και καταγόμενος από το νησί της Λέσβου, όχι όμως μουσικού, γεγονός το οποίο φαντάζει ως παράξενο, δηλ. να φιλοτεχνηθεί και να αφιερωθεί το μουσικό αυτό χειρόγραφο για κάποιον μη μουσικό, ενώ στην περίπτωση που πρόκειται για το μουσικό Συνέσιο, μαρτυρείται η άμεση επαφή του με τον Γρηγόριο Πρωτοψάλτη, η οποία και μας οδηγεί στην ανίχνευση της μουσικής του ζύμωσης, ειδικά στον τομέα της εξήγησης της παλαιάς γραφής. Ο χαρακτηρισμός του ως «λογίου» και «ευμαθούς» εξηγείται από την πιθανή φοίτησή του στην Ακαδημία των Κυδωνιών.

Εκ διαμέτρου αντίθετη με τα προηγούμενα είναι η διαπίστωση ορθογραφικών λαθών στις μη μουσικές γραμμές που μας παραδίδει ο Συνέσιος Ιθρήτης στον κώδικα Κουτλ. 421:

- Κουτλ. 421, φ. 203r-v: *εἰς την λειτουργίαν του ἁγίου χρυσοστόμου δυνα[μης] ἁγιος ὁ θεός του παλεων ἤχος β' ἐξηγήθη*
- Κουτλ. 421, φφ. 203v-204r: *ἕτερον του βῆματος ψάλατε ἵπο του ἱερέως ἤχος β' ἐξηγήθη*³²
- Κουτλ. 421, φ. 204v: *δύναμις του κωρώνη, ἐξηγήθη παρεμοῦ κατα τό εἶφος του ἁγίου Ὠρρως ἤχος β' Νες Δύναμις, Ἅγιος ὁ Θεός*³³

Τα ορθογραφικά αυτά λάθη, μάλλον δείχνουν έναν μουσικό, με έλλειμμα ευρύτερης μόρφωσης, δεδομένου ότι συναντώνται σε σχετικά απλές λέξεις.

³⁰ «Όλος ο παλαιός Εσπερινός κατ' εξήγησιν Πέτρου Πελοποννησίου - Πέτρου Βυζαντίου». Στάθης, *Χειρόγραφα Δ'*, σ. 336.

³¹ Στο ίδιο.

³² Κουτλ. 421, φφ. 203v-204r.

³³ Στάθης, *Χειρόγραφα Γ'*, σ. 266.

ΜΟΝΑΧΙΚΗ ΑΦΟΣΙΩΣΗ – ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΣΙΟΥ ΣΤΗ Μ. ΙΒΗΡΩΝ

Όπως και για τα βιογραφικά του στοιχεία δεν υπάρχουν μαρτυρίες στα μουσικά χειρόγραφα για τη χρονολογία εγκατάστασής του στη Μονή Ιβήρων. Παράλληλα με το γεγονός της μη συστηματικής και προσδιοριστικής χρήσης της έννοιας του επωνύμου ως συστατικού της ταυτότητάς του Πολίτη της Οθωμανικής αυτοκρατορίας κατά τα τέλη του 18^{ου} και αρχές του 19^{ου} αι.³⁴, πρέπει να σημειωθεί και η δυσκολία, γενικά, της ταυτοποίησης προσώπων του μοναχικού βίου, τα οποία κατά τη συνήδη πρακτική αλλάζουν το όνομά τους μετά τη μοναχική κουρά. Συνήδως επιλέγουν ονόματα μέσα από το Μοναχικό βίο ή το Αγιολόγιο της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας (Αρσένιος, Αβράμιος, Συνέσιος), τα οποία όταν δεν συνοδεύονται από αδιαμφισβήτητες μαρτυρίες ταυτοποίησης του προσώπου, χαρακτηρίζονται ως κοινά και δεν μπορούν να οδηγήσουν σε ασφαλή συμπεράσματα.

Το μοναχικό όνομα Συνέσιος³⁵, φέρουν αρκετά πρόσωπα της Ορθόδοξου Ανατολικής Εκκλησίας. Το 14^ο αι. δεσπάζει το όνομα του Συνεσίου Αγιορείτου, ενός εξαίρετου μελουργού, Μυτιληναίου στην καταγωγή. Μοναχός του Αγίωνυμου όρους ο οποίος παράλληλα με τον αγώνα κατά του απατεώνους Κλύδωνος, ασχολήθηκε με τη μελοποιία, «επενδύοντας» μουσικά, μέλη του χερουδικού ύμνου, κοινωνικά καθώς και μαθήματα του κρατηματαρίου και του Μαθηματαρίου³⁶. Δε θα πρέπει να συγχέεται με τον Συνέσιο Αγιορείτη, ο οποίος έζησε πιθανόν πριν την άλωση και ομοίως μελοποίησε χερουδικά, κοινωνικά καθώς και διάφορα μαθήματα του κρατηματαρίου και μαθηματαρίου³⁷. Ευρίσκονται σημειώσεις της 20-10-1819

³⁴ Ως κύριο προσδιοριστικό στοιχείο προάγεται το βαπτιστικό όνομα και συμπληρώνεται με όρους, όπως είναι κυρίως το πατρώνυμο, ο τόπος καταγωγής, το επάγγελμα, το επιθήδευμα, το αξίωμα ή ακόμα το παρατσούκλι και σπανιότερα το όνομα της γενιάς. Αποστολόπουλος, *ό.π.*, σ. 36.

³⁵ Δηλαδή συνετός, (εκ του συνήμι > σύνεσις), δηλ. ο σώφρων, ο μυαλωμένος, ο οποίος ενεργεί πάντα ύστερα από ώριμη σκέψη, χωρίς να παρασύρεται από συναισθηματικές παρορμήσεις. *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη], 8^η έκδοση, Μάρτιος 2009, σ. 1293.

³⁶ Στάθης, *Η δεκαπεντασύλλαβος υμνογραφία*, σ. 220.

³⁷ Παπαδόπουλος Γεώργιος, *Λεξικόν τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς*, Έκδόσεις τοῦ Πανελληνίου Συνδέσμου Ἱεροψαλτῶν Ρωμανὸς ὁ Μελωδὸς καὶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Ἀθήνα 1995, σ. 220.

του αρχιμανδρίτου κυρ Συνέσιου της Μονής Παντοκράτορος³⁸, ενώ ο Συνέσιος προηγούμενος Ιθιήρων βρέθηκε γύρω στα 1865 στην Κωνσταντινούπολη³⁹ και το 1867 στη Βεσσαραβία⁴⁰. Με το όνομα Συνέσιος υπήρξε ηγούμενος της Μονής Αγίου Παύλου (1905)⁴¹, ενώ ο Συνέσιος ιεροδιάκονος Σταυρονικητιανός (ο οποίος είχε σπουδάσει στην Κωνσταντινούπολη), καταγράφεται ως ο σπουδαιότερος δάσκαλος του πατρός Διονυσίου Φιρφιρή (1912-1990)⁴². Άλλα πρόσωπα με το όνομα Συνέσιος που έδρασαν εκτός Αγίου Όρους, είναι: ο Συνέσιος Επίσκοπος Κυρήνης (σημερινή Λιβύη)⁴³, ο όσιος Συνέσιος ο εν Λύση της Κύπρου αθλήσας την 1^η Μαρτίου, ο όσιος Συνέσιος της Σιθιρίας (1698–1787 μ. Χ.) ο οποίος εορτάζει στις 10 Ιουνίου, ο άγιος οσιομάρτυς Συνέσιος εκ Θεσσαλονίκης που εορτάζει στις 12 Ιουνίου, ο Άγιος Συνέσιος επίσκοπος Καρπασίας Κύπρου, αγνώστου εποχής, η μνήμη του οποίου εορτάζεται στις 26 Μαΐου, ενώ καταγράφονται και δύο περιπτώσεις Αγίων με το όνομα Συνετός· ο Άγιος Συνετός ο Μάρτυρας (22 Φεβρουαρίου) και ο Άγιος Συνετός που τιμάται στις 12 Δεκεμβρίου.⁴⁴

Η έρευνά μας στο αρχείο της μονής Ιθιήρων (μοναχολόγιο, κατάστιχα, επιστολές και γενικά οποιοδήποτε αρχειακό υλικό θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί) μέχρι στιγμής δεν απέδωσε καρπούς όσον αφορά στο μουσικό Συνέσιο⁴⁵. Δύο χρονικά σημεία φαίνεται ότι είναι κομβικής σημασίας όσον αφορά στην αναζήτηση στοιχείων περί του προσώπου του στη Μονή των

³⁸ <https://repository.mountathos.org/jspui/handle/20.500.11957/38230> [πρόσβαση στις 12-7-2020].

³⁹ <https://repository.mountathos.org/jspui/handle/20.500.11957/42526> [πρόσβαση στις 12-7-2020].

⁴⁰ <https://repository.mountathos.org/jspui/handle/20.500.11957/40685> [πρόσβαση στις 12-7-2020].

⁴¹ <https://repository.mountathos.org/jspui/handle/20.500.11957/53850> [πρόσβαση στις 12-7-2020].

⁴² <http://e-kere.gr/βιογραφικά/ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ-ΦΙΡΦΙΡΗΣ> [πρόσβαση στις 22-6-2020].

⁴³ Βλ. ΕΒΕ 3367, φφ. 1-58ν, «Συνεσίου επιστολαί» και ΕΒΕ 3251, φφ. 1-70, «Συνεσίου επισκόπου Κυρήνης επιστολαί».

⁴⁴ <https://www.synaxarion.gr/gr/l/19/sxsaintlist.aspx> [πρόσβαση στις 5-4-2020].

⁴⁵ Το υπόψιν υλικό τυγχάνει δεσμευμένο από ομάδα εργασίας του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών και ως εκ τούτου δύσκολο να προσπελαστεί. Ευχαριστώ ιδιαίτερος τον Μοναχό Θεολόγο Ιθιήριτη, βιβλιοθηκάριο της μονής Ιθιήρων, για την ολόθυμη και άμεση ανταπόκρισή του στις ερωτήσεις μου και την προμήθεια του υλικού που ζητήθηκε, για την ωφέλιμη κατ'ιδίαν συζήτησή μας και γενικά για κάθε βοήθεια που μου προσέφερε.

Ιβήρων. Το 1800 μαρτυρείται η λεηλασία χειρογράφων από τη βιβλιοθήκη της Μονής⁴⁶, γεγονός το οποίο έχει καταγραφεί και από τον Γ. Ζήσιμο στη διατριβή του για τον Κοσμά Ιβηρίτη και Μακεδόνα⁴⁷, ενώ στις 12 Δεκεμβρίου του 1865 μαρτυρείται μεγάλη φωτιά στους χώρους της Μονής⁴⁸. Γίνεται εύκολα κατανοητό ότι πολλά από τα ζητούμενα στοιχεία πιθανώς να υπήρχαν στα απολεσθέντα κατά τη διάρκεια των δύο αυτών τραγικών για την έρευνα συμβάντων. Παρ' όλα αυτά μαρτυρείται η παρουσία του μουσικολογιώτατου Συνεσίου στους χώρους της Μονής Ιβήρων και ως γραμματέα⁴⁹ (Γραμματικός) της μονής το έτος 1800, στον κατάλογο συνδρομη-

⁴⁶ «1800. Εμετάλλαξαν το θηματαριό από τα έξωθεν κατηχούμενα και το έκαμαν εις τα έσωθεν, και αντ' εκείνου έκαμαν την βιβλιοθήκην. Ετότες λοιπόν εύγαλαν από πάνωθεν του ωρολογίου και των κατηχουμένων τα όσα παλαιά χειρόγραφα βιβλία ευρίσκουνταν και τάβαλαν κάτω εις τον έξωθεν νάρθηκα *και έπερνεν ο καθείς όποιον βιβλίον του άρεσεν*· όδεν έτυχεν και εμένα το παρόν να το πάρω, οπού έχει την διήγησιν της αγίας εικόνας της παναγίας και θαυματουργού δεσποίνης ημών Πορταΐτισσης. Με τον τοιούτον τρόπον λοιπόν ευρέθη ετούτο το βιβλίον, οπού πολλά χρόνια ήτον ως χαϊμένο· και τούτο εις ένδειξιν. ο προηγούμενος Ιβήρων Νεόφυτος ο εξ Ιωαννίνων». Γεδεών Μ., *Πατριαρχικά Εφημερίδες Ειδήσεις εκ της ημετέρας Εκκλησιαστικής Ιστορίας 1500-1912*, Εν Αθήναις Τυπογραφείον Σεργιάδου, σ. 354.

⁴⁷ «Παρά την εκτεταμένη έρευνά μας, δεν εντοπίσθηκαν πληροφορίες σχετιζόμενες με το πρόσωπό του. Αυτό οφείλεται στο ότι σε κάποιο παρελθόντα χρόνο, γεγονότα και συγκυρίες, στην ιστορική διαδρομή της Μονής Ιβήρων, συνετέλεσαν ώστε να καταστραφεί σχετικό ιστορικό υλικό, είτε λόγω άγνοιας, πλημμελούς μορφώσεως και ελλιπούς παιδείας των μοναχών, οι οποίοι δεν μπορούσαν να εκτιμήσουν τη μεγάλη αξία του υλικού αυτού, (αλληλογραφία, αρχεία, μοναχολόγια κ.ά.), είτε λόγω καταστροφικών πυρκαγιών ή άλλων σχετικών γεγονότων (την προφορική αυτή είδηση για την καταστροφή του αρχιεακού υλικού μας την παρέδωσε ο πατήρ Θεολόγος, βιβλιοθηκάριος της ιεράς μονής Ιβήρων)». Ζήσιμος, *ό.π.*, σ. 47.

⁴⁸ «1865 δεκεμβρίου 12, προς το εσπέρας, ώρας δύο μετά την ηλίου δύσιν, επήρε πυρκαϊά εις την των Ιβήρων Ιερά μονήν από το οτζάκι του αρχονταρικιού, και μη προληφθείσα επεκτάθη τόσοں ώστε εντός 10 ωρών κατετέφρωσεν όλον εκείνο το λαμπρόν οικοδόμημα· δεν έμεινεν, ειμή η εκκλησία το καθολικόν, η Πορταΐτισσα, και η κοινή τράπεζα με το μαγειρείον. Έπνεεν άνεμος σφοδρός βορέας. Εν τη πυρκαϊά συναπόλωντο και 2-3 άνδρωποι εκ των αγωνιζομένων προς κατάσβεσιν του πυρός και διάσωσιν επίπλων». Γεδεών, *ό.π.*, σσ. 447-448.

⁴⁹ Τα διπλά αυτά καθήκοντα ψάλτη και γραμματέα στη Μονή Ιβήρων και πιθανώς μια «παράδοση» ανάδεσης καθηκόντων στους χώρους της Μονής, συνάντησε και ο καθηγητής Γρ. Στάθης κατά τη χρονική περίοδο της καταλογογράφησης των μουσικών κωδίκων της Μονής Ιβήρων στο πρόσωπο του μοναχού Άνθιμου, «ψάλτη και γραμματέα της μονής Ιβήρων κατά τα παρελθόντα έτη». Στάθης, *Χειρόγραφα Γ'*, σ. 263.

τών της πρώτης έκδοσης του Πηδαλίου του ίδιου έτους⁵⁰, ο οποίος μάλλον είναι το πρόσωπο το οποίο αναζητούμε και έχει κατά προσέγγιση την ηλικία των τριάντα έως σαράντα ετών, ενώ διατηρούμε επιφυλάξεις για τη μαρτυρία του έτους 1829, η οποία καταγράφει κάποιον Συνέσιο Ιθρήτη να διακρίνεται «και επί παιδεία εν Κωνσταντινουπόλει»⁵¹. Ο καθηγητής Γρηγόριος Στάδης καταγράφει τον Συνέσιο ως μελουργό και ψάλτη ο οποίος ακμάζει την πρώτη τριακονταετία του ΙΘ΄ αιώνας. Επίσης αναφέρει, μάλλον εσφαλμένα, ότι κατά την τουρκική κατοχή του Αγίου Όρους (1821-1830) ήταν δικαιοφύλακας και επιστάτης στη Θεσσαλονίκη⁵². Η ιδιότητά του ως ψάλτη μαρτυρείται και από το αρχειακό υλικό της Μονής Δοχειαρίου, όπου στα εκεί κατάστιχα ληψοδοσιών μαρτυρείται η παρουσία του αλλά και η πληρωμή του για τις ψαλτικές υπηρεσίες του στην πανήγυρη των Αρχαγγέλων δύο φορές: το 1812, (ΛΑΧΧΧΙν, φ. 16ν: *Τῷ κϋρ Συνεσίῳ ψάλτῃ διὰ τὴν ἑορτὴν*) και το 1815 (ΛΑΧΧΧνvii, φ. 16ν: *γρόσια 12 εἰς τὸν ψάλτην κϋρ Συνέσιον ἐν τῇ ἑορτῇ*). Τη δεύτερη χρονιά μαρτυρείται η επαφή

⁵⁰ «Μοναστήριον των Ιθήρων. Το κοινόν. Αθανάσιος ο Σκευοφύλαξ και Αρχιμανδρίτης. Βησσαρίων ο αρχιμανδρίτης. Μακάριος ο Προηγούμενος και πνευματικός. Γρηγόριος Προηγούμενος. Νικηφόρος Προηγούμενος. Ανανίας Προηγούμενος. Μελέτιος Αρχιμανδρίτης. Κοσμάς Αρχιμανδρίτης. Συμεών προηγούμενος. Προκόπιος προηγούμενος Ιάκωβος προηγούμενος. Διονύσιος Προηγούμενος. Ιγνάτιος Προηγούμενος. Δανιήλ Προηγούμενος. Θεόδουλος Γέρωντας (sic). Κωνστάντιος Γέρωντας (sic). Γεώργιος ο Διδάσκαλος. Μηνάς ο διδάσκαλος. Καισάριος Γέρωντας (sic). Ιωαννίκιος ο Προσμονάριος της Πορταΐτισης. Ανανίας ο Εκκλησιάρχης και Τυπικάρης, Ιάκωβος Γέρωντας (sic) ο Βηματάρης. **Συνέσιος ο Μουσικολογιώτατος Γραμματικός**. Αμβρόσιος ο Προσκυνητής: Νικόδημος & Αγάπιος, *Πηδάλιον της νοητής νηός, της Μίας, Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής των Ορθοδόξων Εκκλησίας*, Εν τη Τυπογραφία του Βραϊτκόφφ και Άιρτελ, Εν Λειψία της Σαξωνίας 1800, σ. 550.

⁵¹ Γεδεών Μ., *Χρονογραφία της εν Άθω Μονής των Ιθήρων*, Ανατύπωσις Εκκλησιαστικής Αλήθειας, Εν Κωνσταντινουπόλει, Εκ του Πατριαρχ. Τυπογραφείου, σ. 27.

⁵² Στάδης Γρ., *Αγιορείτες μελουργοί. Οι ήχοι τ' ουρανού*, σ. 13. Η πληροφορία αυτή στηρίζεται στο πόνημα της αείμνηστης συζύγου του, Πηνελόπης: *Μία ιστορική ενθύμηση σχετική με την αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων από το Άγιον Όρος*, Αθήναι, 1973, το οποίο μου απέστειλε ο καθηγητής μετά από επικοινωνία μας και τον οποίο ευχαριστώ θερμά για τις συμβουλές του και τις εγκάρδιες ευχές του. Κατά την έρευνά μας στη εύρεση της πρωτότυπης πηγής, διαπιστώθηκε η αναντιστοιχία της παραπομπής που μαρτυρεί τον Συνέσιο ως επιστάτη του Αγ. Όρους στη Θεσσαλονίκη μαζί με τον προηγούμενο Κύριλλο Χιλανδαρινό, ενώ και μέσω του καταλόγου επιτρόπων του Αγίου Όρους που δημοσίευσε ο Αρχιμανδρίτης Αθανάσιος Παντοκρατορινός στο περιοδικό *Γρηγόριος ο Παλαμάς*, τ. ΠΗ΄, έτους Ζ΄ (1923), σ. 120, διαπιστώθηκε ότι ο Κύριλλος διετέλεσε επίτροπος του Αγίου Όρους στην Κωνσταντινούπολη κατά τα έτη 1827-1828.

του με τον Νικηφόρο (Νικόλαο Δοχειαρίτη), ο οποίος επίσης συνέβαλε στην πανήγυρη, όπως προκύπτει από την πληρωμή του την ίδια χρονιά για τη συμμετοχή του στη γιορτή⁵³. Η πολύ σημαντική αυτή μαρτυρία καταγράφει την επαγγελματική και ίσως αποκλειστική ενασχόληση του Συνεσίου με την ψαλτική κατά την τριετία 1812-1815 (σύμφωνα με τους υπολογισμούς μας στην ηλικία των 35-45 ετών), όπως και την αναγνώριση του επιπέδου της ψαλτικής τέχνης του, ώστε να καλείται από τη Μονή Δοχειαρίου να ψάλλει στο μεγαλύτερο λατρευτικό γεγονός της, στην πανήγυρη των αγίων Αρχαγγέλων, προστατών της Μονής.

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ – ΔΑΣΚΑΛΟΙ - ΜΑΘΗΤΕΣ

Δεν μαρτυρείται μέχρι στιγμής η μαθησιακή πορεία του Συνεσίου όσον αφορά στις μουσικές αλλά και στις γραμματικές σπουδές. Φαίνεται ότι ήταν διδάσκαλος της ψαλτικής καθώς ο ίδιος αποδίδει την ιδιότητα αυτή στον εαυτό του⁵⁴, επομένως πρέπει να υπήρξαν και μαθητές (οι οποίοι είναι και αυτοί άγνωστοι), στους οποίους μετέδωσε τη θεόπνευστη αυτή τέχνη σε όλες της μορφές της (ψαλτική, μελοποίηση, εξήγηση και αντιγραφή-κωδικογραφία⁵⁵). Μελετώντας το μοναδικό του αυτόγραφο κώδικα (Κουτλ. 421) και σε συνδυασμό με τη μαρτυρημένη επαφή του με τον Νικόλαο Δοχειαρίτη, παρατηρούμε τα εξής:

α) Ο κώδικας αποτελεί σχεδόν τα Άπαντα του Πέτρου Πελοποννησίου, εκτός των Ειρμολογίου, Δοξασταρίου και Αναστασιματαρίου του⁵⁶, σε σημειογραφία μάλιστα παραπλήσια με εκείνη του Πέτρου, γεγονός που εγείρει έντονες υποψίες για σχέση μαθητείας του Συνεσίου στον Πέτρο⁵⁷, εξηγεί τη μουσική μαθησιακή πορεία του Συνεσίου αλλά και την εξέλιξή του στον απαιτητικό τομέα των εξηγήσεων εκ της παλαιάς σημειογραφίας. Επιπλέον, στην περιγραφή μέλους της ακολουθίας του όρθρου (πασαπνοάριο του Πέτρου Πελοποννησίου σε ήχο πλ. δ'), αναγράφεται το εξής:

⁵³ «Κατάστιχα ληψοδοσιών 1815, ΛΑ xxxvii, φ. 16ν: γρόσια 2:20 εις κόπον τοῦ παπᾶ Νικηφόρου διὰ τὴν ἑορτήν. Τῆς παραπάνω ἐγγραφῆς προηγεῖται ἡ ἐγγραφή πὺν ἀφορᾷ τὸν Συνέσιο γιὰ τὴν ἴδια ἑορτή». Στρουμπάκης, *Ο Νικόλαος Δοχειαρίτης*, σσ. 130-131.

⁵⁴ Κουτλ. 421, φ. 46r.

⁵⁵ Κατ' ἐκτίμηση Στάθης για τον κώδικα Ιθήρ. 1269: «Γραφεύς ἀδελος· γράφει κατὰ τας αρχάς του ΙΘ' αἰῶνος, και μάλλον εν τη μονή Ιθήρων, και το περιβάλλον του Συνεσίου Ιθηρίτου». Στάθης, *Χειρόγραφα Δ'*, σ. 746.

⁵⁶ Στάθης, *Χειρόγραφα Γ'*, σ. 263.

⁵⁷ Γιαννόπουλος, *ό.π.*, σ. 60.

*συντεθέν εν τη ασθενεία αυτού*⁵⁸, μια ειδική, προσωπική πληροφορία που παρότι είναι γνωστή και από άλλες ανάλογες χειρόγραφες καταγραφές παραπέμπει ενδεχομένως στη στενότερη σχέση μεταξύ των δύο ανδρών, σε στιγμές που ο άρρωστος Πέτρος Πελοποννήσιος ευρίσκεται μεταξύ των εκλεκτών μαθητών του. Η υπόθεση αυτή συμπαρασύρει ενδεχομένως και την πιθανή χρονολογία γέννησής του μερικά χρόνια πριν αλλά και προ-υποθέτει την παρουσία του στην Κωνσταντινούπολη, ώστε να υπήρξε μαθητής του Πέτρου, πιθανώς στη Β΄ Πατριαρχική Σχολή, η οποία ιδρύθηκε το 1776⁵⁹ και πριν τη χρονολογία θανάτου του, το 1778.

β) Οι πιθανές χρονολογίες γέννησης Συνεσίου (1760-1770) και Νικολάου (1781⁶⁰) δεν φαίνεται να είναι τόσο μακρινές, με μια διαφορά δέκα έως και είκοσι ενός ετών να χωρίζει τους δύο Αγιορείτες μουσικούς. Στην πανήγυρη των Αρχαγγέλων του 1815 όπου συνέψαλλαν, θα ήταν ο μεν Συνέσιος 45-55, ο δε Νικόλαος 34 ετών, με μια ηλικιακή διαφορά η οποία θα μπορούσε να δικαιολογήσει μια σχέση μαθητείας (και) στο αναλόγιο, όπως παραδοσιακά μαρτυρούνται οι σχέσεις των γηραιότερων με τους νεότερους μύστες της ψαλτικής τέχνης. Επιπλέον ο Νικόλαος συμπεριέλαβε στους κώδικές του, εννέα μελοποιήσεις του Συνεσίου, εξηγημένες στη Νέα Μέθοδο και πολλαπλά αντιγραμμένες⁶¹, ως απόδειξη παραδοχής της μουσικής προσωπικότητας του Συνεσίου και ίσως ως απόδοση φόρου τιμής στο πρόσωπο του διδασκάλου του, όπως ακριβώς έπραξε και ο Συνέσιος για τον Πέτρο Πελοποννήσιο.

ΘΑΝΑΤΟΣ

Δεν υπάρχουν μαρτυρίες για τον ακριβή χρόνο θανάτου του Συνεσίου. Πιθανή χρονική περίοδος μπορεί να θεωρηθεί η δεκαετία 1835-1845 όπου θα συμπλήρωσε την ηλικία των 55-65 ετών, μία μέση προσδόκιμη ηλικία Αγιορείτη μοναχού για την εποχή. Σημειώνεται εδώ ότι

⁵⁸ Κουτλ. 421, φ. 156r.

⁵⁹ Παπαδόπουλος, *Συμβολαί*, σ. 373.

⁶⁰ Στρουμπάκης, *ό.π.*, σσ. 130-131.

⁶¹ «*Μακάριος ἀνὴρ, ἥχος Α΄ (τρίηχη σύνθεσις), Δοῦλοι Κύριον, ἥχος Γ΄, Δοῦλοι Κύριον, ἥχος πλ. Β΄, Λόγον ἀγαθόν, ἥχος Δ΄, Δοξολογία, ἥχος Α΄ τετράφωνος, Χερουδικό, ἥχος Α΄, Ἐπὶ σοὶ χαίρει, ἥχος πλ. Δ΄, Ἀπόρρῳ γλώττῃ καὶ χεῖλεσιν (μάθημα στοῦς μ΄ μάρτυρες), ἥχος Α΄, Χαίρει χαρὰν πάντα τὰ πέρατα (μάθημα στοῦς Ἀρχαγγέλους), ἥχος πλ. Δ΄*». Ο Στρουμπάκης, *ό.π.*, σ. 86, χαρακτηρίζει επίσης τον Συνέσιο ως «γέροντα πια» το 1815.

ο Νικόλαος Δοχειαρίτης (1781-1846) απεβίωσε στην ηλικία των 65 ετών⁶² και ο Ματθαίος Βατοπαιδινός (1774-1849) μόλις τρία χρόνια αργότερα στα 75 του χρόνια⁶³, σε ηλικίες αισθητά μεγαλύτερες του εξω-μοναστηριακού χώρου (τους απλούς κατοίκους της επικράτειας δηλ.), στον οποίο το προσδόκιμο επιβίωσης ήταν πολύ χαμηλότερο ακόμα και στα 1900⁶⁴.

⁶² Στο ίδιο, σ. 95.

⁶³ Ματθαίος Βατοπαιδινός, *Εισαγωγή στον βίο και το έργο του*, Βατοπαιδινή Ψαλτική Παράδοση 9, Έκδοση Ιεράς Μονής Βατοπαιδίου, 2019, σσ. 45-46.

⁶⁴ Κωνσταντινίδης Θεόδωρος, Ιατρός, Διδακτορική Διατριβή υποβληθείσα στο ΑΠΘ, Τμήμα Ιατρικής – Σχολή Επιστημών Υγείας, με θέμα *Η επίδραση της ειδικής σε συνάρτηση με την ηλικία και το φύλο θνησιμότητας στο προσδόκιμο επιβίωσης του Ελληνικού πληθυσμού*, Θεσσαλονίκη 1997, σ. 37.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

Ο Συνέσιος Ιβηρίτης ασχολήθηκε με διάφορα είδη μελοποιίας τα οποία θα παρουσιαστούν στο παρόν κεφάλαιο. Το έργο του κατανέμεται αρχικά με βάση την ταξινόμηση που προτείνει ο Γρηγόριος Στάθης, δηλαδή τη διάκριση τριών γενών μελουργίας: Ειρμολογικό, Στιχηραρικό και Παπαδικό, αναλόγως του είδους του ποιητικού κειμένου στο οποίο βασίζονται τα αντίστοιχα μουσικά⁶⁵. Σε δεύτερο επίπεδο ακολουθείται η διάταξη των ακολουθιών του εκκλησιαστικού (μοναχικού) νυχθημέρου: Εσπερινός, Απόδειπνο, Μεσονυκτικό, Όρδρος, Όρες και στη συνέχεια η Θεία Λειτουργία. Σε τρίτο επίπεδο ταξινομούνται οι πηγές αλφαθητικά και όσον αφορά στα μέλη όπου το ίδιο κείμενο μελίζεται σε περισσότερους του ενός ήχους, ακολουθείται η σειρά της παρακλητικής, δηλαδή πρώτα οι κύριοι ήχοι από τον πρώτο έως τον τέταρτο και ακολουθούν οι πλάγιοι, από τον πλάγιο του πρώτου έως τον πλάγιο του τετάρτου, στο τέταρτο επίπεδο ταξινόμησης. Σημειώνεται επίσης ότι η έρευνα αφορά χειρόγραφους κώδικες και όχι έντυπο υλικό.

Όσον αφορά στα αποτελέσματα της έρευνάς μας στους κώδικες της Μονής των Ιβήρων, πρέπει να σημειωθεί το εξής: Όταν ο Σπ. Λάμπρος καταλογογράφησε τα χειρόγραφα της Μονής τη δεκαετία του 1890, πολλές μουσικές φυλλάδες αρχειοθετήθηκαν στον υπ' αριθμόν 1303 φάκελο των σπαραγμάτων, μάλλον γιατί τις θεώρησε ασήμαντες (ο φάκελος περιείχε χειρόγραφα από τον ΙΕ' αιώνα και όχι μόνο των ΙΗ' - ΙΘ', όπως αναφέρει ο Αχιλλέας Χαλδαιάκης στην περί του πολυελέου διατριβή του). Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 ο βιβλιοθηκάριος της Μονής π. Θεολόγος ταξινόμησε και αρίθμησε τα εκτός καταλόγου Λάμπρου χειρόγραφα της Μονής. Το 1993 ανέθεσε στον Γρηγόριο Στάθη να κάνει το ίδιο για τον φάκελο 1303 (Στάθης, *Χειρόγραφα Δ'*, σ. 817) που δεν τον είχε "πειράξει". Ο π. Θεολόγος παρατήρησε όμως πως η λογική του Στάθη διαφέρει πολύ από αυτήν των κορυφαίων παλαιογράφων Dieter Harfinger και Αγαμέμνονα Τσελίκα, τους οποίους είχε συμβουλευθεί, και αναταξινόμησε τα περιεχόμενα

⁶⁵ Στάθης, *Οι Αναγραμματισμοί*, σσ. 45- 47.

του φακέλου, αποσπώντας από τους υποφακέλους του Στάδη τα αυτοτελή φυλλάδια, τα οποία, κατά τους τρέχοντες κανόνες της Παλαιογραφίας θεωρούνται αυτοτελή χειρόγραφα, και δίνοντάς τους νέους αριθμούς. Και σε αυτά και σε όσα έμειναν στους υποφακέλους του Στάδη, άφησε τη φυλλαρίδμησή του (όπως και τις χειρόγραφες σημειώσεις του στα καλύμματα των υποφακέλων). Αν έμεινε συνεχόμενη, την άφησε όπως είχε. Αν όμως υπήρχαν κενά, τη διέγραψε με μολύβι κι έβαλε μια νέα, συνεχόμενη φυλλαρίδμηση. Ο Στάδης τότε διαφώνησε μαζί του, αλλά όταν ξαναήρθε στη μονή το 2013, δέχτηκε την αρίθμησή του. Το αποτέλεσμα ήταν όμως, ότι όσες εργασίες έγιναν υπό την εποπτεία του στο μεσοδιάστημα την αγνόησαν. Σήμερα ο υποφάκελος 1303 Δ, έχει 32 φφ., όπως φαίνεται και στον κατάλογο Στάδη (*Χειρόγραφα Δ΄*, σσ. 818-819). Ό,τι αποσπάσθηκε από αυτόν βρίσκεται ανάμεσα στα χφφ 2020-2090 της συλλογής της Μονής (συνοπτική περιγραφή τους, στις σσ. 977-980). Εκεί θα πρέπει να αναζητούνται οι φυλλάδες που αναφέρει ο Αχιλλέας Χαλδαιάκης, πέραν των πρώτων 32 φφ. κι έτσι αναζητήθηκαν, από τη βασική περιγραφή των χειρογράφων που έδωσε ο Γρηγόριος Στάδης και υπάρχει στον τόμο⁶⁶.

Α. ΕΙΡΜΟΛΟΓΙΚΟ ΓΕΝΟΣ

ΕΙΡΜΟΛΟΓΙΟ

- **Αργό Απολυτίκιο των Αγίων Αποστόλων** (30 Ιουνίου) [Ήχος Δ΄]
Κουτλ. 421, φ. 286r-v
Ατελές αργό Απολυτίκιο των Αγίων Αποστόλων, χωρίς μαρτυρίες, σχεδόν πλήρης μουσική σύνθεση, με το ποιητικό κείμενο κάτω από τους μουσικούς φθόγγους να έχει γραφεί μόνο σε μέρος αυτών, ως εξής: *Οί τῶν Ἀποστόλων πρωτόδρονοι, καὶ τῆς Οἰκουμένης διδάσκαλοι, τῷ Δεσπότῃ τῶν ὅλων πρε [σβεύσατε, εἰρήνην τῇ οἰκουμένη δωρήσασθαι]*⁶⁷ *καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος.*

⁶⁶ Σχεδόν αυτούσια η απάντηση του π. Θεολόγου σε σχετική ερώτησή μας, μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας.

⁶⁷ Σε αγκύλες [] το κείμενο που λείπει και σε παρενθέσεις (), τυχόν διαφορές. Για τη συγκεκριμένη περίπτωση: *Οί τῶν Ἀποστόλων πρωτόδρονοι, καὶ τῆς Οἰκουμένης διδάσκαλοι, τῷ Δεσπότῃ τῶν ὅλων πρε [λείπει το κείμενο: σβεύσατε, εἰρήνην τῇ οἰκουμένη δωρήσασθαι και συνεχίζει] καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος.* Η μέθοδος αυτή ακολουθείται σε όλη την εργασία.

- **Αργό Απολυτίκιο της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος** (6 Αυγούστου) Ήχος πρωτόδαρυς (Αμφιβαλλόμενο)
ΕΒΕ 2579, φφ. 232r-v⁶⁸ | Ιθήρων 1093, φ. 20v⁶⁹

ΚΑΛΟΦΩΝΙΚΟ ΕΙΡΜΟΛΟΓΙΟ

- **Καλοφωνικός ειρμός Έφριξε γη, Παναγιώτη Χαλάτσογλου Ήχος Α΄** (Εξήγηση)
Κουτλ. 421, φφ. 435r-437v: «Το παρόν υπάρχει παρά του κυρ Παναγιώτη Χαλάτσογλου· ήχος α΄, εξηγήθη παρ’ εμού [Συνεσίου Ιθρήτου] Έφριξε γη. Πλήρης ό ειρμός μετά του κρατήματος»⁷⁰ | Ιθήρ. 1093, φ. 4r-v⁷¹
- **Ήχημα Παναγιώτη Χαλάτσογλου Ήχος βαρύς** (Εξήγηση - Αμφιβαλλόμενο)
Κουτλ. 421, φφ. 438r-440v: «Το παρόν ήχημα κυρ Παναγιώτη Χαλάτσογλου και α΄ ψάλτου· ήχος βαρύς Τεριρερερε. Πρόκειται περί εξηγήσεως, πιθανώς παρά του Συνεσίου»⁷²

Β. ΠΑΠΑΔΙΚΟ ΓΕΝΟΣ

ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

- **Μακάριος ανήρ Τρίηχον Ήχοι Α΄, Β΄, Γ΄**
Αγ. Παύλ. 274, φ. 24: «Ποίημα κυρίου Συνεσίου του Ιθρήτου και Μυτιληναίου· σάσις α΄, ήχος α΄ Ανήρ, αλληλούια· Μακάριος ανήρ, πλήρης· ακολουθούν, δηλαδή, αι δυο άλλα σάσις. Σημειογραφία προ της Νέας Μεθόδου»⁷³ | Λαύρας Μ 22, φφ. 1r-14v: «Τό παρόν Μακάριος ανήρ έμελοποιήθη παρά Συνεσίου Ιθρήτου. Έστι δέ τρίηχον, ήχος Α΄ Πα, Ανήρ, αλληλούια»⁷⁴ | Ιθήρ. 1303 (Φάκελος σπαραγμάτων Ι΄), φφ. 13r-14v: «Το δίφυλλον, φφ. 13-14, περιέχει ελλιπή την σύνθεσιν “κυρ Συνεσίου Ιθρήτου”, ήχος τρίτος Ανήρ, αλληλούια· Μακάριος ανήρ, εις σημειογραφίαν Νέας Μεθόδου»⁷⁵

⁶⁸ Αποδίδεται στον Συνέσιο, ως δεύτερο κατά σειρά καταχωρισμένο μέλος μετά το Θεός Κύριος σε ήχο Α΄, πριν ο γραφέας προσδιορίσει τον νέο μελοποιό του τρίτου κατά σειρά καταχωρισμένου ύμνου.

⁶⁹ Αυτοψία μέσω φωτογραφικού υλικού.

⁷⁰ Στάθης, *Χειρόγραφα Γ΄*, σ. 269.

⁷¹ Αυτοψία μέσω φωτογραφικού υλικού.

⁷² Στάθης, *ό.π.*, σ. 269.

⁷³ Στάθης, *Χειρόγραφα Γ΄*, σ. 157.

⁷⁴ Στρουμπάκης, *ό.π.*, σ. 355.

⁷⁵ Στάθης, *Χειρόγραφα Δ΄*, σ. 820.

- **Μακάριος ανήρ** Ήχος πλ. Β΄

Γρηγ. ΙΙ, φ. 17r: «Κυρ Συνεσίου μοναχού Ιθηρίτου, εν τη αγρυπνία· ήχος πλ. β΄ Ανήρ, αλληλούια· Μακάριος ανήρ»⁷⁶ | Δοχ. 354, φ. 16r: «Έτερον μάθημα, κυρίου Συνεσίου Ιθηρίτου· πλ. β΄ Μακάριος ανήρ»⁷⁷ | ΚΘΑΜ. 40, φφ. 9r-17v: «Έτερον Συνεσίου Ιθηρίτου, ήχος πλ. β΄ Ανήρ, αλληλούια· Μακάριος ανήρ»⁷⁸ | Κουτλ. 42l, φφ. 44lr-448r: «Ποίημα του κυρ Συνεσίου Ιθηρίτου Μυτιληναίου· ήχος πλ. β΄ Ανήρ, αλληλούια· Μακάριος ανήρ. Ενδιαφέρουσα, πλήρης, σύνδεσις»⁷⁹

- **Μακάριος ανήρ** Ήχος Βαρύς

Ιθήρ. 1303 (Φάκελος Δ΄, σπαράγματα 18^{ου} αι.), φφ. 17r-20r (ακέφαλη η σύνδεση) | Ιθήρ. 1269, φφ. 77r-84v: «Το παρόν εποιηθή παρά κυρ Συνεσίου Ιθηρίτου, εις ήχον βαρύν Ανήρ, αλληλούια· Μακάριος ανήρ πλήρης»⁸⁰ | Ιθήρ. 2338, άνευ συν. αρ. φφ. 7 «[Συνεσίου], Μακάριος ανήρ· ήχος βαρύς ΙΘ΄ (αρχαί)»⁸¹ | Ιθήρ. 2339, φφ. 1r-8v & 9r-16v: «Συνεσίου (φ. 9r) [Ιθηρίτου], Μακάριος ανήρ, δις η αυτή σύνδεσις· ήχος βαρύς ΙΘ΄ (αρχαί)»⁸²

- **Μακάριος ανήρ** (απροσδιόριστο)

Ιθήρ. 2012, άνευ συν. αρ. φφ. 123: «Ι 23 Ανθολογία /Εσπερινού -Όρθρου ΙΘ΄ (μέσα)· εξήγ. Θεοφάνους μοναχού [σ ΝΜ] και Μακάριος ανήρ, Συνεσ. Ιθηρίτου [πρωτ. σημειογρ]»⁸³

ΟΡΘΡΟΣ

- **Θεός Κύριος** Ήχος Α΄

ΕΒΕ 2579, φ. 232r: «Του κυρ Συνεσίου Ιθηρίτου· ήχος α΄ Θεός Κύριος»⁸⁴ | Ιθήρων 1093, φ. 20v⁸⁵

ΠΟΛΥΕΛΕΟΙ

- **Πολυέλεος Δούλοι, Κύριον** Ήχος Α΄ (Αμφιβαλλόμενο)

Ιθήρ. 1303 (1^η Φυλλάδα Πολυελέων με αρ. Δ΄), φφ. 1r-8v⁸⁶ | Ιθήρ. 2299, φφ. 1r-9v⁸⁷

⁷⁶ Στάθης, *Χειρόγραφα Β΄*, σ. 605.

⁷⁷ Στάθης, *Χειρόγραφα Α΄*, σ. 458.

⁷⁸ Σωτηρούδης, ΚΘΑΜ, σσ. 102-103 (αυτοψία και καταγραφή).

⁷⁹ Στάθης, *Χειρόγραφα Γ΄*, σ. 269.

⁸⁰ Στάθης, *Χειρόγραφα Δ΄*, σ. 746.

⁸¹ Στο ίδιο, σ. 983.

⁸² Στο ίδιο, σ. 983.

⁸³ Στο ίδιο, σ. 977.

⁸⁴ Toulaitos, *ibid.*, p. 436 και αυτοψία.

⁸⁵ Αυτοψία μέσω φωτογραφικού υλικού.

⁸⁶ Χαλδαϊάκης, *Ο πολυέλεος*, σσ. 254, 256 (και αυτοψία μέσω φωτογραφικού υλικού).

⁸⁷ Αυτοψία μέσω φωτογραφικού υλικού.

- **Πολυέλεος Δούλοι, Κύριον Ἦχος Γ΄**

Διον. 700, φ. 163v: «Πολυέλεος ἕτερος, Συνεσίου Ιθιρίτου· ἦχος τρίτος Δούλοι, Κύριον»⁸⁸ | Δοχ. 341, φ. 74r: «Αρχή των πολυελέων· ο παρών κυρ Συνεσίου μοναχού Ιθιρίτου· ἦχος τρίτος Δούλοι Κύριον »⁸⁹ | Δοχ. 341, φ. 176v: «Αρχή των πολυελέων· ο παρών κυρ Συνεσίου μοναχού Ιθιρίτου· ἦχος τρίτος Δούλοι Κύριον»⁹⁰ | Δοχ. 350, φ. 143v: «Πολυαίλεος (sic) κύρ Συνεσίου Ιθιρίτου του Κυδωνιάτου, ποιηθείς παρ' αυτού· ἦχος τρίτος Δούλοι Κύριον»⁹¹ | Δοχ. 360, φ. 355v: «Συνεσίου μοναχού Ιθιρίτου· ἦχος τρίτος Δούλοι Κύριον»⁹² | Δοχ. 471, φφ. 89v-97v: «Ἐτερος πολυέλεος κύρ Συνεσίου Ιθιρίτου· ἦχος Γ΄ Γα, Δούλοι Κύριον»⁹³ | Δοχ. 1247, φ. 195r: «Ἐτερος πολυέλεος, μελοτονισθείς παρὰ Συνεσίου μοναχού Ιθιρίτου· ἦχος τρίτος Δούλοι Κύριον»⁹⁴ | Ιθήρ. 1303 (1^η Φυλλάδα Πολυελέων με αρ. Δ΄), φφ. 9r-11r | Ιθήρ. 1303 (Φάκελος σπαραγμάτων Ι΄), φφ. 9r-12v | Ιθήρ. 2045 (πρώην Ιθήρ. 1303 Φάκελος σπαραγμάτων Ι΄), φφ. 1r-15r: «[... τον Πολυέλεον Δούλοι, Κύριον εἰς ἦχον τρίτον του Συνεσίου Ιθιρίτου,...]»⁹⁵ | Καρ. 222, φ. 31r: «Πολυέλεος κυρ Συνεσίου μοναχού Ιθιρίτου· ἦχος τρίτος Δούλοι, Κύριον»⁹⁶ | Καρ. 240, φ. 96r: «Ἐτερος πολυέλεος, Συνεσίου μοναχού [Ιθιρίτου]· ἦχος τρίτος Δούλοι, Κύριον»⁹⁷ | Παντ. 950, φ. 154r: «Πολυέλεος κυρ Συνεσίου Ιθιρίτου· ἦχος τρίτος Δούλοι, Κύριον»⁹⁸ | Χιλαν. 95 (1025), φφ. 201r-217v: «Πολυέλεος μελισθέν (sic) δὲ παρὰ Συνεσίου Ιθιρίτου, ὠραῖος καὶ εὖμελος· ἦχος Γ΄ Γα, Δούλοι Κύριον»⁹⁹

- **Πολυέλεος Δούλοι, Κύριον Ἦχος Γ΄/Πλάγιος Δ΄ κατά τριφωνία (Αμφιβαλλόμενο)**

Ιθήρ. 1038, φφ. 636r-646r: «Ανωνύμως [Συνεσίου Ιθιρίτου:]· ἦχος πλ. δ΄ Nana - ἦχος τρίτος Δούλοι, Κύριον»¹⁰⁰

- **Πολυέλεος Δούλοι, Κύριον Ἦχος δ΄ (Αμφιβαλλόμενο)**

Ιθήρ. 2045 (πρώην Ιθήρ. 1303 Φάκελος σπαραγμάτων Ι΄), φφ. 16r-26r | Ιθήρ. 1269, φφ. 85r-95v¹⁰¹

⁸⁸ Στάθης, *Χειρόγραφα Β΄*, σ. 785.

⁸⁹ Στάθης, *Χειρόγραφα Α΄*, σ. 431.

⁹⁰ Στο ίδιο, σ. 432.

⁹¹ Στο ίδιο, σ. 448.

⁹² Στο ίδιο, σ. 477.

⁹³ Στρομπάκης, *ό.π.*, σ. 355.

⁹⁴ Στάθης, *Χειρόγραφα Α΄*, σ. 634.

⁹⁵ Στάθης, *Χειρόγραφα Δ΄*, σ. 820.

⁹⁶ Στάθης, *Χειρόγραφα Γ΄*, σ. 427.

⁹⁷ Στο ίδιο, σ. 470.

⁹⁸ Στάθης, *Χειρόγραφα Β΄*, σ. 263.

⁹⁹ Στρομπάκης, *ό.π.*, σ. 355.

¹⁰⁰ Στάθης, *Χειρόγραφα Δ΄*, σ. 121.

¹⁰¹ Χαλδαιάκης, *ό.π.*, σσ. 254, 256 (και αυτοψία μέσω φωτογραφικού υλικού).

- **Πολυέλεος Δούλοι, Κύριον Ἦχος πλ. Β΄**
 Δοχ. 341, φ. 100ν: «Συνεσίου Ἰθρηίτου· ἦχος πλ. β΄ Δούλοι Κύριον»¹⁰² | Ιδῆρ. 1013, φφ. 58ν-67ρ: «Ἐτερος πολυέλεος, συντεθείς παρά κυρ Συνεσίου Ἰθρηίτου· ἦχος πλ. α΄ Δούλοι, Κύριον» (καταγράφεται λανθασμένα ως μέλος ἤχου πλ. α΄)¹⁰³ | Ιδῆρ. 1030, φφ. 99ν-109ν: «Ποίημα κυρ Συνεσίου Μυτιληνοῦ Ἰθρηίτου· ἦχος πλ. α΄ Δούλοι, Κύριον» (καταγράφεται λανθασμένα ως μέλος ἤχου πλ. α΄)¹⁰⁴ (καταγράφεται λανθασμένα ως μέλος ἤχου πλ. α΄) | Ιδῆρ. 1093, φφ. 121ν-129ν: «Ἐτερος του κυρ Συνεσίου Ἰθρηίτου· ἦχος πλ. β΄ Δούλοι, Κύριον»¹⁰⁵ | Ιδῆρ. 2058, φφ. 1ρ-14ν: «Πολυέλεος, Συνεσίου Ἰθρη. (πλ. β΄) ΙΗ΄ (β΄ ἡμ.) [πρωτ. σημειογρ]»¹⁰⁶ | Ιδῆρ. 2045 (πρώην Ιδῆρ. 1303 Φάκελος σπαραγμάτων Ι΄), φφ. 25(bis)ρ-27(bis)ρ | ΚΘΑΜ. 40, φφ. 90ρ-101ν: «Πολυέλεος Συνεσίου Ἰθρηίτου· ἦχος πλ. β΄ Δούλοι, Κύριον»¹⁰⁷ | Λαύρας Μ 22, φφ. 65ρ-81ν: «Ὁ παρὼν πολυέλεος ἐμελοποιήθη παρά Συνεσίου Ἰθρηίτου· ἦχος πλ. Β΄ Πα, Δούλοι Κύριον»¹⁰⁸ | Αγ. Παύλ. 433, φ. 229ρ: «Δόξα Καί νυν του πολυελέου, Συνεσίου αγιορεΐτου· ἦχος πλ. β΄ σημειογραφία Νέας Μεθόδου - εἰς τὴν ρουμανικὴν»¹⁰⁹
- **Πολυέλεος Δούλοι, Κύριον Ἦχος πλ. Δ΄ (Αμφιβαλλόμενο)**
 Ιδῆρ. 1303 (1^η Φυλλάδα Πολυελέων με αρ. Δ΄), φφ. 17ρ-22ν & 13ρ-16ρ (μόνον οἱ στίχοι του αριστεροῦ χοροῦ)¹¹⁰ | Ιδῆρ. 2299, φφ. 10ρ-18ν
- **Θεοτοκίον Καί νυν Η αμνάς καὶ Παρθένος Ἦχος Α΄**
 ΕΒΕ 2432, φφ. 78ρ-79ν: «Θεοτοκίον· ἦχος α΄ Καί νυν, Η αμνάς καὶ Παρθένος»¹¹¹ | Ιδῆρ. 1093, φφ. 71ρ-72ν: «Του κύρ Συνεσίου Ἰθρηίτου· ἦχος α΄ Καί νυν Η αμνάς καὶ παρθένος. Πρόκειται περὶ συνθέσεως του Συνεσίου Ἰθρηίτου εἰς τον του Ἰωάννου Πρωτοψάλτου προηγούμενον Πολυέλεον»¹¹² | Κουτλ. 421, φφ. 46ν-48ν: «Καί νυν θεοτοκίον· ἦχος α΄ ὅπερ ἐσυνετέθη καμὸν διδασκάλου κυρ Συνεσίου [Ἰθρηίτου]· Καί νυν· Η αμνάς καὶ Παρθένος. Το θεοτοκίον τούτο ἀντὶ του θεοτοκίου του Ἰωάννου»¹¹³ | Ξερ. 312, φ. 72ν: «Κυρίου Συνεσίου· ἦχος α΄ Καί νυν, Η αμνάς καὶ Παρθένος»¹¹⁴ | Ιδῆρ. 2045 (πρώην Ιδῆρ. 1303 Φάκελος σπαραγμάτων Ι΄), φφ. 43ρ-44ν

¹⁰² Στάθης, Χειρόγραφα Α΄, σ. 432.

¹⁰³ Στάθης, Χειρόγραφα Δ΄, σ. 50.

¹⁰⁴ Στο ἴδιο, σ. 94 (καὶ αυτοψία μέσω φωτογραφικοῦ υλικού).

¹⁰⁵ Στο ἴδιο, σ. 242.

¹⁰⁶ Στο ἴδιο, σ. 979.

¹⁰⁷ Σωτηρούδης, ΚΘΑΜ, σσ. 102-103 (αυτοψία καὶ καταγραφή).

¹⁰⁸ Στρομπάκης, ὁ.π., σ. 356.

¹⁰⁹ Στάθης, Χειρόγραφα Γ΄, σ. 185.

¹¹⁰ Χαλδαιάκης, ὁ.π., σ. 254-256 (καὶ αυτοψία μέσω φωτογραφικοῦ υλικού).

¹¹¹ Χαλδαιάκης, ὁ.π., σσ. 637, 839.

¹¹² Στάθης, Χειρόγραφα Δ΄, σ. 242.

¹¹³ Στάθης, Χειρόγραφα Γ΄, σ. 264.

¹¹⁴ Στάθης, Χειρόγραφα Α΄, σ. 126.

- **Κράτημα στον πολυέλεο Αναστασίου Ραφανιώτου, στο Και νυν ήχος Δ' λέγετος**

Κουτλ. 421, φφ. 60r-61r: «Σύνθεσις παρά Συνεσίου Μυτιληνού Ιθρηίτου, εις του Αναστασίου [Ραφανιώτου] τον πολυέλεον, το Και νυν ήχος δ' λεγετος Ανεγεναναν»¹¹⁵

ΕΚΛΟΓΕΣ

- **Εκλογή ψαλλομένη τις Κυριακές της Απόκρεω και της Τυρινής Ήχος πλ. Δ' Την Σιών· αλληλούια. Επί των ποταμών Βαθυλώνος (Αμφιβαλλόμενο)**

Ιθήρ. 1303 (1^η Φυλλάδα Πολυελέων με αρ. Δ'), φφ. 23r-24v: «Εκλογή ψαλλομένη μετά τον πολυέλεον εις τας δύο Κυριακάς της Απόκρεω και της Τυρινής· ήχος πλ. Δ' Την Σιών· αλληλούια. Επί των ποταμών Βαθυλώνος»¹¹⁶

- **Εκλογή ψαλλομένη στις εορτές της Θεοτόκου Ήχος Δ' Λόγον αγαθόν**

Βατ. 1810, φφ. 57r-67v: «Εκλογή ψαλλομένη εις τας έορτάς τής Θεοτόκου μετά τον πολυέλεον, Συνεσίου μοναχού· ήχος Δ' Δι Λόγον αγαθόν»¹¹⁷ | Διον. 723, φ. 183v: «Εκλογή ψαλλομένη εις τας εορτάς της Θεοτόκου μετά τον πολυέλεον, κυρίου Συνεσίου Ιθρηίτου· ήχος δ' Δι Λόγον αγαθόν»¹¹⁸ | Δοχ. 354, φ. 388r-v: «Εκλογή ψαλλομένη εις τας εορτάς της Θεοτόκου μετά τον πολυέλεον, Συνεσίου μοναχού [Ιθρηίτου]· ήχος δ' Δι Λόγον αγαθόν»¹¹⁹ | Δοχ. 360, φ. 388r-v: «Εκλογή ψαλλομένη εις τας εορτάς της Θεοτόκου μετά τον πολυέλεον, Συνεσίου μοναχού [Ιθρηίτου]· ήχος δ' Δι Λόγον αγαθόν»¹²⁰ | Δοχ. 404, φ. 134v: «Ετερον, παρά Συνεσίου Ιθρηίτου· ήχος δ' Λόγον αγαθόν»¹²¹ | Δοχ. 471, φφ. 105v-110v: «Εκλογή ψαλλομένη εις τας έορτάς τής Θεοτόκου μετά τον πολυέλεον, Συνεσίου μοναχού· ήχος Δ' Δι Λόγον αγαθόν»¹²² | Ιθήρ. 1013, φφ. 74r-79v: «Εκλογή ψαλλομένη εις τας εορτάς της Θεοτόκου μετά τον πολυέλεον, ποίημα κύρ Συνεσίου Ιθρηίτου· ήχος δ' Λόγον αγαθόν»¹²³ | Ιθήρ. 1269, φφ. 97r-105r: «Εκλογή ψαλλομένη εις τας εορτάς της υπεραγίας Θεοτόκου μετά τον πολυέλεον· ήχος δ' Λόγον αγαθόν»¹²⁴ | Ιθήρ. 1998, φφ. 174r-185v: «Εκλογή ψαλλομένη εις τας εορτάς της Θεοτόκου μετά τον πολυέλεον, Συνεσίου Ιθρηίτου· ήχος δ' Δι Λόγον αγαθόν» |

¹¹⁵ Στάθης, Χειρόγραφα Γ', σ. 264.

¹¹⁶ Στο ίδιο, σ. 979.

¹¹⁷ Στρουμπάκης, ό.π., σ. 356.

¹¹⁸ Στάθης, Χειρόγραφα Β', σ. 810.

¹¹⁹ Στάθης, Χειρόγραφα Α', σ. 458.

¹²⁰ Στο ίδιο, σ. 478.

¹²¹ Στο ίδιο, σ. 583.

¹²² Στρουμπάκης, ό.π., σ. 356.

¹²³ Στάθης, Χειρόγραφα Δ', σ. 52.

¹²⁴ Χαλδαιάκης, ό.π., σ. 339. Στάθης, ό.π., σ. 52.

Καρ. 222, φφ. 48r-60r: «Εκλογή παλλομένη εις τας εορτάς της Θεοτόκου μετά τον πολυέλεον, του αυτού Συνεσίου μοναχού [Ιβηρίτου]· ήχος δ' Δι Λόγον αγαθόν»¹²⁵ | Χιλιαν. 148 (1007), φφ. 134v-145r: «Εκλογή παλλομένη εις τας έορτάς της Θεοτόκου μετά τον πολυέλεον, Συνεσίου μοναχού· ήχος Δ' Δι Λόγον αγαθόν»¹²⁶

- **Εκλογή παλλομένη στις εορτές της Θεοτόκου Ήχος Δ' Λόγον αγαθόν** (Αμφιβαλλόμενο)
Ιβήρ. 2060, άνευ συν. αρ. φφ. 15: «Εκλογή (Λόγον αγαθόν· ήχος δ') χφ. Συνεσίου; [πρωτ. σημ.] ΙΘ' (α' τέτ.)»¹²⁷
- **Εκλογή εις τους δείους Αρχαγγέλους Ήχος Δ' Τους αγγέλους αυτού· αλληλούια** (Αμφιβαλλόμενο)
Ιβήρ. 2045 (πρώην Ιβήρ. 1303 Φάκελος σπαραγμάτων Ι'), φφ. 33r-35v: «Εκλογή μετά τους ψαλμούς του πολυελέου εις τους δείους Αρχαγγέλους· ήχος δ', δι' αιτήσεως»
- **Εκλογή εις τα Εισόδια της Θεοτόκου Ήχος Βαρύς Εν όρει αγίω αυτού· αλληλούια. Μέγας Κύριος και αινετός σφόδρα** (Αμφιβαλλόμενο)
Ιβήρ. 2061, φφ. 1r-4r & 5r-7v: «Εκλογή εκ των δαβιτικών ψαλμών, εις τα Εισόδια της Θεοτόκου· ήχος βαρύς Ζω»
- **Εκλογή εις τον Άγιον Νικόλαον και λοιπούς ιεράρχας Ήχος πλ. Δ' Την οικουμένην· αλληλούια. Ακούσατε ταύτα** (Αμφιβαλλόμενο)
Ιβήρ. 2045 (πρώην Ιβήρ. 1303 Φάκελος σπαραγμάτων Ι'), φφ. 36r-38r: «Εκλογή εκ των ψαλμών του προφητάνακτος Δαβίδ εις τε τον εν ιεράρχαις πανάγιον Νικόλαον και εις λοιπούς ιεράρχας, παλλομένη μετά τον πολυέλεον»
- **Εκλογή παλλόμενη εις την κοίμησιν της Θεοτόκου Ήχος πλ. Δ' Πάσα η γη· αλληλούια** (Αμφιβαλλόμενο)
Ιβήρ. 1303 (1^η Φυλλάδα Πολυελέων με αρ. Δ'), φφ. 26r-28v (ισχύουσα αριθμηση): «Εκλογή εκ των ψαλμών του προφητάνακτος Δαβίδ, εις την κοίμησιν της υπεραγίας δεσποίνης ημών Θεοτόκου»

¹²⁵ Στάδης, Χειρόγραφα Γ', σ. 427.

¹²⁶ Στρομπάκης, ό.π., σ. 356.

¹²⁷ Στάδης, Χειρόγραφα Δ', σ. 979.

ΔΟΞΟΛΟΓΙΑ

- **Δοξολογία Ἦχος Α΄ τετράφωνος**

Δοχ. 341, φ. 173r: «Συνεσίου Ιβηρίτου Δοξολογία ἡχος α΄ τετράφωνος»¹²⁸ | Δοχ. 360, φ. 437r: «Συνεσίου μοναχοῦ [Ιβηρίτου]· ἡχος α΄ τετράφωνος»¹²⁹ | Δοχ. 404, φ. 266r: «Ἐτερον, Συνεσίου μοναχοῦ [Ιβηρίτου]· ἡχος α΄ Κε»¹³⁰ | Ιβήρ. 1013, φφ. 110r-112v: «Ἐτέρα, κυρ Συνεσίου Ιβηρίτου, πάντερπνος· ἡχος α΄ Δόξα σοι τῷ δεῖξαντι το φῶς»¹³¹ | Κωνστ. 92, φ. 717: «Δοξολογία παρά Συνεσίου μοναχοῦ [Ιβηρίτου]· ἡχος α΄ τετράφωνος»¹³² | Λαύρας Μ 22, φφ. 106r-111r: «[Δοξολογία] Συνεσίου μοναχοῦ· ἡχος Α΄ τετράφωνος ἐκ τοῦ Κε»¹³³ | Χιλίαν. 95 (1025), φφ. 224r-229r: «Δοξολογία Συνεσίου μοναχοῦ· ἡχος Α΄ τετράφωνος Κε»¹³⁴

ΑΣΜΑΤΙΚΟ ΤΡΙΣΑΓΙΟ

- **Στην Ὑψωση του Τιμίου Σταυροῦ Ἦχος Δ΄ Ἅγιος ο Θεός (Εξήγηση)**

Κουτλ. 421, φ. 191r-v: «Εἰς τὴν ὑψωσιν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, παλαιόν, ἐξηγήθη παρ' ἐμοῦ· ἡχος δ΄ Ἅγιος ο Θεός»¹³⁵

ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΤΡΙΣΑΓΙΑ-DYNAMIS

- **Δύναμις, Ἅγιος ο Θεός Ἦχος Α΄ (Αμφιβαλλόμενο)**

Γρηγ. 58, φ. 11: «Συνεσίου Αγιορείτου· ἡχος α΄ Δύναμις, Ἅγιος ο Θεός»¹³⁶

- **Δύναμις, Ἅγιος ο Θεός Ἦχος Β΄ (Εξήγηση)**

Κουτλ. 421, φ. 203r-v: «Εἰς τὴν Λειτουργίαν τοῦ αγίου Χρυσοστόμου, Δύναμις Ἅγιος ο Θεός, παλαιόν, ἐξηγήθη· ἡχος β΄»

- **Δύναμις, του Βήματος Ἦχος Β΄ (Εξήγηση)**

Κουτλ. 421, φφ. 203v-204r: «Ἐτερον, τοῦ βήματος, ψάλλεται ὑπὸ τοῦ ιερέως, ἐξηγήθη· ἡχος β΄»

¹²⁸ Στάθης, Χειρόγραφα Α΄, σ. 432.

¹²⁹ Στο ἴδιο, σ. 478.

¹³⁰ Στο ἴδιο, σ. 584.

¹³¹ Στάθης, Χειρόγραφα Δ΄, σ. 52.

¹³² Στάθης, Χειρόγραφα Α΄, σ. 646.

¹³³ Στρουμπάκης, ό.π., σ. 357.

¹³⁴ Στο ἴδιο.

¹³⁵ Στάθης, Χειρόγραφα Γ΄, σ. 263.

¹³⁶ Στάθης, Χειρόγραφα Β΄, σ. 678.

- **Δύναμις, του Κορώνη Ἦχος Β΄** (Εξήγηση)

Κουτλ. 421, φφ. 204v-206r: «Δύναμις, του Κορώνη, εξηγήθη παρ' εμού [Συνεσίου Ἰθιρίτου], κατὰ το ὕφος του Αγίου Ὄρους· ἦχος θ΄»¹³⁷

ΧΕΡΟΥΒΙΚΑ

- **Παρεμβολές στα χερουδικά Πέτρου Πελοποννησίου Ἦχοι Α΄, Β΄, πλ. Α΄, πλ. Β΄ και Βαρύς**

Γρηγ. 40, φφ. 153r-162v: «Κρατήματα εις ὅσα χερουδικά εἶναι ατελείωτα του Πέτρου Πελοποννησίου, ποίημα κυρ Συνεσίου Ἰθιρίτου»¹³⁸ | Ἰθιρ. 1093, φφ. 238v-243v¹³⁹

ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙΝ

- **Ἄξιόν ἐστιν Ἦχος πλ. Β΄**

ΒΚΨ 145/286, σσ. 1233-1235: «Συνεσίου Ἰθιρίτου· [ἦχος] πλάγιος θ΄ Πα Ἄξιόν ἐστιν»¹⁴⁰

ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

- **Επί σοι χαίρει Ἦχος πλ. Δ΄**

Αγ. Παύλ. 46, φ. 112: «Συνεσίου Ἰθιρίτου· ἦχος πλ. δ΄ Επί σοι χαίρει»¹⁴¹ | Βατ. 1810, φφ. 70r-71v: «Συνεσίου Ἰθιρίτου· ἦχος πλ. δ΄ Νη' Επί σοι χαίρει»¹⁴² | Διον. 645, φ. 382: «Συνεσίου Ἰθιρίτου· ἦχος πλ. δ΄ Επί σοι χαίρει»¹⁴³ | Δοχ. 370, φ. 494: «Συνεσίου [Ἰθιρίτου]· ἦχος πλ. δ΄ Επί σοι χαίρει»¹⁴⁴ | Δοχ. 404, φ. 280r: «Εἰς την Λειτουργίαν του Μεγάλου Βασιλείου, Συνεσίου Ἰθιρίτου· ἦχος πλ. δ΄ Επί σοι χαίρει»¹⁴⁵ | Καρ. 241, φ. 144r: «Εμελοποιήθη παρά Συνεσίου Ἰθιρίτου· ἦχος πλ. δ΄ Επί σοι χαίρει»¹⁴⁶ | Μ. Λαύρ. Μ 22, φφ. 114r-115r: «Εμελοποιήθη παρά Συνεσίου Ἰθιρίτου· ἦχος πλ. δ΄ Επί σοι χαίρει»¹⁴⁷ | Παντ. 1020, φ. 203v: «Ἐτερον, Συνεσίου Ἰθιρίτου· ἦχος πλ. δ΄ Επί σοι χαίρει»¹⁴⁸ | Φιλ. 127, φ. 171r:

¹³⁷ Στάθης, Χειρόγραφα Γ΄, σ. 265.

¹³⁸ Στάθης, Χειρόγραφα Β΄, σ. 664.

¹³⁹ Στάθης, Χειρόγραφα Δ΄, σ. 247.

¹⁴⁰ <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/el/browse/126843#contents&gid=1&pid=551> [πρόσβαση 11-5-20].

¹⁴¹ Στάθης, Χειρόγραφα Γ΄, σ. 77.

¹⁴² Στρουμπάκης, ὁ.π., σ. 357.

¹⁴³ Στάθης, Χειρόγραφα Β΄, σ. 746.

¹⁴⁴ Στάθης, Χειρόγραφα Α΄, σ. 506.

¹⁴⁵ Στο ἴδιο, σ. 584.

¹⁴⁶ Στάθης, Χειρόγραφα Γ΄, σ. 475.

¹⁴⁷ Ευστρατιάδου, Κατάλογος Μεγίστης Λαύρας, σ. 305.

¹⁴⁸ Στάθης, Χειρόγραφα Β΄, σ. 457.

«[Συνεσίου Ιθιήριτου]· πλ. δ' *Επί σοι χαίρει*»¹⁴⁹ | ΒΚΨ 145/286, σσ. 1226-1230:
«Ποίημα Συνεσίου Ιθιήριτου· [ήχος] πλ. δ' *Νη Επί σοι χαίρει*»¹⁵⁰

ΜΑΘΗΜΑΤΑ

- **Μάθημα θεοτοκίον** *Και σε μεσίτριαν έχω* Ήχος πλ. Δ'
Ι6ήρ. 1997 (πρώην 1043), φφ. 228r-234r: «Μάθημα θεοτοκίον, σύνδεσις κυρ Συνεσίου μοναχού του Αγίου Όρους [Ιθιήριτου]· ήχος πλ. δ' *Νη Και σε μεσίτριαν έχω*»¹⁵¹
- **Μάθημα στην εορτή του Αγίου Δημητρίου** (26 Οκτωβρίου)
Μέγαν εύρατο Ήχος Γ'
Ι6ήρ. 1093, φφ. 376r-378v: «*Εις τον άγιον Δημήτριον, του κύρ Συνεσίου Ιθιήριτου ήχος τρίτος Μέγαν εύρατο*»¹⁵²
- **Μάθημα στην εορτή των Αρχαγγέλων** (8 Νοεμβρίου) *Χαίρει χαράν πάντα τα πέρατα* Ήχος πλ. Δ'
ΕΒΕ 3022, φφ. 15v-18r: «*Ετερον εις την αυτην εορτην Συνεσίου Ιθιήριτου ήχος πλ. δ' Νη Χαίρει χαράν πάντα τα πέρατα*»¹⁵³ | Δοχ. 468, σσ. 69-84: «*Νοεμβρίου η' εις την εορτην των Αρχαγγέλων, Συνεσίου μοναχου ήχος πλ. δ' Νη Χαίρει χαράν πάντα τα πέρατα*»¹⁵⁴ | Δοχ. Τυπικαρίου 124, φ. 69: «*Συνεσίου μοναχού [Ιθιήριτου]· ήχος πλ. δ' Χαίρει χαράν πάντα τα πέρατα*»¹⁵⁵ | Μ. Λαύρ. Μ 22, φφ. 142v-152r: «*Μάθημα ψαλλόμενον εις την εορτην των Αρχαγγέλων κύρ Συνεσίου μοναχου Ιθιήριτου ήχος πλ. δ' Νη Χαίρει χαράν πάντα τα πέρατα*»¹⁵⁶ | Ξηρ. 310, φφ. 83-98: «*Ετερον εις αυτην την εορτην παρὰ Συνεσίου του Ιθιήριτου ήχος πλ. δ' Νη Χαίρει χαράν πάντα τα πέρατα*»¹⁵⁷ | Παντ. 1042, φ. 33r-38v: «*Συνεσίου Ιθιήριτου ήχος πλ. δ' Χαίρει πάντα τα πέρατα*»¹⁵⁸ | Χιλίαν. 54 (973), φφ. 42r-52r: «*Μην Νοέμβριος, εις τας η', των παμμεγίστων Αρχαγγέλων Μιχαήλ καί Γαβριήλ, Συνεσίου μοναχου Ιθιήριτου ήχος πλ. δ' Νη Χαίρει χαράν πάντα τα πέρατα*»¹⁵⁹

¹⁴⁹ Στάδης, *Χειρόγραφα Γ'*, σ. 508.

¹⁵⁰ <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/el/browse/126843#contents&gid=1&pid=548> [πρόσβαση 11-5-20].

¹⁵¹ Στάδης, *Χειρόγραφα Δ'*, σ. 881-882.

¹⁵² Στο ίδιο, σ. 249.

¹⁵³ Στρουμπάκης, *ό.π.*, σ. 343.

¹⁵⁴ Στο ίδιο.

¹⁵⁵ Στάδης, *Χειρόγραφα Α'*, σ. 646.

¹⁵⁶ Στρουμπάκης, *ό.π.*, σ. 343.

¹⁵⁷ Στάδης, *Χειρόγραφα Α'*, σ. 120. Στρουμπάκης, *ό.π.*, σ. 343.

¹⁵⁸ Στάδης, *Χειρόγραφα Β'*, σ. 497.

¹⁵⁹ Στρουμπάκης, *ό.π.*, σ. 343.

- **Μάθημα στην εορτή των Αγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων (9 Μαρτίου) Απόρω γλώττη και χείλεσιν Ἦχος Α΄**
Ξηρ. 547, φφ. 1r-6r: «Ἦχος α΄ Απόρω γλώττη καὶ χείλεσιν ἐκ πόθου εὐφημεῖν προελόμενος»¹⁶⁰ | Δοχ. 307, φφ. 176v-180v: «Συνεσίου Ἰθρηίτου· ἦχος α΄ Απόρω γλώττη καὶ χείλεσιν»¹⁶¹ |
- **Αλφάβητος εγκωμιαστικός 15σύλλαβος Ἄνοιξον δέομαι, ἀγνή Ἦχος βαρύς (Αμφιβαλλόμενο)**
Καρά 44, φ. 128α: «Κύρ Συνεσίου Μυτιληναίου [Ἰθρηίτου]· ἦχος βαρύς Ἄνοιξον δέομαι, ἀγνή»

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζεται η συχνότητα ανθολόγησης μαρτυρημένων μελοποιήσεων του Συνεσίου με τον τρόπο που καταγράφονται στους μέχρι στιγμής γνωστούς χειρόγραφους κώδικες ή σε αναφορές καταλογογράφων:

A/A	ΜΕΛΟΣ	ΑΝΘΟΛΟΓΗΣΕΙΣ
1	Πολυέλεος Δούλοι, Κύριον, ἦχος γ΄	13
2	Εκλογή Λόγον αγαθόν, ἦχος δ΄	12
3	Επί σοι χαίρει, ἦχος πλ. δ΄	10
4	Πολυέλεος Δούλοι, Κύριον, ἦχος πλ. β΄	7
5	Δοξολογία, ἦχος α΄ τετράφωνος	7
6	Μάθημα Χαίρει χαράν πάντα τα πέρατα, ἦχος πλ. δ΄	7
7	Θεοτοκίον Και νυν· Η αμνάς και παρθένος, ἦχος α΄	4
8	Μακάριος ανήρ, ἦχος πλ. β΄	4
9	Μακάριος ανήρ, ἦχος βαρύς	3
10	Μακάριος ανήρ, ἦχος α΄	2

¹⁶⁰ Σωτηρούδης, Ξηρ., σσ. 158-159, 178 [: «Κανὼν εἰς τοὺς ἁγίους Τεσσαράκοντα μάρτυρας, οὗ ἡ ἀκροστιχὶς κατ' ἀλφάβητον, ἄνευ θεοτοκίων. Ποίημα Μητροφάνους ἱερομονάχου. (Παλαιὸν χειρόγραφον τοῦ 15 αἰῶνος, ᾧτινι ἠκολούθησα, ἐπιγράφει τοὺς κανόνas ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μητροφάνους τούτου· τὸ δὲ χειρόγραφον τοῦ 1867 ἐπιγράφει αὐτοὺς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ Ξηροποταμηνοῦ.)» Ἦχος α΄. Χριστὸς γεννᾶται. Ἀρχὴ Απόρω γλώττη καὶ χείλεσιν, ἐκ πόθου εὐφημεῖν προελόμενος], 220 [: «Ὁ κανὼν τῶν ἁγίων (Τεσσαράκοντα), κατ' ἀλφάβητον, ἄνευ τῶν θεοτοκίων, ποίημα τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Παύλου τοῦ Ξηροποταμηνοῦ (Παῦλος Ξηροποταμηνὸς ἢ ἱερομόναχος Μητροφάνης) (ἦχος α΄. Χριστὸς γεννᾶται. Ἀρχὴ Απόρω γλώττη καὶ χείλεσιν, ἐκ πόθου εὐφημεῖν προελόμενος)»], 269.

¹⁶¹ Στάθης, Χειρόγραφα Α΄, σ. 337. Πρβλ. Στρουμπάκης, ό.π., σ. 347 (όπου εκ παραδρομής καταχωρίζεται ως πηγή ο κώδικας Ξηροπ. 310 αντί του ορθού Δοχ. 307).

A/A	ΜΕΛΟΣ	ΑΝΘΟΛΟΓΗΣΕΙΣ
11	Κρατήματα στα χερουβικά Πέτρου Πελοποννησίου, ήχοι α', β', πλ. α', πλ. β', βαρύς	2
12	Μάθημα, των αγίων Τεσσαράκοντα, Απόρω γλώττη και χείλεσιν, ήχος α'	2
13	Δόξα-Και νυν του πολυελέου, ήχος πλ. β'	1
14	Δύναμις, Άγιος ο Θεός, ήχος α'	1
15	Αργό Απολυτίκιο των Αγίων Αποστόλων, ήχος δ'	1
16	Αργό Απολυτίκιο της Μεταμορφώσεως, ήχος πρωτόβαρυς	1
17	Άξιόν εστι, ήχος πλ. β'	1
18	Μάθημα θεοτοκίον, Καί σε μεσίτριαν έχω, ήχος πλ. δ'	1
19	Κράτημα στον πολυέλεο Αναστασίου Ραφανιώτου, Και νυν ήχος δ' λεγετος	1
20	Μάθημα στον άγιο Δημήτριο, Μέγαν εύρατο, ήχος γ'	1
21	Μακάριος ανηρ, ήχος γ'	1
22	Θεός Κύριος, ήχος α'	1
23	Αλφάβητος εγκωμιαστικός	1

Όπως φαίνεται στον πίνακα, το δημοφιλέστερο και περισσότερο καταχωρούμενο μέλος του Συνεσίου, είναι ο πολυέλεος Δούλοι, Κύριον σε ήχο Γ', ο οποίος και ανθολογείται δεκατρείς (13) φορές, ενώ το δεύτερο σε συχνότητα καταχωρήσεων μέλος είναι πάλι ένα όμοιο μέλος, η εκλογή σε ήχο Δ' Λόγον αγαθόν, γεγονός το οποίο καταδεικνύει και την πρακτική επιλογής μελών του είδους των πολυελέων προς ψαλμώδηση, στα πλαίσια των ακολουθιών κατά την περίοδο της ανθολόγησης των μελών αυτών στους χειρόγραφους κώδικες, οι οποίοι εξετάστηκαν στα πλαίσια της εργασίας αυτής (πρώτη μνεία 1800 και τελευταία 1850)¹⁶².

Ακολουθούν οι μέχρι στιγμής γνωστές πηγές ανθολόγησης των μελοποιήσεων ή αναφορών περί του Συνεσίου:

¹⁶² Ο πολυέλεος καταχωρίζεται στον Δοχ. 350, φ. 143v, χειρόγραφο του Απόστολου Κώνστα του 1800, ο οποίος το συνέγραψε στην περιοχή της Κωνσταντινούπολης, ενώ η εκλογή καταχωρίζεται στον Δοχ. 404, φ. 134v, του 1840-1850, αδήλου γραφέως και αγνώστου τόπου συγγραφής. Στάθης, *Χειρόγραφα Α'*, σσ. 448, 583.

A/A	ΠΗΓΗ	ΕΙΔΟΣ	ΓΡΑΦΗ	ΚΩΔΙΚΟ-ΓΡΑΦΟΣ	ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ
1	Αγ. Παύλ. 274	ΣΥΛΛΟΓΗ	Προ της Νέας Μεθόδου [= NM]	Άδελφοι (3)	τέλη ΙΗ΄ - αρχές ΙΘ΄
2	Αγ. Παύλ. 433	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ (Ρουμανική)	NM	Ιεροδιάκονος Όνουφριος	1903
3	Αγ. Παύλ. 46	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Θ. Ίρ. Α. Κφ (Κεφαλληνίος)	1874
4	Βατ. 1810	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ – ΩΡΑΙ	NM	Νικόλαος Δοχειαρίτης	1830 κ.ε.
5	ΒΚΨ 145/286	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Άδελφος	1865
6	Γρηγ. ΙΙ	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Εξηγητική	Άδελφος	τέλη ΙΗ΄
7	Γρηγ. 40	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Εξηγητική	Άδελφος	τέλη ΙΗ΄
8	Γρηγ. 58	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Ιάκωβος Ιερομόναχος	1921
9	Διον. 645	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Ιωάσαφ Διονυσιάτης	μέσα ΙΘ΄
10	Διον. 700	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Άδελφος (Ιωάσαφ Διονυσιάτης;)	α΄ μισό ΙΘ΄
11	Διον. 723	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Νικόλαος Δοχειαρίτης	6΄ τέταρτο ΙΘ΄
12	Δοχ. 1247	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Άδελφος	1844
13	Δοχ. 307	ΜΑΘΗΜΑ- ΤΑΡΙΟΝ	NM	Άδελφος	1830
14	Δοχ. 341	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Εξηγητική	Νικόλαος Δοχειαρίτης	πριν το 1814
15	Δοχ. 350	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Εξηγητική	Απόστολος Κώνστας	1800
16	Δοχ. 354	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Εξηγητική	Άδελφος	αρχές ΙΘ΄
17	Δοχ. 360	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Νικόλαος Δοχειαρίτης	1830
18	Δοχ. 370	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Νικόλαος Δοχειαρίτης	1840
19	Δοχ. 404	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Άδελφος	1840-1850
20	Δοχ. 468	ΑΝΘΟΛΟΓΙΟΝ ΜΑΘΗΜΑΤΑ- ΡΙΟΥ	NM	Νικόλαος Δοχειαρίτης	1840 κ.ε.
21	Δοχ. 471	Προσθήκες στο Ταμείον Ανθολογίας Χουρμουζίου	NM	Νικόλαος Δοχειαρίτης	1825 κ.ε.
22	Δοχ. Τυπικα- ρίου 124	ΜΑΘΗΜΑ- ΤΑΡΙΟΝ	NM	Νικόλαος Δοχειαρίτης	1840

A/A	ΠΗΓΗ	ΕΙΔΟΣ	ΓΡΑΦΗ	ΚΩΔΙΚΟ-ΓΡΑΦΟΣ	ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ
23	EBE 2432	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ;	Εξηγητική	Φιλόθεος μοναχός	1800-1825
24	EBE 2579	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Προ της NM	Προδρομίτης Αζάριος	1823
25	EBE 3022	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΜΑΘΗΜΑ- ΤΑΡΙΟΥ	NM	ιερομόναχος Νεόφυτος	1845
26	Ιθήρ. 1013	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Εξηγητική	ιερομόναχος Σάμιος	1810
27	Ιθήρ. 1023	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Άδηλος	1829
28	Ιθήρ. 1030	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Εξηγητική	Αλέξανδρος Λημναίος	1800-1810
29	Ιθήρ. 1038	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Εξηγητική	Νεόφυτος ιερομόναχος	τέλη ΙΗ΄
30	Ιθήρ. 1043	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Άδηλοι	1830-1840
31	Ιθήρ. 1093	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Προ της NM	Απόστολος Κώνστας	τέλος ΙΗ΄ - αρχές ΙΘ΄
32	Ιθήρ. 1121	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Εξηγητική	Άδηλος	1805
33	Ιθήρ. 1269	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Εξηγητική	Γρηγόριος πρωτοψάλτης	αρχές ΙΘ΄
34	Ιθρη. 1303	ΠΟΛΥΕΛΕΟΙ	Εξηγητική & NM	Άδηλος	αρχές ΙΘ΄
35	Ιθήρ. 1998	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Συνέσιος;	β΄ τέταρτο ΙΘ΄
36	Ιθήρ. 2012	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Εξηγητική	Θεοφάνης μοναχός;	μέσα ΙΘ΄
37	Ιθήρ. 2058	ΠΟΛΥΕΛΕΟΣ	Εξηγητική		β΄ μισό ΙΗ΄
38	Ιθήρ. 2060	ΕΚΛΟΓΗ	Εξηγητική	Συνέσιος;	αρχές ΙΘ΄
39	Ιθήρ. 2338	ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΑΝΗΡ			αρχές ΙΘ΄
40	Ιθήρ. 2339	ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΑΝΗΡ			αρχές ΙΘ΄
41	Καρά 44	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Προ της NM	Παρθένιος Μηλαίος;	1795-1800
42	Καρ. 222	ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΑΠΑΔΙΚΩΝ ΜΕΛΩΝ	NM	Νικόλαος Δοχειαρίτης & Ματθαίος	α΄ μισό ΙΘ΄
43	Καρ. 240	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Βατοπαιδινός Νικόλαος	α μισό ΙΘ΄
44	Καρ. 241	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Δοχειαρίτης Άδηλος	α΄ μισό ΙΘ΄

A/A	ΠΗΓΗ	ΕΙΔΟΣ	ΓΡΑΦΗ	ΚΩΔΙΚΟ-ΓΡΑΦΟΣ	ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ
45	ΚΘΑΜ. 40	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Προ της ΝΜ	Άδελφοι (2)	τέλη ΙΗ΄
46	Κουτλ. 421	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Εξηγητική	Συνέσιος Ιβηρίτης	6΄ μισό ΙΗ΄
47	Κωνστ. 92	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Άδελφος	1840
48	Λαύρας Μ 22	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ – ΣΤΙΧΗΡΑΡΙΟ	NM	Νικόλαος Δοχειαρίτης	1835-1840
49	Ξηρ. 310	ΜΑΘΗΜΑΤΑΡΙΟΝ	NM	Νικόλαος Δοχειαρίτης	1841
50	Ξηρ. 312	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Εξηγητική	Άδελφος	τέλη ΙΗ΄
51	Ξηρ. 547				6΄ μισό ΙΘ΄
52	Παντ. 1020	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Άδελφος Ιγνάτιος μοναχός	αρχές ΙΘ΄
53	Παντ. 1042	ΜΑΘΗΜΑΤΑΡΙΟΝ	NM	Κερκυραίος Άδελφος (Θεοφάνης Μοναχός;)	1843
54	Παντ. 950	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Εξηγητική	(Θεοφάνης Μοναχός;)	1815-1825
55	Φιλ. 127	ΤΡΙΩΔΙΟΝ-ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΑΡΙΟΝ	Εξηγητική & NM	Άδελφοι	α΄ μισό ΙΗ΄
56	Χιλίαν. 148	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Νικόλαος Δοχειαρίτης	1834
57	Χιλίαν. 54	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑΡΙΟΥ	NM	Νικόλαος Δοχειαρίτης	1837
58	Χιλίαν. 95	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	NM	Νικόλαος Δοχειαρίτης	1837;

Οι κώδικες στους οποίους αναφέρεται ο Συνέσιος Ιβηρίτης ή καταχωρίζονται συνθέσεις του, ανέρχονται στους πενήντα έξι (56) στη συντριπτική τους πλειοψηφία ευρισκόμενοι στο Άγιον Όρος¹⁶³. Από αυτούς, οι τριάντα ένας (31) είναι γραμμένοι με τη νέα μέθοδο, γεγονός το οποίο μας επιτρέπει να γνωρίσουμε μέρος του έργου του Συνεσίου χωρίς τις δυσκολίες της παλαιάς γραφής. Η πλειονότητα των γραφέν δυστυχώς είναι άδελφοι ενώ φαίνεται ότι ο Νικόλαος Δοχειαρίτης, είναι η πολυγραφότερη μουσική προσωπικότητα η οποία κατέγραψε, διέ-

¹⁶³ Εκτός των ΕΒΕ 2432, ΕΒΕ 3022 (Αθήνα) και του ΚΘΑΜ 40 (Θεσσαλονίκη).

δωσε και διέσωσε το έργο του Συνεσίου. Σημειώνεται επίσης η ενασχόληση του Απόστολου Κώνστα με το έργο του Συνεσίου σε δύο κώδικές του, ένας εκ των οποίων (ο Δοχ. 350) γράφηκε στην περιοχή της Κωνσταντινούπολης¹⁶⁴, το 1800, μία σημαντική πληροφορία για τη πιθανή διασύνδεση του Συνεσίου με τον Κώνστα και την Πόλη, αλλά και του Αγιορείτη εξηγητή Ιωάσαφ Διονυσιάτη, επίσης σε δύο κώδικες.

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζεται η συχνότητα ανθολόγησης μελοποιήσεων ή αναφοράς του Συνεσίου ανά κωδικογράφο, όπως καταγράφεται στους μέχρι στιγμής γνωστούς χειρόγραφους κώδικες:

Α/Α	ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΟΙ	ΚΩΔΙΚΕΣ
1	Άδηλοι	20
2	Νικόλαος Δοχειαρίτης	15
3	Απόστολος Κώνστας	2
4	Θεοφάνης μοναχός	2
5	Άδηλος (η γραφή ομοιάζει με του Συνεσίου)	1
6	Άδηλος (Αγιορείτης)	1
7	Άδηλος (Θεοφάνης Μοναχός;)	1
8	Άδηλος (Ιωάσαφ Διονυσιάτης;)	1
9	Άδηλος μάλλον εν τη μονή Ιβήρων, και το περιβάλλον του Συνεσίου Ιβηρίτου	1
10	Άδηλος ίσως ο Ανδρέας (ή και Ανδρέτος) [Πελοποννήσιος;]	1
11	Αλέξανδρος Γεωργίου Λημναίος *	1
12	Γρηγόριος Πρωτοψάλτης *	1
13	Θ. Ίρ. Α. Κφ (Κεφαλληνίος)	1
14	Ιάκωβος Ιερομόναχος	1
15	Ίγνάτιος μοναχός Κερκυραίος	1
16	Ιεροδιάκονος Ονούφριος	1
17	Ιωάσαφ Διονυσιάτης	1

¹⁶⁴ Ο Γεώργιος Ζήσιμος, *ό.π.*, σσ. 149-150, μας πληροφορεί για τη συχνή μνημόνευση μελοποιήσεων Κωνσταντινουπολιτών δασκάλων από Αγιορείτες κωδικογράφους και μελουργούς, ενώ αντίθετα η μνημόνευση μελοποιήσεων Αγιορειτών από Πολίτες είναι σπάνια. Για παράδειγμα, ένα ακόμα (σπάνιο) παράδειγμα είναι η μνημόνευση του κρατήματος σε ήχο Α' τετράφωνο του Κοσμά Ιβηρίτου από τον Χουρμούζιο Χαρτοφύλακα στον κώδικα ΕΒΕ-ΜΠΤ 711, φ. 97r.

18	Νεόφυτος ιερομόναχος (πιθανόν)	1
19	Νεόφυτος ιερομόναχος ο Σάμιος	1
20	Νικόλαος Δοχειαρίτης & Ματθαίος Βατοπαιδινός	1
21	Φιλόθεος Μοναχός Προδρομίτης (Σέρρες)	1
22	Παρθένιος ο Μηλαίος;	1

* αναφορά ή πιθανή αναφορά Συνεσίου χωρίς την παράθεση μελοποίησης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΙΑ

Ο Συνέσιος Ιβηρίτης προσέφερε στην υπηρεσία της κωδικογραφικής τέχνης μόνο έναν ιδιόγραφο κώδικα, τον Κουτλ. 42I. Από την καταλογογραφική δραστηριότητα του Γρηγορίου Στάδη συλλέγουμε τις παρακάτω πληροφορίες για τον κώδικα αυτόν¹⁶⁵: αριθμημένος στον κατάλογο Λάμπρου ως 3494/42I, μια ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ των τελών του ΙΗ΄ αι. σε χαρτί καλής ποιότητας, διαστάσεων 17x11, με στάχωση νέου τύπου και τετρακόσια σαράντα εννέα (449) συνολικά φύλλα. Διατηρείται σε καλή κατάσταση γενικά με σημάδια που μαρτυρούν τη συχνή χρήση του. Αποτελείται από πενήντα έξι (56) τετράδια, ενώ έχουν κοπεί με λεπίδα κάποια μάλλον άγραφα φύλλα. Άγραφα έχουν επίσης αφεθεί αρκετά φύλλα, ενώ ο κωδικογράφος χρησιμοποιεί γραφή κοινή, επιμελημένη, όρθια και επιμελείται ο ίδιος τις μαρτυρίες, φθορές με κόκκινη μελάνη αλλά και τα επιμελημένα πρωτογράμματα. Η σημειογραφία κυρίως είναι η του Β΄ μισού του ΙΗ΄ αιώνα, η λεγόμενη εξηγητική. Η μνημόνευση του ονόματος του Ιακώβου ως πρωτοψάλτου, στο φ. 279ν, χρονολογεί τον κώδικα στην τελευταία δεκαετία του αιώνα. Γραφέας ο μαρτυρούμενος πολλαχού Συνέσιος Ιβηρίτης και Μυτιληναίος. Ο κώδικας αποτελεί σχεδόν τα Άπαντα του Πέτρου Πελοποννησίου, εκτός των Ειρμολογίου-Δοξασταρίου και Αναστασιματαρίου.

Στον κώδικα ανθολογούνται, κατά το πνεύμα της εποχής¹⁶⁶, μέλη των Πατριαρχικών ψαλτών Μανουήλ του Χρυσάφη, Παναγιώτη Χαλάτζογλου, Ιωάννου πρωτοψάλτου, Πέτρου λαμπαδαρίου, Δανιήλ πρωτοψάλτου, Ιακώβου πρωτοψάλτου, ενώ εκτός του περιβάλλοντος της ΜΤΧΕ, του Κωνσταντινοπολίτη Πέτρου Μπερεκέτη, του Θεταλλού Αναστασίου Ραφανιώτου, του Θεσσαλονικέως Μανουήλ Γούτα, του Κρητός Μελετίου Σιναΐτου και του Κυρίλλου πρώην επισκόπου Τήνου του Μαρμαρηνού. Ο κώδικας είναι το μοναδικό χειρόγραφο στο οποίο ανθολογούνται όλες οι μέχρι στιγμής γνωστές εξηγήσεις του Συνεσίου. Όπως φαίνεται από τα γραφήματα

¹⁶⁵ Στάδης, *Χειρόγραφα Δ΄*, σσ. 263-269.

¹⁶⁶ Βλ. <http://xeir.nlg.gr/alll.asp?id=25131&pg=15/416.gif&pn=1> [πρόσβαση 29-3-20], όπου αναρτώνται τα περιεχόμενα του κώδικα ΕΒΕ 2417, του έτους 1817, του Θεόφιλου Μοναχού Προδρομίτη. Η ταύτιση της επιλογής μελών προς ανθολόγηση από Θεόφιλο και Συνέσιο είναι εμφανής.

που ακολουθούν, σχεδόν ο μισός κώδικας των τετρακοσίων σαράντα εννέα (449) φύλλων είναι αφιερωμένος στις μελοποιήσεις του Πέτρου λαμπαδαρίου του Πελοποννησίου, το ένα τέταρτο αυτού καταλαμβάνουν οι μελοποιήσεις του Δανιήλ πρωτοψάλτου, ενώ συνολικά πάνω από τα τρία τέταρτα του έργου περιέχει μελοποιήσεις πατριαρχικών ψαλτών. Ο μοναδικός καταχωρισμένος μελοποιός εκτός της περιοχής της Κωνσταντινούπολης είναι ο Μελέτιος ο Σιναΐτης, του οποίου καταχωρίζονται οι δημοφιλέστερες μελοποιήσεις, ενώ δεν χρησιμοποιούνται παρά μόνο είκοσι εννέα (29) συνολικά φύλλα για μελοποιήσεις του ίδιου, χωρίς μάλιστα να καταχωριστεί κάποιο από τα δημοφιλή του μελωδήματα (όπως ο πολυανθολογούμενος πολυέλεος σε ήχο Γ' Δούλοι, Κύριον), παρά μόνον οι εξηγήσεις του. Επίσης σημειώνεται ότι ο κώδικας, παραδόξως, δεν περιέχει κανένα μέλος άλλου Αγιορείτη μελοποιού, όπως θα περιμέναμε από έναν Αγιορείτη μουσικό, ο οποίος εγκαταδιώνει, ψέλνει και εξηγεί στο Άγιο Όρος και μάλιστα, κατά την αυτομαρτυρία του, «κατά το ύφος αυτού»¹⁶⁷.

Όσον αφορά στη σύνθεση των ανθολογούμενων μελών, είναι εντυπωσιακή η επικράτηση του είδους των πολυελέων-εκλογών, το οποίο καταλαμβάνει τα εκατό (100) φύλλα του κώδικα, δηλαδή σχεδόν το ένα τέταρτο αυτού. Ακολουθούν σε ποσότητα τα μέλη της θείας Λειτουργίας, χερουδικά και κοινωνικά και έπειτα μέλη του Εσπερινού. Παρατηρούμε την ανθολόγηση των μουσικών κειμένων κατά τη διάταξη των ακολουθιών του εκκλησιαστικού νυχθημέρου (Εσπερινός, Απόδειπνο, Μεσονυκτικό, Όρθρος, Όρες, Θεία Λειτουργία), ενώ τα φύλλα 441r-448r έχουν (κατά τον Γρηγόριο Στάθη) ελαφρώς διαφορετικό χαρακτήρα και περιέχουν τη μελοποίηση του *Μακάριος ανήρ* σε ήχο πλ. Β'. Το μέλος αυτό ανήκει στην ακολουδία του Εσπερινού και θα έπρεπε να είχε τοποθετηθεί στην αρχή του κώδικα, όπου και ευρίσκεται το αντίστοιχο του Πέτρου λαμπαδαρίου σε ήχο πλ. Δ', ο δε χαρακτηρισμός του ως ποίημα του κυρ Συνεσίου οδηγεί ενδεχομένως στο συμπέρασμα της συμπλήρωσης του κώδικα εκ των υστέρων και ίσως από χέρι έτερου κωδικογράφου. Ομοίως καταχωρίζεται στο φ. 277v μεταγενέστερη προσθήκη ως η δεύτερη περίπτωση συμπλήρωσης του κώδικα.

Εκτός της προσωπικής του ενασχόλησης με τη φιλοτέχνηση των πρωτογραμμάτων, ο Συνέσιος γράφει τους μουσικούς χαρακτήρες χρησιμο-

¹⁶⁷ Κουτλ, 421, φφ. 204v-206v: *Δύναμις του Κορώνη, εξηγήθη παρ' εμού κατά το ύφος του Αγίου Όρους· ήχος β' Δύναμις, Άγιος ο Θεός*.

ποιώντας σε όλον τον κώδικα την εξηγητική, προ της Νέας Μεθόδου, σημειογραφία, που ομοιάζει κατά πολύ με αυτή του Απόστολου Κώνστα και του Σερραίου Μοναχού Θεόφιλου Προδρομίτη (ΕΒΕ 2417, ΕΒΕ 2428, ΕΒΕ 2432)¹⁶⁸, ο οποίος χρησιμοποιούν την εξηγητική γραφή του Πέτρου λαμπαδαρίου. Αν και σύμφωνα με την πιθανή ημερομηνία θανάτου του, γύρω στη δεκαετία 1845-1855, η Νέα Μέθοδος ήταν ήδη αρκετά διαδεδομένη (ενώ ήδη και ο Νικόλαος Δοχειαρίτης είχε συμπεριλάβει μελοποίησή του, σε κώδικα του 1830, γραμμένη στη νέα μέθοδο¹⁶⁹), ο Συνέσιος δεν φαίνεται να χρησιμοποιήσει ποτέ τη συγκεκριμένη εκδοχή της ψαλτικής σημειογραφίας, όπως τουλάχιστον αποδεικνύεται από το μέχρι στιγμής γνωστό κωδικογραφικό του έργο.

Τα τετράδια του κώδικα είναι δερματόδετα, σκούρου καφέ χρώματος, ενώ στα δερμάτινα εξώφυλλο και οπισθόφυλλο, βρίσκεται αποτυπωμένη από μία, διαφορετική για κάθε πλευρά, ανάγλυφη και καλαίσθητη, ελλειπτικού σχήματος σφραγίδα. Το γεγονός της ύπαρξης αρκετών κενών σελίδων (φφ. 1, 61ν, 133, 184ν, 192-194, 306ν-309, 378ν, 449), ίσως αποτυπώνει τη μέθοδο δέσμευσης συγκεκριμένων περιοχών του κώδικα από τον κωδικογράφο, με σκοπό τη συμπλήρωσή τους αργότερα, όπως στην περίπτωση του φ. 286 (286r-286ν) όπου καταχωρίζεται ένα ατελές αργό απολυτίκιο των Αγίων Αποστόλων, αλλά και στην περίπτωση των κενών φύλλων 192-194, ακριβώς μετά από την εξήγηση του Συνεσίου στο παλαιό ήχος δ' Άγιος ο Θεός, τα οποία πιθανόν προορίζονταν να φιλοξενήσουν άλλη μία εξήγηση.

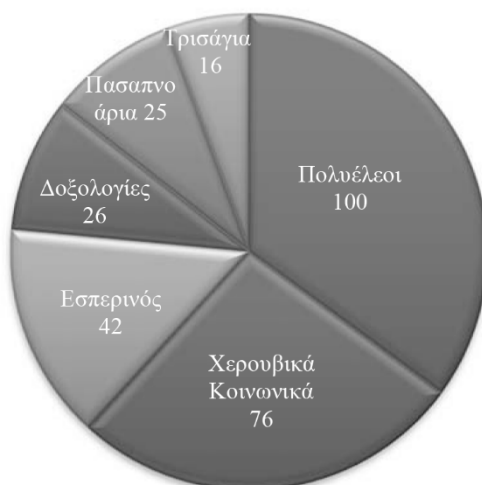
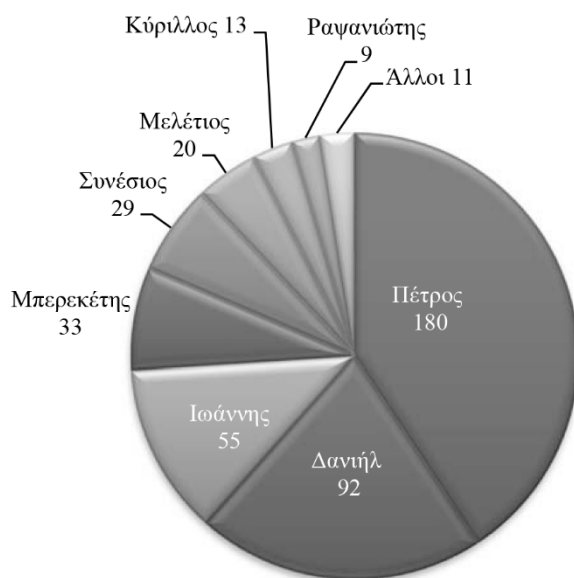

Κουτλ. 421, σφραγίδα οπισθόφυλλου

¹⁶⁸ <http://xeir.nlg.gr/all1.asp?id=25131&pg=15/415.gif&pn=0> [πρόσβαση 29/3/20].

¹⁶⁹ Δοχ. 360, Ανθολογία του 1830 με σημειογραφία της Νέας Μεθόδου, φ. 437r: «Συνεσίου μοναχού Ιδηρίτου, Δοξολογία ήχος α' τετράφωνος». Στάθης, Χειρόγραφα Α', σ. 478.

Στα επόμενα γραφήματα παρουσιάζονται τα περιεχόμενα του κώδικα Κουτλ. 421, όσον αφορά στη συχνότητα καταχώρησης μελουργών και ειδών μελοποίησης στα φύλλα του:

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

Ο ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΣΥΝΕΣΙΟΣ ΙΒΗΡΙΤΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: Ο ΣΥΝΕΣΙΟΣ ΩΣ ΨΑΛΤΗΣ

Ο Συνέσιος Ιβηρίτης μαρτυρημένα ζει και ασκεί παράλληλα καθήκοντα, στους χώρους της Μονής Ιβήρων ως γραμματέας και ψάλτης¹⁷⁰, περίπου στα 1800, όπου βρίσκεται στην ηλικία των 30-40 ετών, μέσα στο ιδανικό μουσικοδιδασκτικό περιβάλλον το οποίο είχε δημιουργήσει ήδη από το 17^ο αι. ο Κοσμάς Μακεδών ο Ιβηρίτης, με το αξιοζήλευτο ακόμα και για τις μέρες μας δημιούργημά του, ένα μουσικό σχολείο μέσα στην αέναη λατρευτική πράξη του Αγίου Όρους.

Η μαθητεία του Κοσμά στην Πόλη, στον Γερμανό Νέων Πατρών, είχε ως συνέπεια τη δημιουργία και μεταφορά μιας αύρας ανανέωσης (μέσω των καινοφανών καλλωπισμών του στα διάφορα είδη της μελοποιίας και ειδικά στο στιχηράριο) στο Άγιο Όρος. Εκεί δεν αρκείται στην ήδη υπάρχουσα ψαλτική παράδοση της μονής των Ιβήρων, αλλά με δική του πρωτοβουλία, δημιουργεί μουσικό εργαστήριο, ένα από τα σπουδαιότερα διδακτήρια της ψαλτικής στο οποίο θα μπορούσε κανείς να μαθητεύσει κατά την εποχή εκείνη, εκείνο της Μονής των Ιβήρων, σε συνεργασία με τους ομότεχνους Ιβηρίτες πατέρες της εποχής. Κάποιοι απ' αυτούς γνώρισαν αλλά και συνέχισαν την ψαλτική παράδοση στις επόμενες γενεές κατά τους 17^ο και 18^ο αιώνες: «Αθανάσιος ιερομόναχος Ιβηρίτης, Δαμασκηνός μοναχός Ιβηρίτης (ή Αγιορείτης), Κύριλλος Ιβηρίτης, Μυτιληναίος μοναχός, Παγκράτιος Ιβηρίτης, Δομέστικος Ιβήρων ο «Χελιδάς», Συμεών Ιβηρίτης Αγιορείτης, Συνέσιος μοναχός Ιβηρίτης Αγιορείτης, Αγαδόδωρος Ιβηρίτης, Μελέτιος Ιβηρίτης εκ Ραβοδισίου της Μακεδονίας, Κοσμάς (ανιψιός Κοσμά Μακεδόνα), Ακάκιος Ιβηρίτης, Δαμασκηνός Ιβηρίτης ο Θεσσαλονικεύς»,

¹⁷⁰ Καθώς στο καθεστώς αυτοδιοίκησης του Αγίου Όρους ήδη από τα τέλη του 14^{ου} αι. εισήχθη το καθεστώς της ιδιορρυθμίας (ειδικό καθεστώς αυτοδιοίκησης της κάθε μονής), καταγράφονται ειδικές συνθήκες και σχέσεις μεταξύ των μοναχών. Μπορούσαν να έχουν προσωπική περιουσία, ακόμη και να μισθοδοτούνται από τη μονή για τις υπηρεσίες τους. Πατρινέλης, ό.π., σ. 5.

ενώ υπήρξαν και άλλοι Αγιορείτες μοναχοί εκτός των προαναφερθέντων, οι οποίοι διακρίθηκαν σε κάποιο βαθμό για τις επιδόσεις τους στην τέχνη της ψαλτικής, όσον αφορά στη μελουργία αλλά και στην ακμάζουσα τότε τέχνη της κωδικογραφίας: «Δανιήλ Αγιορείτης, Λουκάς ιερομόναχος Λαυριώτης, Λαυρέντιος ιεροδιάκονος, Διονύσιος Σιμωνοπετρίτης, Χρυσανθος ιερομόναχος, Γρηγόριος Γλυκός Δομέστικος Λαύρας, Ανατόλιος Αγιορείτης, Αγάπιος Λαυριώτης ιερομόναχος. Άνθιμος ιερομόναχος ηγούμενος Δομέστικος Λαύρας, Γεράσιμος ιερομόναχος Αγιορείτης, Γαβριήλ Αγιορείτης, Μητροφάνης Διονυσιάτης κ. ά.»¹⁷¹. Ανάμεσα σε αυτά τα ονόματα και πιθανώς σε περισσότερα, θα πρέπει να αναζητηθούν οι συνεργάτες, μαθητές και συμψάλλοντες του Συνεσίου κατά τη διάρκεια της συμμετοχής του στα μουσικά τεκταινόμενα της μονής των Ιβήρων.

Η καταγραφή του καθηγητή Γρηγορίου Στάδη για τον Συνέσιο τον τοποθετεί ως μελουργό και ψάλτη ο οποίος ακμάζει την πρώτη τριακονταετία του ΙΘ΄ αιώνας, σύμφωνα με τους υπολογισμούς μας στην ηλικία των 30-60 ετών, ενώ το πρόσωπο του δικαιοφύλακα και επιστάτη στη Θεσσαλονίκη κατά την τουρκική κατοχή του Αγίου Όρους (1821-1830) με το όνομα Συνέσιος που αναφέρει ο καθηγητής, μάλλον είναι διαφορετικό και χρήζει περαιτέρω διερεύνησης¹⁷².

Η ιδιότητά του ως ψάλτη μαρτυρείται αναμφισβήτητα από το αρχαικό υλικό της Μονής Δοχειαρίου, όπου στα κατάστιχα ληψοδοσιών μαρτυρείται η παρουσία του αλλά και η πληρωμή του για τις ψαλτικές υπηρεσίες του στην κύρια πανήγυρη της μονής, αυτή των Αρχαγγέλων και μάλιστα δύο φορές: η πρώτη το 1812, (ΛΑxxxiν, φ. 16ν: *Τῷ κῦρ Συνεσίῳ ψάλτη διὰ τὴν ἑορτήν*) και η δεύτερη το 1815 (ΛΑxxxvii, (φ. 16ν: *γρόσια 1 2 εἰς τὸν ψάλτην κῦρ Συνέσιον ἐν τῇ ἑορτῇ*). Τη δεύτερη χρονιά μαρτυρείται η επαφή του με τον Νικηφόρο (Νικόλαο Δοχειαρίτη) ο οποίος επίσης συνέψαλλε (δηλ. ήταν είτε βοηθός του στο ίδιο αναλόγιο - προφανώς το δεξιό - είτε στο αριστερό ως λαμπαδάριος)

¹⁷¹ Ζήσιμος, *ό.π.*, σσ. 40-41

¹⁷² Στάδης Γρ., *Αγιορείτες μελουργοί. Οι ήχοι τ' ουρανού*, *ό.π.*, σ. 13. Επίσης μαρτυρία του έτους 1829 (Μ. Γεδεών *Χρονογραφία της Μ. Ιβήρων*, *ό.π.*, σ. 23) καταγράφει όντως κάποιον Συνέσιο Ιβηρίτη να διακρίνεται «και επί παιδεία εν Κωνσταντινουπόλει».

στην πανήγυρη¹⁷³. Η πολύ σημαντική αυτή μαρτυρία καταγράφει την επαγγελματική (ένεκα της πληρωμής του από τη μονή Δοχειαρίου) και ίσως αποκλειστική ενασχόληση του Συνεσίου με την ψαλτική κατά την τριετία 1812-1815 (σύμφωνα με τους υπολογισμούς μας στην ηλικία των 35-45 ετών), την καλλιτεχνική αναγνώρισή του από τον συμψάλλοντα Νικόλαο Δοχειαρίτη και επίσημα από τη Μονή, ώστε να καλείται να ψάλει στο μεγαλύτερο λατρευτικό γεγονός της, την πανήγυρη των προστατών της, αγίων Αρχαγγέλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Ο ΣΥΝΕΣΙΟΣ ΩΣ ΜΕΛΟΠΟΙΟΣ

Όπως καταγράφηκε στην εργογραφία του πρώτου μέρους της παρούσης εργασίας, ο Συνέσιος Ιβηρίτης ως μελοποιός ασχολήθηκε με συγκεκριμένα είδη μελοποιίας, παρουσιάζοντας στην απανταχού μουσικόφιλη κοινότητα αξιόλογες μελοποιήσεις, οι οποίες διασώθηκαν μέσω της κωδικογραφικής δραστηριότητας κυρίως άλλων γραφέων, καθώς στο μοναδικό του χειρόγραφο (Κουτλ. 421) δεν ανθολογούνται παρά μόνο οι εξηγήσεις του. Στο κεφάλαιο αυτό θα σχολιασθούν οι μέχρι στιγμής γνωστές του δημιουργίες, όπως ήδη αποδελτιώθηκαν στο προμνημονευθέν οικείο μέρος της παρούσας εργασίας.

Να σημειωθεί, επιπροσθέτως, ότι σε ιδιαίτερη ενότητα εξετάζονται στη συνέχεια οι περιπτώσεις των «αμφιβαλλόμενων» συνθέσεων του Συνεσίου. Πρόκειται για μέλη όπου μας οδήγησε κυρίως η προγενέστερη έρευνα (του Γρηγορίου Στάδη και ειδικά του Αχιλλέα Χαλδαιάκη), τα οποία είναι ανεπίγραφα όσον αφορά στον ποιητή τους, αλλά βρέθηκαν στη μονή Ιβήρων, στο οικείο περιβάλλον του Συνεσίου Ιβηρίτη και πιθανώς σχετίζονται με αυτόν, λόγω του είδους μελοποιίας, της ομοιότητας του γραφικού χαρακτήρα καταγραφής τους με αυτόν του Συνεσίου (Κουτλ. 421) και άλλων υποθέσεων που αναλύονται ανά περίπτωση.

¹⁷³ «Κατάστιχα ληψοδοσιῶν 1815, ΛΑxxxvii, φ. 16ν: γρόσια 2:20 εἰς κόπον τοῦ παπᾶ Νικηφόρου διὰ τὴν ἑορτήν. Τῆς παραπάνω ἔγγραφῆς προηγεῖται ἡ ἔγγραφὴ ποῦ ἀφορᾷ τὸν Συνέσιο γιὰ τὴν ἴδια ἑορτή». Στρουμπάκης, *ό.π.*, σσ. 130-131.

ΜΕΛΟΠΟΙΗΜΑΤΑ ΕΠΩΝΥΜΩΣ ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΑ ΣΤΟΝ ΣΥΝΕΣΙΟ

ΠΑΠΑΔΙΚΟ ΓΕΝΟΣ

ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

- **Μακάριος ανήρ** Τρίηχον Ήχοι Α΄, Β΄, Γ΄

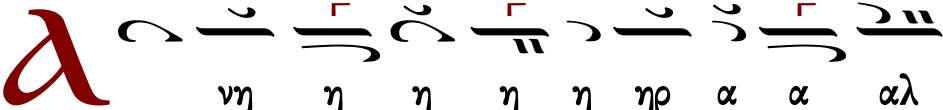
Στα χειρόγραφα Αγ. Παύλ. 274, φ. 24 και Λαύρας Μ 22, φφ. 1r-14v, είναι ανθολογημένο το μελωδήμα του Συνεσίου Ιθιρίτου (και Μυτιληναίου): *Ανήρ, αλληλούια· Μακάριος ανήρ, ἔστι δὲ τρίηχον*, με μελοποιημένες τις τρεις στάσεις, μία ανά ψαλμό. Στην περίπτωση αυτή παραδίδεται από τον Συνέσιο, ίσως για πρώτη φορά σε περισσότερους του ενός ήχους, μελοποιημένη ως σύνολο, σε διαφορετικό ήχο ανά στάση. Χρησιμοποιείται ο πρώτος ήχος για την πρώτη στάση, ο δεύτερος για τη δεύτερη και ο τρίτος για την τρίτη στάση, αναδεικνύοντας τη μελοποιητική ικανότητα του Συνεσίου, σε μια προσπάθεια να εμπλουτισθούν με νέα ακούσματα οι πολύωρες μοναστικές αγρυπνίες για τις οποίες και τονίσθηκε¹⁷⁴.

Σύμφωνα με την καταγραφή Στάθη, στον φάκελο Ιθήρ. Ι303, Φάκελος σπαραγμάτων Ι΄, φφ. 13r-14v, περιέχεται μία ελλιπής μελοποίηση του *Ανήρ, αλληλούια· Μακάριος ανήρ*, σε ήχο Γ΄ σε σημειογραφία της Νέας Μεθόδου, η οποία αποδίδεται στον Συνέσιο από τον (άδηλο) γραφέα. Το γεγονός της - μοναδικής έως τώρα - καταγραφής αυτής της δημιουργίας σε δίφυλλο, εκτός δηλ. κάποιου κώδικα, και της χρησιμοποίησης σημειογραφίας της νέας μεθόδου, εγείρει ερωτηματικά όσον αφορά στην ταυτοποίησή της ως ποίημα του Συνεσίου, καθώς στη μέχρι στιγμής έρευνά μας δεν έχει προκύψει καμία ένδειξη ότι ο Συνέσιος χρησιμοποίησε τη νέα μέθοδο σε οποιαδήποτε στιγμή της καλλιτεχνικής ή κωδικογραφικής του πορείας. Μετά από αναζήτηση και αυτοψία των φωτογραφιών του συγκεκριμένου διφύλλου, μέσω του βιβλιοθηκάρου της μονής Ιθέρων π. Θεολόγου, διαπιστώθηκε σφάλμα καταχώρησης όσον αφορά στον ήχο αλλά και στη χρησιμοποιούμενη σημειογραφία του συγκεκριμένου διφύλλου. Τελικά αφορά στο προαναφερθέν τρίηχο *Μακάριος ανήρ*, στο οποίο και η εν προκειμένω αναφορά.

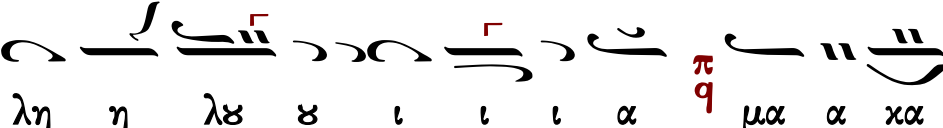
¹⁷⁴ Στίχοι του μελωδήματος αυτού έχουν ηχογραφηθεί από τον βυζαντινό χορό «ΤΡΟΠΟΣ», στην ψηφιακή έκδοση *Κλασική Εκκλησιαστική Μουσική Σπουδή 5, Συνέσιος Ιθιρίτης 18^{ος}-19^{ος} αι.*, Αθήνα 2017. <http://troposchoir.gr/music/klasiki-ekklisiastiki-moysiki-spydi-4-afieroma-synesios-iviritis-18os-19os-ai/> (πρόσβαση στις 11-7-20).

Παρατίθεται στη συνέχεια πλήρες το μουσικό κείμενο της παρούσας σύνθεσης κατά την εξήγηση Νικολάου Δοχειαρίτου, ειλημμένο από τον κώδικα Λαύρας Μ 22, φφ. 1r-14v:

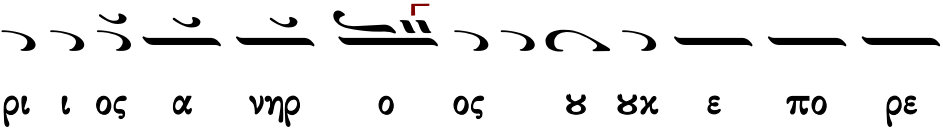
Στάσις Πρώτη Ἦχος α'. $\frac{4}{\text{q}}$ Πα

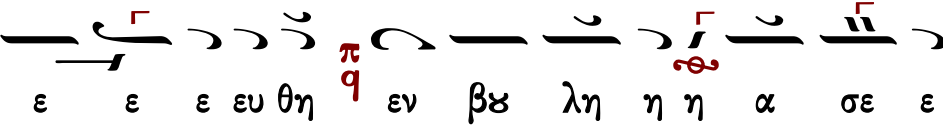
 νη η η η η ηρ α α αλ

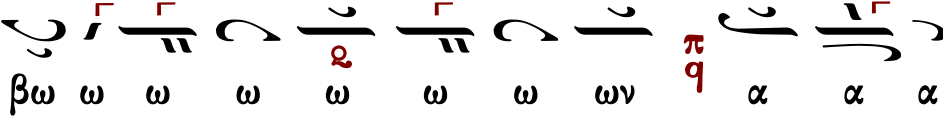
 λη η λϝ ϝ ι ι ι α μα α κα

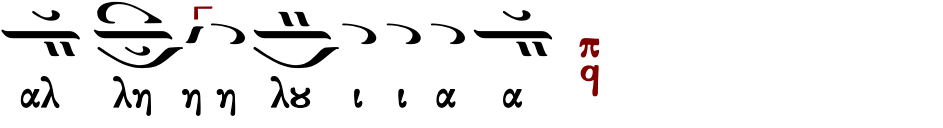
 ρι ι ος α νηρ ο ος ϝ ϝκ ε πο ρε

 ε ε ε ευ θη εν βϝ λη η η α σε ε

 βω ω ω ω ω ω ων α α α

 αλ λη η η λϝ ι ι α α

Κ αι εν ο δω α α μαρ τω ω λω ω
 ων ϝϝκ ε ε στι η η η η η η η
 η η η η η η η π α α α αλ λη η
 η λϝ ι ι α α π

Κ αι ε ε πι κα θε ε ε ε ε
 δρα λοι μω ω ω ω ω ω ω ων ϝκ ε
 κα θη η σε ε ε ε ε ε ε ε ε ε
 ε ε ε ε ε ε ε ε ε π α α α α αλ
 λη η η λϝ ι ι α α π

Α αλ λη η η η η η η η η η

ε ε εν τω ω νο μω ω Κυ υ ρι

ι ι ι ι ς **π** το θε λη η μα α αυ τϷ Ϸ

Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ **π** α

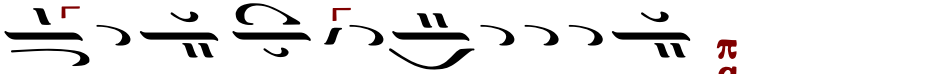
α α α α λλη η η λϷ ι ι α α **π**

Κ αι αι αι εν τω ω νο ο ο ο

μω ω α αυ τϷ **η** με ε λε τη η η

ση **ζ** η με ε ε ε ε ρας και αι νυ

 κτο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

 ο ο ο ο χο ο ο ο ο ος π ρ α

 α α αλ λη η η λϷ ι ι α α π ρ

Κ
 αι ε ε ε σται ω ως το ο

 ξυ υ υ λον π ρ το πε φυ τε ευ με ε ε

 νον π ρ πα ρα τας δι ε ξο ο ο δϷ Ϸς π ρ

 τω ω ων υ δα α α α τω ω ω

 ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ων π ρ α α

 α αλ λη η η λϷ ι ι α α π ρ

Ο ο ο ο το ον καρ πο ο ο ο

ον α α α αυ τϷ π ϑ δω ω ω ω ω ω σει π ϑ

εν και ρω αυ τϷ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ

Ϸ α α α αλ λη η η λϷ ι ι α α π ϑ

Κ αι το φυ υ υ υλ λον α αυ

τϷ Ϸ Ϸ Ϸ α α πορ ρυ η η σε ε ται

αι αι αι αι αι αι αι αι αι αι αι αι

αι αι αι π ϑ α α α α αλ λη η η λϷ

ι ι α α π ϑ

Κ αι πα α α αν τα ^πο ο ο σα
 α α α α αν ποι οι η ^χκα α τε ευ ο
 δο θη η η η η σε ε ε ε ται αι
 αι αι αι αι αι αι αι αι αι αι χαι αι αι αι
 αι χαι αι αι αι αι α α α α αλ
 λη η η λ ι ι α α ^π

Ο υχ ς ς ς ς ς τως ^χοι α
 σε βει εις ς ς ς ς ς τω ω ω ω

ω ω ω ω ως ^π α α α αλ λη η η

λ ς ς ι ι ι α ^π

αλ λη η η η ω σει ει χν ς

ς ον ε χρι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

ι πτει ει ο ο ο α α νε ε ε

μος ^π α πο προ σω ω ω π ς τη ης γη η η

η η η η η η η ης ^ρ α α α αλ λη η

η λ ς ς ι ι ι α ^π

Δ ι α τ ε ς τ ο ρ α ν α α

στη η σο ον ται α σε βει ει ει εις ε εν

κρι ι ι ι σει ει ει ει ει ει ει ει

ει ει ει ει ει ει ει ει ει ει ει ει ει

ει ει ει ει αλ λη λ ς ς ς ι ι ι ι

α π ρ

Ο υ δε α α μαρ τω ω λοι οι οι οι οι

οι οι οι οι οι εν β ς λ η η η η

η η η δι ι ι ι και αι αι αι ω

ω ω ω ω ων ^π αλ λη λϝ ϝ ϝ ϝ ι ι ι

ι α ^π

Ο ο ο τι γι νω ω ω σχει Κυ υ υ υ

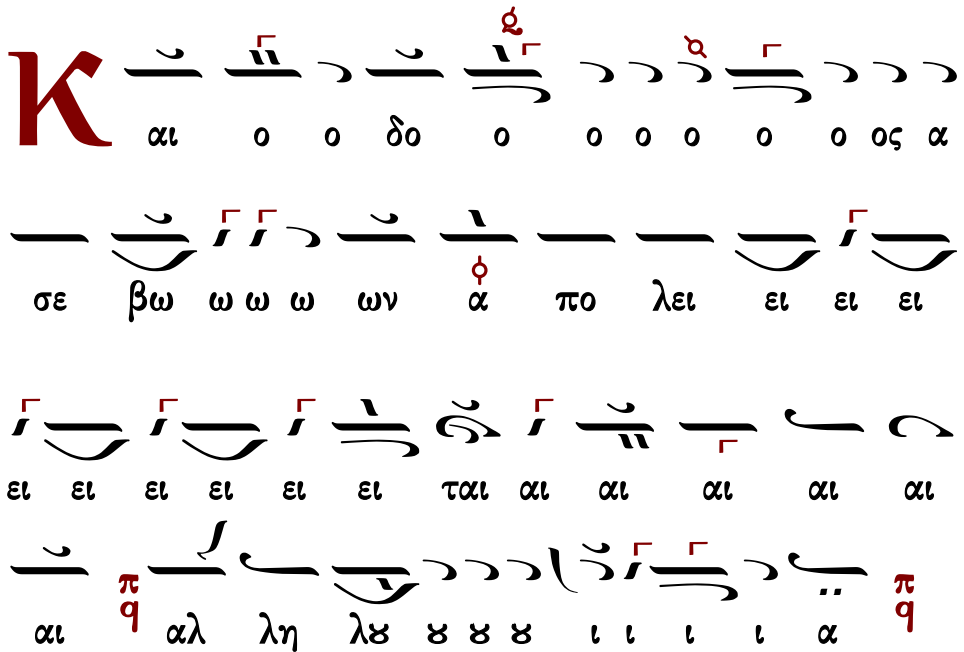
ρι ι ι ι ος ^π ο δο ο ο ο ο

ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

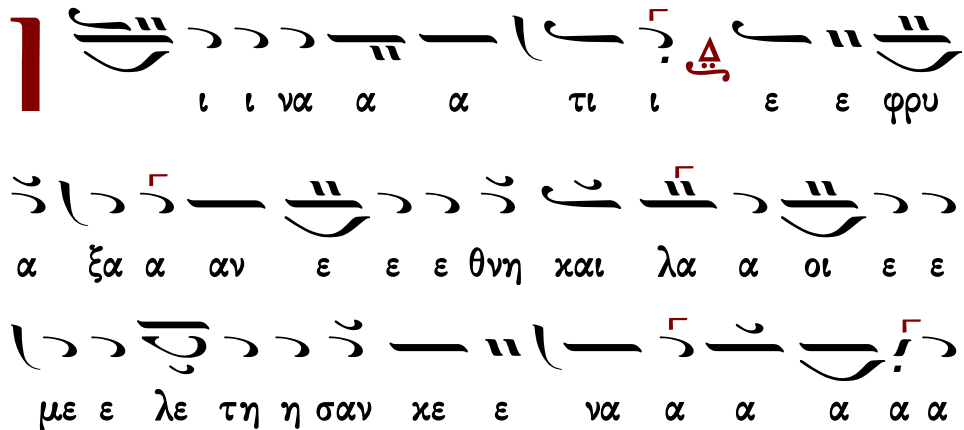
ο χο ο ο ο ο ο ο ο δι ι ι και αι αι

αι αι αι αι αι ^π αλ λη λϝ ϝ ϝ ϝ ι ι

ι ι α ^π

Στάσις Δευτέρα Ἦχος Δι

α α α αλ λη λϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ι ι

ι ι α α α

Π α ρε ε ε στη πα ρε στη η σα

α α αν οι οι οι οι βα σι λει ει εις

τη ηης γη η η η η ης α αλ λη λϝ ϝ

ϝ ϝ ϝ ι ι ι ι α α α

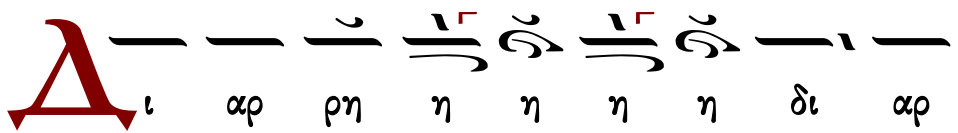
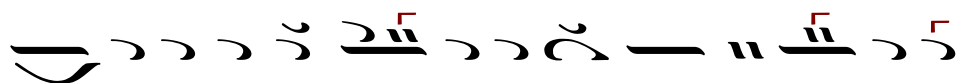
Κ αι οι α αρ χο ο ο ον τες συ

νη η η η χθη η η σα αν ε πι ι

 το α αυ το ο ο ο ο ο ο ο ο ο

 ο ο ο ο α α λλη λϣ ϣ ϣ ϣ ϣ

 ι ι ι ι α α α

 ι αρ ρη η η η η δι αρ

 ρη η ξω ω μεν τϣ ϣ ϣ δε σμϣ ϣ ϣ ϣ ϣ

 α α α αυ τω ω ω ω ω ω

 ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ων α α

 λλη λϣ ϣ ϣ ϣ ϣ ι ι ι ι α α

 α

Κ αι αι αι αι α πορ ρι ι ι ψω α πορ
 ρι ι ψω ω ω με εν αφ η η μω ω
 ω ω ω ω ω ων τον ζυ γο ο ο ον
 α α α α αυ τω ω ω ω ω ω ω
 ω ω ω ω ων α αλ λη λϷ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ
 ι ι ι ι α α α

Ο κα τοι κω ω ω ων εν Ϸ ρα α
 νοις εκ γε λα σε ται α αυ τϷ Ϸ Ϸ Ϸ
 Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ α αλ

λη λϣ ϣ ϣ ϣ ϣ ι ι ι ι α α

α

Κ αι ο Κυ υ υ ρι ι ος εκ μυ

κτη ρι ει ει ει ει α αυ τϣ ϣ ϣ ϣ ϣ

ϣ ϣ ϣ ϣ ϣ ϣ ϣ ϣ ϣ α αλ λη λϣ ϣ

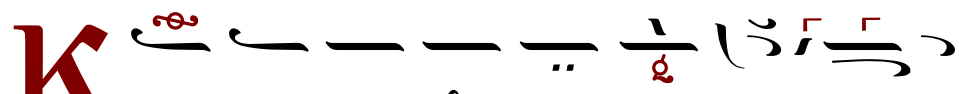
ϣ ϣ ϣ ι ι ι ι α α α

Τ ο ο ο ο τε λα λη η σει ει προς α

αυ τϣ ϣ ϣ ϣ εν ορ γη η α α α

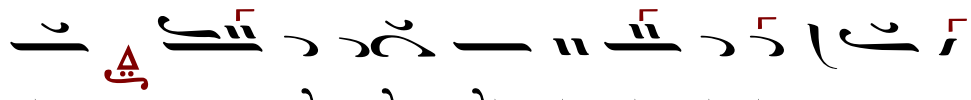

 αυ τϥ ϥ ϥ ϥ ϥ ϥ ϥ ϥ ϥ α αλ λη

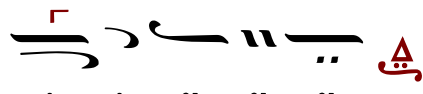

 λϥ ϥ ϥ ϥ ϥ ι ι ι ι α α α

Κ

 αι εν τω θυ μω ω α α α αυ

 τϥ ϥ ϥ ϥ ϥ τα α ρα α α α ξη η

 α α αυ τϥ ϥ ϥ ϥ ϥ ϥ ϥ ϥ ϥ

 ϥ α αλ λη λϥ ϥ ϥ ϥ ϥ ι ι

 ι ι α α α

ⲓ ⲓ ⲓ ⲓ ⲁ ⲁⲗ ⲗⲭ ⲗⲓ ⲓ ⲓ ⲓ ⲓ

ⲓ ⲓ ⲓ ⲓ ⲁ ⲁ ⲁ

ⲁ ⲓ ⲓ ⲓ ⲓ ⲁ ⲁ ⲁⲅ ⲅⲉ ⲉ ⲉ ⲉ

ⲉ ⲗⲱⲛ ⲧⲟ ⲡⲣⲟ ⲥⲧⲁ ⲁ ⲅⲙⲁ ⲁ ⲁ ⲁ ⲁ ⲕⲱ ⲣⲓ ⲓ

ⲓ ⲓ ⲓ ⲓ ⲓ ⲓ ⲓ ⲓ ⲓ ⲓ ⲓ ⲓ ⲓ ⲓ

ⲓ ⲓ ⲓ ⲁ ⲁⲗ ⲗⲭ ⲗⲓ ⲓ ⲓ ⲓ ⲓ ⲓ

ⲓ ⲓ ⲁ ⲁ ⲁ

Κ υ υ υ υ ρι ι ι ι ος ει

ει πε προ ος με Υι ο ο ος μω ει συ υ υ

α $\alpha\lambda$ $\lambda\eta$ $\lambda\zeta$ ζ ζ ζ ζ ι ι ι ι ι

 α α α

Ε ὦ ὦ ὦ ση με ε ρον γε γε εν

ε ε ε ε ε ε ε α αλ λλη λα

 8 8 8 8 1 1 1 1 α α α

Α ι τη η σαι αι αι αι παρ ε ε μϝ

και αι αι αι δω σωω σοι ε ε ε ε ε

ε ε θνη η τη ην κλη ρο νο μι ι ι

α α α αν σϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ α αλ

λη λϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ι ι ι ι ι α α

α

Κ αι την κα τα α α α σχε ε σι

ι ι ιν σϝ τα α α α πε ρα α τα

τη η η η η η η ης γη ης α αλ

λη λϣ ϣ ϣ ϣ ϣ ι ι ι ι ι α α

α

Π οι μα νει ει ει ει εις α α αυ

τϣ ϣς εν ρα α α βδω σι δη ρα α α

α α α α α α α α α αλ

λη λϣ ϣ ϣ ϣ ϣ ι ι ι ι ι α α

α

Ω ς σκε ε ε ευ η ηη κε ε ε ε ρα

α α α με ε ε ε ε ε ε ος συν τρι

ι ψει εις α α αυ τϷ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ

Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ α αλ λη λϷ Ϸ

Ϸ Ϸ ι ι ι ι α α α

Κ αι νυ υ υ υ υν βα σι ι λεις ν'

συ υ υ υ υ υ υ υ ναι αι αι αι ται

αι αι αι αι αι αι αι αι αι αι αι

αι αι αι αι α αλ λη λϝ ϝ ϝ ϝ

ι ι ι ι α α α

Π αι αι αι αι δευ θη η τε ε πα αν τες

οι κρι νο ο ον τες τη η η η η η η η

η η η η η η η η η η η η η η

η ην α αλ λη λϝ ϝ ϝ ϝ ι ι ι

ι α α α

Δ ϝ ϝ λε ε ε ε ε ευ σα α α α τε
 τω Κυ υ ρι ι ι ω εν φω ω ω ω ω βω
 ω ω ω ω ω ω ω ω ω χω ω
 ω ω ω α αλ λη λϝ ϝ ϝ ϝ
 ι ι ι ι α α α

Κ αι α γα λι α α σθαι αι α
 α αυ τω εν τρο ο ο ο μω ω ω ω
 ω ω ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ α αλ λη λϝ
 ϝ ϝ ϝ ι ι ι ι α α α

Δ ρα α ξα α σθε ε ε παι δει ει ει

ας μη η η η πο τε ε ορ γι σθη η

η η η Κυ υ ρι ι ι ο ο ο ο

ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ος α

αλ λη λϣ ϣ ϣ ϣ ι ι ι ι α α

α

Κ αι αι α πο λει ει ει σθε ε ξο

δϣ ϣ ϣ ϣ δι ι και αι αι α α α

α α α α α α α α ας

α αλ λη λϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ι ι ι ι

α α α

Ο ο ταν εκ κα αυ θη η η η

η εν τα α α χει ο θυ μο ο

ο ο ος α α α α α αυ τϝ ϝ ϝ ϝ

ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ

ϝ α αλ λη λϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ι ι ι ι

ι α α α

Μ α α κα ρι ι ι ι οι πα α α
 α αν τε ε ε ε ε ε ε ες οι οι οι
 οι πε ποι θο ο τε ες ε πα αυ τω ω ω ω
 ω ω ω ω ω ω ω α αλ
 λη λϺ Ϻ Ϻ Ϻ Ϻ ι ι ι ι ι α α
 α

Στάσις Τρίτη ᾠχος ἦ Γα

Κ υ υ υ Κυ υ ρι ι ε τι ι ι ε πλη
 θη η η η ην θυ υ υ υ σαν οι

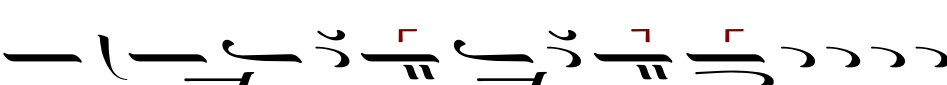
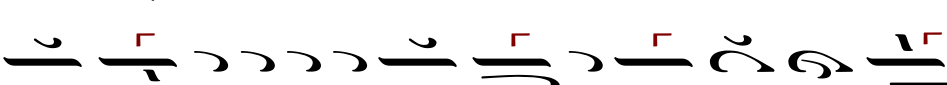

 θλι ι ι ι βο ον τε ε ε ες με ε ε

 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

 ε αλ λη λϝ ϝ ϝ ι ι α α

 α

 ολ λοι οι οι οι οι οι οι οι οι

 ε πα νι ι στα α αν ται αι αι αι ε

 πε με ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

ε αλ λη λϝ ϝ ϝ ϝ ι ι α α

α

Ο υ ϝ ϝκ ε ε ε ε στι ι σω τη ρι

ι ι ι α αυ τω εν τω Θε ω ω ω

ω α α α αυ τϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ

ϝ ϝ αλ λη λϝ ϝ ι ι ι ι α α

α

С υ δε Κυ υ υ ρι ι ι ε ε αν

τι λη η πτω ωρ μϝ ϝ ϝ ει ει ει ει ει

ει ει ει ει ει ει ει ει ει ει ει ει ει ει

ει ει ει ει αλ λη λϝ ϝ ι ι ι ι

α α α

Δ ο ο ο ξα α α α δο ο ξα α

μϝ και υ υ ψων την κε φα λη η η

η η ην μϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ

ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ αλ λη λϝ ϝ

ϝ ϝ ι ι α α α

Φ ω ω νη η η η η η η

η η η η η η η η η η η η

μϣ ϣ ϣ ϣ ϣ ϣ ϣ ϣ ϣ ϣ προ ο ο ος

Κυ υ ρι ι ον ε κε ε ε ε ε εκρα α

ξα α α α α αλ λη λϣ ϣ ϣ ι ι α

α α

Κ αι ε πη η η η κϣ ϣ σε

ε ε μϣ εξ ο ο ο ο ο ο ο

ρϣ α α α α γι ι ι ι ϣ ϣ ϣ

$$\frac{\overline{f}}{g} \rightarrow \frac{f}{g} = \frac{f}{g} \cdot \frac{1}{1} = \frac{f}{g} \cdot \frac{1}{\lambda} = \frac{f}{g\lambda}$$

Ε ρ ω ω ω δε ε και μη η η την

 kai u π ν ω ω σ α α α α α α α α

A sequence of 12 musical staves, each containing a different rhythmic pattern or symbol. The symbols are as follows:

- α
- α (with a red bracket above)
- α (with a red bracket above)
- α (with a red bracket above)
- α (with a red bracket above)
- α (with a red bracket above)
- α (with a red bracket above)
- α (with a red bracket above)
- α (with a red bracket above)
- α (with a red bracket above)
- $\alpha\lambda$ (with a red bracket above)
- $\lambda\eta$

$$\frac{1}{\lambda_8} \frac{\Gamma}{f} \rightarrow \rightarrow \rightarrow \frac{1}{\alpha} \frac{\Gamma}{f} \rightarrow$$

$\lambda_8 \quad 8 \quad 8 \quad 8 \quad i \quad i \quad \alpha \quad \alpha \quad \alpha$

Є Ϳ Ϳ Ϳ Ϳ Ϳ Ϳ Ϳ Ϳ Ϳ

ξη γε ε ε ε ε ε ε ε

ο ο τι Κυ ρι ι ο ος αν τι λη

η η ψε ται αι αι αι μ υ υ υ υ υ υ υ

υ αλ λη λ υ υ υ ι ι α α

α

Ο υ φο βη η η η η θη η η σω μαι

α πο ο μυ ρι α α α α α α α

α δω ω ω ω ω ω ν λα υ υ υ υ υ

υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ αλ

λη λ υ υ υ ι ι α α α

Των κυ υ υ υ υ υ υ υ υ
 υ υ υ υ υ υ υ υ κλω συν
 ε ε οι οι τι θε με ε ε νω ω
 ω ων μοι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι
 οι οι οι οι αλ λη λϝ ϝ ϝ ϝ ι ι α
 α α
Ανα α α στα Ky υ υ υ ρι
 ι ε ε σω ω ω ω σο ο ο ον με ο

ο Θε ο ο ος μ υ υ υ υ αλ λη λ υ υ υ

υ ι ι α α α α

Ο τι συ ε πα α α α τα α

α α α ξ ας πα α α α α α αν τα α α α

α ας τ υς εχ θραι νο ον τα α α ας μοι

μα α ται αι αι αι ω ω ω ω ω

ω ω ω ω ω ως αλ λη λ υ υ υ υ

ι ι α α α α

Ο δ ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ν

τας α α μα α αρ τω ω λω ω ω ω

ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω

ων συ νε ε ε τρι ι ι συ νε ε τρι

ι ψα α α α α α α α α α ας αλ

λη λϝ ϝ ϝ ϝ ι ι α α α

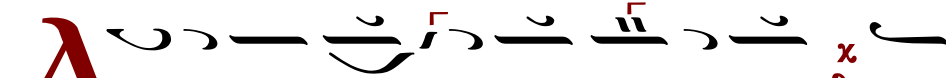
Τ ϝ Κυ ρι ι ι ι ι ι ϝ η

σω τη ρι ι ι ι ι α α α α α α

και ε πι ι τον λα ο ο ον σϝ

 η η η ευ λο γι ι ι ι α α α σϷ

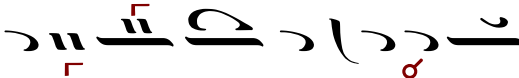

 Ϸ ^{ζ'}η αλ λη λϷ Ϸ ι ι ι ι α α α ^{δ'}η

Δο ξα Πα τρι ι ι και Υι ι ω ^{κ'}η και

 α γι ω ω πνε ευ μα α τι

Και νυ υν και α α ει και εις τϷς

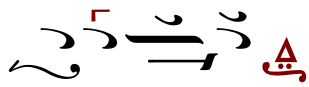

 αι ω ω ω ω ω νας τω ων αι αι ω

 ω ω ω νω ων α α μην

Αλ λη λϷ Ϸ ι ι α ^{δ'}η αλ λη

 λϷ Ϸ Ϸ α αλ λη λϷ ι ι α ^{ν'}η ^{δ'}η

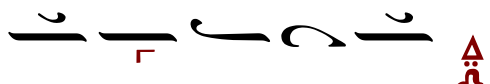

 δο ο ξα α σοι οι ο Θε ε ο ο ο ο ο

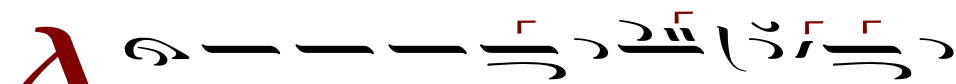

 ο ο ο ος

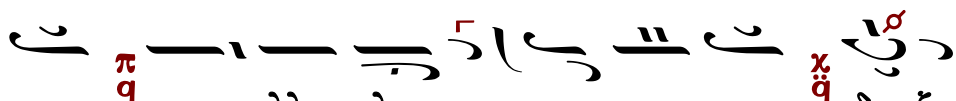

 αλ λη λϝ ι ι α α α α αλ λη

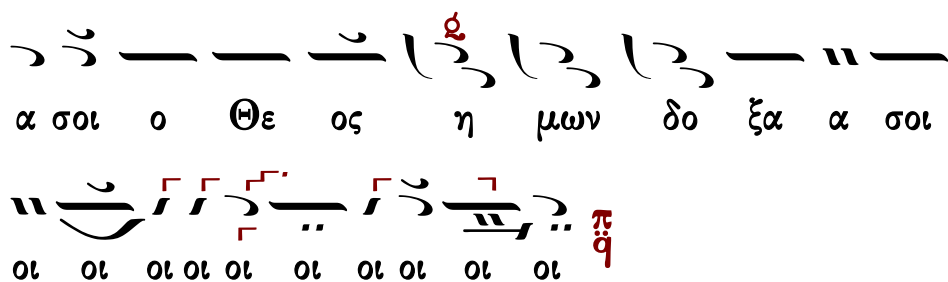

 η λϝ ϝ ι ι α αλ λλη η η λϝ ϝ ϝ α

 δο ο ο ο ξα σοι οι οι οι οι ο Θε ε

 ο ο ο ο ος

 λ λη λϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ι ι ι ι

 α ^πα λλη λϝ ϝ ι ι α ^χδο ξα

- **Μακάριος ανήρ** Ήχος πλ. Β΄.

Στους κώδικες Γρηγ. ΙΙ, φ. 17r, Δοχ. 354, φ. 16r, ΚΘΑΜ. 40, φφ. 9r-17v, Κουτλ. 421, φφ. 441r-448r και Ιθήρ. 2012¹⁷⁵, ανθολογείται άλλη μία μελοποίηση του *Μακάριος ανήρ*, αναμφισβήτητα στοχευμένη στην κάλυψη χρόνου των αγρυπνιών, όπως μαρτυρείται: «Κυρ Συνεσίου μοναχού Ιθηρίτου, εν τη αγρυπνία· ήχος πλ. β΄ Ανήρ, αλληλούια· Μακάριος ανήρ».

- **Μακάριος ανήρ** Ήχος Βαρύς.

Η τελευταία μελοποίηση του Συνεσίου στην ενότητα του εσπερινού είναι η καταγραφή στους κώδικες Ιθήρ. 1269, φφ. 77r-84v, Ιθήρ. 2338, Ιθήρ. 2339, φφ. 1r-8v & 9r-16v, του *Μακάριος ανήρ* σε ήχο Βαρύ. Στον κώδικα Ιθήρ. 1303 (Φάκελος Δ΄, σπαράγματα 18^{ου} αι.), φφ. 17r-20r, η ίδια σύνθεση ανθολογείται ακέφαλη.

ΟΡΘΟΣ

- **Θεός Κύριος** Ήχος Α΄

Στον κώδικα ΕΒΕ 2579, φ. 232r, μία ανθολογία του 1823, βρίσκεται καταγεγραμμένο το γνωστό μέρος του ριζ΄ (117) ψαλμού με την ένδειξη του *Κυρ Συνεσίου Ιθηρίτου*, μελοποιημένο σε πρώτο ήχο. Το ίδιο μέλος απαντά και στον κώδικα Ιθήρων 1093, φ. 20v.

¹⁷⁵ Ταυτοποίηση μέσω φωτογραφιών.

ΠΟΛΥΕΛΕΟΙ

• Πολυέλεος Δούλοι, Κύριον Ἦχος Γ΄

Ο πλέον ανθολογούμενος και χαρακτηριστικότερος πολυέλεος του Συνεσίου είναι ο παρών σε ἦχο Γ΄ Δούλοι, Κύριον. Περιέχεται στους παρακάτω μέχρι στιγμής γνωστούς κώδικες στην πρωτότυπη σημειογραφία, αλλά έχει εξηγηθεί και καταγράφεται και με τη νέα σημειογραφία, όπως φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα¹⁷⁶:

	Κώδικας	Είδος χφ.	Γραφέας	Έτος	Σημειογραφία
1	Δοχ. 1247, φ. 195r	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Άδελφος	1844	NM
2	Δοχ. 341, φ. 176v	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Νικόλαος Δοχειαρίτης	πριν το 1814	Εξηγητική
3	Δοχ. 341, φ. 74r	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Νικόλαος Δοχειαρίτης	πριν το 1814	Εξηγητική
4	Δοχ. 350, φ. 143v	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Απόστολος Κώνστας	1800	Εξηγητική
5	Δοχ. 360, φ. 355v	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Νικόλαος Δοχειαρίτης	1830	NM

¹⁷⁶ Τμήμα του συγκεκριμένου πολυελέου (έως του στίχου *Και πάσας τας βασιλείας Χαναάν*), ανθολογείται επίσης κατά τη νέα μέθοδο στον αυτόγραφο κώδικα του Ιωάσαφ Διονυσιάτου Διον. 700, φ. 163v κ.έ., ενώ πλήρης η σύνθεση η οποία αποτελείται από σαράντα στίχους και δύο καταληκτήρια δοξαστικά μαθήματα [*Δόξα· Υπερούσιε Τριάς, άναρχε πάτερ... - Και νυν· Ανύμφευτε παρθένε, θεόνυμφε αγνή...*] δημοσιεύθηκε από τον Φιλοδείτη ιερομόναχο Ιερόθεο, στον τόμο *Αθωνική μουσική ανθολόγηση 6 . Πολυέλεοι Γ΄*, Έκδοσις Ι. Μ. Φιλοθέου, Άγιον Όρος 1998, σσ. 1-41, η οποία ελήφθη από τον κώδικα Καρ. 222 φ. 31r (όπως παρατηρήθηκε από το πανομοιότυπο το οποίο παρατίθεται στο εσωτερικό του εξωφύλλου), ο οποίος περιέχει τον πρώτο και ημιτελή το δεύτερο στίχο της σύνθεσης από τον παραπάνω αυτόγραφο κώδικα του Νικολάου Δοχειαρίτου. Σημειώνεται επίσης η πρώτη δημοσίευση του συγκεκριμένου πανομοιότυπου από τον Γρ. Στάθη (*Χειρόγραφα Γ΄*, σ. 428, εικόνα 52). Ο εν λόγω καθηγητής δημοσίευσε και παρόμοιο πανομοιότυπο τμήματος του φ. 195r από τον κώδικα Δοχ. 1247 (το οποίο περιέχει ημιτελή τον πρώτο στίχο του πολυελέου), στα *Χειρόγραφα Α΄*, σ. 635, εικόνα 48, αλλά και επιπρόσθετα έχει δημοσιεύσει συνοπτικό μουσικολογικό σχολιασμό του μέλους του πολυελέου, με πληροφορίες περί της μουσικής προσωπικότητας και του θίου του μελοποιού, στην έκδοση: *Αγιορείτες μελουργοί. Οι ήχοι τ' ουρανού, ό.π.*, σ. 13. Το τελευταίο αφορά σε πρόγραμμα μουσικής παράστασης του χορού ψαλτών «Οι Μαΐστορες της Ψαλτικής Τέχνης», όπου και παρουσιάσθηκαν μερικοί στίχοι του πολυελέου αυτού στα πλαίσια των παράλληλων εκδηλώσεων της Έκθεσης των Θησαυρών του Αγίου Όρους.

6	Καρ. 222, φ. 31r	ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΑΠΑΔΙΚΩΝ ΜΕΛΩΝ	Νικόλαος Δοχειαρίτης & Ματθαίος Βατοπαϊδινός	α μισό ΙΘ΄	NM
7	Καρ. 240, φ. 96r	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Νικόλαος Δοχειαρίτης	α μισό ΙΘ΄	NM
8	Παντ. 950, φ. 154r	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Άδελος (Θεοφάνης Μοναχός;)	1815-1825	Εξηγητική
9	Δοχ. 471, φφ. 89v-97v	Προσθήκες στο <i>Ταμείον Ανθολογίας</i> Χουρμουζίου	Νικόλαος Δοχειαρίτης	1825 κ.ε.	NM
10	Χιλ.αν. 95 (1025), φφ. 201r-217v Ιδ. 1303	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Νικόλαος Δοχειαρίτης	1837;	NM
11	Φάκελος σπα- ραγμάτων Ι΄, φφ. 9-12	ΠΟΛΥΕΛΕΟΙ	Συνέσιος;	αρχές ΙΘ΄	Εξηγητική & NM
12	Διον. 700, φ. 163v	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	άδελος (Ιωάσαφ Διονυσιάτης;)	α΄ μισό ΙΘ΄	NM

Η σύνδεση του πολυελέου προσδιορίζεται κατά τα τέλη του ΙΗ΄ αιώνα (βλέπε σχετικά Δοχ. 350, αυτόγραφο Αποστόλου Κώνστα του Χίου, κατά τα τέλη του ΙΗ΄ αιώνα, φφ. 143v-149r). Η ευρύτερη διάδοση της σύνδεσης αυτής παρατηρείται πάντως κατά τον ΙΘ΄ αιώνα (Δοχ. 341, χφ. Νικολάου Δοχειαρίτη του 1822). Η πρώτη απόπειρα εξήγησης της σύνδεσης οφείλεται στον Αγιορείτη εξηγητή διδάσκαλο Θεοφάνη τον Παντοκρατορινό· βλ. Παντ. 950, φφ. 154r-174r, όπου ο παρών πολυέλεος καταγράφεται σε μεταβατική εξηγητική σημειογραφία, ενώ η πραγματική ταυτότητα του εξηγητού παραμένει άγνωστη. Ο Αχιλλέας Χαλδαιάκης υποπτεύεται τον Νικόλαο Δοχειαρίτη, σε τρεις αυτόγραφους κώδικες του οποίου ανθολογείται κατά τη νέα μέθοδο ο συγκεκριμένος πολυέλεος (Δοχ. 360 του έτους 1830, φφ. 355v-372r, Καρ. 222, φφ. 31r-48r, Καρ. 240, φφ. 96r-114r), υποψία την οποία επιβεβαιώνει και ο νεώτερος ερευνητής Μιχάλης Στρουμπάκης, ο οποίος μελέτησε το έργο του τελευταίου¹⁷⁷.

Ο συγκεκριμένος πολυέλεος δημοσιεύεται στην πλήρη του μορφή (ειλημμένος από την προμνημονευθείσα έκδοση του ιερομονάχου Ιεροδότη) και στο μουσικό παράρτημα της παρούσας εργασίας.

¹⁷⁷ Στρουμπάκης, *ό.π.*, σ. 328.

• **Πολυέλεος Δούλοι, Κύριον** ἦχος πλ. Β΄

Ένας ακόμα πολυέλεος-ποίημα του Συνεσίου είναι ο παρών, μελοποιημένος σε ἦχο πλ. Β΄ *Δούλοι, Κύριον*. Ο εν λόγω πολυέλεος ευρίσκεται στους κώδικες: Δοχ. 341, φ. 100v | Ιθήρ. 1093, φφ. 121v-129v | Ιθήρ. 2058, φφ. 1r-14v | ΚΘΑΜ. 40, φφ. 90r-101v | Λαύρας Μ 22, φφ. 65r-81v, ενώ μόνο τα καταληκτήρια δοξαστικά του εντοπίσθηκαν στον Αγ. Παύλ. 433, φ. 229r. Η σύνθεσή του προσδιορίζεται κατά τα τέλη του ΙΗ΄ αιώνα [βλ. Ιθήρ. 1093 (δ΄ τετάρτου του ΙΗ΄ αιώνα), φφ. 121v-129v και ΚΘΑΜ 10 (τέλη του ΙΗ΄ αιώνα), φφ. 90r-101v]. Η διάδοση του μελωδήματος γίνεται στις αρχές του ΙΘ΄ αιώνα μέσω μουσικών κωδίκων χρονολογημένων κατά την περίοδο αυτή: Ιθήρ. 1030, φφ. 99v-110r και Ιθήρ. 1013, φφ. 58v-67r, όπως και στον χρονολογημένο κατά το έτος 1822, αυτόγραφο κώδικα Νικολάου του Δοχειαρίτη Δοχ. 341, φφ. 100v-107v (πρβλ. και Λαύρας Μ 22, φ. 65r κ.έ.). Έχει εντοπισθεί εξήγηση της σύνθεσης και στη νέα μέθοδο αναλυτικής σημειογραφίας (Λαύρας Μ 22), εκπονημένη από τον Νικόλαο Δοχειαρίτη¹⁷⁸. Ο συγκεκριμένος πολυέλεος έχει εντοπισθεί και σε προσαρμογή στη Ρουμανική γλώσσα (κατά τη νέα μέθοδο), στα καθαρά Ρουμανικά μουσικά χειρόγραφα της Αγιορειτικής Ρουμανικής σκήτης Τιμίου Προδρόμου με αριθμό 6 (ενδεχομένως αυτόγραφο του Αντωνίου Παν, πριν το 1831), σσ. 240-277 και στο με αριθμό 11 (αδήλου γραφέα του έτους 1840), φφ. 56v-69v. Επιπρόσδετα, στον κώδικα Παύλ. 433 (αυτόγραφο Ονουφρίου ιεροδιακόνου του έτους 1903), φφ. 229r-232v, ανδολογούνται (στη Ρουμανική γλώσσα) μόνο τα καταληκτικά δοξαστικά μαθήματα της εν λόγω σύνθεσης και χωρίς να γίνεται γνωστό το πρόσωπο του προσαρμογέα του πολυελέου στη ρουμανική γλώσσα¹⁷⁹.

Σημειωτέον ότι σύμφωνα με την καταλογογράφηση Στάθη, στους κώδικες Ιθήρ. 1013, φφ. 58v-59r («*Ετερος πολυέλεος, Συνεσίου Ιθιρίτου ἦχος πλ. α΄ Δούλοι, Κύριον*»¹⁸⁰) και Ιθήρ. 1030, φ. 99v-109v, («*Ποίημα κυρ Συνεσίου Μυτιληνού Ιθιρίτου ἦχος πλ. α΄ Δούλοι, Κύριον*»¹⁸¹) καταχωρίζεται πολυέλεος σε ἦχο πλ. Α΄ *Δούλοι, Κύριον* του Συνεσίου. Μετά

¹⁷⁸ Στίχοι του μελωδήματος αυτού έχουν ηχογραφηθεί από τον βυζαντινό χορό «ΤΡΟΠΟΣ», στην ψηφιακή έκδοση *Κλασική Εκκλησιαστική Μουσική Σπουδή 5, Συνέσιος Ιθιρίτης 18^{ος}-19^{ος} αι.*, Αθήνα 2017. <http://troposchoir.gr/music/klasiki-ekklisiastiki-moysiki-spoydi-4-afieroma-synesios-iviritis-18os-19os-ai/> (πρόσβαση στις 11-7-20).

¹⁷⁹ Χαλδαιάκης, ό.π., σσ. 254-256.

¹⁸⁰ Στάθης, *Χειρόγραφα Δ΄*, σ. 50.

¹⁸¹ Στο ίδιο, σ. 94.

ι ι ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

ον αλ λη λϝ ϝ ϝ ι ι ι α α

Ο ι ε στω ω ω ω ω τε ες εν

οι οι οι κω ω Κυ ρι ι ι ι ι ϝ

ε ε εν α αυ λαις οι οι κϝ Θε ε

ϝ ϝ η η μω ω ω ω ω ω ω ω

ω ω ων αλ λη λϝ ϝ ϝ ι ι ι

α α

Α ι νει ει τε τον Κυ ρι ι ον

ο τι α γα θο ος Κυ υ ρι ι ι

ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

ος αλ λη λχ χχ ι ι ι α α

Ψ α α α αλ λα α α α α ψα α

αλ λα α α τε το ο νο μα α τι ι

α αυ τχ ο ο ο ο τι ι κα α α

λο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

ον π αλ λη λϝ ϝ ϝ ι ι ι α α π

Ο ο ο τι το ο ον Ι α

κω ωβ π Ε ξε λε ξα α το ο ε αυ

τω ο Κυ υ υ ρι ι ι ι ι ο ο ο

ο ο ο ο ο ο ο ο ο ος αλ λη

λϝ ϝ ϝ ι ι ι α α π

Ι σρα η η η ηλ εις πε ρι ι

ϝ ϝ σι α σμο ο ον ε α αυ τω ω ω ω

ω ω ω ω ω ω ω αλ λη λϝ ϝ

ϝ ι ι ι α α

Ο ο ο τι ε γω ω ε ε ε ε

γνω ω ω ω κα ο τι με ε ε

γας ο Κυ υ υ υ ρι ι ι ι ο ο

ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ος αλ

λη λϝ ϝ ϝ ι ι ι α α

Κ αι ο Κυ ρι ο ο ος η η μων

πα ρα πα αν τα α ας τϝ ϝ θε ε

ε ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ

ϝς αλ λη λϝ ϝ ϝ ι ι ι ι ι α

Π α α αν τα ο ο σα η

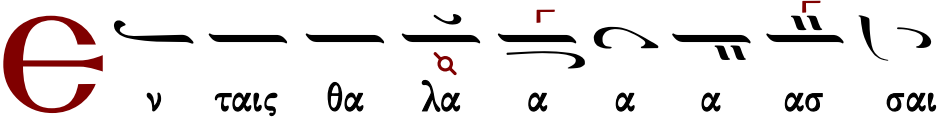
θε λη η σεν ε ποι οι οι οι η η η

η η σεν εν τω ω ϝ ρα α α νω ωω

και αι αι εν τη η η γη η η η η η η

η η η η η η η η η αλ λη

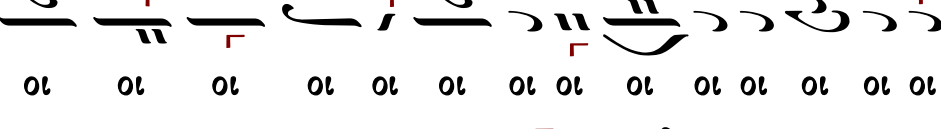
λϝ ϝ ϝ ι ι ι ι ι α

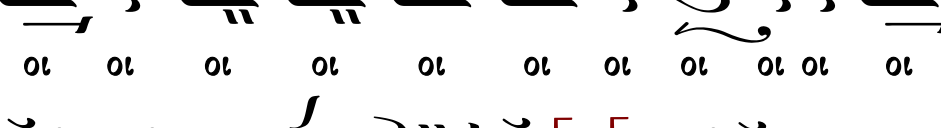
 ν ταις θα λα α α α ασ σαι

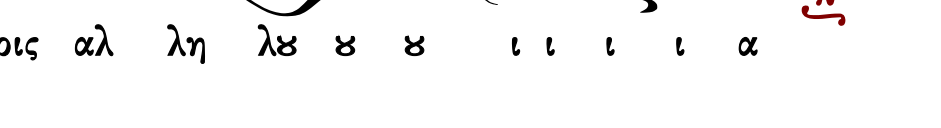
 αijs και εν πα σαι αijs τας α βυ υ υ υ σσοι

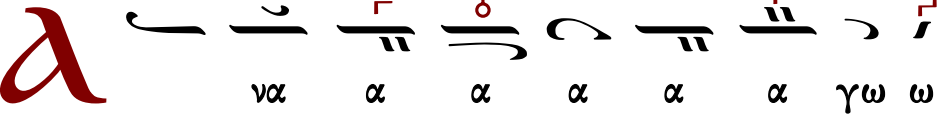
 οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι

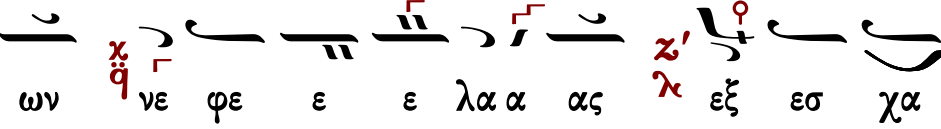
 οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι οι

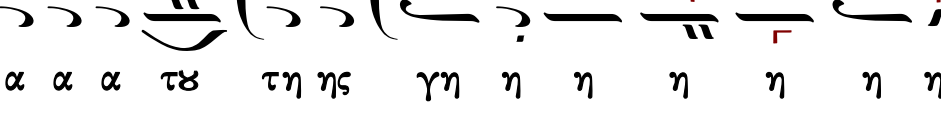
 οijs αλ λη λϣ ϣ ϣ ι ι ι ι α

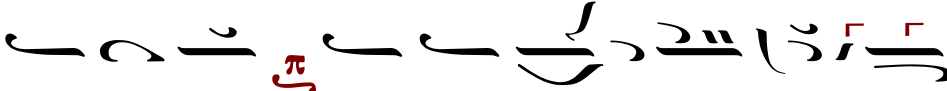
 να α α α α α γω ω

 ων νε φε ε ε λα α ας εξ εσ χα

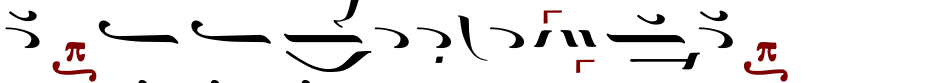
 α α α τϣ τη ης γη η η η η η η

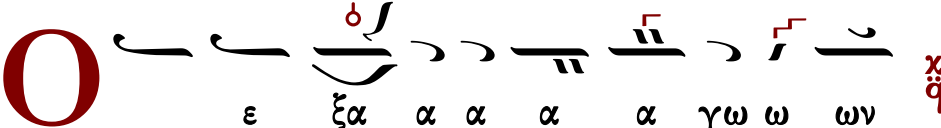

 η η η η η η η η η η η

 η η ης αλ λη λϝ ϝ ϝ ι ι ι

 ι α

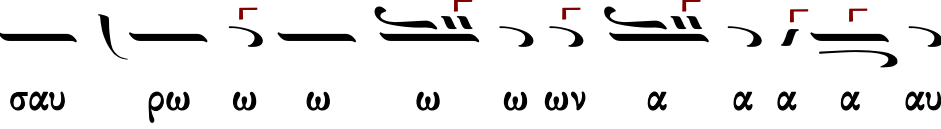

 στρα α α πα αας εις υ υ υ

 ε το ον ε ποι οι η η η σε ε ε

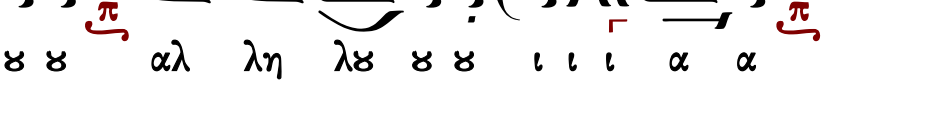
 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

 εν αλ λη λϝ ϝ ϝ ι ι ι α α

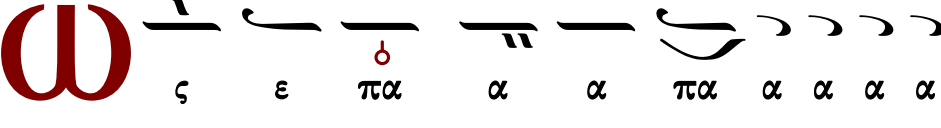

 ε ξα α α α α γω ω ων

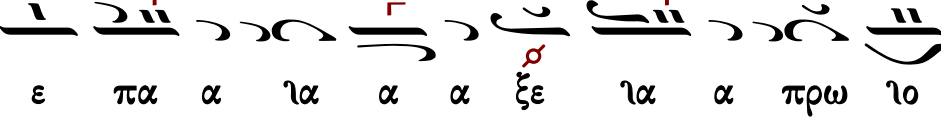

 α νε ε ε ε ε ε ε ε μας εκ θη

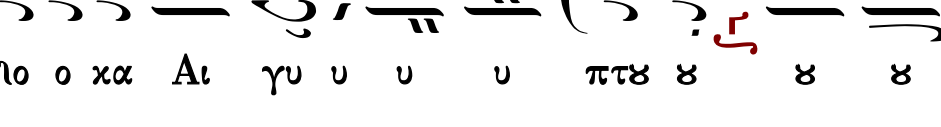

 σ αυ ρω ω ω ω ω ων α α α α αυ

 τ ς ς ς ς ς ς ς ς ς ς ς ς ς ς

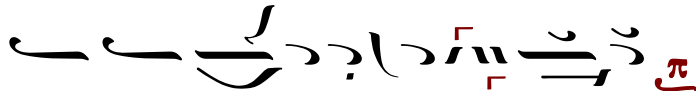

 λ λη λ ς ς ι ι ι α α

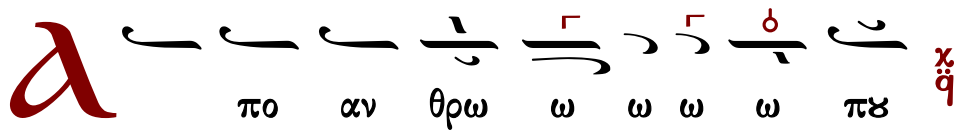

 ς ε πα α α πα α α α α

 ε πα α ια α α ξε ια α πρω ιο

 ιο ο κα Αι γυ υ υ υ υ πτ ς ς ς

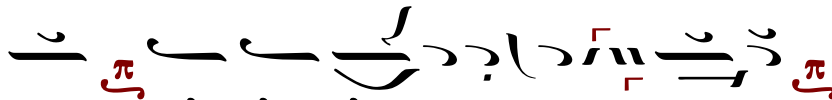

 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8

 αλ λη λ8 8 8 ι ι ι α α

 πο αν θρω ω ω ω ω π8

 ε ε ω ως κτη η η η ν8 8 8 8 8

 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8

 8 αλ λη λ8 8 8 ι ι ι α α

 ξα πε ε ε ε στει ει ει ει

 λε ση μει ει ει ει ει α και

τε ε ε ρα α α τα α α εν με σω ω

σθ αι αι αι γυ υ υ υ πτε ε ε ε

ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε αλ λη

λθ θ θ ι ι ι α α

Ε ν φα α α ρα α ω ω ω

και εν πα α α α α σι τοις δθ θ

λοις α αυ τθ θ θ θ θ θ θ θ θ

θ θ θ θ θ θ αλ λη λθ θ θ ι ι

ι α α

Ο ς ε πα τα α ξεν ε ε ε ε θνη πο ολ
 λα α α α α α α α α α α α
 α α α α αλ λη λϝ ϝ ϝ ι ι ι α
 α

Κ αι α πε εκτει ει νε βα α α σι
 ι ι λεις κρα ται αι αι ϝ ϝ ϝ ϝ
 ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ αλ λη λϝ ϝ ϝ
 ι ι ι α α

Τ
 ον Σι ι ων βα σι λε ε ε α α

 α των Α μο ο ο ραι αι αι αι αι

 ω ω ω ω ω ω ω χω ω ω ω

 ων αλ λη λϝ ϝ ϝ ι ι ι α α

Κ
 αι τον Ω ω ωγ βα σι λε ε ε

 ε ε ε α της βα α α σα α α α

 α α α α α α α α α α α α α

 αν αλ λη λϝ ϝ ϝ ι ι ι ι ι α

Κ αι πα α α α α α σας ς ιης
 βα σι λει ει ει ει α α ας Χα να α α
 α α α α α α α α α α α α α α
 α α α α αν π αλ λη λϝ ϝ ϝ ι ι ι
 α α π

Κ αι ε ε δω ω κε ε τη η η ην γην α
 αυ των π κλη ρο ο ο ο νο ο μι ι ι
 α α α α α α α α α α α α α α
 α αν π αλ λη λϝ ϝ ϝ ι ι ι α α π

Κ αι ε ε πι τοις δε υ υ λοις α αυ τς π ρ

πα ρα κλη θη η η η η σε ε ε ε

ται αι αι αι αι αι αι αι αι αι αι αι

αι π αλ λη λς υ υ ι ι ι ι α π

Τ α ει δω ω ω λα η των ε θνω

ω ω ων α αρ γυ ρι ι ον και χρυ σι ι

ι ον ερ γα χει ρω ω ω ων αν θρω ω ωπω

α ω ω ω ω ω ω ω ων αλ λη λς

ς υ ι ι ι α α π

C τ ο ο μα ε ε χ ς σ ι και
 αι ς ς λα α α λη η σ ς ς σ ι ι
 ι ι ι ι ι ι χ ι ν α λ λη λ ς ς
 ς ι ι ι ι α

O φ θα λ μ ς ς ς ε ε ε ε ε
 χ ς ς ς σ ι και αι ς ς ς κο ο
 ψ ο ο ν ι αι αι αι αι αι αι αι
 αι αι αι αι αι αι αι αι αι αι

αι αι ^Δ αλ λη λϝ ϝ ϝ ι ι ι ι

α ^π

ω ω ω ω τα α α ^λ ε ε

χϝ ϝ σι και ϝ ϝκ ε νω ω τι ισ

θη η σο ον ται αι ^λ αι αι αι αι

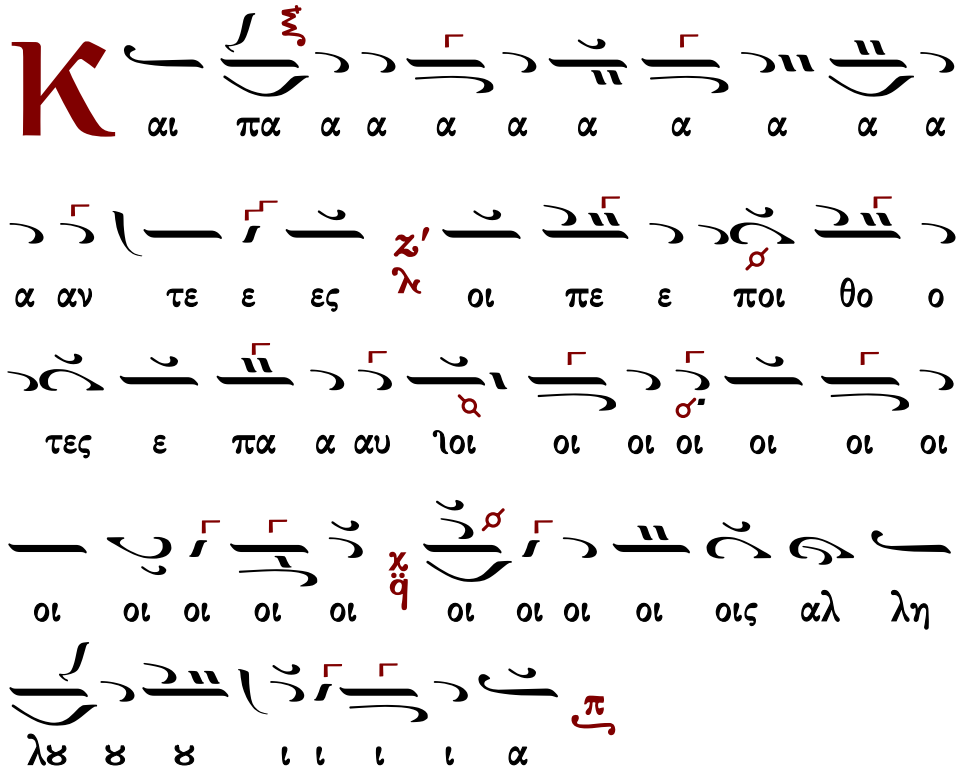
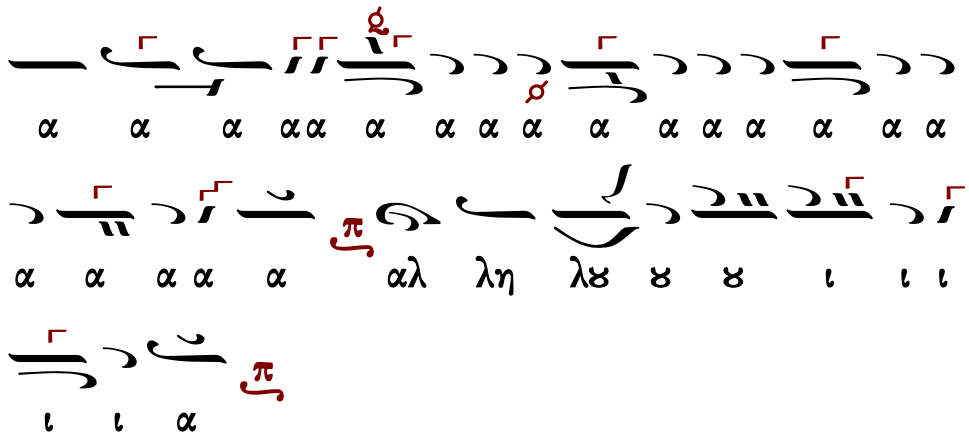
αι αι αι αι αι αι αι αι αι αι

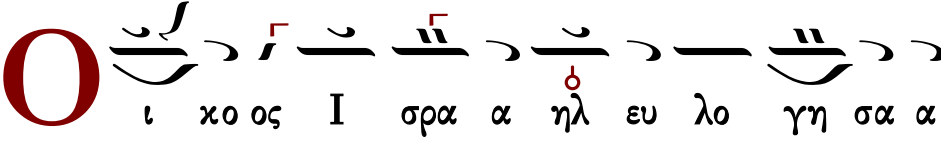
αι αι αι αι αι αι αλ λη λϝ ϝ ϝ ι ι

ι ι α ^π

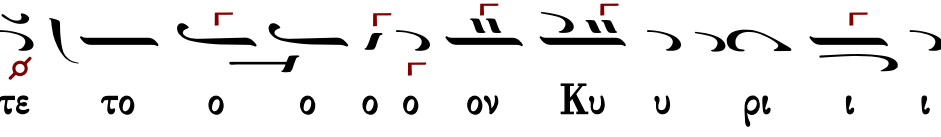
Ο ϝ δε ε ε ε γα α αρ ε στι
 ι πνε ε ε ε ευ μα α α ϛ' εν τω στο
 ο μα τι ι α α αυ τω ω ω ω ω
 ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω
 ω ω ων αλ λη λϝ ϝ ϝ ι ι ι ι
 α

Ο μοι οι οι α αυ τοι οis ϛ' γε νοι οιν
 το οι οι οι ποι ϝ ϝ ϝ ϝ ϝν τε ες
 α α αυ τα α α α α α α α α α

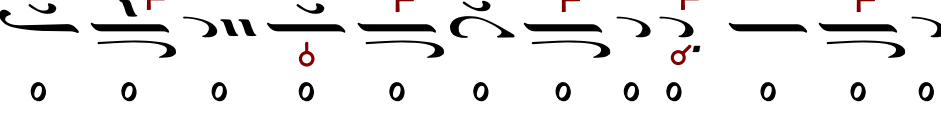

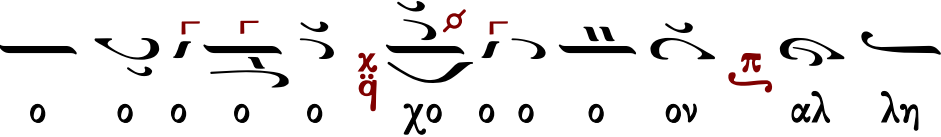
 ι κο ος Ι σρα α ηλ ευ λο γη σα α

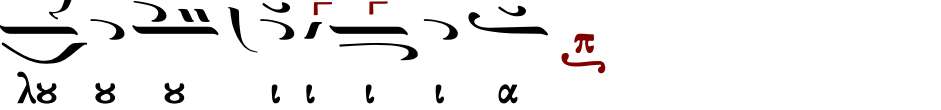
 τε το ο ο ο ο ον Κυ υ ρι ι ι

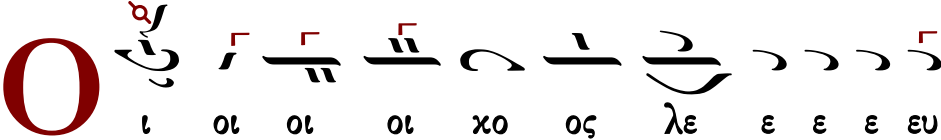
 ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

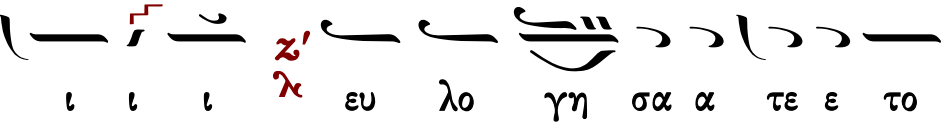
 ο ο ο ο ο χ ο ο ο ο ον αλ λη

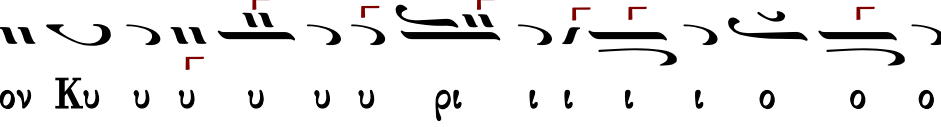
 λ α α ι ι ι ι α

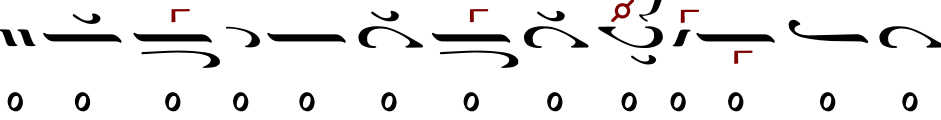
 ι οι οι οι κο ος λε ε ε ε ευ

 ι ι ι ευ λο γη σα α τε ε το

 ον Κυ υ υ υ υ υ ρι ι ι ι ι ο ο ο

 ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

ον ^{ζ'} α αλ λη η η λϷ Ϸ ι ι ι

α ^π

Ο ι φο βϷ με ε νοι ιον Κυ υ ρι

ι ι ον ^π ευ λο γη σα α ιε ιο ον Κυ

υ υ ρι ι ι ι ι ο ο ο ο ο ο ο

ο ο ο ο ο ο ο ον ^π α αλ λη λϷ Ϸ

ι ι ι α ^π

Ε υ λο γη η η ιο ο ο ο ος Κυ ρι ι

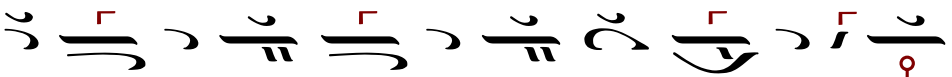
ο ο ο ος ε ε εκ Σι ι ων ^Δ Ϸ ο ο ο ο

κα τοι κων Ι ι ε ε ε ρ ϝ ϝ σα α α
 λη η η η η η η η η η η η η
 ημ α αλ λη η η λ ϝ ϝ ι ι ι
 α

Δ ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο
 ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο
 ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο
 ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο
 ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

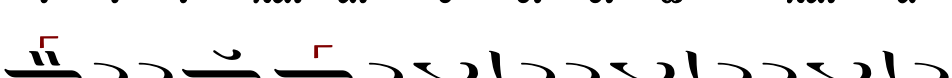

 ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

 ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

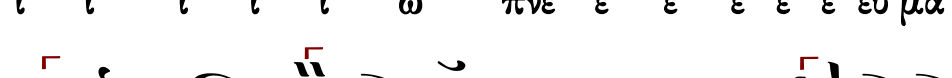

 ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

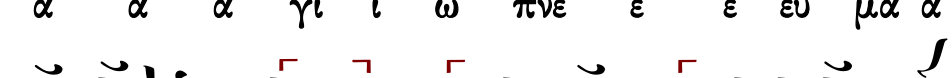

 ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

 ι ι ι και αι υ υι υι ω και α

 ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

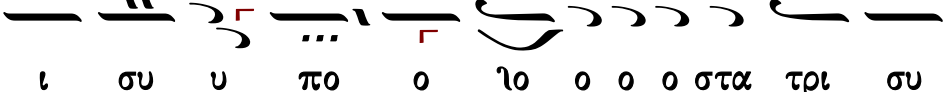

 ι ι ι ι ι ω πνε ε ε ε ε ε ευ μα

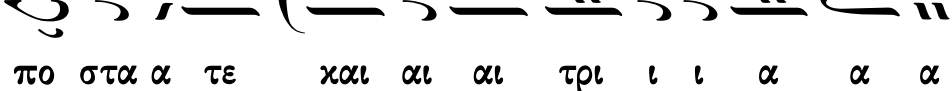

 α α α γι ι ω πνε ε ε ευ μα α

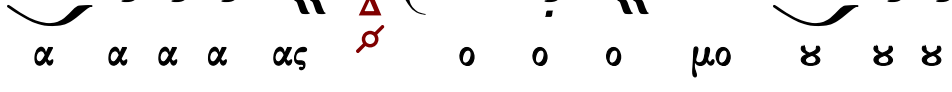

 τι ι λε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

 ε ε ε ε ε γε ε ω μο ο να α α α α

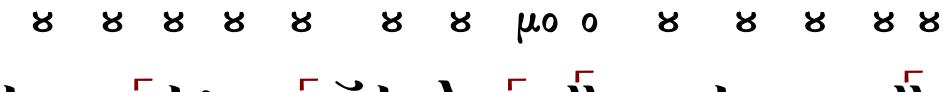

 α α α α α α α α α ας τρι ι

 ι συ υ πο ο λο ο ο ο στα τρι συ

 πο στα α τε και αι αι τρι ι ι α α α

 α α α α ας ο ο ο μο 8 8 8

 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8

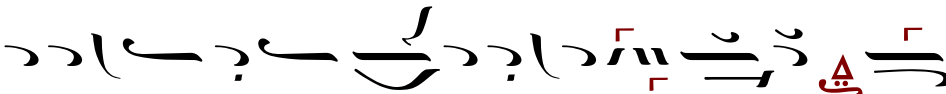

 8 8 8 8 8 8 8 μο ο 8 8 8 8 8

 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8

 ι ο μο ο 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8

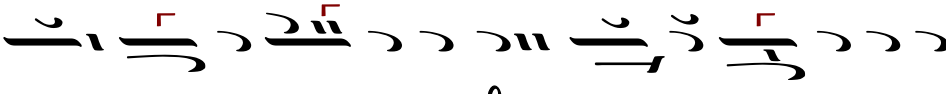

 προ α α α α α α α α α α να α α

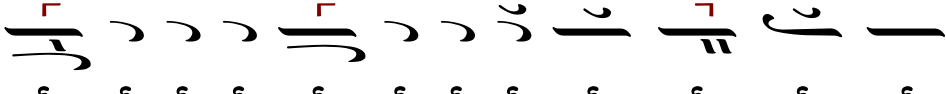

 α α α χα α α α α α α χα α α α α

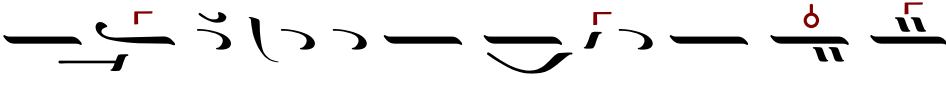

 α α χα α προ α α α να α αρ χε ε ε

 ε ε ε ε ε ε ε ε ε πα α α α α α

 τε ερ συ υ υν θρο ο ο ο ο ο

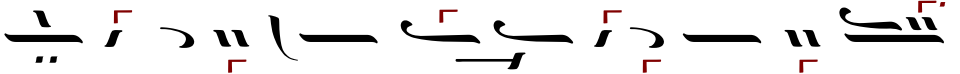

 ο ο ο ο συ υν θρο νε ε ε ε ε ε

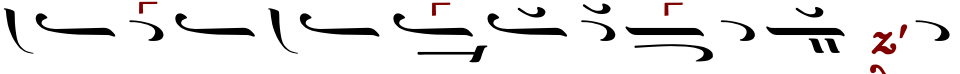

 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

 ε ε ε ε ε ε ε ε ε και αι αι

 αι πνε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

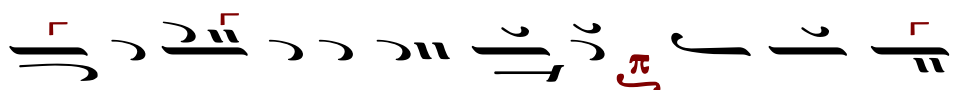

 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

 ε ε ε ε και πνε ε ε ε ευ μα α

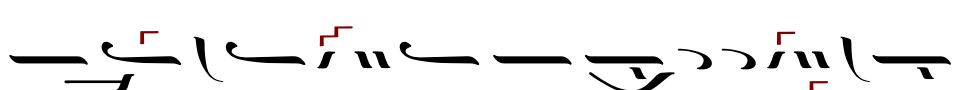

 ο μο ο ο ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ σι

 ι ο μο ς ς σι ο ον ο ει ει

 εις Θε ε ε ε ε ε ε ε ε ο ει

 εις Θε ο ο ο ο ο ο ο ο ος τη φυ

 υ υ υ υ υ σει α με ε ε ε

 ε ε ε ε ε ρι α με ε ρι ι ι στο

 ο ος και ποι η τη η η η η η η

 η η η η η η η η ης τς

 ς ς ς ς ς ς ς ς ς ς ς τς

 ς ς ς ς ς παν το ος σω ω ω ω

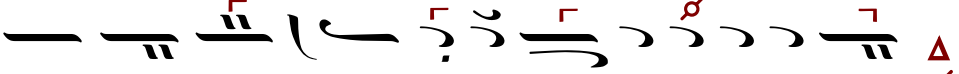

 ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω

 ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω χω ω

 ω σω ω ω ω ω ω ω ω ω σο

 ον η μα α α α α ας πα α α αν τα

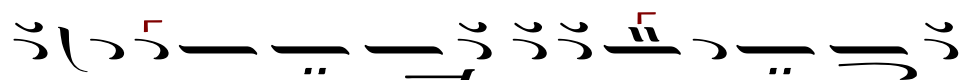

 ας τας ο ο ορ θο ο ο δο ο ο

 ο ο ο ξω ω ω ω ω ω ω ω

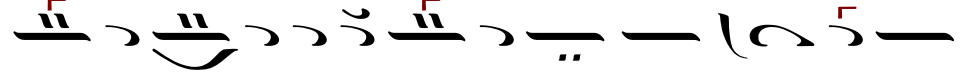

 προ ο ο ο ο ο σκυ νχ ς ς ς ς ς ς

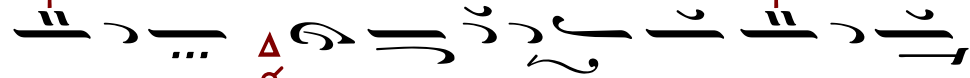

 ια α α ας προ ο σκυ νχ ς ς ς ια

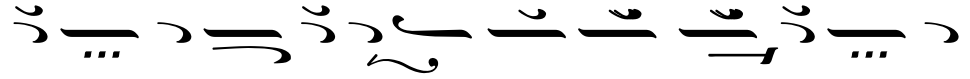

 σε ε α λε ε λε ια α α λε λε

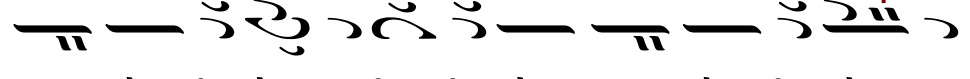

 ια ια α α λε λε ια ια λε ια α λε λε ια

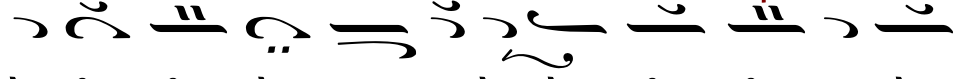

 ια λε ε λε ια α λε ια ια α λε λε ια

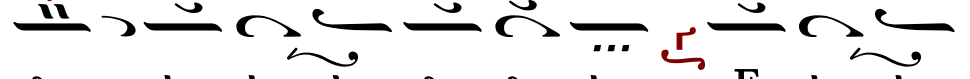

 α α λε ε λε ια ια α λε λε ια α α

 ια α λε ιε λε ια λε λε ια ια α λε

 ια λε τε λε ια λε λε ια ια λε ια λε τε

 ε λε ια λε ια ια λε ε λε ια λε ε

 λε ια ια λε ε ε λε λε ια ια α λε

 ια α λε λε λε ια ια λε Ε λε λε

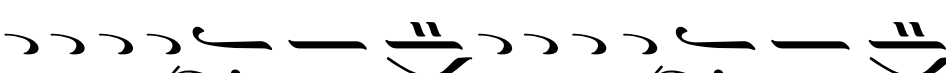

 ια ια λε ε λε λε ια α ια λε

 ε Τε ε λε ια λε ε ι ια λε λε ια ια
 λε ια α λε ια α λε ια ιε ια ια λε ια
 ια λε ια ια λε ε τε λε ια ια α λε λε
 ια ια α λε λε ια ια λε λε ε ια λε ε
 ια λε λε ε ια λε ε ια ια α λε
 ια α λε λε ια α α α λε ε Τε
 ε λε ια ια λε λε ια α λε ια λε λε ια
 λε ια ια λε τε εμ τε ε ρι ρε ρεμ
 τε ρε ε ρε ε ρε ρε ρι ι ρι ρε ρι ρι ι

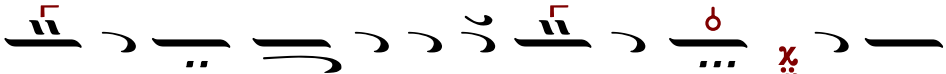

 ρι ρε ρε ε ρε ρε ε ρε ρι ι ρε

 ε ρε ε ρε εμ τε ε ρι ρε ρι ρε ρρι'ι

 ρι ρεμ π Τε ρε ε ρε ρε ρι ρε 'ιε ρε ρε

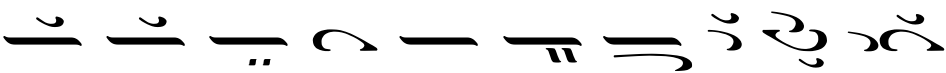

 ε ρι ρε ρι ρι'ι ρι ρε ε ρι ρε ρι'ι ρι ρι ρε

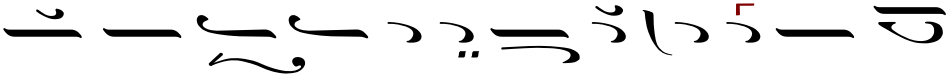

 ε ρι ρε ρε ε ρε ε ρε ε ε ρι ρι ρε εμ π ε

 ρε ε ρε ρι ρι ρι ρε ρε ε ρε χ q 'ιε ρε

 ρε ρι ρι ρι ρε ρε ρε ρι ρε ρι ρε ρεμ Τε

 ρε ρε ε ρι ρε ε ε ρι ρε ε ε ρι ρε ρε

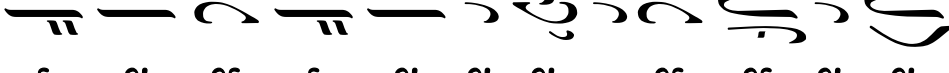

 ρε ρε ρε ρι ρε ε ρι ρε ρι ρρε

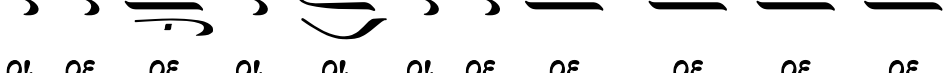

 ρε ρε ε ε ρι ρε ρι ρε ρε ε ε ρε

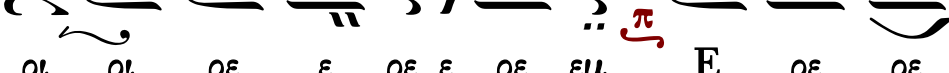

 εμ Ε ρε ρε ρι ρι ρε ρι ρι ρε ε

 ρι ρε ρι ρι ρε ρι ρε ρε ρε

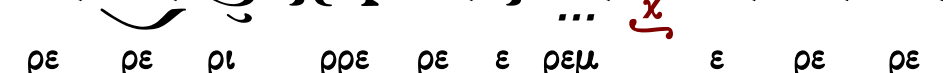

 ρε ρε ρε ρε ρε ρε ε ρι ρε ρι ρε

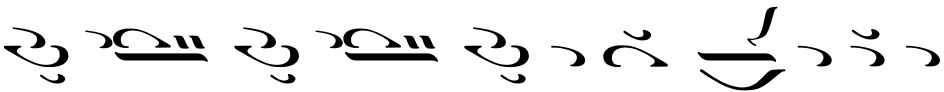

 ε ρι ρε ε ρι ρι ρι ρε ρε ρι ρι

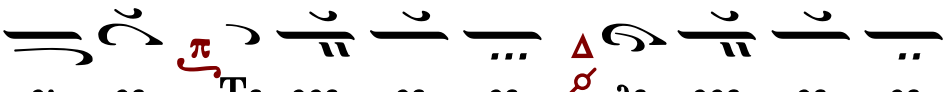

 ρι ρε ρε ρι ρι ρι ρε ρε ρε ρε ρε

 ρι ρι ρε ε ρε ε ρε εμ Ε ρε ρε

 ρι ρε ε ρε ρε ρι ρε ε ε ε

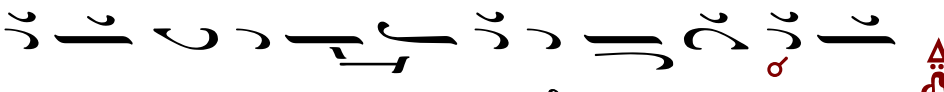

 ρε ρε ρι ρρε ρε ε ρεμ ε ρε ρε

 ρι ρρε ρι ρρε ρι ρρεμ τε ε ε ρι'

 ρι ρε Τε ρρε ρε ρε ιε ρρε ρε ρε

 ρι ρε ιε ρρεμ Τε ρρεμ ιε ρι ρε ρρε ρε ρε ρι

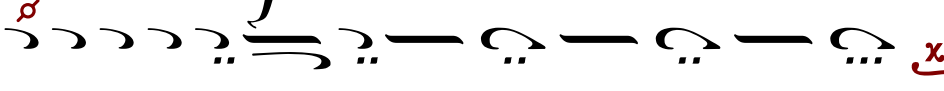

 ρε ε ε ρι ρε ρι ρε ρι ρι ρε ρι ρι

 ρε ρε ρε ε ρε ε ε ρι' ρι ρε ρε ρεμ

 τε ρε ε ρε ρε ρι ρε ρι ρι ρι ρε ρι ρεμ

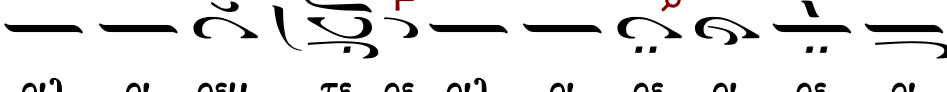

 ιε ε ε ρι ρι ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρι

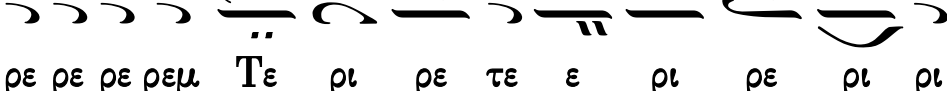

 ρε ρι ρεμ ιε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρι

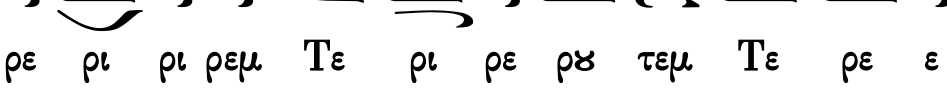

 ρε ρι ρι ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρι ρεμ

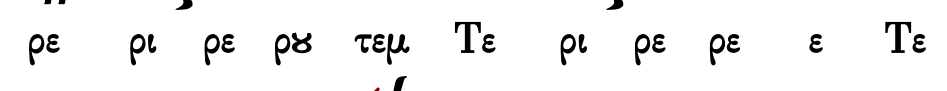

 λε ρε ε ρε ε ρι ρεμ Τε ρε ε

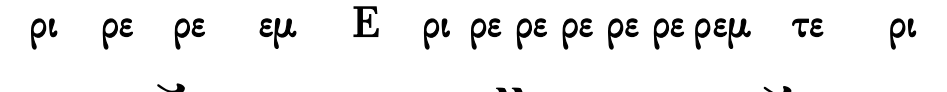

 ε ρι ρι' ρι ρεμ ε ρι ρι' ρι ρεμ τε ρι

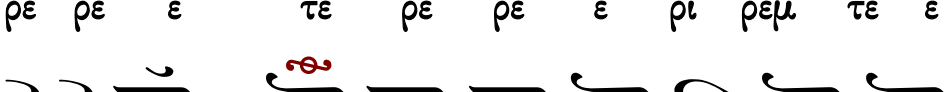

 ρι' ρι ρεμ τε ρε ρι' ρι ρε ρι ρε ρι

 ρε ρε ρε ρεμ Τε ρι ρε τε ε ρι ρε ρι ρι

 ρε ρι ρι ρεμ Τε ρι ρε ρε τεμ Τε ρε ε

 ρε ρι ρε ρε τεμ Τε ρι ρε ρε ε Τε

 ρι ρε ρε εμ Ε ρι ρε ρε ρε ρε ρεμ τε ρι

 ρε ρε ε τε ρε ρε ε ρι ρεμ τε ε

 ε ρι ρε τε ρε ε ρι ρι' ρι ρε

ε ρε ε ρε εμ τε τε εμ τε ε ε ε τε

ρε ε ρε ε ρι ρεμ Τε ρε ε ρε ε ρι

ρε ρε ε ρε ε ρε ρι ρε ρι ρι ρι

ρε εμ Τε ρρι ρι ρεμ Τε ρι ρεμ Τε ρρεμ Τε

ρρεμ Τε ρρε ρρε ρι ρε ρι ρε ρι ρι ρι ρε

ρρι ρε ρι ρι ρι ρε ρε ρεμ Ε ρε ρε ρρι ρι

ρε ρι ρρε ρι ρι ρε ρε ε ε ρι ρι ρε

ρε ε ε ρι ρι ρε ε ε ρι ρι ρε ρι

ρε ρι ρε ρε ρε ρε ε ε ρι ρι ρε ε

ρε ε ε ρι ρι ρε ε ρε ε ε ρι ρι ρε εμ

Ε ρε ρε ρι ρε ρι ρε ρι ρι ρι ρε

ρε ρε τας ορ θο δο ο ο ο ο ο ο

ξως προ σκυ νχ ς ς ς ντα α ας σε ε ε

ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

ε

Κ αι νυ υ υν και α α α α α

ει και αι αι αι εις τας αι ω ω ω

ω νας των αι ω ω ω ω ω νω ω ων

α α μην π λε ε ε ε ε ε ε ε ε

ε ε ε ε ε ε ε ε γε ε π Ω ω ω

Δε ε ε σποι οι οι να ω Δε ε σποι οι

οι να π Πα α α νυ υ υ υ υ υ υ

υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ

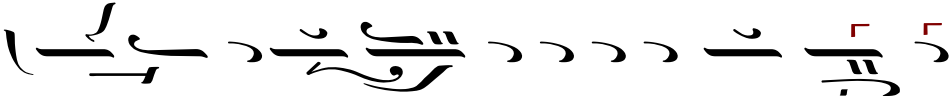
χυ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ

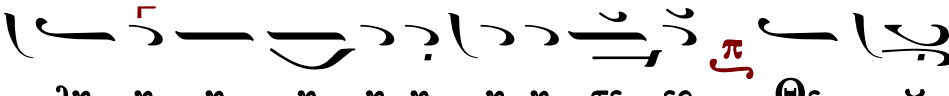
υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ

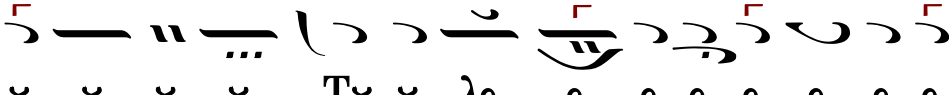
υ π υ υ υ υ υ υ υ υ χυ υ υ υ υ

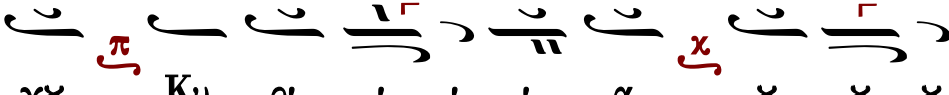
υ υ χυ υ υ υ υ υ υ υ μνη η η

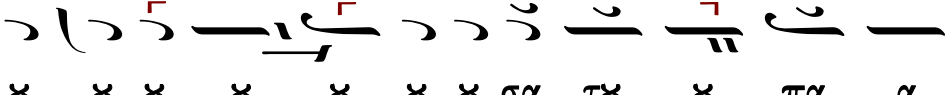
η η α πα νυ υ υ υ μνη η τε ε π

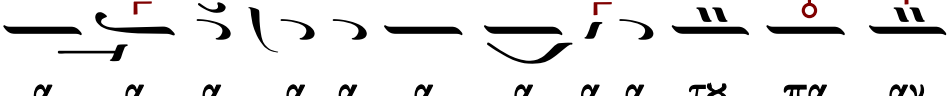

 μη η η η η η η η η η η η η

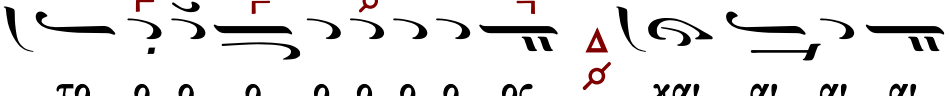

 ιη η η η η η η η τε ερ Θε ς

 ς ς ς ς Τς ς λο ο ο ο ο ο ο ο

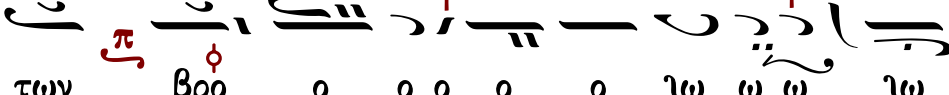

 γς π Κυ ρι ι ι ι α ς ς ς

 ς ς ς ς ς ς ς σα τς ς πα α

 α α α α α α α α α τς πα αν

 το ο ο ο ο ο ο ο ος ς και αι αι αι

 αι αι αι αι αι αι αι αι αι αι αι αι

 των π βρο ο ο ο ο ο ιω ω ω ιω

ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω

ων η προ ο ο ο στα α α α α

α α α α α ια α α α α α α

α α α α α α α α α προ στα α

α τι ι ι ι ι ι ι ις κυ ρι

ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

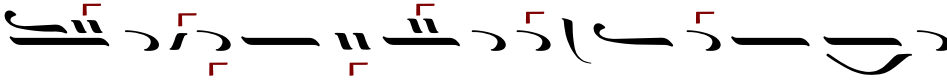
ι ι ι ι ι ι ι ευ σο ο ο ο ο ο ον

μ α α α τη η ην τυ υ υ υ την τυ

χη η η η η η η ην ε ξαι ρ α α α α

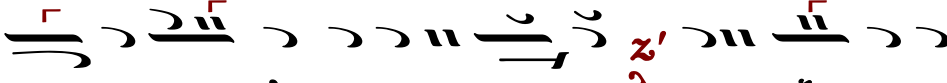

 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8

 σα α α α α πται αι σμα α α α

 α α α α α α α α ια α α α α

 α α α τω ων και αι κλη η η η η

 η η η η η η η ρο ο ο ο ο ο ο

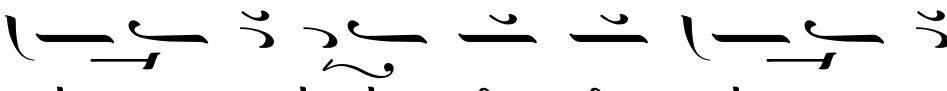

 ο ο και κλη η ρο ον με ε α ξι ι ι

 ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

 ι ι ι ω ω σο ον Γε νε ε ε ε γε

 νε ε ε ε ε σθαι αι τϷ Υι 8 8 8 8 8

 8 8 8 8 18 18 8 8 8 8 8 α

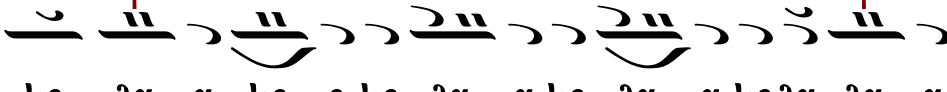

 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18

 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18

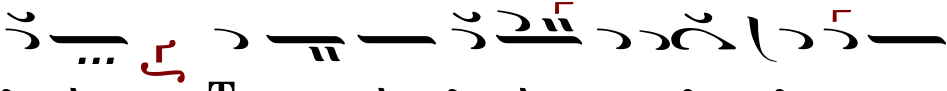

 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18

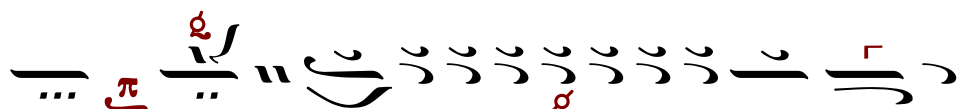

 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18

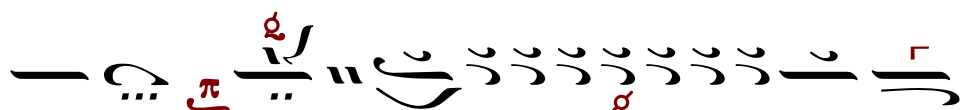

 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18

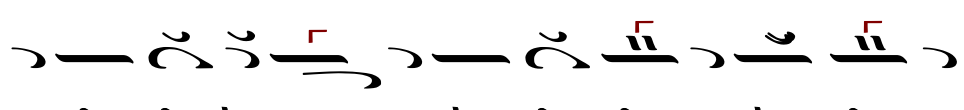

 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18

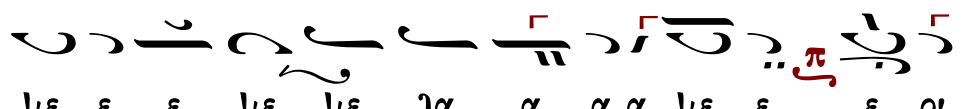

 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18

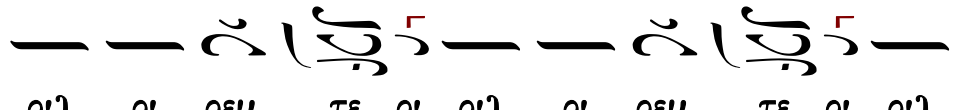

 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18

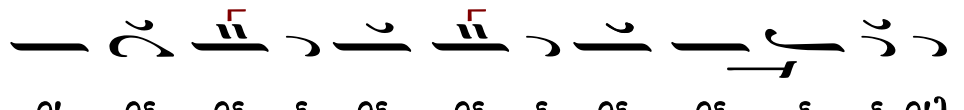

 λε τε λε λα λα λε λα λε λα λε λα λε ε ε

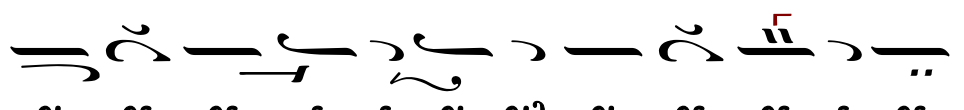

 λε λα τε λε λα λα λε λα λε λα λε λα λε ε

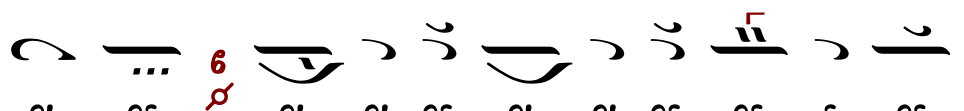

 ε λε λα λε ε ε λε λα λα α λε λα α

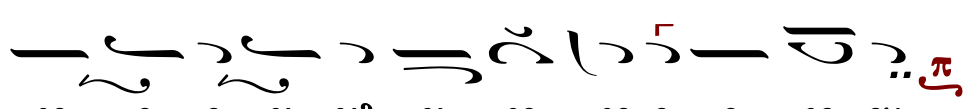

 λε ε ε λε λε λα α α α λε ε ε ρι

 ρι' ρι ρεμ τε ρι ρι' ρι ρεμ τε ρι ρι'

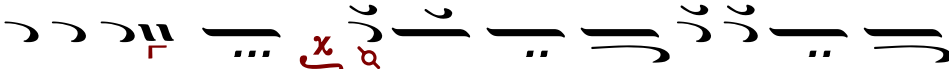

 ρι ρε ρε ε ρε ρε ε ρε ρε ε ε ρι'

 ρι ρε ρε ε ε ρι ρι' ρι ρε ρε ε ρε

 ρι ρε ρι ρι ρε ρι ρι ρε ρε ε ρε

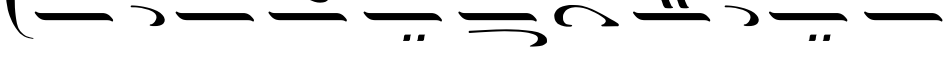

 ρε ε ε ρι ρι' ρι ρε ρε ε ε ρε εμ

 ε ρε ρε ρι ρε ρε ε ε ρι ρι ρε

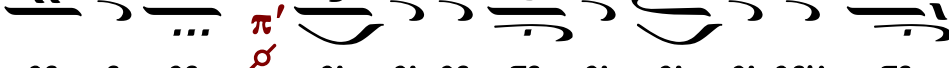

 ρι ρι ρι ρεμ τε ρε ρε ρι ρε ρε ρε ρι

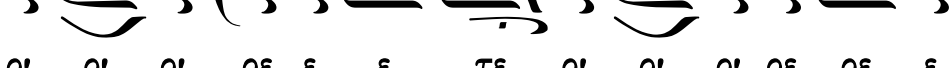

 ρε ρε ε ρε εμ ρι ρι ρε ρε ρι ρε ε ε

 ρι ρι ρε ρι ρι ρε ρι ρι ρι ρι ρε ρι ρι

 ρε ε ε ρε ρε ρε ρε ρε ε ρε ρι

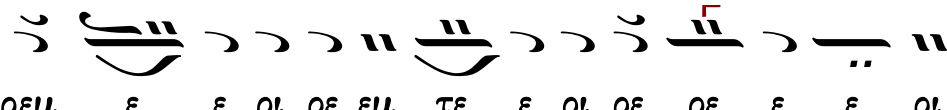

 ρε ρε ε ρε ρι ρε ρε ε ρε ρι ρε

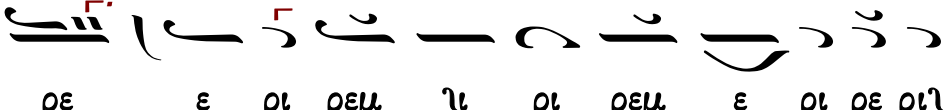

 ρε ε ρε ρι ρι ρε τε ρι ρι ρι ρεμ τε

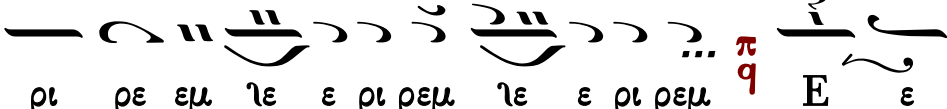

 ρι ρι ρι ρε ε ε τε ρι ρι ρι ρε ρε ε

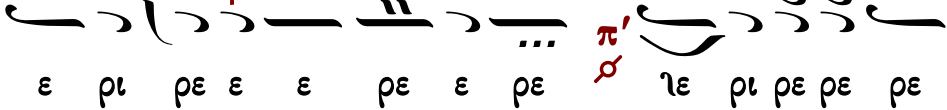

 ρε ρε ε ρε ρι ρε ρι ρε ρε τι ρι ρε ρι

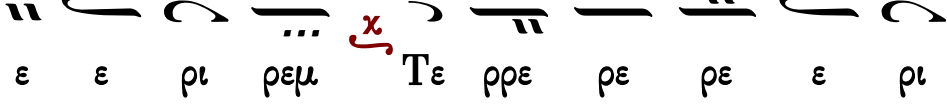

 ρε ρε ρε Ε ε ρι ρε εμ τε ε ρι

 ρεμ ε ε ρι ρε εμ τε ε ρι ρε ρε ε ε ρι

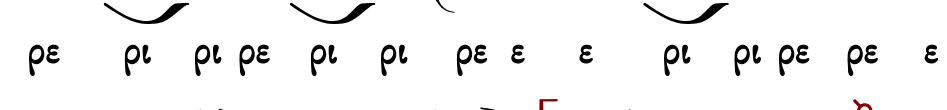

 ρε ε ρι ρεμ ι ρι ρεμ ε ρι ρε ρι

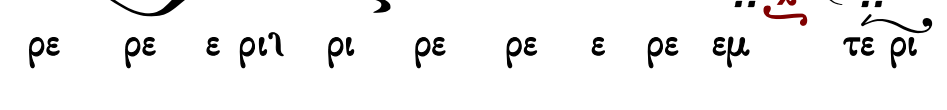

 ρι ρε εμ ιε ε ρι ρεμ ιε ε ρι ρεμ Ε ε

 ε ρι ρε ε ε ρε ε ρε ιε ρι ρε ρε ρε

 ε ε ρι ρεμ Τε ρρε ρε ρε ε ρι

 ρε Τε ρι ρε ε ε ρε ε ρε ε ρι

 ρε ρι ρι ρε ρι ρι ρε ε ε ρι ρι ρε ρε ε

 ρε ρε ε ρι ρι ρε ρε ε ρε εμ τε ρι

 ρε ρε ε ρεμ Τι ρι ρε ρε ε ρεμ ε ρι ρε

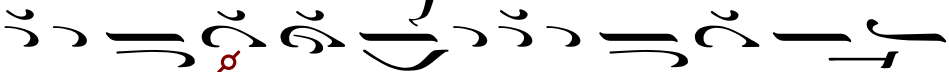

 ρε ρε Τε ρι ρε ε ε ρε ε ρεμ Τε

 ρι ρε ε ε ρε ε ρεμ Τε ρι ρε ε ρι

 ρε ε ρεμ Τε ρι ρε ε ε ρε ε ρε

 ρι ρι ρε ρι ρι ρε Τε ρι ρι ρι ρε ρε ρε Τε

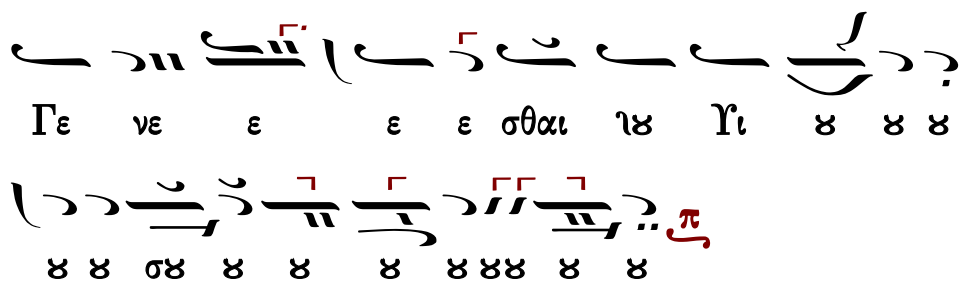

 ρι ρε ρι ρι ρε τε ρρι ρι ρε ρε ρε ρε ε

 ε ρι ρι ρε ρε ρε ε ε ρι ρι ρε ρε ε

 ε ρε ε ρε εμ Και κλη η η η η

 η η ρο ο ο ο ο ο ον με ε ε ε

 α α ξι ι ι ι ω ω ω ω σον

• **Θεοτοκίον Και νυν· Η αμνάς και παρθένος** Ήχος Α΄

Μία άλλη μελοποιητική δραστηριότητα του Συνεσίου είναι η αναπλήρωση ελλειπόντων στοιχείων ομοειδών μεταβυζαντινών συνθέσεων· από τη δραστηριότητα του αυτή προήλθε το επόμενο θεοτοκίο μάθημα για τον σε ήχο α΄ πολυέλεο Δούλοι, Κύριον Ιωάννου του πρωτοψάλτου. Κατά περίεργο τρόπο ο Ιωάννης δεν συνέδεσε το συνηθισμένο μετά το δεύτερο στίχο της μικρής δοξολογίας (Και νυν και αεί) ψαλλόμενο θεοτοκίο μάθημα, γεγονός το οποίο καθιστά αυτομάτως ιδιαίτερο τον πολυέλεο αυτό. Την έλλειψη αυτή “έσπευσαν” να αναπληρώσουν δύο σπουδαίοι Αγιορείτες μελουργοί, οι οποίοι έχουν ιδιαίτερα διακριθεί για τη σημαντική συμβολή τους στην εν γένει προαγωγή της μελοποιίας των πολυελέων· οι διδάσκαλοι Συνέσιος ο Ιθηρίτης και ο επίσης εξηγητής Ιώασαφ ο Διονυσιάτης. Συγκεκριμένα, πρώτος ο Συνέσιος Ιθηρίτης συνέδεσε ομόηχο σε ήχο πρώτο, αλλά και με ενδιαμέσες χρωματικές παρεμβολές, θεοτοκίο μάθημα, το οποίο ανδολογεί στον αυτόγραφο του Κώδικα (Κουτλ. 421, φφ. 46r-49r), στην οικεία δέση του εν λόγω πολυελέου, αναπληρώνοντας με αυτό τον τρόπο την έλλειψη αυτή. Στη συνέχεια και ο Ιώασαφ Διονυσιάτης, ομοίως, συνδέτει κατάλληλο «δοξαστικόν ίνα ψάλληται εις τον του Ιωάννου πρωτοψάλτου πολυέλεον» (Παντ. 1032. φφ. 2r-11r). Αξιοσημείωτο πάντως είναι το ενδιαφέρον των παραπάνω μελουργών για την αναπλήρωση της ελλείψεως αυτής· η πράξη αυτή μαρτυρεί κατά πρώτον την κατά τα τέλη του 18^{ου} και αρχές του 19^{ου} αιώνας διάδοση του μέλους στο Άγιο Όρος, αλλά και επισημαίνει την αδυναμία ψαλμώδησης μιας ελλιπούς σύνδεσης, ακόμα και αν προέρχεται από τη γραφίδα του Ιωάννη, γεγονός “θεραπευόμενο” από τους μελωδούς της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου¹⁸².

¹⁸² Χαλδαϊάκης, ό.π., σσ. 840-846.

Το θεοτοκίο του Συνεσίου ανθολογείται στους κώδικες EBE 2432, φ. 78r-79v | Ιβήρ. 1093, φφ. 71r-72v | Κουτλ. 421, φφ. 46v-48v [: *Και νυν θεοτοκίον· ήχος α΄ όπερ εσυνετέθη καμού διδασκάλου κύρ Συνεσίου*] | Ξηρ. 312, φ. 72v. Το κείμενό του διαμορφώνεται ως εξής:

*Η αμνάς και παρθένος και παστάς του Θεού Λόγου,
λύτρωσαι κολάσεως τους προσφεύγοντας και ελπίζοντας εις σε
τετετε (εκτενές κράτημα) –
λύτρωσαι, παρθένε, τους εις σε προσφεύγοντας.*

Η πηγή έμπνευσης των στίχων αυτών ενδεχομένως είναι διάφορα ποιήματα της ακολουθίας των Εισοδίων της Θεοτόκου, των Χαιρετισμών και της παρακλητικής¹⁸³.

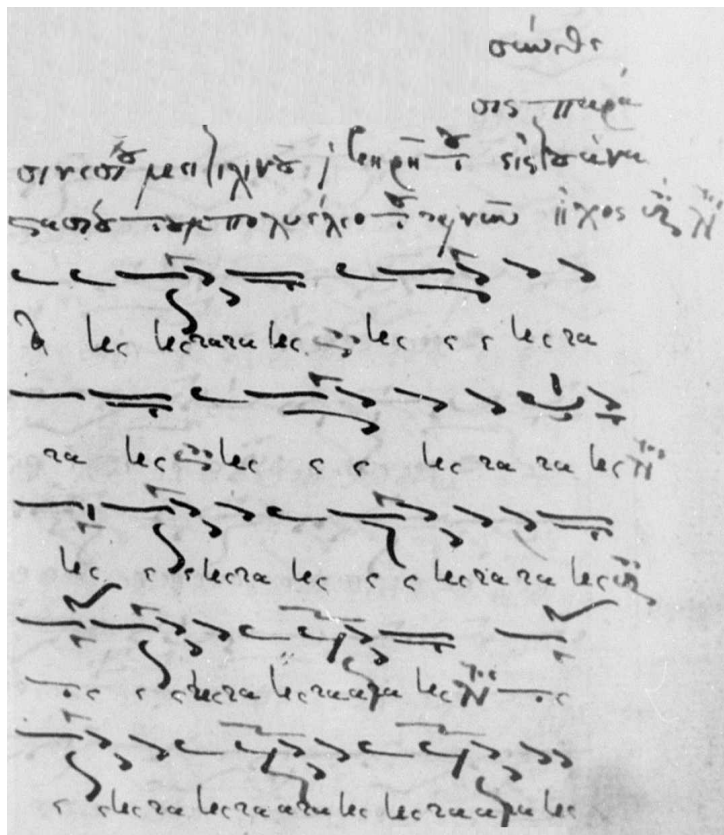
- **Κράτημα στον πολυέλεο Αναστασίου Ραφανιώτου**, στο *Και νυν ήχος Δ΄ λέγετος*

Στον αυτόγραφο κώδικα του Συνεσίου (Κουτλ. 421, φφ. 60r-61r) καταχωρίζεται *Σύνθesis παρά Συνεσίου Μυτιληνού Ιθρηίτου*, εις του *Αναστασίου τον πολυέλεον*, το *Και νυν· ήχος δ΄ λεγετος Ανενενανανε*, παραδόξως πριν από τον πολυέλεο του Ραφανιώτου, ο οποίος ανθολογείται στα φ. 74r-82v: *Πολυέλεος κυρ Αναστασίου Ραφανιώτου, ηδονικός και γλυκύτατος· ήχος δ΄ λεγετος Δούλοι, Κύριον*. Το Θεοτοκίο μάθημα αυτού του πολυελέου (το ποιητικό κείμενο του οποίου δανείσθηκε ο Αναστάσιος από τον σε ήχο α΄ πολυέλεο Πέτρου του Μπερεκέτη) αποτελείται από το ακόλουθο δεκαπεντασύλλαβο ποίημα:

*Άσπιλε, παναμώμητε, άφθορε Παναγία,
δέξαι δέησιν ικέτου, Θεοτόκε Μαρία
και ρύσαι με εκ του πυρός ασθέστου,
αιωνίου και βασιλείας ουρανών,
τύχοιμι του Κυρίου.*

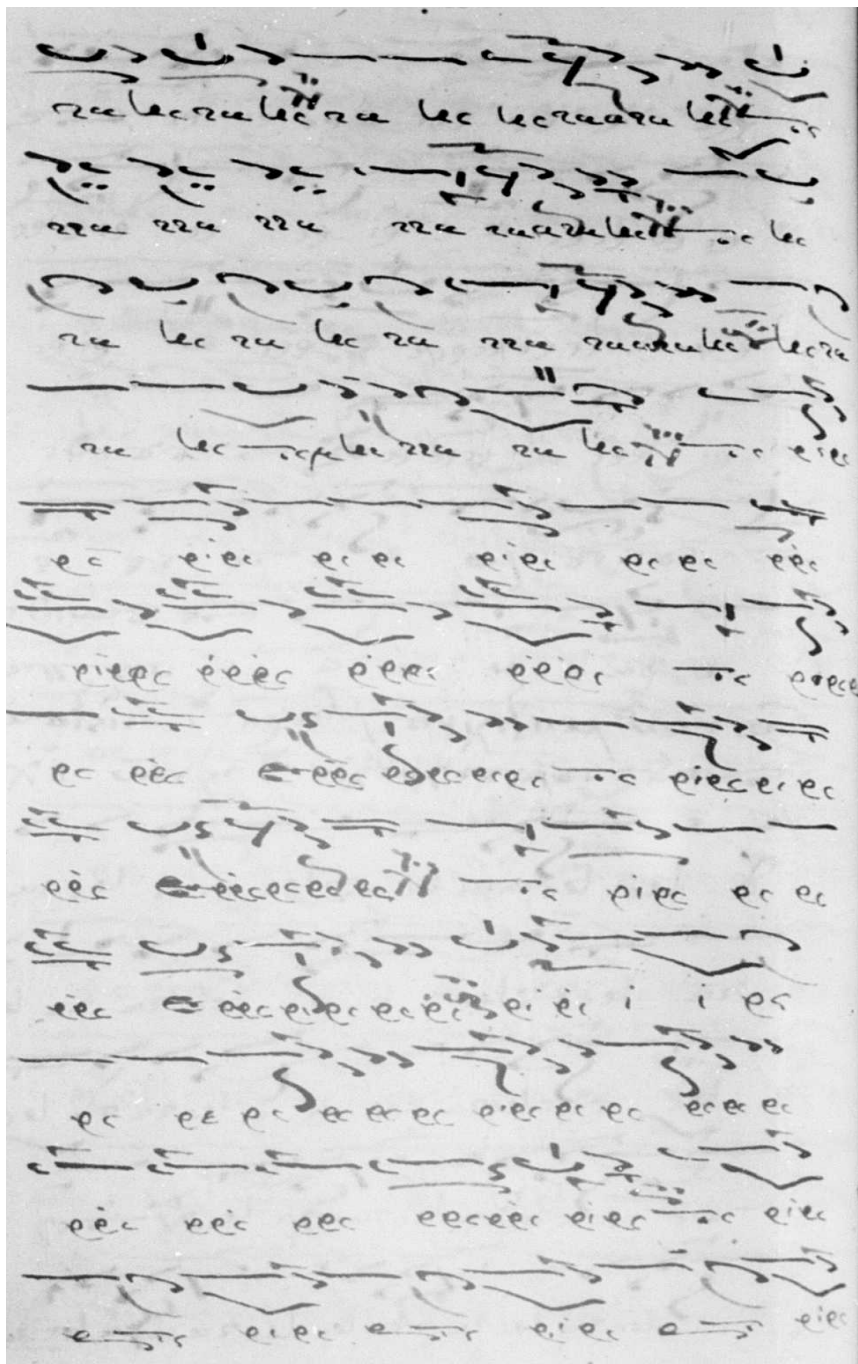
¹⁸³ Βλ., για παράδειγμα: από το δεύτερο κανόνα της εορτής των Εισοδίων της Θεοτόκου: *Ή του Θεού άμνάς ή άσπιλος, ή περιστερή ή άμόλυντος, ή θεοχώρητος σκηνή, τὸ τῆς δόξης άγίασμα, έν σκηνώματι άγίῳ, κατοικεῖν ήρετίσαστο· από το Κοντάκιο της εορτής των Εισοδίων της Θεοτόκου: Ὁ καθαρῳάτος ναὸς τοῦ Σωτῆρος, ή πολυτίμητος παστάς και παρθένος [...]. από τους Χαιρετισμούς της Θεοτόκου: Ὡ πανύμνητε Μητερ ή τεκοῦσα τῶν πάντων [...] και τῆς μελλούσης λύτρωσαι κολάσεως [...]. από την Παρακλητική, ήχος πλ. β΄, κανὼν Σταυροαναστάσιμος, Ωδή δ΄, θεοτοκίον: Θεοκυῆτορ άειπάρθενε, ή Σωτῆρα Χριστόν θροτοῖς άποτεκοῦσα, κινδύνων και κολάσεων λύτρωσαι ήμᾶς, τοὺς προσφεύγοντας πίστει τῇ θείᾳ σκέπῃ σου.*

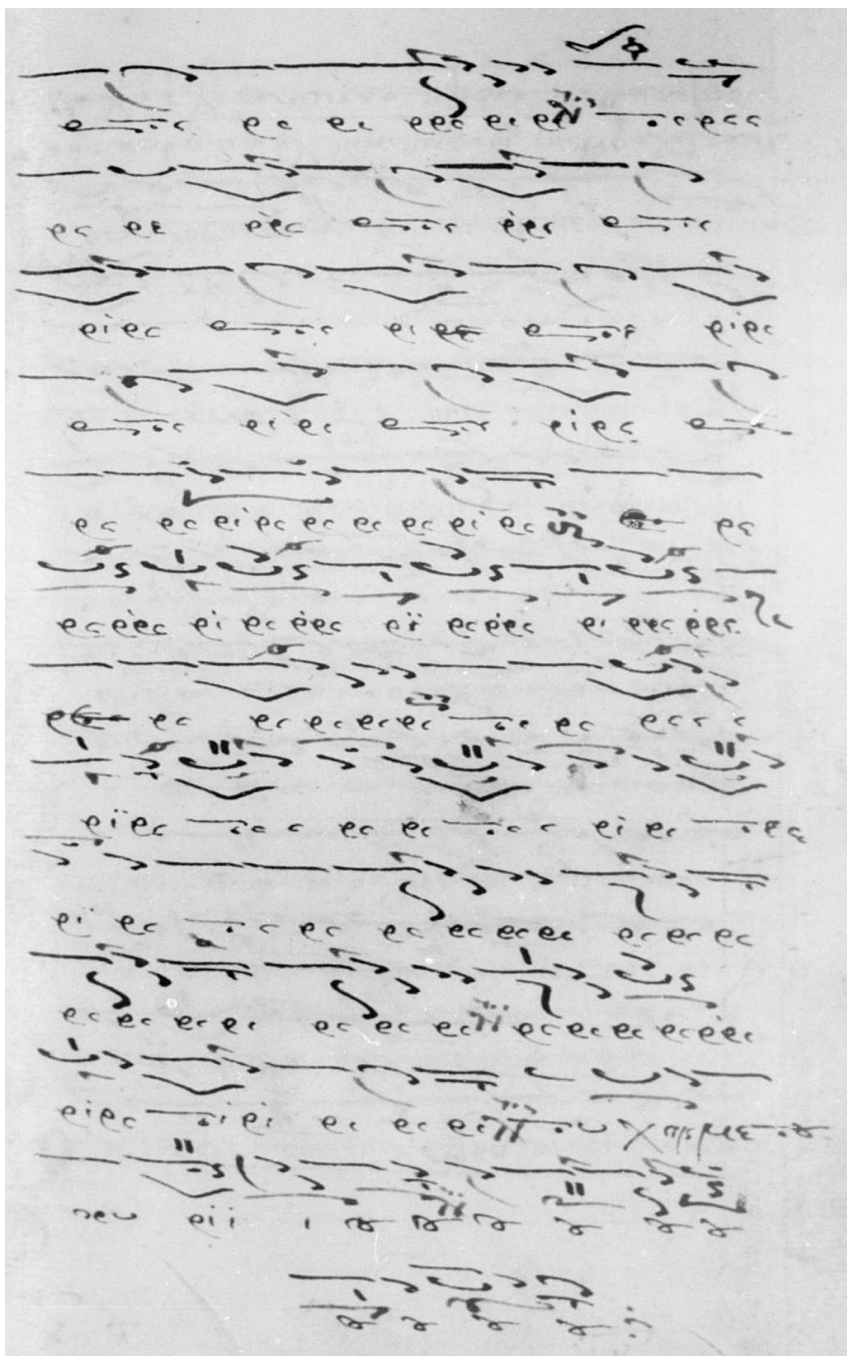
Ως ιδιαίτερα ενδιαφέρον μορφολογικό χαρακτηριστικό του σημειώνεται το γεγονός ότι, αντίθετα προς την παράδοση που επικρατεί κατά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο όσον αφορά στα καταληκτικά δοξαστικά μαθήματα, ο Αναστάσιος παρεμβάλλει απλά ένα μικρό κράτημα μεταξύ 3 και 4 στίχου, τακτική που διαμορφώνει μία προσωπική, αλλά και καινοτόμο, μορφολογική διάταξη (χωρίς δηλαδή την παρουσία νενανισμού) για το συγκεκριμένο μάθημα, μία προσωπική σύλληψη του Αναστασίου¹⁸⁴. Την ασυνήθιστη αυτή μελοποιητική καινοτομία, θέλησε να “διορθώσει” ο Συνέσιος, ο οποίος και συνέδρασε κατάλληλο κράτημα (το οποίο ανθολογείται μόνο μία φορά), που αρχίζει με νενανισμό, συνεχίζει με τερετισμό και τελειώνει με τη συνήδη επανάληψη του τελευταίου ημιστίχου «τύχης με του Κυρίου» (sic), προκειμένου να επισυναφθεί στο συγκεκριμένο Θεοτοκίο:

Κουτλ. 421 φ. 60r

¹⁸⁴ Χαλδαιάκης, ό.π., σσ. 894-899.

ΕΚΛΟΓΕΣ

- **Εκλογή ψαλλομένη στις εορτές της Θεοτόκου Λόγον αγαθόν Ἦχος Δ΄**

Το δημοφιλέστερό του μελόδημα της κατηγορίας αυτής, που αφορά στην εκλογή *Λόγον αγαθόν*, η οποία ψάλλεται μετά τον πολυέλεο κατά τις εορτές της Θεοτόκου. Η μελοποίηση του Συνεσίου ανθολογείται στους κώδικες: Βατ. 1810, φφ. 57r-67v | Διον. 723, φ. 183v | Δοχ. 354, φ. 388r-v | Δοχ. 360, φ. 388 r-v | Δοχ. 404, φ. 134v | Δοχ. 471, φφ. 105v-110v | Ιβήρ. 1013, φφ. 74r-79v | Ιβήρ. 1269, φφ. 97r-105r | Ιβήρ. 1998, φφ. 174r-185v | Καρ. 222, φ. 48r-60r | Χιλιαν. 148 (1007), φφ. 134v-145r, ενώ ως αμφιβαλλόμενο μέλος εντοπίσθηκε στον φάκελο Ιβήρ. 2060 (πρώην 1303) «Εκλογή (Λόγον αγαθόν, ήχ. δ΄) χφ. Συνεσίου; [πρωτ. σημ.] ΙΘ΄ (α΄ τέτ.)». ¹⁸⁵ Συγκεκριμένα η σύνδεση αυτή, η οποία ταυτίστηκε ασφαλώς με αυτοψία του Αχιλλέα Χαλδαιάκη, επιγράφεται: *Εκλογή ψαλλομένη εις τας εορτάς της υπεραγίας Δεσποίνης ημών Θεοτόκου μετά τον πολυέλεον ήχος δ΄ Λόγον αγαθόν*. Εκτός των δύο Ιβηρίτικων κωδίκων (Ιβήρ. 1013, φφ. 74r-79v και Ιβήρ. 1269, φφ. 97r-105r, των αρχών του ΙΘ΄ αιώνας και οι δύο) οι οποίοι είναι γραμμένοι με την παλαιά εξηγητική σημειογραφία, οι υπόλοιπες προαναφερθείσες ανθολογήσεις της εκλογής αυτής βρίσκονται όλες σε κώδικες της νέας μεθόδου, του πρώτου μισού του ΙΘ΄ αιώνα, όλοι (εκτός από έναν [Δοχ. 404]) αυτόγραφα Νικολάου του Δοχειαρίτη: Καρ. 222, φφ. 48r-61r | Δοχ. 360, φφ. 388r-398v | Διον. 723, φφ. 183v-203r | Δοχ. 404, φφ. 134v-148v. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την παντελή έλλειψη οποιασδήποτε περί του εξηγητού της συνθέσεως αναφοράς και με δεδομένη τη σχέση που είχαν ήδη αναπτύξει οι δύο Αγιορείτες ψάλτες εξ αιτίας των ψαλτικών συναντήσεών τους ¹⁸⁶, στρέφει τις υπόνοιες προς τον προαναφερθέντα αγιορείτη μουσικοδιδάσκαλο, ως ενδεχόμενο “υπαίτιο” της εν λόγω εξήγησης. Η πλήρης σύνδεση αποτελούμενη από δεκαοκτώ στίχους, χωρίς όμως τα καταληκτήρια δοξαστικά μαθήματα, δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά στην έντυπη έκδοση

¹⁸⁵ Στάθης, *Χειρόγραφα Δ΄*, σ. 979.

¹⁸⁶ Βλ. το πρώτο κεφάλαιο του δεύτερου μέρους της παρούσας εργασίας: Ο Συνέσιος ως ψάλτης.

Καλλικέλαδος Αηδών του 1882¹⁸⁷ και στο *Ταμείον Ανθολογίας* Ανδρέου μοναχού Αγιορείτου του 1979¹⁸⁸. Έχει εντοπισθεί επίσης και ως προσαρμογή στη ρουμανική γλώσσα, στα καθαρά ρουμανικά μουσικά χειρόγραφα της Αγιορειτικής σκήτης Αγίου Δημητρίου Λάκκου, με αριθμό 11 (φφ. 7r-16r) και του Βατοπαιδινού κελιού Αγίου Γεωργίου, με αριθμό 14 (φφ. 101r-110v). Η ταυτότητα του προσαρμογέα της σύνθεσης στη Ρουμανική γλώσσα δεν είναι γνωστή¹⁸⁹.

ΔΟΞΟΛΟΓΙΑ

• **Δοξολογία** Ήχος Α΄ τετράφωνος

Ο Συνέσιος έχει μελοποιήσει μόνο μία δοξολογία σε ήχο Α΄ τετράφωνο εκ του Κε, με χρωματικές καταλήξεις στη βάση του. Περιέχεται, γραμμένη στην εξηγητική γραφή που ο ίδιος χρησιμοποιούσε, στους κώδικες: Δοχ. 341, φ. 173r | Δοχ. 360, φ. 437r | Δοχ. 404, φ. 266r | Ιβήρ. 1013, φφ. 110r-112v | Κωνστ. 92, φ. 717 και εξηγημένη στη νέα γραφή στους κώδικες: Λαύρας Μ 22, φφ. 106r-111r και Χιλίαν. 95 (1025), φφ. 224r-229r, σύμφωνα με την έρευνα του Μιχάλη Στρουμπάκη¹⁹⁰. Χαρακτηρίζεται ως τετράφωνος, με καταλήξεις των στίχων χρωματικώς εις τον Κε, αλλά και ως πάντερπνος¹⁹¹.

¹⁸⁷ *Καλλικέλαδος Αηδών*, περιέχουσα μέρος της εκκλησιαστικής ενιαυσίου ακολουθίας, ήτοι εσπερινού, όρθρου και λειτουργίας, μελοποιηθείσα κατά το πλείστον παρά Βασιλείου Νικολαΐδου Ζαγκλιβερινού, τη προσθήκη διαφόρων ανεκδότην μαθημάτων εκ των εξοχωτέρων της εποχής μας μουσικοδιδασκάλων, εκδίδεται ήδη το πρώτον υπό Σπυρίδωνος Π. Βασιλειάδη και Γρηγορίου ιεροδιακόνου, εν Θεσσαλονίκη, εκ του τυπογραφείου «Η Μακεδονία» Θάνου και Βασιλειάδη, 1882, σσ. 70-88. Στίχοι του μελωδήματος αυτού, όπως και το «και νυν....», έχουν ηχογραφηθεί από τον βυζαντινό χορό «ΤΡΟΠΟΣ», στην ψηφιακή έκδοση *Κλασική Εκκλησιαστική Μουσική Σπουδή 5*, *Συνέσιος Ιβηρίτης 18^{ος}-19^{ος} αι.*, Αθήνα 2017. <http://troposchoir.gr/music/klasiki-ekklisiastiki-moysiki-spydi-4-afieroma-synesios-iviritis-18os-19os-ai/> (πρόσβαση στις 11-7-20).

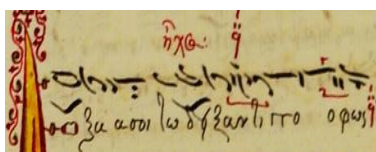
¹⁸⁸ *Ταμείον Ανθολογίας*, περιέχον άπασαν την εκκλησιαστικήν ενιαύσιον ακολουθίαν εσπερινού, όρθρου, λειτουργίας, Μεγάλης Τεσσαρακοστής και της λαμπροφόρου Αναστάσεως, μετά τινών καλοφωνικών ειρμών, τόμος Β΄, ακολουθία του όρθρου, τεύχος Β΄, συμπλήρωμα ανθολογηθέν υπό Αγιορείτου μοναχού Ανδρέου Θεοφιλοπούλου καθηγητού βυζαντινής μουσικής, Θεσσαλονίκη 1979, σσ. 146-163.

¹⁸⁹ Χαλδαιάκης, ό.π., σ. 339.

¹⁹⁰ Στρουμπάκης, ό.π., σ. 357.

¹⁹¹ Στίχοι της δοξολογίας αυτής μαζί με το ασματικό, έχουν ηχογραφηθεί από τον βυζαντινό χορό «ΤΡΟΠΟΣ», στην ψηφιακή έκδοση *Κλασική Εκκλησιαστική Μουσική*

Στη συνέχεια επιχειρείται μία κατά αντιπαραβολή του μουσικού κειμένου της παλαιάς και της νέας μεθόδου σημειογραφίας δημοσίευση της παρούσας σύνθεσης. Το κείμενο της παλαιάς μεθόδου λαμβάνεται από τον κώδικα Ιβήρ. 1013, φφ. 110r-112v. Το κείμενο της νέας μεθόδου λαμβάνεται από τον κώδικα Λαύρας M 22, φφ. 106r-111r, όπου η δοξολογία παρατίθεται κατά την εξήγηση Νικολάου Δοχειαρίτου:

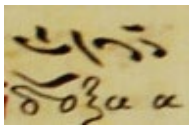

Δ ο ο ξ α σοι τω

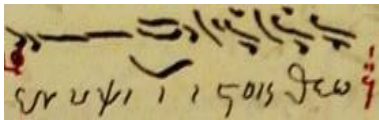
δει ει ξ α ν τι τω ω

φω ως

Σπουδή 5, *Συνέσιος Ιβηρίτης 18ος-19ος αι.*, Αθήνα 2017. <http://troposchoir.gr/musical/klasiki-ekklisiastiki-moysiki-spydi-4-afieroma-synesios-iviritis-18os-19os-ai/> (πρόσβαση στις 11-7-20).

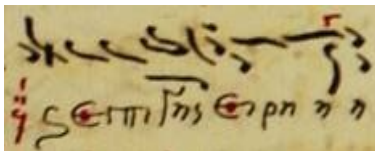

δο ο ξα α εν υ ψι ι

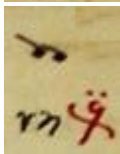

ι στοι οισ θε ε ε

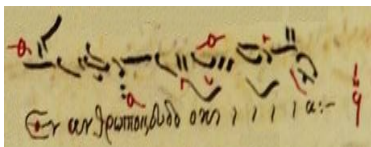
ω

και ε πι γης ει ει ρη

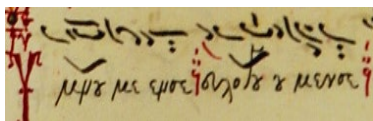
η η νη

εν αν θρω ω ποι

οις ευ δο ο χι ι ι ι

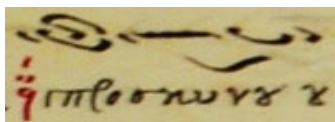
ι ι ι α α

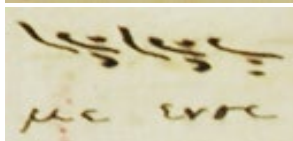
Y ^ο
μπα 8 με εν σε

ευ λο γα 8 8 με ε

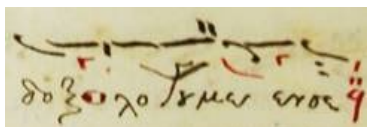
^χ_q
εν σε

^χ_q
^χ_q προσ κυ ν8 8 8 με

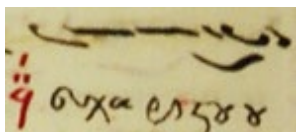

^π_q
ε ε ε εν σε ^π_q

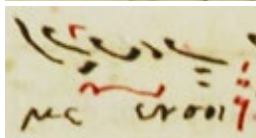

δο ο ξο λο γα με εν

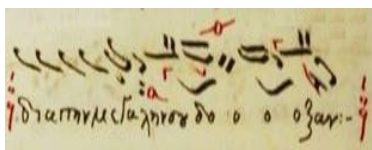
^χ_q
σε ^χ_q

ευ χα ρι στ ε

με ε ε εν σοι

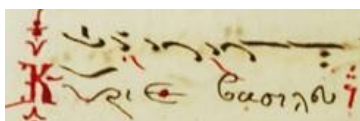

δι α την με

γα α λη ην στ δο

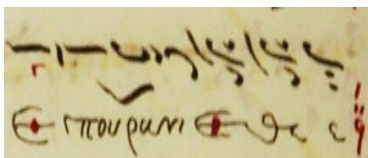
ο ο οο ο ο ο ο

ξα αν

Κ υ ρι ε ε ε ε

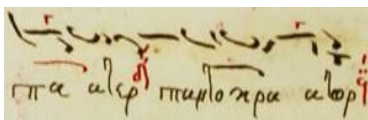
βα α α σι ι λευ

Ε ΠΑΡΑΑΝΙ

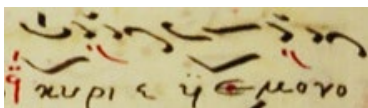
Ι Ε Ε ΘΕ Ε Ε

Ε Χ

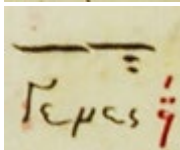

ΠΑΑΑΤΕΡ ΠΑΝΤΟ

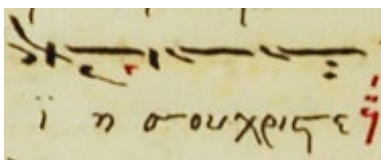
ΧΡΑΑΑΤΩΡ ΧΘ

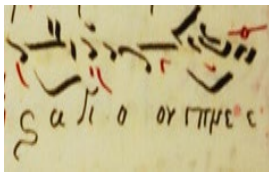
ΚΥΡΙΕ ΥΜΟΝΟ

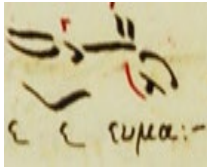
Ο Ο ΓΕ Ε ΝΕ ΕΣ ΧΘ

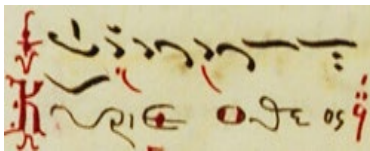
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΕ

και Α γι ι ο ον πνε ε ε

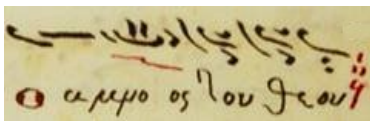

ε ε ε ευ μα α

Κ υ ρι ι ε ε ε ε

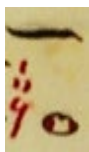
ο ο ο Θε ε ο ος

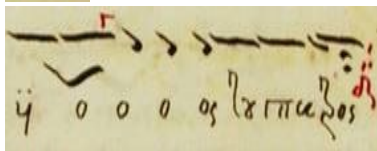
ο α μνο ο ο ο

ος τϠ Ϡ Θε ε ε

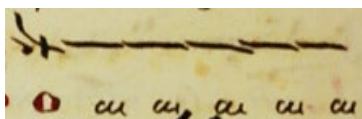
Ϡ Ϡ

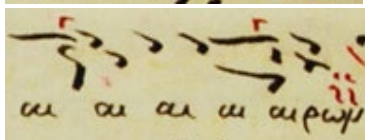
ο Υι ο ο ο ος τχ

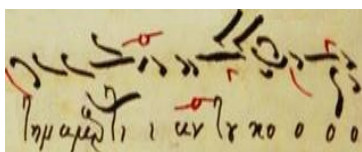
πα α τρος π'

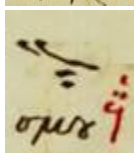
ο αι αι αι αι αι αι

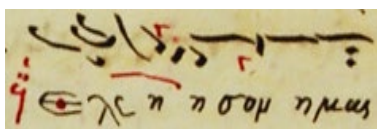
αι αι αι ρων ν'

την α μαρ τι ι ι αν τχ

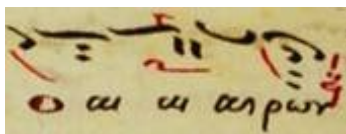

χο ο ο ο ο σμα χ'

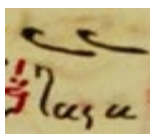

ε λε η η η σον η η

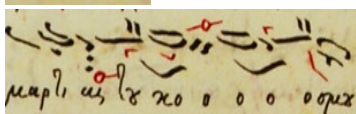
μα ας

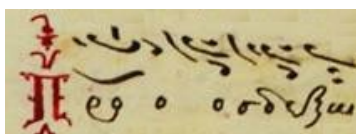
0 αι αι αι αι ρων

τας α μαρ τι ι

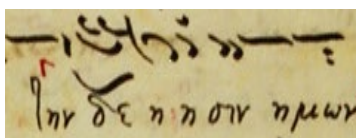

$\frac{5}{0} - \frac{2}{0} \mid \frac{3}{\sigma\mu\alpha} \frac{2}{\alpha} \frac{2}{\alpha}$

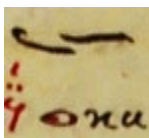
Προσδεεεε

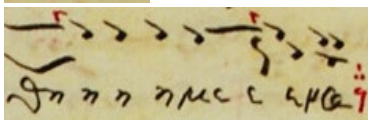

την δε ε η η σι ι

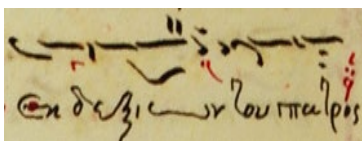

ο κα θη η η η η η

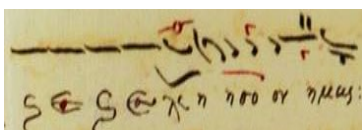

με ε ε νο ος π

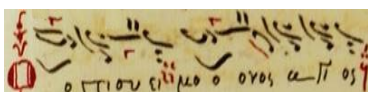
ε εκ δε ξι ω ωων

τ ς ς πα τρο ος κ

και ε λε ε η η σο ον

η η μα ας κ

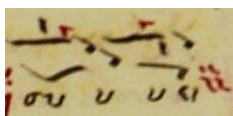

ο τι ι συ

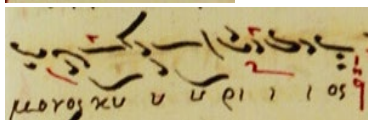
ει μο ο ο νο ο

—
 ος α α γι ι ι

 ος

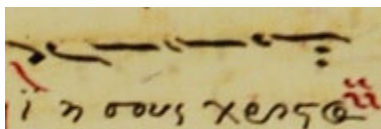

 συ υ υ υ ει μο νος

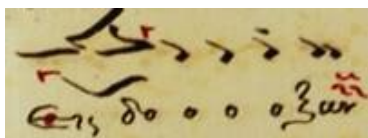

 Κυ υ υ ρι ι ι ι

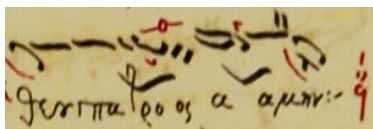

 ος

 Ι η σας Χρι ι στο ος

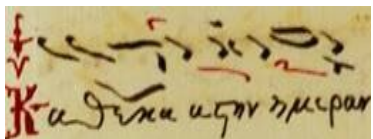

 εις δο ο ο ο ξαν

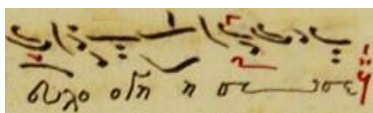
Θε υ πα τρο ο ο ος α

α α μην

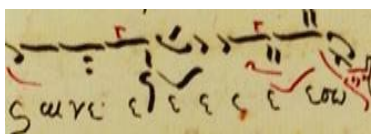
Κα θ ε κα α σ τ η ν

η με ε ε ραν

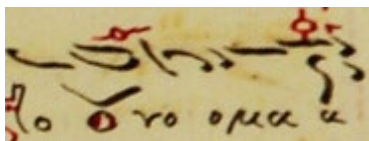
ευ λο ο γ η η σω ω

ω ω ω σε

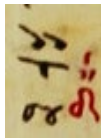

αι αι νε ε ε ε ε ε

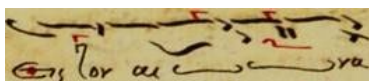
ε σω ω ω

το ο ο νο ο μα α α

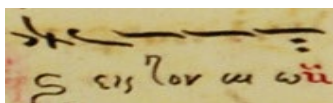

σδ

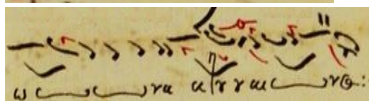

ει εις τον αι ω ω ω

ω ω να

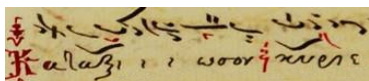

και εις τον αι ω ω

ω ω ω ω να α τδ ςαι

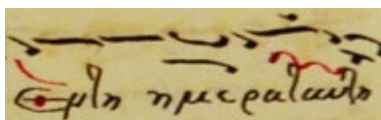
ω ω ω νο ος

Κ α τα ξι ι ι

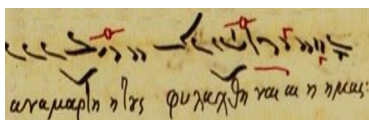
ι ι ι ι ω σον ^κ _η Κυ

ρι ι ε ε ε

εν τη η με ε ρα α

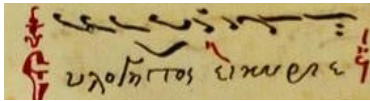
τα α αυ τη

α να μαρ τη η η τας

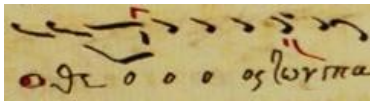
φυ λα χθη η ναι αι η η

η μα ας

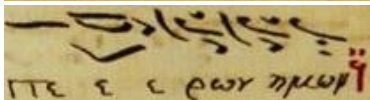

Ε υ λο γη τος ει ει

Κυ υ ρι ε

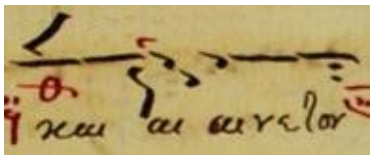

ο Θε ο ο ο ος τω ων

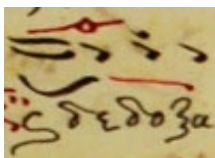
πα τε ε ε ε ρω ω

ων η η μων

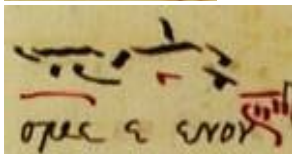

Και αι αι αι αι νε ε

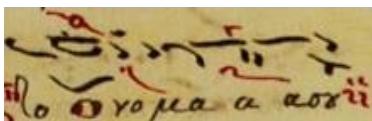
το ο ον

και δε ε δο ο ξα σμε

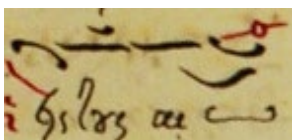

ε ε νο ο ον

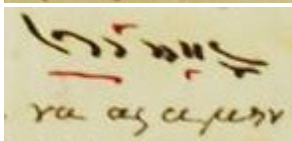

το ο νο ο μα α α

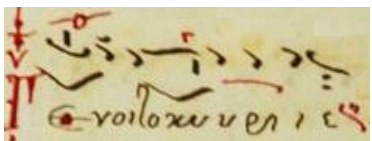
σδ

εις της αι ω ω να ας α

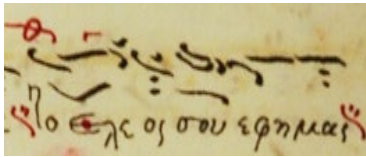

α α μη ην

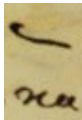
ε νοι το Κυ υ ρι ι

ε

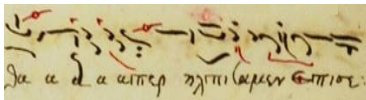

το ελεος σου εφημας

η η μα ας

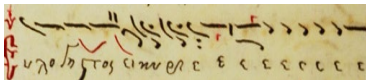

κα θα α α α α α α

περ η ηλ πι σα α

με εν ε πι ι σε

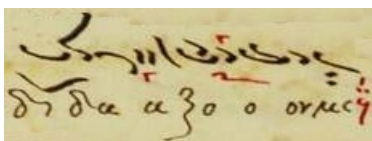
υ λο γη τος

ει Κυ υ ρι ι ι

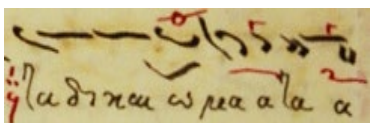
ε ε ε ε ε ε ε ε

ε χ

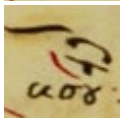

δι ι ι δα α α ξο

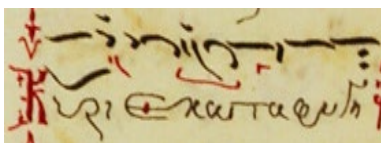
ο ο ο ον με

τα δι και ω ω μα α τα

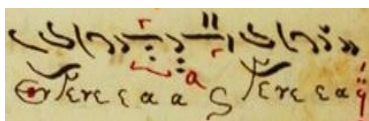
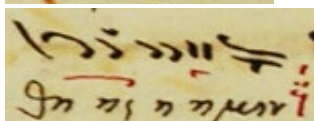
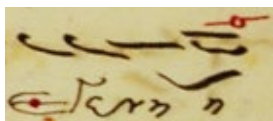

α α σ υ

Κ υ ρ ι ε ε κα

α τα α α φυ υ γη η

ε γε νη η η η

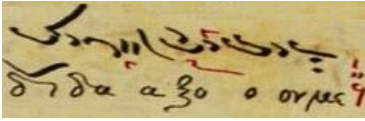
η θη ης η η η μιν

εν γε ε νε ε α α

α α α α α α γε

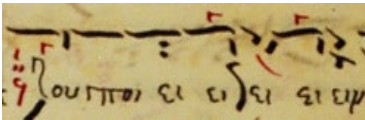
ε νε ε α α α α

α π q

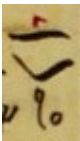
δι ι ι δα α α ξο

ο ο ο ον με ^πη

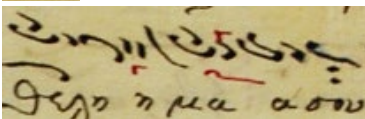

τα ποι ει ει ει ει

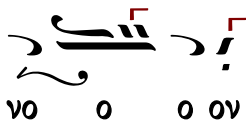
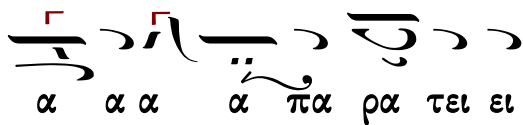
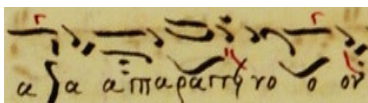
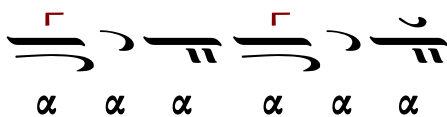
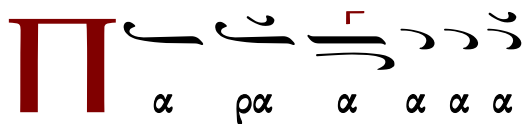
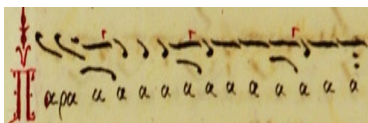
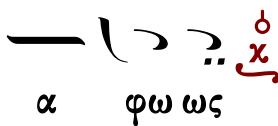
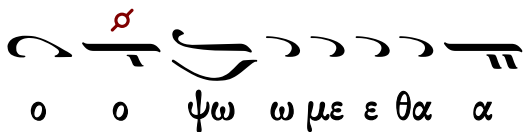
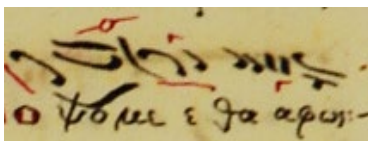
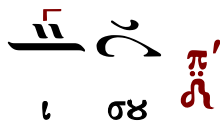
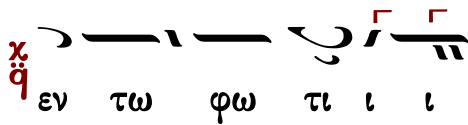
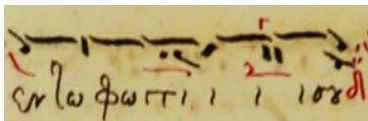
ειν ^κη

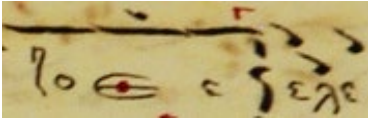

το θε ε ε λη η η

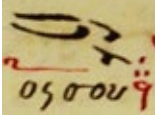

μα α α α α σ ^πη

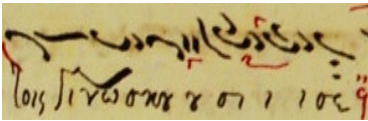

το ο ε ε ε ε λε

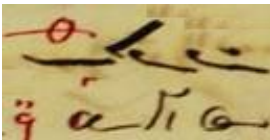

ο ο ος σϣ

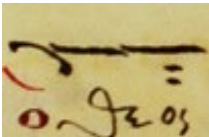

τοις γι νω ω ω σκϣ ϣ

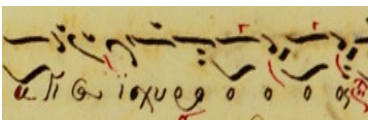
ϣ σι ι ι ι ι σε π ϑ

α γι ος ϣ' ο Θε ε

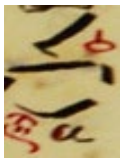

ος ϣ' ϣ

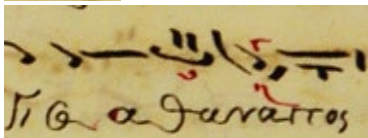

α γι ος ι σχυ υ ρο

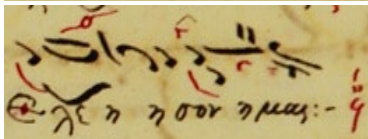
ο ο ο ο ο ος ϣ' ϣ

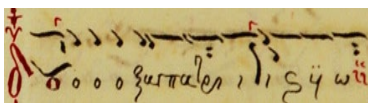
α γι ος α θα να α

τοσ ε λε ε η η σο ον

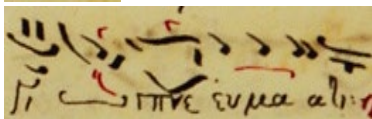
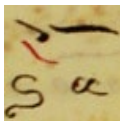
η μας

ο ο ο ο ξα α α

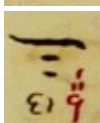
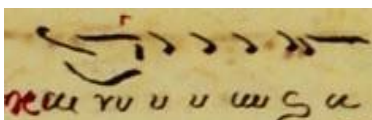
πα α τρι ι ι ι και

Υι υι ω

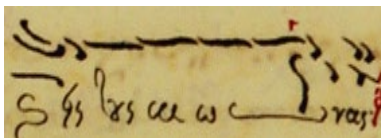
και α γι ω ω πνε ευμα α

τι

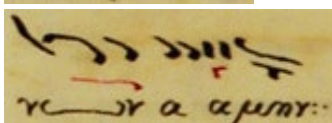
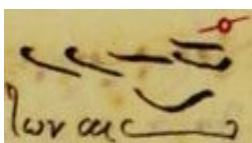

Κ αι νυ υ υ υν και

αι αι α α ει η

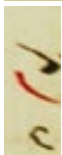
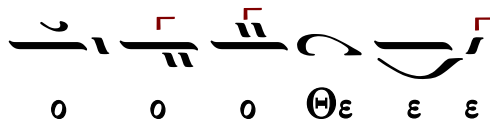
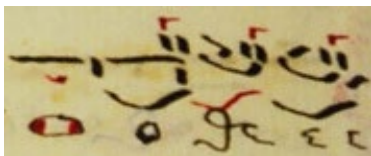
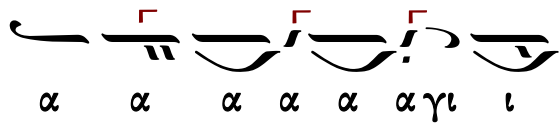
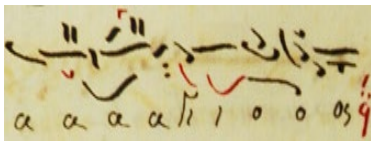
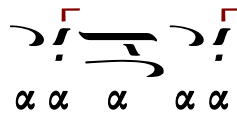
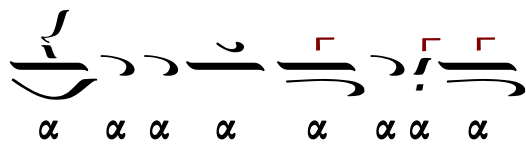
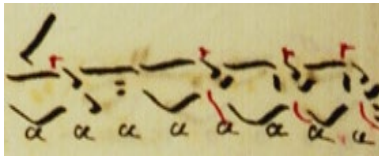

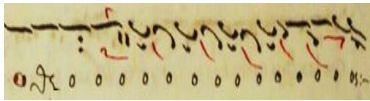
και εις τας αι ω ω ω νας

των αι ω ω ω ω

ω νωων α α α μη ην

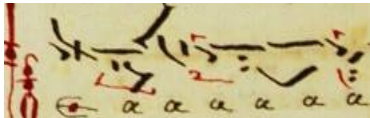

— — — — —
ο Θ ε ο ο ο ο

— — — — —
ο ο ο ο ο ο

— — — — —
ο ο ο ο ος

π
q

N — — — — —
ε α α α α α

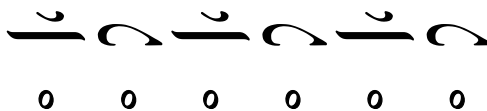
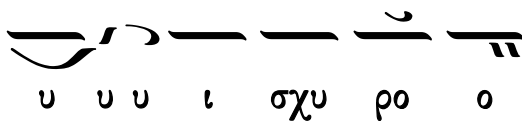
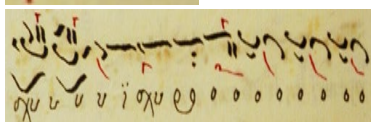
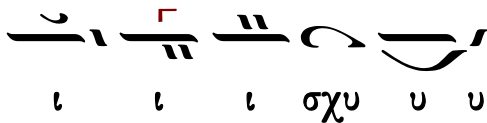
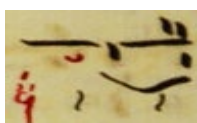
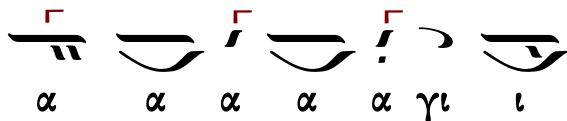
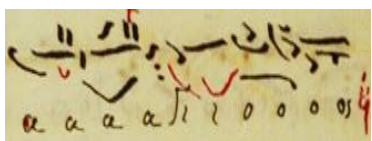
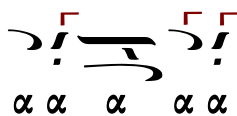
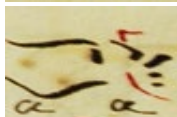
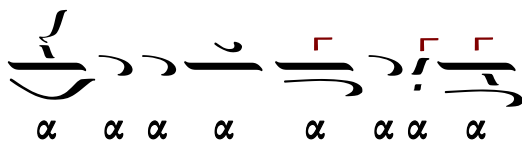
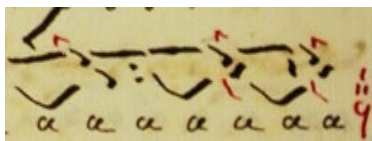
— — — — —
α α α α α α α α

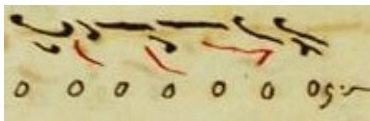
— — — — —
α α α α α α α α α

— — — — —
α α α α α α α

— — — — —
α

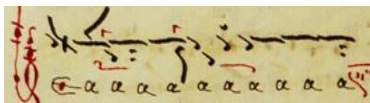
π
q

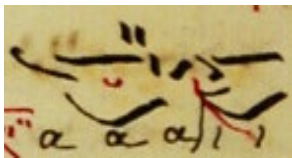
ο ο ο ο ο ο ος

ος **χ**
q

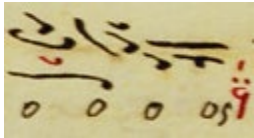

N ε α α α α α

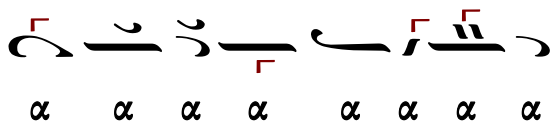
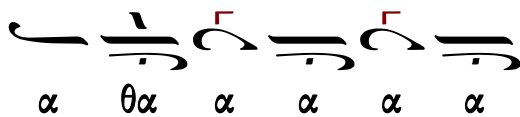
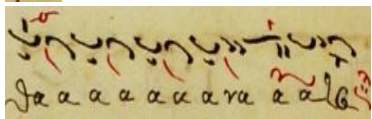
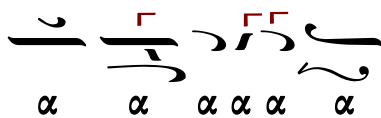
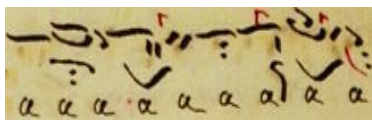
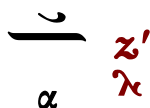
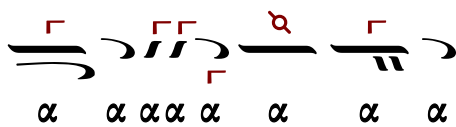
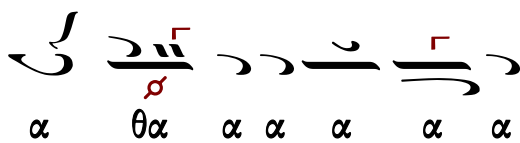
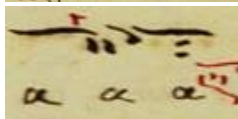
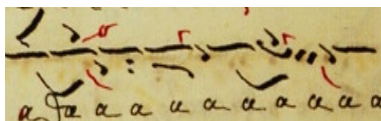
α α α α α α **z'**
κ

α α α α γι ι ο

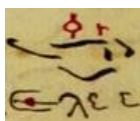

ο ο ος **χ**
q

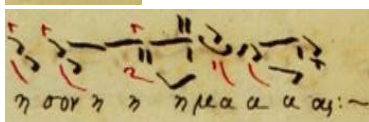

α α α α α να α

το ος

ε λε ε ε η σο ον η

η η η μα α α α

ας

ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΧΕΡΟΥΒΙΚΑ

- Παρεμβολές στα χερουβικά Πέτρου Πελοποννησίου Ήχοι Α', Β', πλ. Α', πλ. Β' και Βαρύς

Ως μία ακόμα εργασία «θεραπείας» ελλείψεων καταγράφεται η συμπλήρωση της πλέον διαδεδομένης σειράς χερουβικών της εβδομάδας, του –πιθανώς διδασκάλου του– Πέτρου Πελοποννησίου, η οποία καταγράφεται στον κώδικα Γρηγ. 40, φφ. 153r-162v, μία Ανθολογία του 1800, αδήλου γραφέως και στον κώδικα Ιδερ. 1093, φφ. 238v-243v, Ανθολογία του δ' τετάρτου του ΙΗ' αι., επίσης αδήλου γραφέως. Η εργασία του Συνεσίου αφορά το τμήμα των μελοποιήσεων του Πέτρου από το Ως τον βασιλέα και έπειτα, με την παρεμβολή επίσης

πάντε κρατημάτων *τερριρεμ*, για τις πέντε αντίστοιχες μελοποιήσεις του Πέτρου στους ήχους α', β', πλ. α', πλ. β' και βαρύ:

Ἦχος πρώτος	ⲁⲗ	«Ὡς τὸν Βασιλέα τῶν ὅλων...»	Γρηγ. 40, φ. 153r-154v.
Ἦχος δεύτερος	ⲙⲗ	«Ὡς τὸν Βασιλέα τῶν ὅλων...»	Γρηγ. 40, φ. 154v-156r.
Ἦχος πλάγιος του πρώτου	ⲛⲁⲗ	«Ὡς τὸν Βασιλέα τῶν ὅλων...»	Γρηγ. 40, φ. 156r-158r.
Ἦχος πλάγιος του δευτέρου	ⲛⲙⲗ	«Ὡς τὸν Βασιλέα τῶν ὅλων...»	Γρηγ. 40, φ. 158r-160v Ιβηρ. 1093, φ. 238v.
Ἦχος βαρύς	ⲛⲗ	«Ὡς τὸν Βασιλέα τῶν ὅλων...»	Γρηγ. 40, φ. 160v-162v Ιβηρ. 1093, φ. 241r.

Παρόμοια εργασία εκπόνησε αργότερα και ο μαθητής του επί αναλογίω Νικόλαος Δοχειαρίτης, ο οποίος συμπλήρωσε τα σύντομα χειρουδικά της εβδομάδας των Πέτρου Λαμπαδαρίου και Γρηγορίου Πρωτοψάλτου με παρεμβολές κρατημάτων δικής του συνθέσεως, επίσης μετά τη φράση *Ως τον Βασιλέα* [Χιλίαν. 163 (1038), φφ. 30ν-47ν]. Οι συγκεκριμένες παρεμβολές αποτελούν διαφορετικές, αυτόνομες, μελοποιήσεις σε σχέση με αυτές του Συνεσίου¹⁹², ενώ παρόμοια περίπτωση, με ανώνυμα μέλη βρίσκεται στον κώδικα Διον 754, φ. 337ν κ.ε. των μέσων του ΙΘ΄ αί., με την ένδειξη: «τα παρόντα κρατήματα αναπλήρωσις των χειρουδικών του [Πέτρου] Εφεσίου. *Ως τον Βασιλέα τερερε*». ¹⁹³

ΑΙΩΝ ΕΣΤΙΝ

- Ἀξιόν ἐστιν Ἦχος πλ. Β΄

Για μία μόνο φορά επίσης ανθολογείται το σύνθηδες μεγαλυνάριον Ἀξιόν εσπιν, σε ήχο πλ. Β΄, στον κώδικα ΒΚΨ 145/286, σσ. 1233-1235, μία ανθολογία του 1865, αδιευκρίνιστου μέχρι στιγμής γραφέως με το μικρό όνομα Δημήτριος, της Βιβλιοθήκης του Κωνσταντίνου Ψάχου: «Συνεσίον Ιθρηίτου [ήχος] πλ. 6΄ Πα»¹⁹⁴.

¹⁹² Στρουμπάκης, *ό.π.*, σ. 253.

¹⁹³ Αναστασίου, *Τα Κρατήματα*, σ. 381.

¹⁹⁴ <https://pergamon.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/el/browse/126843#contents&gid=1&pid=551>, πρόσβαση στις 11-5-20.

ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

• *Επί σοι χαίρει* Ἦχος πλ. Δ΄

Η μελοποίηση του *Επί σοι χαίρει*, κεχαριτωμένη σε ἦχο πλάγιο του Δ΄ από τον Συνέσιο καταγράφεται χρονολογικά στους κώδικες:

ΚΩΔΙΚΑΣ	ΕΙΔΟΣ	ΚΩΔΙΚΟ-ΓΡΑΦΟΣ	ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ	ΓΡΑΦΗ
Βατ. 1810, φφ. 70r-71v	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ - ΩΡΑΙ	Νικόλαος Δοχειαρίτης	1830 κ.ε.	NM
Δοχ. 370, φ. 494	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Νικόλαος Δοχειαρίτης	1840	NM
Δοχ. 404, φ. 280r	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Ἀδελος	1840-1850	NM
Καρ. 241, φ. 144r	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Ἀδελος	α΄ μισό ΙΘ΄	NM
Παντ. 1020, φ. 203v	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Ἀδελος	αρχές ΙΘ΄	NM
Διον. 645, φ. 382	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Ιωάσαφ Διονυσιάτης	μέσα ΙΘ΄	NM
Φιλ. 127, φ. 171r	ΤΡΙΩΔΙΟΝ- ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΑΡΙΟΝ	Ἀδελτοι	α μισό ΙΗ΄ ¹⁹⁵	Εξηγητική & NM
ΒΚΨ 145/286, σσ. 1233-1235	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Ἀδελος	1865	NM
Αγ. Παύλ. 46, φ. 112	ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ	Θ. Ἱρ. Α. Κφ (Κεφαλήνιος)	1874	NM

Παρατηρούμε ότι το μέλος αυτό του Συνεσίου διαδόθηκε – όπως και αρκετά άλλα – το πρώτον μέσα από την κωδικογραφική δραστηριότητα του Νικολάου Δοχειαρίτη και μάλιστα μόνο στη νέα μέθοδο, το οποίο είναι πρωτοφανές. Το γεγονός αυτό αλλά και η ανθολόγησή του σε κώδικες αποκλειστικά εκτός του τόπου της μόνιμης εγκαταβίωσης του Συνεσίου (της μονής των Ιβήρων), μας οδηγεί στις ακόλουθες υποθέσεις: α) Το μέλος καταγράφηκε απευθείας στην νέα μέθοδο, μάλλον από τον Νικόλαο Δοχειαρίτη ψαλλόμενο από τον Συνέσιο ή μεταγράφηκε στη νέα μέθοδο από κάποιο πρόχειρο χειρόγραφο του Συνεσίου, β) Ο Νικόλαος επέλεξε να διασώσει το συγκεκριμένο ποίημα

¹⁹⁵ « Ἦχος πλ. δ΄ *Επί σοι χαίρει*. Η αρχή μόνον εις σημειογραφίαν Νέας Μεθόδου. Εγράφη πολύ μεταγενέστερον». Στάθης, *Χειρόγραφα Γ΄*, σ. 508.

μεταξύ άλλων ως ένα από τα αξιόλογα νέα μέλη της εποχής του, όπως και γενικά τις συνθέσεις του αγαπητού και δασκάλου του επί τω αναλογίω Συνεσίου, μαζί με τη δική του όμοια μελοποίηση.¹⁹⁶ Το μέλος έχει δημοσιευθεί στην έντυπη έκδοση *Καλλικέλαδος Αηδών*¹⁹⁷, αλλά και μετά από σχετική διασκευή (απλοποίηση) στη Σλαβονική από το μανασσή Παπαθεοδώρου (Manasia Pop Teodoron ή МАНАСИЯ ПОПЪ ТЕОДОРОВЪ)¹⁹⁸, το 1905¹⁹⁹, διαδόθηκε και στη Βουλγαρία.

¹⁹⁶ Στρουμπάκης, ό.π., σσ. 219, 357.

¹⁹⁷ *Καλλικέλαδος Αηδών [...]*, ό.π., σσ. 350-353.

¹⁹⁸ Ο Manasia Pop Teodoron γεννήθηκε σε ιερατική οικογένεια το 1860 στο χωριό Subashkyoy (έδαφος πρώην οθωμανικής αυτοκρατορίας), κοντά στην πόλη των Σερρών, σπούδασε στη Μονή του Τιμίου Προδρόμου κοντά στο χωριό του. Αργότερα άρχισε να παρακολουθεί μαθήματα σε ελληνική παιδαγωγική σχολή με καθηγητές από τη Γερμανία. Εκεί, μεταξύ άλλων κλάδων, μελέτησε τη θεωρία της Ευρωπαϊκής μουσικής. Αργότερα έγινε δάσκαλος στην οθωμανική πρωτεύουσα, αλλά λόγω ασθένειας μετακόμισε σε ένα χωριό κοντά στο Λόξενγκραντ για θεραπεία και διδασκαλία. Ο Manasia επισκέφθηκε επίσης το Άγιον Όρος, όπου εξοικειώθηκε με τους χειρόγραφους κώδικες. Το 1892 έψαλε και δίδαξε στο Μπουργκάς και δύο χρόνια αργότερα έγινε δάσκαλος στη Θεολογική Σχολή του Σαμόκοφ. Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα δίδαξε στη Μπίτολα, μετά κατόπιν εξαρχικής πρόσκλησης, επέστρεψε ξανά ως δάσκαλος στη Θεολογική Σχολή του Σαμόκοφ, η οποία το 1903 μεταφέρθηκε στη Σόφια ως Θεολογική Ακαδημία. Δίδαξε εκεί μέχρι την αποχώρησή του το 1925. Λίγο αργότερα ήταν Λέκτορας στο Cherepish School for Priests, ενώ έψαλε σε εκκλησίες στην πρωτεύουσα Σόφια. Πέθανε στις 14 Οκτωβρίου 1938, έχοντας δημοσιεύσει συλλογές εκκλησιαστικής μουσικής, οι οποίες εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται στη δευτεροβάθμια και ανώτερη εκπαίδευση, καθώς και από λάτρεις της Ανατολικής ψαλτικής. Οι περισσότερες από αυτές τις συλλογές έχουν χρησιμοποιηθεί για πάνω από εκατό χρόνια, γεγονός που αποτελεί απόδειξη της καταλληλότητάς τους: *Αναστασιματάριο* σε ευρωπαϊκή σημειογραφία (1898), *Λειτουργία* (1905), *Σύντομο Αναστασιματάριο* (1905), *Ψαλτικό Εγκόλπιο* (1911), *Αργό Αναστασιματάριο* (1914), *Όρθρος* (1914), *Ψαλτικό Μηναίο* (1921), *Τριώδιο και Πεντηκοστάριο* (1922):

https://dveri.bg/component/com_content/Itemid,127/catid,93/id,20764/view/article/, πρόσβαση 3-6-20, με την ολόθυμη βοήθεια του Παναγιώτη Σόμαλη μέσα από το ψαλτικό forum www.psaltologion.com, τον οποίο και θερμά ευχαριστώ.

¹⁹⁹ *Psaltikiina Liturgia*, Manasia Pop Teodoron, 1905 (ПСАЛТИКИЙНА ЛИТУРГИЯ НА Св. Св. ИОАННА ЗЛАТОУСТА, ВАСИЛИЯ ВЕЛИКИ и ГРИГОРИЯ ДВОЕСЛОВА ОТЪ МАНАСИЯ ПОПЪ ТЕОДОРОВЪ, УЧИТЕЛЪ ВЪ СОФИЙСКАТА ДУХОВНА СЕМИНАВРИЯ. СОБСТВЕНО ИЗДАНИЕ, София, ДЪРЖАВНА ПЕЧАТНИЦА, 1905), pp. 159-161.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ

- **Μάθημα Θεοτοκίον Καί σε μεσίτριαν ἔχω** Ἦχος πλ. Δ΄

Στον κώδικα Ιθήρ. 1997 (πρώην 1043), μία Ανθολογία Λειτουργίας, χειρόγραφο του Απόστολου Κώνστα του 1830-1840, στα φφ. 228r-234r, ανθολογείται το *Μάθημα θεοτοκίον, σύνθεσις κύρ Συνεσίου μοναχού του Αγίου Όρους [Ιθιρίτου]· ἦχος πλ. δ΄ Νη Καί σε μεσίτριαν ἔχω*²⁰⁰, σε σημειογραφία της Νέας Μεθόδου. Το μέλος καταχωρίζεται για μοναδική φορά στους μέχρι στιγμής γνωστούς κώδικες και είναι η δεύτερη φορά που ανθολογείται μέλος του Συνεσίου γραμμένο απ' ευθείας στη Νέα Μέθοδο (μετά το προαναφερθέν *Επί σοι χαίρει*). Η ανθολόγησή του επίσης μόνο από τον Απόστολο Κώνστα, ενισχύει τις υποψίες επαφής των δύο μουσικών, οι οποίες εκτέθηκαν στο αντίστοιχο κεφάλαιο του πρώτου μέρους της εργασίας αυτής²⁰¹. Ανήκει στις σπάνιες περιπτώσεις μελοποίησης του κειμένου εξαποστειλαρίων και συγκεκριμένα από το μεγάλο παρακλητικό κανόνα της Θεοτόκου με την εξής διάταξη:

Προοίμιο: Χαί
Κράτημα: *τεριρεμ*
Καὶ σὲ μεσίτριαν ἔχω,
πρὸς τὸν φιλάνθρωπον Θεόν,
μή μου ἐλέγξῃ τὰς πράξεις,
ἐνώπιον τῶν Ἀγγέλων,
παρακαλῶ σε, παρθένε,
βοήθησόν μοι ἐν τάχει.
Εκτενές Κράτημα: *τιτι τεριρεμ*
παρακαλῶ σε, παρθένε,
βοήθησόν μοι ἐν τάχει.

- **Μάθημα στην εορτή του Αγίου Δημητρίου (26 Οκτωβρίου)**
Μέγαν εύρατο Ἦχος Γ΄

Για μία μόνο φορά, στον κώδικα Ιθήρ. 1093, φφ. 376r-378v, Ανθολογία χρονολογημένη στο τέλος ΙΗ΄ ή αρχές του ΙΘ΄ αι., αδήλου γρα-

²⁰⁰ Στάθης, *Χειρόγραφα Δ΄*, σ. 881-882.

²⁰¹ Βλ. υποσημείωση 25 του Α΄ μέρους.

φέως²⁰², ανθολογείται το μάθημα *Εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον, τοῦ κυρ Συνεσίου Ἰδηρίτου· ἦχος τρίτος*. Αποτελεί μελοποίηση του απολυτικίου του Αγ. Δημητρίου²⁰³, με την εξής διάταξη:

Κράτημα: τετετε
*Μέγαν εὖρατο ἐν τοῖς κινδύνοις,
 σὲ ὑπέρμαχον ἢ οἴκουμένη,
 Ἀδλοφόρε τὰ ἔθνη τροπούμενον.
 Ὡς οὖν Λυαίου καθεῖλες τὴν ἔπαρσιν,
 ἐν τῷ σταδίῳ θαρρύνας τὸν Νέστορα,
 Νενανισμός-Εκτενές Κράτημα
 οὕτως Ἄγιε, Μεγαλομάρτυς Δημήτριε,
 Χριστὸν τὸν Θεὸν ἰκέτευε,
 δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.*

- **Μάθημα στην εορτή των Αρχαγγέλων** (8 Νοεμβρίου) *Χαίρει χαρὰν πάντα τὰ πέρατα Ἦχος πλ. Δ΄*

Το ακόλουθο μάθημα αφορά στην εορτή των Αγίων Αρχαγγέλων και αποτελεί μελοποίηση στίχων του κανόνα των Αγίων [: Κανὼν γ΄, Ὡδὴ δ΄, τοῦ Γαβριήλ. Ἦχος πλ. δ΄, ως το *Σύ μου ἰσχύς, Κύριε*]. Ανθολογείται στους κώδικες: EBE 3022, φφ. 15v-18r | Δοχ. 468, σσ. 69-84 | Δοχ. Τυπικαρίου 124, φ. 69 | Μ. Λαύρ. Μ 22, φφ. 142v-152r | Ξηρ. 310, φφ. 83-98 | Παντ. 1042, φ. 33r | Χιλίαν. 54 (973), φφ. 42r-52r. Αναπτύσσεται κατά την εξής διάταξη (EBE 3022, φφ. 15v-18r):

Χαι αι αι –
 Κράτημα: τετετε
Χαίρει χαρὰν πάντα τὰ πέρατα σήμερον,

²⁰² Για τον συγκεκριμένο κώδικα, που ομοιάζει κατά πολύ στη γραφή αλλά και στην επιλογή ανθολόγησης των μελών με τον Κουτλ. 421, σύμφωνα με τον Γρηγόριο Στάθη, αλλά και όπως προκύπτει από δική μας οπτική σύγκριση του γραφικού χαρακτήρα των δύο κωδίκων, βλ. περαιτέρω σχόλια στο τέλος του επομένου κεφαλαίου.

²⁰³ Το κείμενο των απολυτικών δεσποτικών εορτών και μεγάλων αγίων και ιεραρχών χρησίμευσε ευρύτατα σαν κείμενο μαθημάτων ειδικά τους ΙΖ΄ και ΙΗ΄ αιώνες. Από το τέλος του ΙΗ΄ αι. μέχρι και τα μέσα του ΙΘ΄, επικράτησε η συνήθεια της δίχορης μελοποίησής τους, ως τετράχηχα και οκτάχηχα, τα οποία αρχίζουν από τον ήχο στον οποίο ανήκει το απολυτικό, παίρνοντας τη θέση του αντίστοιχου θεοτοκίου κατ' επίδραση του Θεοτόκε Παρθένε του Πέτρου Μπερεκέτη, το οποίο ψάλλεται ως τρίτο τροπάριο κατά τις αρτοκλασίες των αγρυπνιών. Στάθης, *Οι Αναγραμματισμοί*, σ. 142.

τὴν ἐτήσιον [αντί για: αἰσίαν] μνήμην ἐορτάζοντα,
 τῶν Ἀρχαγγέλων σου ὁ Θεός,
 Μιχαὴλ τοῦ θείου καὶ Γαβριὴλ τοῦ θεόφρονος·
 συγχαίρει δὲ καὶ πᾶσα
 τῶν Ἀγγέλων ἡ τάξις,
 ὅτι σῶζεται κόσμος τῇ σκέπῃ αὐτῶν²⁰⁴.

- **Μάθημα στην εορτή των Αγίων Μεγάλων Τεσσαράκοντα μαρτύρων (9 Μαρτίου) Απόρω γλώττη και χεῖλεσιν Ἦχος Α΄**

Στους κώδικες Ξηρ. 547, φφ. 1r-6r και Δοχ. 307, φφ. 176v-180v βρίσκεται καταγεγραμμένο και αποδιδόμενο στον Συνέσιο το μάθημα σε Ἦχο Α΄ Ἀπόρω γλώττη καὶ χεῖλεσιν ἐκ πόθου εὐφημεῖν προελόμενος (μὲ κράτημα). Πρόκειται για το α΄ τροπάριο του α΄ κανόνα των αγίων Τεσσαράκοντα, ο οποίος φέρεται ως ποίημα του Αγίου Παύλου Ξηροποταμηνού, εκ παραδόσεως ιδρυτή της μονής Ξηροποτάμου²⁰⁵

«ΑΜΦΙΒΑΛΛΟΜΕΝΑ» ΜΕΛΟΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΣΙΟΥ

Α. ΕΙΡΜΟΛΟΓΙΚΟ ΓΕΝΟΣ

ΕΙΡΜΟΛΟΓΙΟ

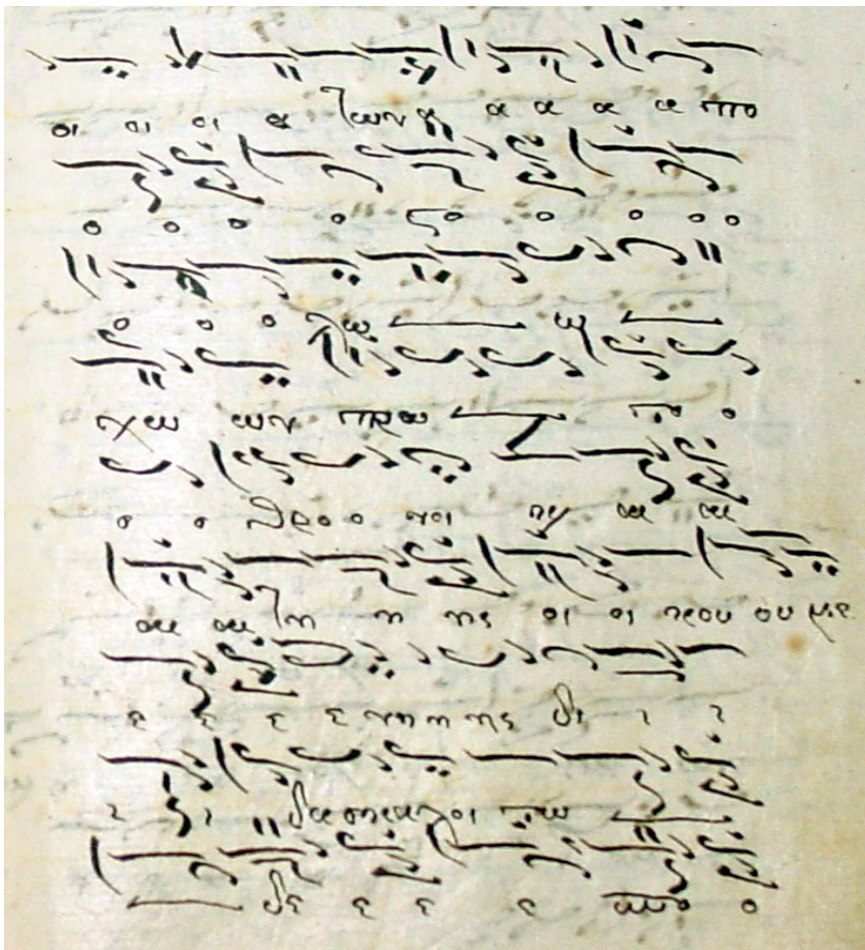
- **Αργό Απολυτίκιο των Αγίων Αποστόλων (30 Ιουνίου) [Ἦχος Δ΄]**

Στον ιδιόγραφό του κώδικα Κουτλ. 421, φ. 286r-v, βρίσκεται καταγεγραμμένο ένα ατελές αργό απολυτίκιο, των Αγίων Αποστόλων, χωρίς οποιαδήποτε μαρτυρία, κατά τα άλλα σχεδόν πλήρης μουσική σύνδεση, με το ποιητικό κείμενο κάτω από τους μουσικούς φθόγγους να έχει γραφεί μόνο σε μέρος αυτών, ως εξής: Οἱ τῶν Ἀποστόλων πρωτόθρονοι, καὶ τῆς Οἰκουμένης διδάσκαλοι, τῷ Δεσπότη τῶν ὅλων πρε[λείπει το κείμενο «σθεύσατε, εἰρήνην τῇ οἰκουμένη δωρήσασθαι» και συνεχίζει] καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος. Η πρακτική της ψαλμώ-

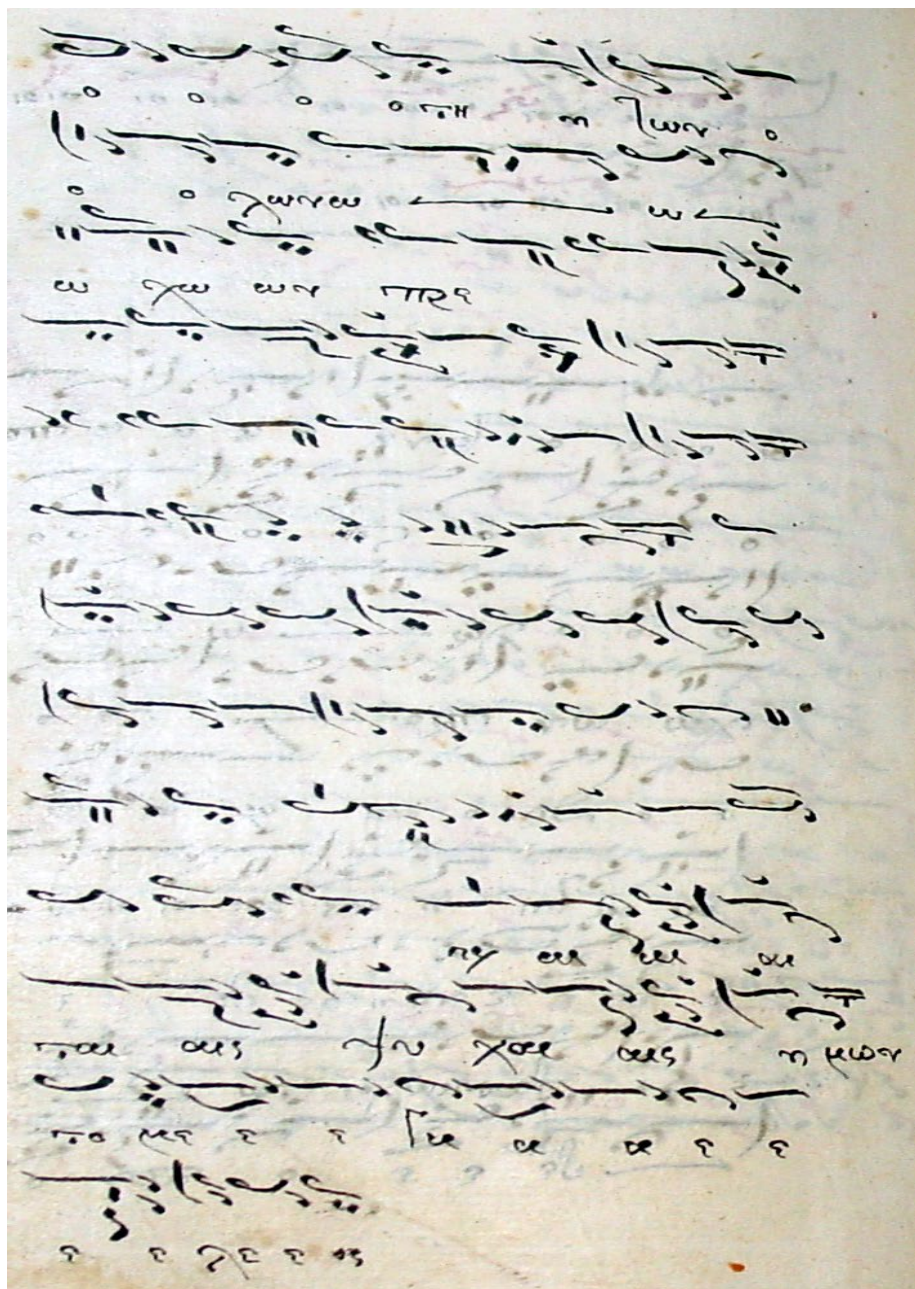
²⁰⁴ Το μάθημα ηχογραφήθηκε από τον βυζαντινό χορό «ΤΡΟΠΙΟΣ», στην ψηφιακή έκδοση Κλασική Εκκλησιαστική Μουσική Σπουδή 9, Αφιέρωμα Αρχάγγελοι, Αθήνα 2020, <http://troposchoir.gr/music/klasiki-ekklisiastiki-moysiki-spydi-9-archaggeloi/> (πρόσβαση στις 24-12-20).

²⁰⁵ Σωτηρούδης, Ξηρ., σσ. 158-159, 178, 220, 269.

δησης αργών Απολυτίκιων συναντάται κυρίως στο μοναστικό περιβάλλον κατά τη διάρκεια των πολύωρων αγρυπνιών, όπου δεν υπάρχει το θέμα της πίεσης χρόνου, η δε μελοποίηση αυτών καταγράφεται μάλλον αργότερα και από έτερους μελοποιούς. Η ψαλμώδηση απολυτίκιων (όχι αναγκαστικά αργών) στα μοναστήρια λαμβάνει χώρα και σε άλλες στιγμές εκτός ιερών ακολουδιών, όπως είναι η ώρα του φαγητού στην κοινή τράπεζα, ενώ το κείμενό τους έχει επενδυθεί μουσικά και υπό τη μορφή εκτενέστερων μαθημάτων.

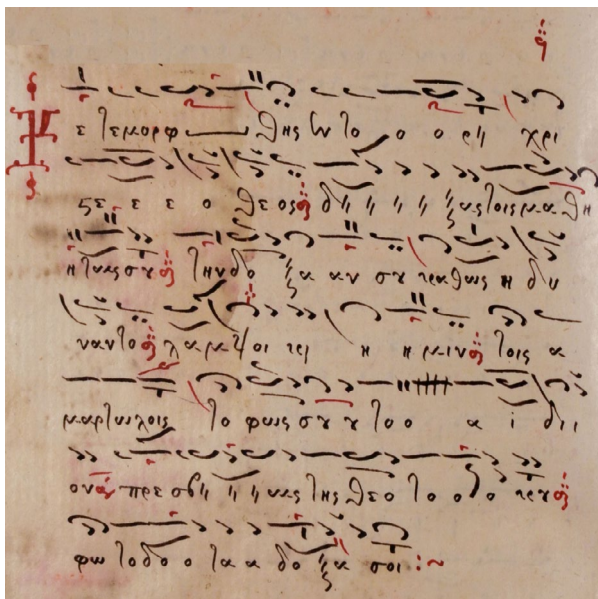
Κουτλ. 421, φ. 286r

Κουτλ. 421, φ. 286v

- **Αργό Απολυτίκιο της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος** (6 Αυγούστου) Ἦχος πρωτόβαρυς

Στον κώδικα EBE 2579, φ. 232r-v, μετά το μαρτυρημένα αποδιδόμενο στον Συνέσιο Ιθιρίτη Θεός Κύριος, καταχωρίζεται αργό απολυτίκιο της Μεταμορφώσεως σε ἦχο βαρύ. Αν και δεν επισημαίνεται ειδικώς από τον γραφέα του δεύτερου μέρους του κώδικα, το οποίο και περιέχει ως πρώτα τα δύο αυτά μέλη, θεωρούμε ότι ανήκει και αυτό στον Συνέσιο, καθώς παρατηρήσαμε την τακτική της απόδοσης όλων των μελών στους πνευματικούς πατέρες τους στην αρχή της καταγραφής τους. Σημειώνεται εδώ ότι έως και το φύλλο 231, όπως μαρτυρείται στον σχετικό κολοφώνα (Εγράφη διά χειρός εμού Αζαρίου ιερομονάχου 1823, Αύγουστος), η εργασία της γραφής πιστώνεται στον ιερομόναχο Αζάριο, ο οποίος την περάτωσε τον Αύγουστο του 1823, ενώ από το φύλλο 232 έως και το τέλος του κώδικα, η αντίστοιχη εργασία είναι μη αποδιδόμενη, καθώς φαίνεται ότι γράφηκε από άλλο χέρι²⁰⁶. Το ίδιο μέλος καταχωρίζεται και στον κώδικα Ιθήρων 1093, φ. 20v, μη αποδιδόμενο και από άγνωστο γραφέα²⁰⁷:

Ιθήρων 1093, φ. 20v

²⁰⁶ Touliatos, *NL Catalogue*, p. 436 (και αυτοψία).

²⁰⁷ Αυτοψία μέσω φωτογραφικού υλικού και μελική σύγκριση.

Β. ΠΑΠΑΔΙΚΟ ΓΕΝΟΣ

ΠΟΛΥΕΛΕΟΙ

• Πολυέλεος Δούλοι, Κύριον Ἦχος Α΄

Η παρούσα μη αποδιδόμενη μελοποίηση σε ἦχο Α΄ πολυελέου Δούλοι, Κύριον, ο οποίος καταχωρίζεται στον κώδικα Ιθήρ. 1303 (1η Φυλλάδα Πολυελέων με αρ. Δ΄), φφ. 1r-8v και στον κώδικα Ιθήρ. 2299 (που δημιουργήθηκε από τμήματα του κώδικα Ιθήρ. 1303, τα οποία ανακατανεμήθηκαν από τον βιβλιοθηκάριο της Μονής Ιδίων π. Θεολόγο), φφ. 1r-9v, αποδείχτηκε, βάσει μελικής σύγκρισης, ότι ταυτίζεται με την ομόλογη σύνδεση που πρόσφατα δημοσιοποίησε ο Αχιλλέας Χαλδαιάκης²⁰⁸.

• Πολυέλεος Δούλοι, Κύριον Ἦχος Γ΄ / Πλάγιος Δ΄ κατά τριφωνία

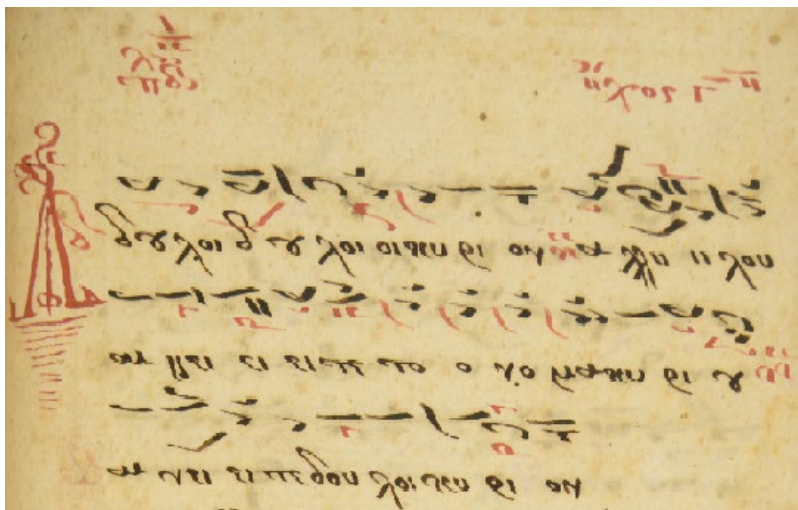
Στον κώδικα Ιθήρ. 1038, φφ. 636r-646v, ανθολογείται ανωνύμως πολυέλεος σε ἦχο πλ. Δ΄ κατά τριφωνία Δούλοι, Κύριον, ο οποίος ενδεχομένως να είναι μελωδήμα του Συνεσίου, κατά τον Στάδη (Ανωνύμως [Συνεσίου Ἰθιρίτου;] ἦχος πλ. δ΄ *Νανα - Ἦχος τρίτος Δούλοι, Κύριον*)²⁰⁹. Εξ αυτοψίας του σχετικού φωτογραφικού υλικού προκύπτει ότι ο πολυέλεος είναι διαφορετικό μέλος από τον προαναφερόμενο και μαρτυρημένα αποδιδόμενο στον Συνέσιο πολυέλεο σε ἦχο Γ΄ Δούλοι, Κύριον. Αποτελεί πλήρη μελοποίηση σαράντα στίχων με ομόηχα καταληκτήρια, τριαδικό²¹⁰ και θεοτοκίο²¹¹, μαθήματα.

²⁰⁸ Χαλδαιάκης Αχιλλεύς Γ., «Πτυχές μιᾶς “μουσικολογικῆς ρητορείας”: ἕνας μοναδικὸς μουσικο-υμνογραφικὸς συνδυασμὸς σὲ πολυέλεο γιὰ τὰ Θεοφάνεια», *Ἀπόστολος Τίτος. Ἐπίσημο Δελτίο τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης*, περίοδος Γ΄, τεύχος 44, Ἰούνιος 2020, σσ. 239-278.

²⁰⁹ Στάδης, *Χειρόγραφα Δ΄*, σ. 121.

²¹⁰ Ω, τρισυπόστατε Θεέ, μοναδικέ τη φύσει, πάτερ αγέννητε, υιέ γεννητέ και συνάναρχε, πνεύμα εκ πατρός εκπορευτόν και συναίδιον, Τριάς, ομοούσιε και ομότιμε Θεότης, ελέησον ούτως σε ορθώς ομολογούντας, εν φόβω δε και χαρά αεί σε υμνολογούντας – κράτημα ανεναντεριε – αεί σε υμνολογούντας.

²¹¹ Ω, πανύμνητε Δέσποινα, υπερευλογημένη, δέξαι την δέησιν ημών, ω κεχαριτωμένη, ρύσαι πάντας πειρασμών, συμφορών και θρήνων, εν ημέρα κρίσεως, βασάνων αιωνίων – κράτημα – βασάνων αιωνίων.

Ιθήρων 1038, φ. 636r

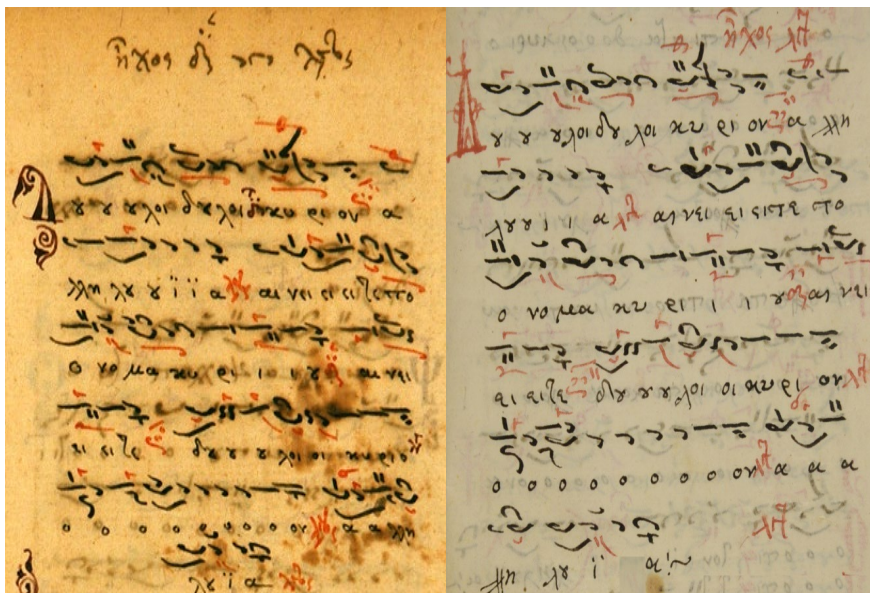
- **Πολυέλεος Δούλοι, Κύριον Ἦχος δ΄**

Στον κώδικα Ιθρήρ. 2045 (πρώην Ιθήρ. 1303 Φάκελος σπαραγμάτων Ι΄), φφ. 16r-26r, καταχωρίζεται ανωνύμως πολυέλεος σε ἦχο δ΄ λέγετο Δούλοι, Κύριον, ο οποίος εικάζεται ως δημιουργία του Συνεσίου και ταυτίζεται με τον ομόηχο πολυέλεο που καταχωρίζεται στον κώδικα Ιθήρ. 1269, φφ. 85r-95v²¹². Αποτελεί πλήρη μελοποίηση σαράντα στίχων με ομόηχα καταληκτήρια, τριαδικό²¹³ και θεοτοκίο²¹⁴, μαθήματα.

²¹² «Πολυέλεοι Συνεσίου Ιβηρίτου [Γ΄], Πολυέλεος εἰς ἦχον δ΄ λέγετον (ίσως υπάρχει η περίπτωση ταύτισης του ποιήματος με ομόηχο πολυέλεο, ο οποίος ανθολογείται ανώνυμα, εικάζεται ότι αποτελεί σύνθεση του Συνεσίου και βρίσκεται στον κώδικα Ιθήρ. 1269, φφ. 85r-97r)». Χαλδαιάκης, *Ο πολυέλεος*, σσ. 254, 256 (και αυτοψία μέσω φωτογραφικού υλικού).

²¹³ Τρισήλιε, ἄκτιστε καὶ ὁμοούσιε μονάς, τρισυπόστατε καὶ ἀκατάληπτε, τοὺς δούλους σου οἰκτεῖρον, σώσον ἐκ τῶν κινδύνων, ὡς Θεός, ἐλεήμων σε γάρ, Κύριε, μόνον λυτρωτήν καὶ δεσπότην κεκτήμεθα, βοῶντες γενοῦ ἡμῖν ἰλεως - κράτημα ἀνενα τεριρεμ - γενοῦ ἡμῖν ἰλεως.

²¹⁴ Πολλαῖς περιστάσεσι καὶ συμφοραῖς τῶν δεινῶν, παρθένε, κυκλοῦμενοι καὶ πρὸς ἀπόγνωσιν αἰετὶ περιπίπτοντες, μόνῃν σε σωτηρίαν καὶ ἐλπίδα καὶ τείχος ἔχομεν, Θεοτόκε, πρὸς σε κατὰ χρέος ἐν πίστει καὶ νυν αἰτούμεν, σώσον τοὺς δούλους σου - κράτημα τεριρεμ - σώσον τοὺς δούλους σου.

I6hr. 2045, φφ. 16r

I6hr. 1269, φφ. 85r

• **Πολυέλεος Δούλοι, Κύριον Ἦχος πλ. Δ΄**

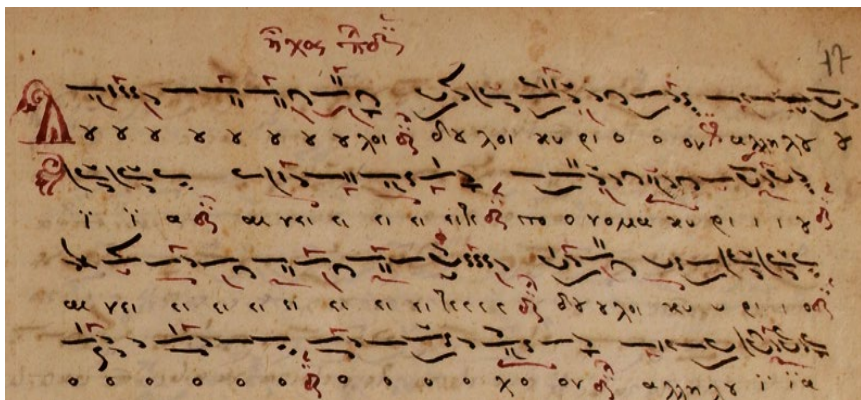
Ὡς αμφιβαλλόμενο μέλος καταχωρίζεται ο παρών πολυέλεος, αποδιδόμενος με επιφύλαξη στον Συνέσιο, μελοποιημένος σε ἦχο πλ. Δ΄. Ανδολογείται στον κώδικα I6hr. 1303 (1^η Φυλλάδα Πολυελέων με αρ. Δ΄), φφ. 17r-22v & 13r-16r (μόνον οι στίχοι του αριστερού χορού)²¹⁵ και στον νέο φάκελο I6hr. 2299, φφ. 10r-18v. Αποτελεί μια ενδιαφέρουσα μελοποίηση, όπου καταγράφεται η ακόλουθη δομή:

1. Δούλοι, Κύριον ἄλληλούια. Αἰνεῖτε τὸ ὄνομα Κυρίου, ἄλληλούια
αἰνεῖτε, δοῦλοι, Κύριον
2. Οἱ ἐσθῶτες ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἐν αὐλαῖς οἴκου Θεοῦ ἡμῶν ἄλληλούια
3. Αἰνεῖτε τὸν Κύριον, ὅτι ἀγαθὸς Κύριος ἄλληλούια
4. Ψάλατε τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, ὅτι καλόν ἄλληλούια
5. Ὅτι τὸν Ἰακώβ ἐξελέξατο ἐαυτῷ ὁ Κύριος Ἰσραὴλ εἰς ἄλληλούια
περιουσιασμὸν ἐαυτῷ **το τοτο**
6. Ὅτι ἐγὼ ἔγνωκα ὅτι μέγας ὁ Κύριος καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν παρὰ ἄλληλούια
πάντας τοὺς θεοὺς - λέγε- βραχύς νενανισμός

²¹⁵ Στο ἴδιο, σσ. 254-256 (και αυτοψία μέσω φωτογραφικού υλικού).

7. Πάντα, ὅσα ἠθέλησεν [ὁ Κύριος] ἐποίησεν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἄλληλούια
ἐν τῇ γῇ ἐν ταῖς θαλάσσαις καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἀθύσσοις **βραχύ**
κράτημα τι τι ρι τε ρε
8. Ἀνάγων νεφέλας ἐξ ἐσχάτου τῆς γῆς, ἀστραπὰς εἰς ὑετὸν ἄλληλούια
ἐποίησεν **βραχύ κράτημα** **τερριρεμ**
9. Ὁ ἐξάγων ἀνέμους ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ **εκτενέστερο κρά-** ἄλληλούια
τημα τοτοτο
10. Ὅς ἐπάταξε τὰ πρωτότοκα Αἰγύπτου, ἀπὸ ἀνθρώπου ἔως ἄλληλούια
κτῆνη **κράτημα τοτοτο** **τερριρεμ**
11. Ἐξαπέστειλε σημεῖα καὶ τέρατα ἐν μέσῳ σου, Αἴγυπτε· Ἐν Φα- ἄλληλούια
ραὼ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς δούλοις αὐτοῦ **κράτημα τοτοτο**
12. Ὅς ἐπάταξεν ἔθνη πολλὰ καὶ ἀπέκτεινε βασιλεῖς κραταιοὺς ἄλληλούια
νενανισμός μικρό κράτημα **τερριρεμ**
13. Τὸν Σηὼν βασιλέα τῶν Ἀμορραίων καὶ τὸν Ὑγ βασιλέα τῆς ἄλληλούια
Βασάν καὶ πάσας τὰς βασιλείας Χαναάν **νενανισμός**
14. Καὶ ἔδωκε τὴν γῆν αὐτῶν κληρονομίαν· Κληρονομίαν Ἰσραὴλ ἄλληλούια
λαῷ αὐτοῦ **νενανισμός**
15. Κύριε, τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα καὶ τὸ μνημόσυνόν σου εἰς ἄλληλούια
γενεὰν καὶ γενεὰν **νενανισμός κράτημα**
16. Ὅτι κρινεῖ Κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἄλληλούια
παρακληθήσεται **κράτημα τοτοτο** **τερριρεμ**
17. Τὰ εἶδωλα τῶν ἐθνῶν ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἔργα χειρῶν ἄλληλούια
ἀνθρώπων -λέγε- **άσατε άσατε** τῷ κυρίῳ πάντες οἱ ἀγ-
γελοι ἀρχάγγελοι, **άσατε** τῷ Θεῷ ἡμῶν
18. Στόμα ἔχουσι καὶ οὐ λαλήσουσιν -λέγε- **άσατε** τῷ Κυρίῳ ἄλληλούια
θρόνοι κυριότητες, άσατε τῷ Θεῷ ἡμῶν
19. Ὁφθαλμοὺς ἔχουσι καὶ οὐκ ὄψονται -λέγε- **άσατε** τῷ Θεῷ ἄλληλούια
ἡμῶν **τα** **χερουβίμ** **και** **τα** **σεραφίμ**, ψάλατε συν ἡμῖν
λέγοντες
20. Ὡτα ἔχουσι καὶ οὐκ ἐνωπιθήσονται -λέγε- **άσατε** τῷ Θεῷ ἄλληλούια
ἡμῶν **δυνάμεις** **αρχαί** **και** **εξουσίαι**, ψάλατε συν ἡμῖν
λέγοντες
21. Οὐδὲ γάρ ἐστι πνεῦμα ἐν τῷ στόματι αὐτῶν -λέγε- **ήλιος και** ἄλληλούια
σελήνη πάντα **τα** **άστρα** **και** **το** **φως**, ψάλατε τῷ Θεῷ
ἡμῶν
22. Ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιντο οἱ ποιοῦντες αὐτὰ -λέγε- **βασιλεῖς** ἄλληλούια
και **άρχοντες** **πρεσβύτεροι** **μετά** **νεωτέρων**, ψάλατε τῷ
Θεῷ ἡμῶν
23. Καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς -λέγε- **Υψούτε** **Κύριον** ἄλληλούια
τον **Θεόν** **ἡμῶν** **και** **προσκυνεῖτε** **συνετώς** **τον** **Θεόν** **ἡ-**
μῶν
24. Οἶκος Ἰσραὴλ, εὐλογήσατε τὸν Κύριον -λέγε- **προσκυ-** ἄλληλούια
νεῖτε **το** **υποπόδιον** **των** **ποδῶν** **αυτοῦ** **συνετώς**, **ὅτι** **ά-**
γιος **εστίν**

25. Οἶκος Ἀαρών, εὐλογήσατε τὸν Κύριον –λέγε– αλαλάξατε ἄλληλούια
 τῷ Κυρίῳ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως, ψάλατε τῷ Θεῷ ἡμῶν
26. Οἶκος Λευὶ, εὐλογήσατε τὸν Κύριον –λέγε– αλαλάξωμεν ἄλληλούια
 συμφώνως καὶ βοήσωμεν τὸ φοβερόν καὶ ἅγιον ὄνομα
 τοῦ Θεοῦ ἡμῶν
27. Οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, εὐλογήσατε τὸν Κύριον –λέγε– ἄλληλούια
 Ἐμμανουὴλ παιδίον κατὰ τὸ γεγραμμένον, μεθ' ἡμῶν
 ὁ Θεός·
28. Εὐλογητὸς Κύριος ἐκ Σιών, ὁ κατοικῶν Ἱερουσαλὴμ –λέγε– ἄλληλούια
 μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστός σύμβουλος,
 Θεός ἰσχυρός
42. Δόξα πατρί καὶ υἱῷ, καὶ ἁγίῳ πνεύματι –λέγε– υμνοῦμεν ευ-
 σεβοφρόνως καὶ ὀρθοδόξως, δοξάζομεν τριάδα τὴν
 παναγίαν καὶ ἀδιαίρετον, πατέρα ἀγέννητον καὶ προ-
 ἀναρχον, υἱὸν γεννητόν, ἐκ τοῦ πατρός μεν ἀχρόνως,
 ἐκ τῆς παρθένου δε καὶ μητρός αὐτοῦ ἐν χρόνῳ, δι'
 ἡμᾶς καὶ πνεῦμα τὸ πανάγιον, ἐκ τοῦ πατρός μόνου
 ἐκπορευόμενον καὶ ἐν υἱῷ ἀναπαυόμενον, τὸ συν πα-
 τρί καὶ υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον,
 αἰὶ κρᾶζοντες, παναγία τριάς, σῶσον πάντας ἡμᾶς.
 Νενανισμός – ἐκτενές κράτημα - παναγία τριάς, σῶ-
 σον πάντας ἡμᾶς
43. Καὶ νῦν καὶ αἰὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν –λέγε–
 Ω, δέσποινα, πανύμνητε, μήτηρ Θεοῦ τοῦ Λόγου, κυ-
 ρία οὐσα τοῦ παντός καὶ τῶν βροτῶν προστάτις, κυρί-
 ευσόν μου τὴν ψυχὴν, ἐξαίρουσα πταισμάτων καὶ κλη-
 ρονόμον με ἀξιώσον γενέσθαι τοῦ υιοῦ σου – ἀνενα -
 κράτημα τερὶ ρεμ– (χωρὶς ἐπανάληψη)

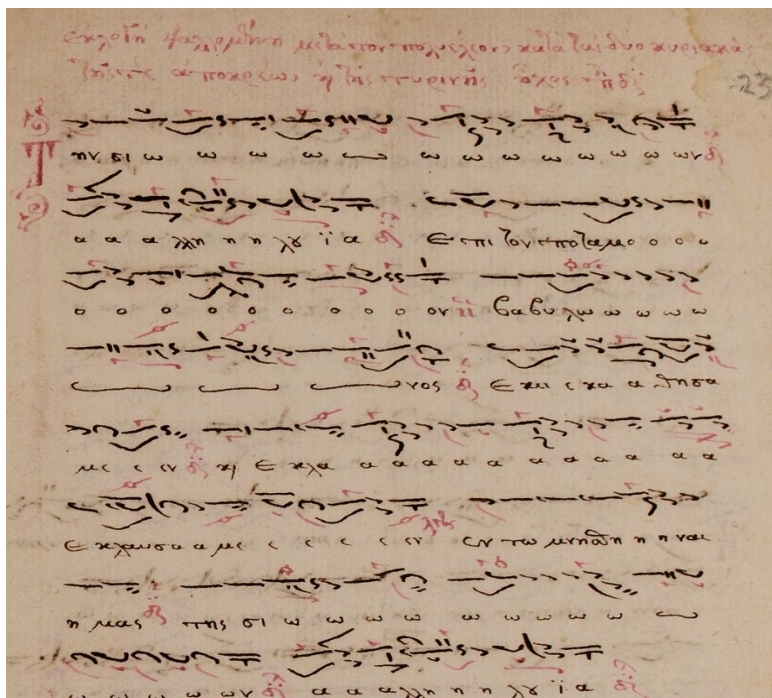

Ιθῆρ. 1303, φ. 17r

ΕΚΛΟΓΕΣ

- **Εκλογή παλλομένη τις Κυριακές των Απόκρεω και της Τυρινής** Ήχος πλ. Δ' *Την Σιών αλληλούια. Επί των ποταμών Βαβυλώνας*

Ως αμφιβαλλόμενο μέλος του Συνεσίου καταχωρίζεται εδώ η εκλογή *Την Σιών αλληλούια. Επί των ποταμών Βαβυλώνας*, η οποία ανθολογείται στην ιδιόγραφη φυλλάδα πολυελέων του Συνεσίου (με επιφύλαξη του ανεπίγραφου αυτής) του κώδικα Ιθήρ. 1303. Βρίσκεται στον εν λόγω κώδικα χωρίς να έχει ειδικά αριθμηθεί, ως το έβδομο και επαναλαμβάνεται ως το όγδοο κατά σειρά μέλος: Ιθήρ. 1303 (1^η Φυλλάδα Πολυελέων με αρ. Δ'), φφ. 23r-24v. Όπως επιγράφεται, αποτελεί εκλογή στίχων του 136^{ου} Δαδितικού ψαλμού, *παλλομένη μετά τον πολυέλεον εις τα δύο Κυριακάς της Απόκρεω και της Τυρινής*. Με αυτοψία σχετικού φωτογραφικού υλικού διαπιστώθηκε ότι αποτελεί μελοποίηση και των δώδεκα στίχων του 136^{ου} ψαλμού, δυνάμενη να θεωρηθεί ως πλήρης σύνδεση.

Ιθήρ. 1303, φ. 23r

- **Εκλογή εις τους θείους Αρχαγγέλους Ἦχος Δ΄ Τους αγγέλους αὐτοῦ· ἀλληλούια**

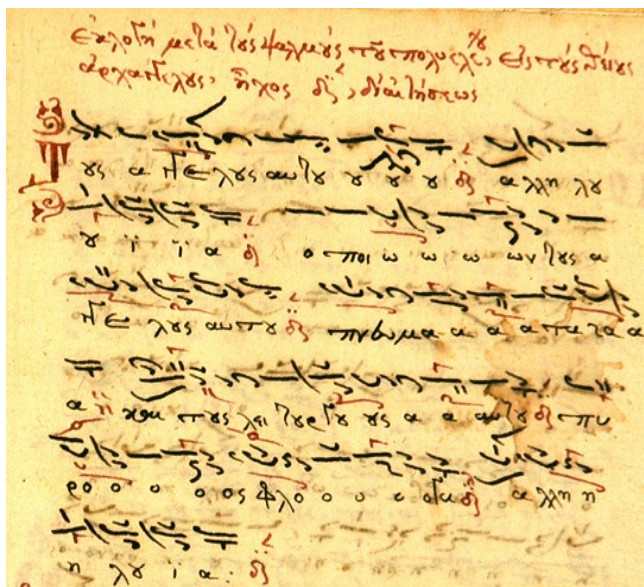
Ὡς ἀμφιβαλλόμενο μέλος του Συνεσίου καταχωρίζεται ἡ ἐκλογή *Τους αγγέλους αὐτοῦ· ἀλληλούια*, ἡ οποία ἀνδολογεῖται στὴν ιδιόγραφη φυλλάδα πολυελέων τοῦ Συνεσίου (με ἐπιφύλαξη τοῦ ἀνεπίγραφου αὐτῆς) τοῦ κώδικα Ιβήρ. 2045 (πρώην Ι303). Βρίσκεται στὸν ἐν λόγῳ κώδικα με τὴν τρέχουσα ἀρίθμηση σελίδων ὡς πέμπτο κατὰ σειρὰ μέλος: Ιβήρ. 2045, φφ. 33r-35v (ισχύουσα ἀρίθμηση). Ὅπως ἐπιγράφεται, ἀποτελεῖ *Εκλογή μετὰ τους ψαλμούς τοῦ πολυελέου εις τους θείους Αρχαγγέλους· ἦχος δ΄, δι΄ αἰτήσεως*. Με αὐτοψία τοῦ σχετικοῦ φωτογραφικοῦ υλικοῦ διαπιστώθηκε ὅτι ἀποτελεῖ μελοποίηση διαφορετικῶν στίχων ἀπὸ τὸ Ψαλτήριον τοῦ Δαβίδ, οἱ οποίοι καὶ ἀναγράφονται ἀναλυτικὰ στὸν ἐπόμενον πίνακα:

*Συνεσίου Ιβηρίτου;
Εκλογή εις τους θείους Αρχαγγέλους,
Ἦχος Δ΄ Τους αγγέλους αὐτοῦ· ἀλληλούια
(Ιβήρ. 2045, Φυλλάδα Πολυελέων, ἀνωνύμως, φφ. 33r-35v)*

Τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ· ἀλληλούια

1.	Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα (103,4)	<i>ἀλληλούια</i>
2.	Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν (148,1)· δόξα ἐν υψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία· ἅγιος, ἅγιος ἅγιος εἰ Θεέ παντοκράτορ	<i>ἀλληλούια</i>
3.	Αἰνεῖτε αὐτόν, πάντες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ· αἰνεῖτε αὐτόν, πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ (148,2)· ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, Κύριος Σαβαώθ, πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου	<i>ἀλληλούια</i>
4.	Αἰνεῖτε αὐτόν πάντα τὰ ἄστρα καὶ τὸ φῶς (148,3)· δεῦτε πάντες ἄσμα μέλπωμεν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν	<i>ἀλληλούια</i>
5.	Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῆς γῆς, δράκοντες καὶ πᾶσαι ἄβυσσοι (148,7)· σοὶ τῷ πάντων ποιητῇ πρέπει αἶνος, πρέπει δόξα καὶ μεγαλοσύνη, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας	<i>ἀλληλούια</i>
6.	Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ἄσμα καινόν (149,1)· σοὶ τῇ τριφώτῳ τριάδι πρέπει τρισάγιος ὕμνος· ἅγιος, ἅγιος ἅγιος Κύριος Σαβαώθ, πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης σου, Κύριε	<i>ἀλληλούια</i>
7.	Αἰνεῖτε αὐτόν ἐν στερεώματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ (150,1)· ἄγγελοι ἀνύμνουں το δόξα ἐν υψίστοις, ἡμεῖς δε σοὶ βοῶμεν, δόξα σοι ἡ σωτηρία πάντων, δόξα σοὶ	<i>ἀλληλούια</i>

8. Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν ψαλτηρίῳ καὶ κιθάρᾳ (150,3)· ἀρχάγγελοι, ἀγγελοι, θρόνοι, κυριότητες, τα Χερουβὶμ, τα Σεραφεῖμ, δοξάσατε τὸν Κύριον λέγοντες ἀλληλούια
9. Καὶ ὑψώσει κέρας λαοῦ αὐτοῦ (148,14)· ἀγγελοι ἀσατε καὶ ἄνθρωποι δοξάσατε τὸ φοβερόν καὶ ἅγιον ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἀπαύστῳ φωνῇ λέγοντες· δόξα σοι, Τριάς ἁγία, δόξα σοι ἀλληλούια
10. Βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ πάντες λαοί, ἄρχοντες καὶ πάντες κριταὶ γῆς (148,11)· - λέγε - δόξα σοι ὁ ἐν Τριάδι υμνούμενος καὶ προσκυνούμενος Θεός [ἀλληλούια]
11. Ὅτι ὑψώθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ μόνου (148,13)· ἀγγελοι, ἀρχάγγελοι, θρόνοι, κυριότητες, τα Χερουβὶμ, τα Σεραφεῖμ, δοξάσατε τὸν Κύριον ἀλληλούια
12. Ὅτι αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν (148,5)· δευτε πάντες ἄσμα μέλψωμεν τῷ Θεῷ ἡμῶν ἀλληλούια

Ιθήρ. 2045, φ. 33r

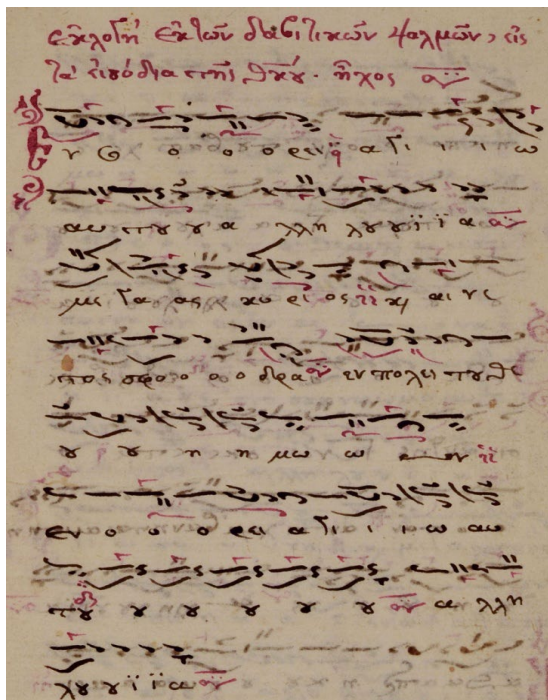
- **Εκλογή εις τα Εισόδια της Θεοτόκου, ἦχος Βαρύς** *Εν ὀρει ἁγίῳ αὐτοῦ· ἀλληλούια. Μέγας Κύριος καὶ αἰνετός σφόδρα*
Ὡς ἀμφιβαλλόμενο μέλος τοῦ Συνεσίου καταχωρίζεται ἡ ἐκλογή *Εν ὀρει ἁγίῳ αὐτοῦ· ἀλληλούια. Μέγας Κύριος καὶ αἰνετός σφόδρα*, ἡ οποία ἀνθολογεῖται στὴν ιδιόγραφη φυλλάδα πολυελέων τοῦ Συνεσίου (με

επιφύλαξη του ανεπίγραφου αυτής) του κώδικα Ιβήρ. 2061 (πρώην 1303), φφ. 1r-4r & 5r-7v (ισχύουσα αρίθμηση). Όπως επιγράφεται, αποτελεί *Εκλογή εκ των δαδτικῶν ψαλμῶν, εἰς τα Εισόδια της Θεοτόκου ἡχος Βαρύς* (Ζω). Με αυτοψία του σχετικού φωτογραφικού υλικού, διαπιστώθηκε ότι αποτελεί μελοποίηση διαφορετικῶν στίχων από το Ψαλτήριο του Δαβίδ, οι οποίοι και αναγράφονται αναλυτικά στον επόμενο πίνακα:

*Συνεσίου Ιβηρίτου;
Εκλογή εἰς τα Εισόδια της Θεοτόκου,
ἡχος Βαρύς, Ἐν ὅρει ἁγίῳ αὐτοῦ· ἀλληλούια. Μέγας Κύριος καὶ αἰνετός σφόδρα
(Ιβήρ. 2061, ανωνύμως, φφ. 1 - 7)*

Ἐν ὅρει ἁγίῳ αὐτοῦ· ἀλληλούια

1. Μέγας Κύριος καὶ αἰνετός σφόδρα ἐν πόλει τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἐν ὅρει ἁγίῳ αὐτοῦ (47,2)	<i>ἀλληλούια</i>
2. Δεδοξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ (86,3), ἡ πόλις τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου (47,3)	<i>ἀλληλούια</i>
3. Ὁ Θεὸς ἐν τοῖς βάρεσιν αὐτῆς γινώσκεται, ὅταν ἀντιλαμβάνηται αὐτῆς (47,4)	<i>ἀλληλούια</i>
4. Καθάπερ ἠκούσαμεν, οὕτω καὶ εἶδομεν ἐν πόλει Κυρίου τῶν δυνάμεων, ἐν πόλει τοῦ Θεοῦ ἡμῶν (47,9)	<i>ἀλληλούια</i>
5. Ὁ Θεὸς ἐδεμελίωσεν αὐτὴν εἰς τὸν αἰῶνα (47,9), ἡγίασε τὸ σκῆνωμα αὐτοῦ ὁ Ὑψιστος (45,5)	<i>ἀλληλούια</i>
6. Ἀγιωσύνη καὶ μεγαλοπρέπεια ἐν τῷ ἁγιάσματι αὐτοῦ (96,6)	<i>ἀλληλούια</i>
7. Αὕτη ἡ πύλη τοῦ Κυρίου, δίκαιοι εἰσελεύσονται ἐν αὐτῇ (117,20)	<i>ἀλληλούια</i>
8. Ἄγιος ὁ ναός σου, θαυμαστός ἐν δικαιοσύνῃ (64, 5-6)	<i>ἀλληλούια</i>
9. Τῷ οἴκῳ σου πρέπει ἁγίασμα, Κύριε, εἰς μακρότητα ἡμερῶν (92,5)	<i>ἀλληλούια</i>
10. Πᾶσα ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν, ἐν κροσσωτοῖς χρυσοῖς περιβεβλημένη, πεποικιλμένη (44,14)	<i>ἀλληλούια</i>
11. Ἀπενεχθήσονται τῷ βασιλεῖ παρθένοι ὀπίσω αὐτῆς, αἱ πλησίον αὐτῆς ἀπενεχθήσονται [ἀπενεχθήσονται σοι] (44,15)	<i>ἀλληλούια</i>
12. Ἀπενεχθήσονται ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει, ἀχθήσονται εἰς ναὸν βασιλέως (44,16)	<i>ἀλληλούια</i>
13. Ὑπελάβομεν, ὁ Θεός, τὸ ἔλεός σου ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου (47,10)	<i>ἀλληλούια</i>
14. Διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογήσονται σοι εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος (44,18)	<i>ἀλληλούια</i>
<i>Ἀλληλούια, ἀλληλούια, ἀλληλούια, δόξα σοι, ὁ Θεός (δὺς)</i>	
<i>Ἀλληλούια, ἀλληλούια, ἀλληλούια, δόξα σοι, ὁ Θεός</i>	

Ιθήρ. 2061, φ. 1r

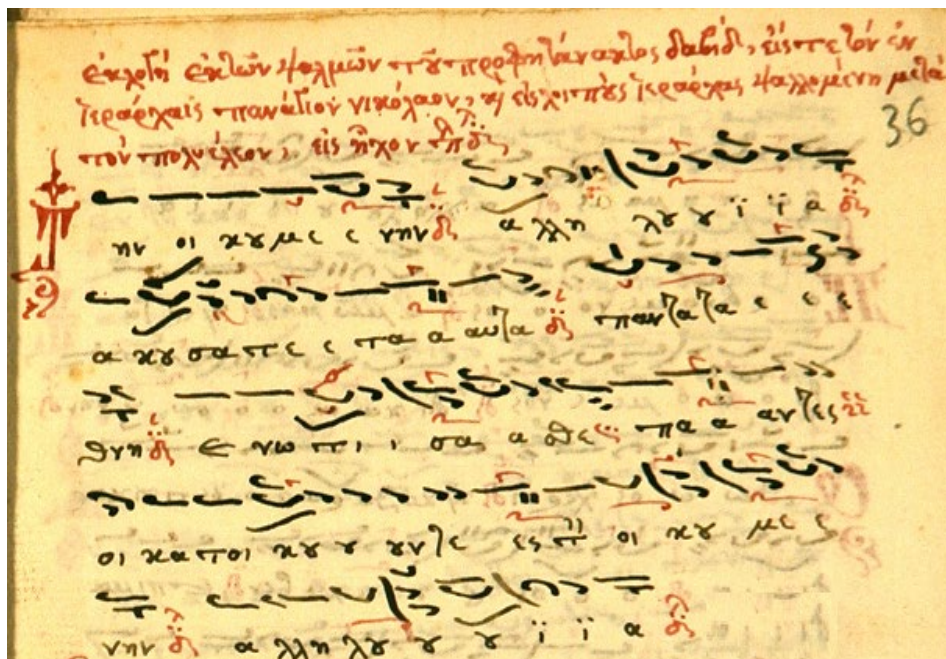
- Εκλογή εις τον Άγιον Νικόλαον και λοιπούς ιεράρχας Έχος πλ. Δ΄ Την οικουμένην αλληλούια. Ακούσατε ταύτα

Ως αμφιβαλλόμενο μέλος του Συνεσίου καταχωρίζεται η εκλογή Την οικουμένην αλληλούια. Ακούσατε ταύτα, η οποία ανθολογείται στην ιδιόγραφη φυλλάδα πολυελέων του Συνεσίου (με επιφύλαξη του ανεπίγραφου αυτής) του κώδικα Ιθήρ. 2045 (πρώην Ι303). Βρίσκεται στον εν λόγω κώδικα με την τρέχουσα αρίθμηση σελίδων ως έκτο κατά σειρά μέλος: Ιθήρ. 2045, φφ. 36r-38r (ισχύουσα αρίθμηση). Όπως επιγράφεται, αποτελεί Εκλογή εκ των ψαλμών του προφητάνακτος Δαβίδ εις τε τον εν ιεράρχαις πανάγιον Νικόλαον και εις λοιπούς ιεράρχας, ψαλλομένη μετά τον πολυέλεο σε ήχο πλ. δ΄. Με αυτοψία του σχετικού φωτογραφικού υλικού διαπιστώθηκε ότι αποτελεί μελοποίηση διαφορετικών στίχων από το Ψαλτήριο του Δαβίδ, οι οποίοι και αναγράφονται αναλυτικά στον επόμενο πίνακα:

Συνεσίου Ιβηρίτου;
Εκλογή εις τον Άγιον Νικόλαον και λοιπούς ιεράρχας,
Ήχος πλ. Δ´ Την οικουμένην· αλληλούια. Ακούσατε ταῦτα
(16ήρ. 2045, Φυλλάδα Πολυελέων, ανωνύμως, φφ. 36r-38r)

Τὴν οἰκουμένην· αλληλούια

1. *Ἀκούσατε ταῦτα, πάντα τὰ ἔθνη, ἐνωτίσασθε πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην (48,2)* αλληλούια
2. *Οἷ τε γηγενεῖς καὶ οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ τὸ αὐτὸ πλούσιος καὶ πένης (48,3)* αλληλούια
3. *Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου σύνεσιν (48,4)* αλληλούια
4. *Δεῦτε, τέκνα, ἀκούσατέ μου· φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς (33,12)* αλληλούια
5. *Πορευόμενος ἄμωμος καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην (14,2)* αλληλούια
6. *Ἀθῶος χερσὶ καὶ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, ὅς οὐκ ἔλαβεν ἐπὶ ματαίῳ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ (23,4)* αλληλούια
7. *Εὐηγγελισάμην δικαιοσύνην ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλῃ (39,10)* αλληλούια
8. *Οὐκ ἔκρυψα τὸ ἔλεός σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου ἀπὸ συναγωγῆς πολλῆς (39,11)* αλληλούια
9. *Τὴν δικαιοσύνην σου οὐκ ἔκρυψα ἐν τῇ καρδίᾳ μου (39,11)* αλληλούια
10. *Καὶ [πρόσθετο] τὴν ἀλήθειάν σου καὶ τὸ σωτήριόν σου εἶπα (39,11)* αλληλούια
11. *Διηγῆσμαι τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε (21,23)* αλληλούια
12. *Νίψομαι ἐν ἀθῶοις τὰς χεῖράς μου καὶ κυκλώσω τὸ θυσιαστήριόν σου, Κύριε (25,6)* αλληλούια
13. *Τοῦ ἀκοῦσαί με φωνῆς αἰνέσεώς σου καὶ διηγῆσασθαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου (25,7)* αλληλούια
14. *Κύριε, ἡγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου καὶ τόπον σκηνώματος δόξης σου (25,8)* αλληλούια
15. *Στόμα δικαίου μελετήσει σοφίαν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ λαλήσει κρίσιν (36,30)* αλληλούια
16. *Εὐφρανθήσεται δίκαιος ἐν τῷ Κυρίῳ καὶ ἐλπιεῖ ἐπ' αὐτόν (63,11)* αλληλούια
17. *Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει, ὥσεί ἡ κέδρος ἢ ἐν τῷ Λιβάνῳ πληθυνθήσεται (91,13)* αλληλούια
18. *Πεφυτευμένος [-οι] ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου, ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐξανθήσει [-σουσιν] (91,14)* αλληλούια
19. *Οἱ ἱερεῖς σου Κύριε ἐνδύσονται δικαιοσύνην, καὶ οἱ ὅσιοί σου ἀγαλλιάσονται (131,9)* αλληλούια
20. *Μακάριοι οἱ κατοικοῦντες ἐν τῷ οἴκῳ σου, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων αἰνέσουσί σε (83,5)* αλληλούια

Ιβήρ. 2045, φ. 36r

- Εκλογή φαλλόμενη εις την κοίμησιν της Θεοτόκου Ἦχος πλ. Δ' Πάσα η γη· αλληλούια

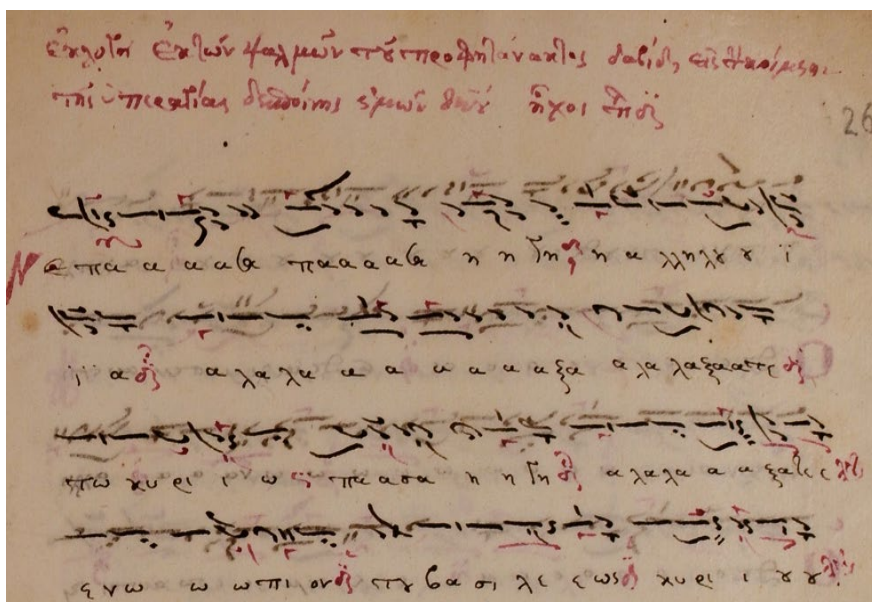
Ὡς αμφιβαλλόμενο μέλος του Συνεσίου καταχωρίζεται εδώ η εκλογή Πάσα η γη· αλληλούια, η οποία ανθολογείται όπως παραπάνω στην ιδιόγραφη φυλλάδα πολυελέων του Συνεσίου (με επιφύλαξη του ανεπίγραφου αυτής) του κώδικα Ιβήρ. 1303. Βρίσκεται στον εν λόγω κώδικα χωρίς να έχει ειδικά αριθμηθεί, ως το έκτο κατά σειρά μέλος: Ιβήρ. 1303 (1^η Φυλλάδα Πολυελέων με αρ. Δ'), φφ. 26r-28v (ισχύουσα αρίθμηση). Όπως επιγράφεται, αποτελεί Εκλογή εκ των ψαλμών του προφητάνακτος Δαβίδ, εις την κοίμησιν της υπεραγίας δεσποίνης ημών δεοτόκου. Με αυτοψία του σχετικού φωτογραφικού υλικού, διαπιστώθηκε ότι αποτελεί μελοποίηση πολλών και διαφορετικών στίχων από το Ψαλτήριο του Δαβίδ, οι οποίοι και αναγράφονται αναλυτικά στον επόμενο πίνακα:

Συνεσίου Ιβηρίτου;
Εκλογή εις την Κοίμησιν της Θεοτόκου,
Ἦχος πλ. Δ' Πάσα η γη· αλληλούια
(Ιβήρ. 1303, 1η Φυλλάδα Πολυελέων, ανωνύμως, με αρ. Δ', φφ. 26r-28v)

Πᾶσα ἡ γῆ· ἀλληλούια

1. Ἀλαλάξατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ (65,1), ἀλαλάξατε ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως Κυρίου (96,6) ἀλληλούια
2. Ἐξομολογεῖσθε αὐτῷ, αἰνεῖτε τὸ ὄνομα αὐτοῦ (99,4) ἀλληλούια
3. Ἐν πόλει Κυρίου τῶν δυνάμεων, ἐν πόλει τοῦ Θεοῦ ἡμῶν (47,9) ἀλληλούια
4. Ἐγενήθη ἐν εἰρήνῃ ὁ τόπος αὐτῶν [αὐτοῦ], καὶ τὸ κατοικητήριον αὐτοῦ ἐν Σιών (75,3) ἀλληλούια
5. Ἀγαπᾷ Κύριος τὰς πύλας Σιών ὑπὲρ πάντα τὰ σκηνώματα Ἰακώβ (86,2) ἀλληλούια
6. Δεδοξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ (86,3) ἀλληλούια
7. Ὁ Θεὸς ἐδεμελίωσεν αὐτὴν εἰς τὸν αἰῶνα (47,9) ἀλληλούια
8. Ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῆς καὶ οὐ σαλευθήσεται (45,6) ἀλληλούια
9. Ἦγίασε τὸ σκῆνωμα αὐτοῦ ὁ Ὑψιστος (45,5) ἀλληλούια
10. Ἀγιωσύνη καὶ μεγαλοπρέπεια ἐν τῷ ἁγιάσματι αὐτοῦ (95,6) ἀλληλούια
11. Ἐτοίμη ἡ καρδιά μου, ὁ Θεός, ἐτοίμη ἡ καρδιά μου, ἄσσομαι καὶ ψαλῶ ἐν τῇ δόξῃ μου (107,2) ἀλληλούια
12. Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; (115,3) ἀλληλούια
13. Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπικαλέσομαι (115,3) ἀλληλούια
14. Ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κοιμηθήσομαι καὶ ὑπνώσω (4,9) ἀλληλούια
15. Ἐπίστρεψον, ψυχὴ μου, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὅτι Κύριος εὐηργέτησέ σε σοι (114,7) [προστέθηκε το «σοι»] ἀλληλούια
16. Κύριος δίκαιος συνέκοψεν αὐχένas ἁμαρτωλῶν (128,4) ἀλληλούια
17. Κύριε ὁ Θεός μου, εἰς τὸν αἰῶνα ἐξομολογήσομαί σοι (92,13) ἀλληλούια
18. Σὺ ἔπλασάς με καὶ ἔδηκας ἐπ' ἐμὲ τὴν χειρὰ σου (138,5) ἀλληλούια
19. Ἐκράτησας τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς μου (72,23) καὶ μετὰ δόξης προσελάβου με (72, 24) ἀλληλούια
20. Ὅτι διελεύσομαι ἐν τόπῳ σκηνῆς θαυμαστῆς ἕως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ (41,5) ἀλληλούια
21. Ἐν [πρόσθετο] φωνῇ ἀγαλλιάσεως καὶ σωτηρίας ἐν σκηναῖς δικαίων (117,15) ἀλληλούια
22. Ἐγὼ δὲ ἐν δικαιοσύνῃ ὀφθῆσομαι τῷ προσώπῳ σου, χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναί μοι τὴν δόξαν σου (16,5) ἀλληλούια
23. Ἀνάσθηθι, Κύριε, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, σὺ καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ ἁγιάσματος σου (131,8) ἀλληλούια
24. Ἅγιος ὁ ναός σου (64,5), θαυμαστός ἐν δικαιοσύνῃ (64,6) ἀλληλούια
25. Τῷ οἴκῳ σου πρέπει ἁγίασμα, Κύριε, εἰς μακρότητα ἡμερῶν (92,5) ἀλληλούια
26. Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ (44,18) ἀλληλούια
Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἀγίῳ Πνεύματι ἀλληλούια
Καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν ἀλληλούια

Ἀλληλούια, ἄλληλούια, ἄλληλούια, δόξα σοι, ὁ Θεός (δισ)
 Ἀλληλούια, ἄλληλούια, ἄλληλούια, δόξα σοι, ὁ Θεός ἡμῶν, δόξα
 σοι

Ιθρή. 1303, φ. 26r

ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΤΡΙΣΑΓΙΑ-ΔΥΝΑΜΙΣ

• Δύναμις, Ἅγιος ο Θεός Ἦχος Α΄

Ως μελοποίηση Συνεσίου Αγιορείτου ανθολογείται για μία και μοναδική φορά στους μέχρι στιγμής γνωστούς κώδικες, στο δεκαέξι μόλις σελίδων κώδικα Γρηγ. 58, φ. 11, Ιακώβου ιερομονάχου, του 1921, γραμμένο στην νέα παρασημαντική, ένα δύναμις σε ἦχο πρώτο: Συνεσίου Αγιορείτου· ἦχος α΄ Δύναμις, Ἅγιος ο Θεός²¹⁶. Καθώς στη μέχρι τώρα έρευνά μας δεν έχει εντοπισθεί έτερος μουσικός Συνέσιος, θεωρούμε ότι πρόκειται περί του Ιδηρίτη Συνεσίου, αν και δεν έχει επισημανθεί από κανέναν άλλο ερευνητή το συγκεκριμένο μέλος ως ποίημα του εν λόγω μελοποιού.

²¹⁶ Στάθης, Χειρόγραφα Β΄, σ. 678.

- *Νυν αι δυνάμεις*, ήχος πλ. Δ΄.

Στον κώδικα Ιθήρ. 1093, μία ανθολογία του δ΄ τετάρτου του ΙΗ΄ αι. αδήλου γραφέως, του οποίου ο γραφικός χαρακτήρας ομοιάζει κατά πολύ με αυτόν του Συνεσίου, ανθολογείται, στο πρώτο εξώφυλλο του κώδικα, ο αντί χειρουργικού ύμνος *Νυν αι δυνάμεις*, σε ήχο πλ. Δ΄. Η καταχώρηση φέρει την ένδειξη «*ημέτερον*» και μερικούς ακόμη, δυσανάγνωστους λόγω της φθοράς του κώδικα (και ίσως πολύ σημαντικούς), χαρακτήρες. Η μελοποίηση ακολουθεί τις γραμμές του πλ. Δ΄ ήχου, με χρωματική παρέμβαση (φθορά) στη γραμμή *Ἰδού θυσία μυστική*.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ

- **Αλφάβητος εγκωμιαστικός 15σύλλαβος** Ἦχος βαρύς Ἄνοιξον δέομαι, ἀγνή

Στον κατάλογο των χειρογράφων της συλλογής Σίμωνα Καρά και συγκεκριμένα στον κώδικα Καρά 44, φ. 128α, μία Ανθολογία του Παρθενίου Μηλαίου (;) του 1795-1800, καταχωρίζεται η παρούσα κατ' αλφάβητον σύνδεση²¹⁷, του πρωτοψάλτου Ιωαννίνων Κυρίτζη Δράκου²¹⁸, η οποία και αποδίδεται από τον γραφέα στον Συνέσιο: *Κὺρ Συνεσίου Μυτιληναίου [Ιθιρίτου]· ἦχος βαρὺς*

*Ἄνοιξον δέομαι, ἀγνή, τὰ ταπεινά μου χεῖλη,
τοῦ ἀνυμνεῖν καὶ ἐπαινεῖν τὰ σὰ καὶ ἀναγγέλλειν.
Βάτον σὲ εἶδε Μωυσεῖς καὶ πλάκαν γεγραμμένην,
μὲ τὸ δακτύλι τοῦ Θεοῦ εἶσαι ζωγραφισμένη.*

²¹⁷ Ειδική κατηγορία συνδέσεων, αποτελούμενες από εικοσιτέσσερα κατ' αλφαβητική σειρά δίστιχα, κατ' απομίμηση παλαιών αλφαβήτων (ή κατανοκτικών αλφαβήτων), ενός καθαρά βυζαντινού ποιητικού προϊόντος, συναφούς προς την εκκλησιαστική ποίηση, γιατί προήλθε από αυτήν, με θέμα τη συμβουλή προς μετάνοια. Στάθης, *Η δεκαπεντασύλλαβος υμνογραφία*, σσ. 83, 260-261. Η σύνδεση που εξετάζεται εδώ ανήκει στην κατηγορία των 15σύλλαβων μαθημάτων, αλλά διαφέρει ως προς το σύντομο και λιτό της περιεχόμενο, την απουσία αναγραμματισμού, αλλά και κρατήματος. Το μουσικό μέλος απαντάται μόνο στο πρώτο δίστιχο. Τα υπόλοιπα είκοσι τρία (23) δίστιχα βρέθηκαν γραμμένα χύμα.

²¹⁸ Ο Κυρίτζης Δράκος ήταν πρωτοψάλτης Ιωαννίνων, μαθητής του Χρυσάφη του νέου και πρωτοψάλτου της ΜΤΧΕ. Ιθήρ. 1237, φ. 140ν, σε Στάθης, *Χειρόγραφα Δ΄*, σ. 662.

Η σπάνια αυτή σύνδεση βρέθηκε με το ίδιο ακριβώς μέλος και σε άλλους δύο κώδικες της συλλογής, τον Καρά 97, φ. 91α του αι. ΙΘ΄, χφ. του Μελέτιου Εφεσίου (= Ματθαίου Βατοπαιδινού), όπου καταγράφεται ανωνύμως, αλλά και στον κώδικα Καρά 144, φ. 96α των ΙΘ΄ (αρχές)-Κ΄ (αρχές) αιώνων, σε σημείο γραμμένο και πάλι από τον Ματθαίο Βατοπαιδινό, όπου όμως αποδίδεται αυτή τη φορά στον Αναστάσιο Ραψανιώτη²¹⁹.

²¹⁹ Γιαννόπουλος, *Κατάλογος Χειρογράφων Σιμ. Καρά*, σσ. 272, 509, 668.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Ο ΣΥΝΕΣΙΟΣ ΩΣ ΕΞΗΓΗΤΗΣ

Η πρακτική της εξήγησης παλαιότερων μελών σε νεώτερη και αναλυτικότερη γραφή, γεννήθηκε αρχικά ως ανάγκη επίλυσης του προϋπάρχοντος από τα τέλη του 17^{ου} αιώνα προβλήματος της παραδοσιακής σημειογραφίας και εισήχθη στον κόσμο της ψαλτικής από τον Μπαλάσιο Ιερέα, ο οποίος παραδίδει δύο εξηγήσεις, στο παλαιό αλληλουάριο σε ήχο βαρύ του Θεοδούλου και στο νεκρώσιμο τρισάγιο, το λεγόμενο «Εξ Αθηνών», σε ήχο πλ. Β΄. Οι δύο αυτές εξηγήσεις του Μπαλασίου εγκαινιάζουν τη μεγάλη περίοδο των εξηγήσεων, αρχικά ένα αναγκαίο πείραμα στην προσπάθεια απλοποίησης της Ελληνικής μουσικής σημειογραφίας το οποίο κατέληξε, μέσω ενός μεγάλου αριθμού «εξηγητών», στην οριστική μεταρρύθμιση του 1814. Τις τρεις τελευταίες δεκαετίες του 18^{ου} αι. καταρτίζονται, κοντά στις παλαιές, και καινούργιες μουσικές Ανθολογίες, οι λεγόμενες Ανθολογίες της Νέας Παπαδικής, στις οποίες συνήθως αδροίζονται οι νέες Εξηγήσεις των παλαιών μελών, καθώς και πολλά σύγχρονα μέλη²²⁰. Παράλληλα με τις εξηγήσεις εμφανίζεται και η πρακτική της σύντμησης των παλαιών και εκτενών συνδέσεων, χωρίς βέβαια να χρησιμοποιούνται λιγότερα σημάδια στην καταγραφή των συντμήσεων (αντιθέτως πολύ περισσότερα), μια φυσιολογική εξελικτική πορεία της συνδυασμένης πολλές φορές εξήγησης-σύντμησης. Είναι μαρτυρημένη η ύπαρξη περισσότερων από τριάντα προσώπων, γνωστών ως «εξηγητών» πριν από το 1814 (με αλφαθητική σειρά): Αθανάσιος Πατριάρχης, Αναστάσιος Βαΐας, Ανδρέας ιερέυς ο Χίος, Αντώνιος Λαμπαδάριος, Απόστολος Κώνστας ο Χίος, Μπαλάσιος Ιερέυς και νομοφύλαξ, Μπαλάσης Ωλενίτης, Γεώργιος ο Κρής, Δανιήλ ο Πρωτοψάλτης, Διονύσιος Πελοποννήσιος, Θεόδουλος Μοναχός, Θεοφάνης Μοναχός, Ιωακείμ επίσκοπος Βιζύης, Ιωάννης, Ανδρέττος Πελοποννήσιος, Ιωάννης Τραπεζούντιος, Ιώσαφ Ριλιώτης, Κύριλλος Μαρμαρινός, Κωνσταντίνος Δομέστικος, Μελέτιος μοναχός (ο μετέπειτα Ματθαίος Βατοπαιδινός), Μιχαήλ ιερέυς, Νάνος Καστοριανός, Νεκτάριος εκ Μυτιλήνης, Νικόλαος Μπούας, Νικηφόρος Καντουνιάρης ο Χίος, Γεώργιος Ουγουρλού, Παρθέnius Καρακαλλινός, Πέτρος Βυζάντιος, Πέτρος Πελοποννήσιος, Σάββας

²²⁰ Χατζηγιακουμής, *Σχεδίασμα*, σσ. 36-50.

μοναχός, Τριαντάφυλλος; Θεσσαλονικεύς καί φυσικά οι Τρείς Διδάσκαλοι. Μεγάλος αριθμός αυτών έδρασαν μεταξύ του 1780 και 1820²²¹.

Από τον παραπάνω κατάλογο λείπει ο Συνέσιος Ιβηρίτης ο οποίος αφιέρωσε μέρος της μουσικής του διακονίας στην εξήγηση, καταγράφοντας την προσπάθειά του στον ιδιόχειρο του κώδικα Κουτλ. 421, αλλά και σε έναν ακόμα κώδικα, τον Ιβήρ. 1093. Αναφερόμαστε, ειδικότερα, στη συνέχεια στις σωζόμενες εξηγητικές απόπειρές του:

ΑΣΜΑΤΙΚΟ ΤΡΙΣΑΓΙΟ

- **Στην ύψωση του Τιμίου Σταυρού, Άγιος ο Θεός Ήχος Δ΄**

Στον Κουτλ. 421, φ. 191r-v, ο Συνέσιος παραδίδει την πρώτη του εξήγηση, ανθολογημένη στον ιδιόχειρό του κώδικα, μπαίνοντας και αυτός στον κατάλογο των εξηγητών, έστω και με μικρότερο έργο πάνω στον τομέα αυτό: *Εις την ύψωσιν του Τιμίου Σταυρού, παλαιόν, εξηγήθη παρ' εμού· ήχος δ΄*. Πρόκειται για εξήγηση μόνον του Άγιος ο Θεός, ενώ η μισή σελίδα του φ. 191v ως και το φ. 193r-v έχουν αφεθεί κενά, ίσως με πρόθεση τη συμπλήρωσή τους με το υπόλοιπο του τρισάγιου ύμνου.

ΤΡΙΣΑΓΙΑ-ΔΥΝΑΜΙΣ

- **Δύναμις, Άγιος ο Θεός Ήχος Β΄**

Στον Κουτλ. 421, φ. 203r-v, ο Συνέσιος παραδίδει τη δεύτερή του εξήγηση, *Εις την Λειτουργίαν του αγίου Χρυσοστόμου, Δύναμις Άγιος ο θεός, παλαιόν, εξηγήθη· ήχος β΄*. Ο Γρηγόριος Στάθης σχολιάζει: [παρά Συνεσίου;]. Μάλλον πρόκειται για εξήγηση του Συνεσίου.

- **Δύναμις, του Βήματος Ήχος Β΄**

Η τρίτη εξήγηση του Συνεσίου ανθολογείται επίσης στον Κουτλ. 421, φφ. 203v-204r, *Έτερον, του βήματος, ψάλλεται υπό του ιερέως, εξηγήθη· ήχος β΄*, με το ίδιο σχόλιο από πλευράς Στάθη [παρά Συνεσίου;]. Μάλλον πρόκειται για εξήγηση του γραφέως, ο οποίος αρκείται μόνο στη λέξη «εξηγήθη» για να προσδιορίσει τον εξηγητή του μέλους.

²²¹ Στάθης Γρ., «Ανάλυση του Στιχηρού του Γερμανού αρχιερέως Νέων Πατρών “Τον ήλιον κρύψαντα”. Η παλαιά “Συνοπτική” και η Νέα “Αναλυτική” Μέθοδος της Βυζαντινής Σημειογραφίας», στον τόμο: *Τιμή προς τον Διδάσκαλον [...]*, Αθήναι 2001, σσ. 546-548.

Αφορά στον τρισάγιο ύμνο του θήματος, *Άγιος ο Θεός, Άγιος Ισχυρός, Άγιος Αθάνατος ελέησον ημάς*, ψαλλόμενον υπό των ιερέων κατά τη Θεία Λειτουργία.

• **Δύναμις, του Κορώνη, Άγιος ο Θεός** Ήχος Β΄

Καταγεγραμμένη και πάλι στον κώδικα Κουτλ. 421, φφ. 204v-206r, βρίσκεται σε συνέχεια των προηγούμενων η τέταρτη εξήγηση του Συνεσίου: *Δύναμις, του Κορώνη, εξηγήθη παρ' εμού [Συνεσίου Ιβηρίτου], κατά το ύφος του Αγίου Όρους· ήχος β΄*. Η εξήγηση αυτή αποδίδεται αναμφίβολα στον Συνέσιο, λόγω της φράσης *παρ' εμού*, η οποία και την προσδιορίζει αυτόματα· έτσι, ο ίδιος αναλαμβάνει και την «ευδύνη» της ειδικής μελικής εξηγητικής επεξεργασίας της, κατά το Αγιορειτικό ύφος. Το μέλος αρχίζει με δίφωνη κατάβαση *Νεανες* (υπό τύπο σύγχρονου βραχέος απηχήματος), συνεχίζει με χρωματική κίνηση πάνω στη λέξη *Δύναμις*, ακολουθούν μικρές σχετικά μουσικές φράσεις πάνω στον τρισάγιο ύμνο *Άγιος ο Θεός, Άγιος Ισχυρός, Άγιος Αθάνατος ελέησον ημάς*, χωρίς καμία άλλη παρεμβολή. Επιτάσσεται εκτενής τερετισμός και το μέλος κλείνει με την επανάληψη της λέξης *Δύναμις*. Καθώς στον κώδικα καταχωρίζεται και η αντίστοιχη εξήγηση του Πέτρου Πελοποννησίου (φφ. 198r-200r), μπορεί να γίνει άμεση σύγκριση των δύο εξηγήσεων η οποία αναδεικνύει αισθητά συντομότερη (κατά μιάμιση σελίδα περίπου) αυτήν του Συνεσίου.²²²

ΚΑΛΟΦΩΝΙΚΟΣ ΕΙΡΜΟΣ-ΗΧΗΜΑ

• **Καλοφωνικός ειρμός Έφριξε γη, Παναγιώτη Χαλάτσογλου** Ήχος Α΄

Ο καλοφωνικός ειρμός *Έφριξε γη* του Παναγιώτη Χαλάτσογλου, ανδολογείται εξηγούμενος από τον Συνέσιο Ιβηρίτη στον κώδικα Κουτλ.

²²² Η επισήμανση, μαζί με πλήρη ιστορική αναδρομή του συγκεκριμένου μέλους και περισσότερα ιστορικά στοιχεία στο άρθρο: Γιαννόπουλος Στ. Εμμανουήλ, «Η σύνθεση Δύναμις του Τρισαγίου ύμνου του πρωτομύτη Ξένου Κορώνη. Από τον 14^ο στον 21^ο αιώνα», σε: *International Musicological Conference Crossroads / Greece as an intercultural pole of musical thought and creativity*, Aristotle University of Thessaloniki, School of Music Studies, International Musicological Society (I.M.S.), Regional Association for the Study of Music of the Balkans, Thessaloniki, 6-10 June 2011, *CONFERENCE PROCEEDINGS*, Edited by, Evi Nika-Sampson, Giorgos Sakallieros, Maria Alexandru, Giorgos Kitsios, Emmanouil Giannopoulos, Thessaloniki 2013, pp. 963-974.

421, φφ. 435r-437v: *Το παρόν υπάρχει παρά του κυρ Παναγιώτη Χαλάτσογλου· ήχος α΄, εξηγήθη παρ' εμού [Συνεσίου Ἰθιρίτου] Ἐφριξε γη.*

- **Ήχημα** Παναγιώτη Χαλάτσογλου Ἦχος βαρύς (Εξήγηση - Αμφιβαλλόμενη)

Η τελευταία εξήγηση του Συνεσίου που βρίσκεται και πάλι στον κώδικα Κουτλ. 421, φφ. 438r-440v και αφορά στην ακόλουθη μελοποίηση του Χαλάτσογλου: *Το παρόν ήχημα κυρ Παναγιώτη Χαλάτσογλου και α΄ ψάλτου· ήχος βαρύς Τετριερερε*²²³. Η ανθολόγηση αυτή συμπληρώνει ένα «φόρο τιμής» που φαίνεται να αποτίει στο πρόσωπο του Χαλάτσογλου ο Συνέσιος.

ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΣΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ IBHP. 1093

Στον κώδικα Ιδῆρ. 1093, έναν κώδικα αδήλου γραφέως, ανθολογούνται οι κάτωθι εξηγήσεις:

- Εξήγηση τμήματος επιγραφόμενη *εις το κεκραγάριον το τρίτον.*

Πρόκειται για το τμήμα «[...] κουσον μου [...]» και μόνον, που ομοιάζει κατά πολύ με αυτό της αποδιδόμενης στον *όσιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό* ομολογής σύνδεσης²²⁴.

- Καλοφωνικός ειρμός Π. Χαλάτσογλου Ἦχος Α΄ *Ἐφριξε γῆ* (φ. 4r-4v), άνευ κρατήματος²²⁵.

- Καλοφωνικός ειρμός Π. Μπερεκέτη Ἦχος Α΄ τετράφωνος *Τὴν σὴν εἰρήνην δὸς ἡμῖν* (φφ. 4v-6r), άνευ κρατήματος.

- Καλοφωνικός ειρμός Π. Μπερεκέτη Ἦχος Δ΄ *Ἐσειδθησαν λαοί* (φφ. 6r-7r), επίσης άνευ κρατήματος.

²²³ Στάθης, *Χειρόγραφα Γ΄*, σ. 269 [: Πρόκειται περὶ ἐξηγήσεως, πιθανῶς παρὰ τοῦ Συνεσίου].

²²⁴ *Μουσική Βιβλιοθήκη, διηρημένη εἰς τόμους καὶ περιέχουσα ἀπάσης τῆς ἐνιαυσίου ἀκολουθίας τὰ μαθήματα τῶν ἀρχαίων ἐπὶ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς μετ' αὐτὴν μουσικοδιδασκάλων*, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Τυπογραφίᾳ τῇ διευθυνομένη ὑπὸ κ. Β.Δ. Καλλιφρονος, 1868, Α΄ τόμος, σ. 168.

²²⁵ Πρὸβλ. καὶ παραπάνω, τὴν ἴδια ἐξήγηση στὸν κώδικα Κουτλ. 421.

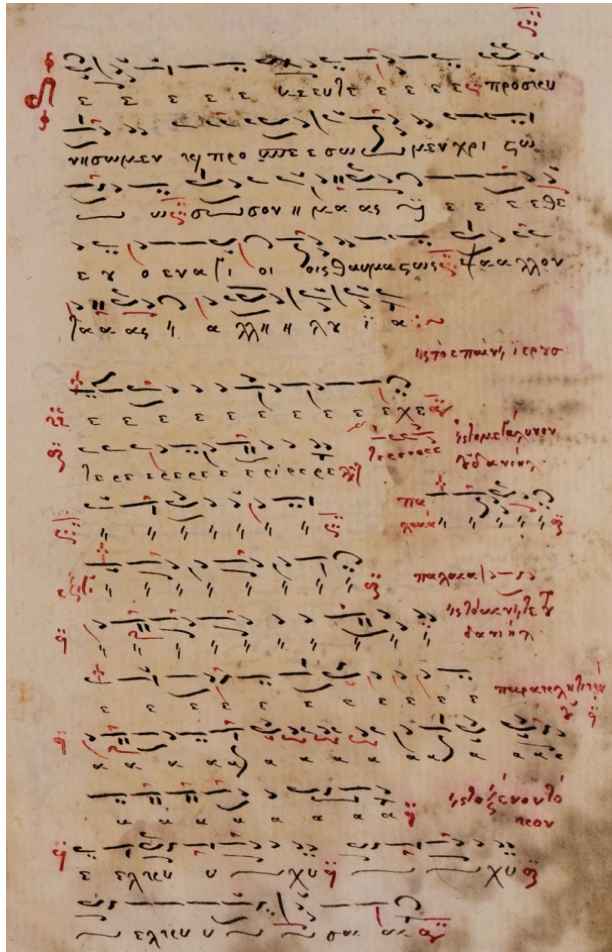
- Συλλογή εξηγήσεων θέσεων (ενδιαφέρονσα), με παράλληλη παράδοση κάποιων εξ αυτών και στην παλαιά γραφή (φ. 20r):

α. Εἰς τὸ **Επαίνει** Ἱερουσ[αλήμ]²²⁶

β. Εἰς τὸ **Μεγάλυνον** τοῦ Δανιήλ²²⁷

γ. Εἰς τὸ **Αἰνεῖτε** τοῦ Δανιήλ

δ. Εἰς τὸ **Ξένον τόκον**²²⁸

Ιθήρων 1093, φ. 20r

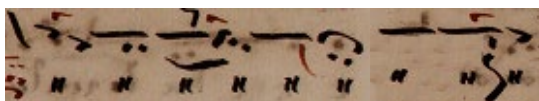
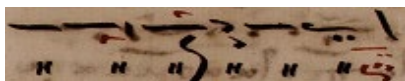
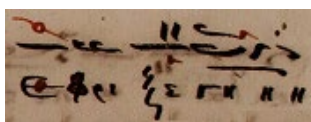
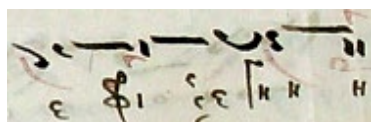
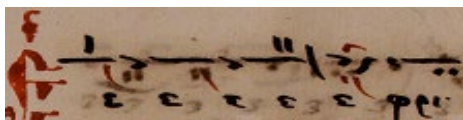
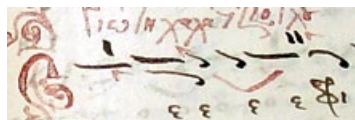
²²⁶ Από το ομώνυμο Κοινωνικό της Κυριακής του Αντίπασχα (Θωμά).

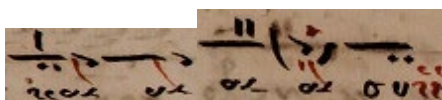
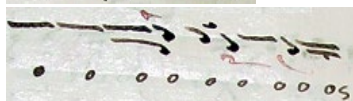
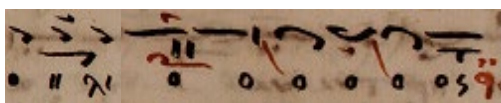
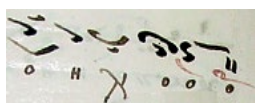
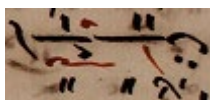
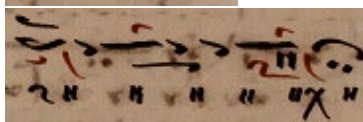
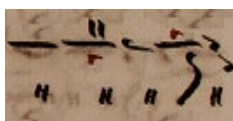
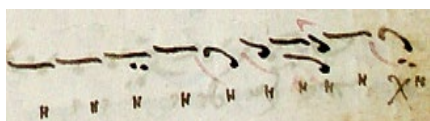
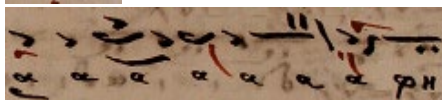
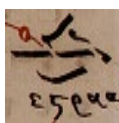
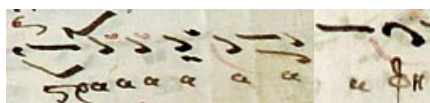
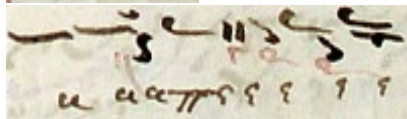
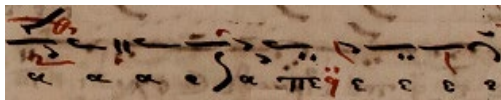
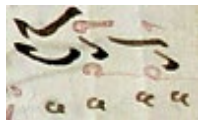
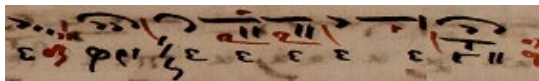
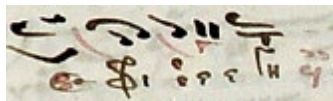
²²⁷ Από το ομώνυμο μάθημα, εἰς τὴν εορτὴν τῶν Χριστουγέννων.

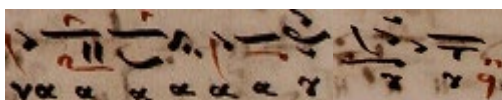
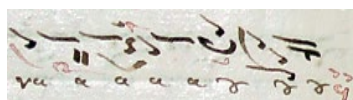
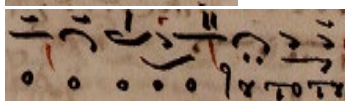
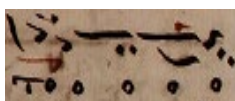
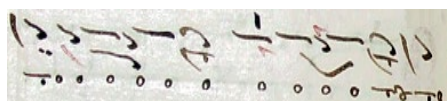
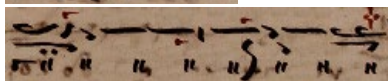
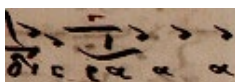
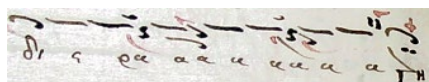
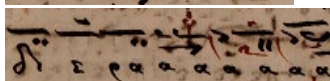
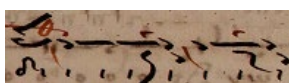
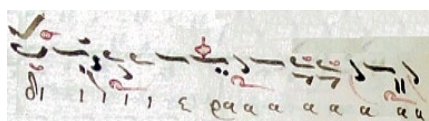
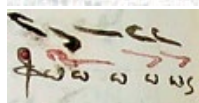
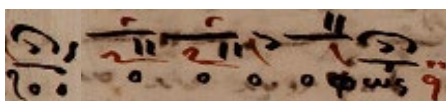
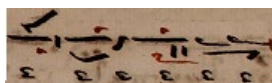
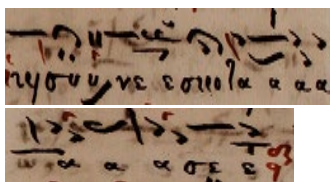
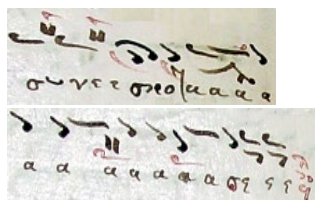
²²⁸ Από το ομώνυμο μάθημα Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου.

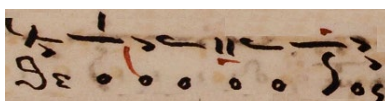
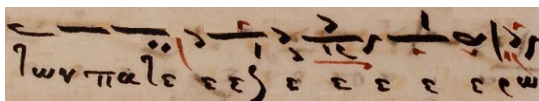
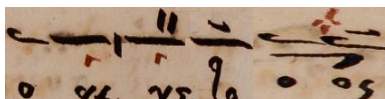
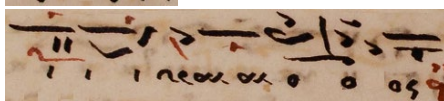
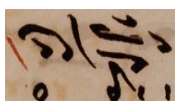
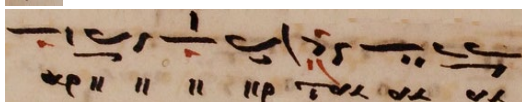
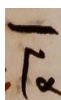
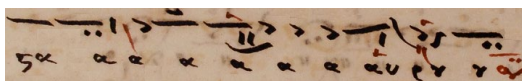
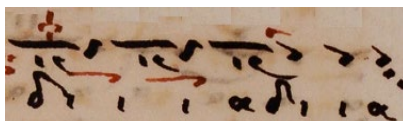
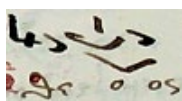
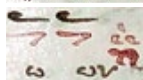
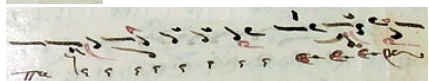
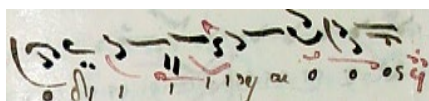
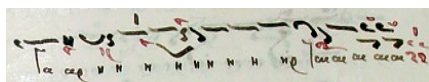
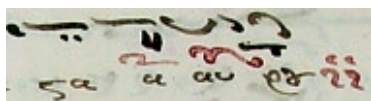
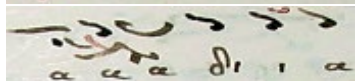
Ο συγκεκριμένος κώδικας (Ιθήρ. 1093) ομοιάζει κατά πολύ στη γραφή αλλά και στην επιλογή ανθολόγησης των μελών με τον Κουτλ. 421, σύμφωνα με τον καθηγητή Γρηγόριο Στάδη. Με την προοπτική να βρισκόμαστε ενώπιον ενός δεύτερου ιδιόχειρου κώδικα του Συνεσίου Ιθιρίτου, ο οποίος περιέχει ανώνυμες εξηγήσεις και νέες μελοποιήσεις, ζητήθηκε η βοήθεια του καθηγητού Παναγιώτη Σωτηρούδη, ως ειδικού (με γνωστικό αντικείμενο την ελληνική παλαιογραφία και κωδικολογία), ο οποίος μας απάντησε αρνητικά για την περίπτωση οι δύο γραφές να προέρχονται από το ίδιο χέρι, αφού δεν εντόπισε κοινά χαρακτηριστικά που να υποστηρίζουν την ομοιότητα αυτή.

Ως κατακλείδα της παρούσας αναφοράς παραθέτουμε στη συνέχεια, σε δύο παράλληλους πίνακες, την παραπάνω επισημανθείσα εξήγηση του Συνεσίου στον καλοφωνικό ειρμό Παναγιώτη του Χαλάτζου *Ἐφριξε γη*. Αφενός μεν (στην αριστερή στήλη) από τον μεμαρτυρημένα αυτόγραφό του κώδικα Κουτλ. 421, φ. 435r, αφετέρου δε (στη δεξιά στήλη) από τον πιθανολογούμενα σχετιζόμενο με τον Συνέσιο κώδικα Ιθήρ. 1093, φ. 4r-v. Από την οφθαλμοφανή σύγκριση του μέλους προκύπτουν ενδιαφέρουσες αναλυτικότερες εξηγητικές προσεγγίσεις του στο δεύτερο κώδικα σε σχέση με τον πρώτο:

αυτο
~

αυτο
~

αυτο
~

αυτο
~

αυτο
~

αυτο
~

αυτο
~

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία μπόρεσε να πραγματοποιηθεί κατά ένα μεγάλο μέρος, όπως είχε αρχικά συλληφθεί και σχεδιαστεί από τον επιβλέποντα καθηγητή και τον υποφαινόμενο. Κατά τη διάρκεια αυτής δεν πραγματοποιήθηκαν, δυστυχώς, επισκέψεις στο Άγιον Όρος, καθώς αυτές ήταν προγραμματισμένες για την Άνοιξη-Καλοκαίρι του 2020, περίοδο που εξαιτίας των περιοριστικών μέτρων της πανδημίας, η είσοδος στο αγιώνυμο Όρος παρέμενε απαγορευμένη.

Από την προσπάθεια, πάντως, άντλησης στοιχείων για το πρόσωπο και έργο του Συνέσιου, προέκυψαν τα εξής:

- ✓ Δεν κατέστη δυνατό να εντοπισθούν επίσημα βασικά βιογραφικά του στοιχεία, όπως ημερομηνίες γέννησης και θανάτου ή εγγραφής στο μοναχολόγιο της Μονής Ιβήρων, φωτογραφίες ή προσωπογραφίες.
- ✓ Δεν κατέστη δυνατό να εντοπισθούν ασφαλώς οι διδάσκαλοί του, οι συνεργάτες του, οι συμμαθητές του ή οι μαθητές του. Εξαίρεση αποτελεί η μαρτυρημένη σχέση του με τον Νικόλαο Δοχειαρίτη και οι περιπτώσεις συμπαλμώδης τους.
- ✓ Δεν εντοπίσθηκαν νέα χειρόγρατά του, πέρα του ήδη γνωστού κώδικα Κουτλ. 421, εντοπίσθηκαν όμως νέες μελοποιήσεις του.
- ✓ Καταγράφηκαν όλα τα ευρήματα, γνωστά και νέα μέλη σε α-ναλυτικό εργογραφικό πίνακα.

Η παρούσα εργασία προσπάθησε να καλύψει κατά το δυνατόν την πλήρη καταγραφή των ως τώρα γνωστών μελοποιήσεων του Συνεσίου Ιβηρίτου, κυρίως μέσα από τους υπάρχοντες καταλόγους χειρογράφων αλλά και εξ αυτοψίας μέσω φωτογραφιών ή προσωπικής έρευνας σε κώδικες στους οποίους περιέχονται μελοποιήσεις ή στοιχεία για τον Συνέσιο. Θα ήταν ευχής έργον η σχετική έρευνα να καταστεί δυνατόν να συνεχιστεί στους χώρους όπου έζησε και εργάστηκε ο Συνέσιος, αυτούς της Μονής των Ιβήρων, κάτω από συνθήκες οι οποίες θα επιτρέψουν την αποκάλυψη νεότερων στοιχείων και πιθανώς επιπλέον μελοποιημάτων του, προς όφελος της ψαλτικής κοινότητας και δόξαν Θεού.

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

1. Μελετών

Αναστασίου,
Τα Κρατήματα :

Γρηγόριος Ἀναστασίου Γ., *Τὰ Κρατήματα στήν Ψαλτική Τέχνη*, Ἀθήνα 2005 (IBM, Μελέται 12).

Αποστολόπουλος,
*Ο Απόστολος Κώνστας
ο Χίος :*

Θωμᾶς Ἀποστολόπουλος Κ., *Ὁ Ἀπόστολος Κώνστας ὁ Χίος καὶ ἡ συμβολή του στή θεωρία τῆς μουσικῆς τέχνης· μουσικολογική θεώρηση ἀπὸ ἄποψη ἱστορική, κωδικο-γραφική, μελοποιητική καὶ θεωρητική*, Ἀθήνα 2002 (IBM, Μελέται 4).

Βιολάκη, *Τυπικόν :*

Τυπικόν κατὰ τὴν τάξιν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας. Δις ἐκδοθὲν ὑπὸ Κωνσταντίνου πρωτοψάλτου, διασκευασθὲν δε καὶ πολλαῖς προσθήκας καὶ ἐπιδιορθώσεις συμπληρωθὲν ὑπὸ τοῦ νυν πρωτοψάλτου Γεωργίου Βιολάκη Ἐργασθέντος μετὰ δύο ἀλλεπαλλήλων ἐπιτροπῶν ἐπὶ τούτῳ πατριαρχικῇ κελεύσει ὀρισθεισῶν. Ἐκδίδοται ἀδεία καὶ ἐγκρίσει τῆς Α.Π.Θ. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ιερὰς συνόδου, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1888.

Γιαννόπουλος,
*Κατάλογος Χειρογράφων
Σιμ. Καρά :*

Εμμανουήλ Γιαννόπουλος Στ., *Ἡ συλλογὴ παλαιῶν Ψαλτικῶν Χειρογράφων τοῦ Σίμωνα Καρά. Αναλυτικὸς περιγραφικὸς κατάλογος*, Κέντρο Ἑρέυνης καὶ Προβολῆς τῆς Ἐθνικῆς Μουσικῆς, Μουσικὸ Λαογραφικὸ καὶ Φιλολογικὸ Ἀρχεῖο Σίμωνος καὶ Ἀγγελικῆς Καρά, Ἀθήνα 2020.

Ευστρατιάδου,
*Κατάλογος
Μεγίστης Λαύρας :*

Σωφρόνιος Ευστρατιάδης, *Κατάλογος τῶν Κωδίκων τῆς Μεγίστης Λαύρας (τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὄρει), συνταχθεὶς ὑπὸ Σπυρίδωνος Μοναχοῦ Λαυριώτου Ἱατροῦ, ἐπεξεργασθεὶς δε καὶ διασκευασθεὶς ὑπὸ Σωφρονίου Ευστρατιάδου, Μητροπολίτου Πρ. Λεοντοπόλεως. Ἐπλουτίσθη καὶ δια τῶν ἐν τέλει δύο παραρτημάτων καὶ τῶν ἀναγκαζόντων εὐρετηρίων πινάκων*, Paris 1925.

Ζήσιμος,
Κοσμάς Ἰθιήτης :

Γεώργιος Ζήσιμος Δ., *Κοσμᾶς Ἰθιήτης καὶ Μακεδόν, Δομέστικος τῆς μονῆς τῶν Ἰθήρων*, Ἀθήνα 2007 (IBM, Μελέται 13).

Καραγκούνης,
Η παράδοση
των Χερουβικών :

Κωνσταντίνος Καραγκούνης Χαρ., *Η παράδοση και εξέγηση του μέλους των χερουβικών της βυζαντινής και μεταβυζαντινής μελοποιίας*, Αθήνα 2003 (IBM, Μελέται 7).

Παπαδόπουλος,
Επισκόπησις :

Γ. Παπαδόπουλος, *Ιστορική επισκόπησις της Βυζαντινής Έκκλησιαστικής Μουσικής από των Άποστολικών χρόνων μέχρι των καθ' ήμᾱς (1-1900 μ.Χ.)*, Αθήναι 1904¹, Έκδόσεις Τέρτιος Κατερίνη 1990².

Παπαδόπουλος,
Συμβολαί :

Γ. Παπαδόπουλος, *Συμβολαί εις τήν ιστορίαν της παρ' ήμῖν Έκκλησιαστικής Μουσικής καί οἱ από των Άποστολικών χρόνων ἄχρι των ἡμερῶν ἡμῶν ἀκμάσαντες ἐπιφανέστεροι μελωδοί, ὕμνογράφοι, μουσικοί καί μουσικολόγοι*, ἐν Αθήναις Τυπογραφεῖον καί Βιβλιοπωλεῖον Κουσουλίνου καί Ἀθανασιάδου παρά τῷ ναῷ των ἁγίων Θεοδώρων, 1890 (φωτο-ἀναστατική ἔκδοσις ἀπό τίς ἑκδόσεις Κουλτούρα μέ ἀρ. 2, Αθήνα 1977).

Στάθης,
Η δεκαπεντασύλλαθος
ὕμνογραφία :

Γρ. Θ. Στάθης, *Η Δεκαπεντασύλλαθος Ὑμνογραφία ἐν τῇ βυζαντινῇ μελοποιίᾳ καί ἑκδόσις των κειμένων εις ἓν Corpus*, Αθήναι 1977 (IBM, Μελέται 1).

Στάθης,
Οἱ Ἀναγραμματαῖοι :

Γρ. Θ. Στάθης, *Οἱ Ἀναγραμματαῖοι καί τὰ μαθήματα τῆς Βυζαντινῆς Μελοποιίας*, Αθήνα 2008⁷ (IBM, Μελέται 3).

Στάθης,
Χειρόγραφα Α' :

Γρ. Θ. Στάθης, *Τά χειρόγραφα βυζαντινῆς μουσικῆς Ἁγίου Ὁρος. Κατάλογος περιγραφικός των χειρογράφων κωδίκων βυζαντινῆς μουσικῆς, των ἀποκειμένων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις των ἱερῶν μονῶν καί σκητῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους*, τόμ. Α', Αθήναι 1975.

Στάθης,
Χειρόγραφα Β' :

Γρ. Θ. Στάθης, *Τά χειρόγραφα βυζαντινῆς μουσικῆς Ἁγίου Ὁρος. Κατάλογος περιγραφικός των χειρογράφων κωδίκων βυζαντινῆς μουσικῆς, των ἀποκειμένων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις των ἱερῶν μονῶν καί σκητῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους*, τόμ. Β', Αθήναι 1976.

Στάθης,
Χειρόγραφα Γ' :

Γρ. Θ. Στάθης, *Τά χειρόγραφα βυζαντινῆς μουσικῆς Ἁγίου Ὁρος. Κατάλογος περιγραφικός των χειρογράφων κωδίκων βυζαντινῆς μουσικῆς, των ἀποκειμένων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις των ἱερῶν μονῶν καί σκητῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους*, τόμ. Γ', Αθήναι 1993.

- Στάδης,
Χειρόγραφα Δ' : Γρ. Θ. Στάδης, *Τά χειρόγραφα βυζαντινῆς μουσικῆς Ἁγίου Ὁρους. Κατάλογος περιγραφικός τῶν χειρογράφων κωδίκων βυζαντινῆς μουσικῆς, τῶν ἀποκειμένων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν ἱερῶν μονῶν καὶ σκητῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους*, τόμ. Δ', Ἀθῆναι 2015.
- Στρουμπάκης,
Ο Νικόλαος
Δοχειαρίτης : Μιχαὴλ Στρουμπάκης Ι., *Ὁ Νικόλαος Δοχειαρίτης καὶ ἡ συμβολή του στὴν Ψαλτικὴ Τέχνη*, Ἀθήνα 2014 (IBM, Μελέται 18).
- Σωτηρούδης, Ξηρ. : Συμπληρωματικός Κατάλογος Ελληνικῶν Χειρογράφων *Ιερὰς Μονῆς Ξηροποτάμου Ἀγίου Ὁρους (426-557)*, Περιγραφή μον. Ζαχαρίας Ξηροποταμηνός, Π. Σωτηρούδης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Κέντρο Βυζαντινῶν Ερευνῶν, 2012.
- Σωτηρούδης, ΚΘΑΜ. : Π. Σωτηρούδης, «Κατάλογος Χειρογράφων Κέντρου Θεολογικῶν Ἀγιολογικῶν Μελετῶν Ἱερὰς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης», *Ελληνικά* 40 (1994), 81-122.
- Χαλδαιάκης,
Ο πολυέλεος : Ἀχιλλεὺς Γ. Χαλδαιάκης, *Ὁ πολυέλεος στὴν Βυζαντινὴ καὶ Μεταβυζαντινὴ Μελοδοποιά*, Ἀθήνα 2003 (IBM, Μελέται 5).
- Χατζηγιακουμής,
Σχεδιάσμα : Μανόλης Κ. Χατζηγιακουμής, *Χειρόγραφα Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς 1453-1820, Συμβολὴ στὴν ἐρευνα τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ*, Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήνα 1980.
- Χρυσάνθου,
Μέγα Θεωρητικόν : Θεωρητικόν μέγα τῆς μουσικῆς συνταχθέν μεν παρὰ Χρυσάνθου ἀρχιεπισκόπου Διφραχίου τοῦ ἐκ Μαδύτων ἐκδοθέν δε ὑπὸ Παναγιώτου Γ. Πελοπίδου Πελοποννησίου διὰ φιλοτίμου συνδρομῆς τῶν ὁμογενῶν, ἐν Τεργέστη, ἐκ τῆς Τυπογραφίας Μιχαὴλ Βάις (Michele Weis), 1832.
- Touliatos,
NL Catalogue : Diane Touliatos-Miles, *A Descriptive Catalogue of the Musical Manuscript Collection of the National Library of Greece, Byzantine Chant and Other Music Repertory Recovered*, Ashgate Publishing Limited, London 2010.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α΄. ΠΗΓΕΣ

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΙ ΜΟΥΣΙΚΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ

ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

<u>Αρ. Κώδικα</u>	<u>Χρονολογία</u>	<u>Κωδικογράφος</u>
Αγ. Παύλ.274	τέλη ΙΗ΄ - αρχές ΙΘ΄	Άδηλος

ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

<u>Αρ. Κώδικα</u>	<u>Χρονολογία</u>	<u>Κωδικογράφος</u>
Γρηγ. 40	τέλη ΙΗ΄	Άδηλος

ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΤΩΝ ΙΒΗΡΩΝ

<u>Αρ. Κώδικα</u>	<u>Χρονολογία</u>	<u>Κωδικογράφος</u>
Ιβήρ. 1013	1810 ή αργότερα	Άδηλος
Ιβήρ. 1030	1800-1810	Πιθανόν ο Νεόφυτος ιερομόναχος
Ιβήρ. 1038	τέλη ΙΗ΄	Γραφείς άδηλοι
Ιβήρ. 1997 (ή 1043)	1830-1840	Απόστολος Κώνστας
Ιβήρ. 1093	τέλος ΙΗ΄ ή αρχές του ΙΘ΄	Άδηλος
Ιβήρ. 1269	αρχές ΙΘ΄	Άδηλος
Ιβήρ. 1303	αρχές ΙΘ΄	Άδηλος
Ιβήρ. 1998	6΄ τέταρτον ΙΘ΄	Άδηλος· ίσως ο Άνδρέας (ή και Ανδρέτος) [Πελοποννήσιος;] ο εξηγητής
Ιβήρ. 2045	τέλη ΙΗ΄	Άδηλος
Ιβήρ. 2058	6΄ μισό ΙΗ΄	Άδηλος
Ιβήρ. 2061	αρχές ΙΘ΄	Άδηλος
Ιβήρ. 2299	αρχές ΙΘ΄	Άδηλος
Ιβήρ. 2339	αρχές ΙΘ΄	Άδηλος

ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΚΟΥΤΛΟΥΜΟΥΣΙΟΥ

<u>Αρ. Κώδικα</u>	<u>Χρονολογία</u>	<u>Κωδικογράφος</u>
Κουτλ. 421	6' μισό ΙΗ' αι.	Συνέσιος Ιβηρίτης

ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΜΕΓΙΣΤΗΣ ΛΑΥΡΑΣ

<u>Αρ. Κώδικα</u>	<u>Χρονολογία</u>	<u>Κωδικογράφος</u>
Λαύρας Μ 22	1835-1840	Νικόλαος ο Δοχειαρίτης και έτερος άδηλος

ΕΘΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

<u>Αρ. Κώδικα</u>	<u>Χρονολογία</u>	<u>Κωδικογράφος</u>
ΕΒΕ 2417	1817	Φιλόθεος μοναχός Προδρομί- του (Σέρρες)
ΕΒΕ 2428	αρχές ΙΘ'	Φιλόθεος μοναχός Προδρομί- του (Σέρρες)
ΕΒΕ 2432	1817	Φιλόθεος μοναχός Προδρομί- του (Σέρρες)
ΕΒΕ 2579	1823	Αζαρίας ιερομόναχος και έτερος άδηλος
ΕΒΕ 3022	1845	Νεόφυτος ιερομόναχος ο Σά- μιος

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ Κ. ΨΑΧΟΥ (ΕΚΠΑ)

<u>Αρ. Κώδικα</u>	<u>Χρονολογία</u>	<u>Κωδικογράφος</u>
ΒΚΨ 145/286	1865	Άδηλος

ΚΕΝΤΡΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Ι. ΜΗΤΡ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

<u>Αρ. Κώδικα</u>	<u>Χρονολογία</u>	<u>Κωδικογράφος</u>
ΚΘΑΜ. 40	τέλη ΙΗ'	Άδηλοι (2)

Β΄. ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΟΙ

Γιαννόπουλος Εμμανουήλ Στ., *Η συλλογή παλαιών Ψαλτικών Χειρογράφων του Σίμωνα Καρά. Αναλυτικός περιγραφικός κατάλογος, Κέντρο Ερεύνης και Προβολής της Εθνικής Μουσικής, Μουσικό Λαογραφικό και Φιλολογικό Αρχείο Σίμωνος και Αγγελικής Καρά, Αθήνα 2020.*

Ευστρατιάδης Σωφρόνιος, *Κατάλογος των Κωδίκων της Μεγίστης Λαύρας (της εν Αγίω Όρει), συνταχθείς υπό Σπυρίδωνος Μοναχού Λαυριώτου Ιατρού, επεξεργασθείς δε και διασκευασθείς υπό Σωφρονίου Ευστρατιάδου, Μητροπολίτου Πρ. Λεοντοπόλεως. Επλουτίσθη και δια των εν τέλει δύο παραρτημάτων και των αναγκαιούντων ευρετηρίων πινάκων, Paris 1925.*

Ζαχαρίας Μοναχός Ξηροποταμηνός, Σωτηρούδης Παναγιώτης, *Συμπληρωματικός κατάλογος Ελληνικών Χειρογράφων Ιεράς Μονής Ξηροποτάμου Αγίου Όρους (426-557), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών, 2012.*

Στάδης Γρ. Θ., *Τά χειρόγραφα βυζαντινής μουσικής Άγιον Όρος. Κατάλογος περιγραφικός τῶν χειρογράφων κωδίκων βυζαντινής μουσικής, τῶν ἀποκειμένων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν ἱερῶν μονῶν καί σκητῶν τοῦ Ἀγίου Όρους, τόμ. Α΄, [Μονές Ξηροποτάμου, Δοχειαρίου, Κωνσταμονίτου], (ΙΒΜ, Ίερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος), Ἀθῆναι 1975.*

Στάδης Γρ. Θ., *Τά χειρόγραφα βυζαντινής μουσικής Άγιον Όρος. Κατάλογος περιγραφικός τῶν χειρογράφων κωδίκων βυζαντινής μουσικής, τῶν ἀποκειμένων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν ἱερῶν μονῶν καί*

σκητῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τόμ. Β΄, [Μονές Ξενοφῶντος, Παντελεήμονος, Σίμωνος Πέτρας, Γρηγορίου, Διονυσίου], (ΙΒΜ, Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος), Ἀθῆναι 1976.

Στάθης Γρ. Θ., *Τά χειρόγραφα βυζαντινῆς μουσικῆς Ἁγίου Ὁρος. Κατάλογος περιγραφικός τῶν χειρογράφων κωδίκων βυζαντινῆς μουσικῆς, τῶν ἀποκειμένων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν ἱερῶν μονῶν καί σκητῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τόμ. Γ΄, [Μονές Ἁγίου Παύλου, Κουτλουμουσίου, Καρακάλλου, Φιλοθέου, Σταυρονικήτα, Ἰθήρων Α΄ μέρος]*, (ΙΒΜ, Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος), Ἀθῆναι 1993.

Στάθης Γρ. Θ., *Τά χειρόγραφα βυζαντινῆς μουσικῆς Ἁγίου Ὁρος. Κατάλογος περιγραφικός τῶν χειρογράφων κωδίκων βυζαντινῆς μουσικῆς, τῶν ἀποκειμένων ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν ἱερῶν μονῶν καί σκητῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τόμ. Γ΄, [Μονή Ἰθήρων Β΄ μέρος]*, (ΙΒΜ, Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος), Ἀθῆναι 2015.

Σωτηρούδης Παναγιώτης, «Κατάλογος Χειρογράφων Κέντρου Θεολογικῶν Αγιολογικῶν Μελετῶν Ἱεράς Μητρόπολης Θεσσαλονίκης», *Ελληνικά* 40 (1994), 81-122.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΟΙ

Touliatos-Miles Diane, *A Descriptive Catalogue of the Musical Manuscript Collection of the National Library of Greece, Byzantine Chant and Other Music Repertory Recovered*, Ashgate Publishing Limited, London 2010.

Γ΄. ΛΟΙΠΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

Ἀνατολῆς τὸ Περιήχημα, *Τιμὴ πρὸς τὸν διδάσκαλον, Ἐκφραση ἀγάπης στὸ πρόσωπο τοῦ καθηγητοῦ Γρηγορίου Θ. Στάθη. Ἀφιέρωμα στὰ ἐξηντάρχρονα τῆς ἡλικίας καὶ στὰ τριαντάρχρονα τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς προσφορᾶς του*, Ἀθῆναι 2001.

Αλεξάνδρου Μαρία, *Εισαγωγή στη Βυζαντινή μουσική*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2016.

Αναστασίου Γρηγόριος Γ., *Τὰ Κρατήματα σὴν Ψαλτικὴ Τέχνη*, Ἀθήνα 2005 (IBM, Μελέται 12).

Ἀποστολόπουλος Θωμᾶς Κ., *Ὁ Ἀπόστολος Κώνστας ὁ Χῖος καὶ ἡ συμβολὴ του στὴ θεωρία τῆς μουσικῆς τέχνης*· μουσικολογικὴ θεώρηση ἀπὸ ἄποψη ἱστορικὴ, κωδικογραφικὴ, μελοποιητικὴ καὶ θεωρητικὴ, Ἀθήνα 2002 (IBM, Μελέται 4).

Αξιώτης Μ., *Περπατώντας τη Λέσβο, τοπογραφία - ιστορία - αρχαιολογία*, Τόμος Α΄, Μυτιλήνη 1992.

Βλάχου Κοσμά, διακόνου Αγιορείτου, *Η χερσόνησος του Αγίου Όρους Ἄθω και αι εν αυτή μοναί και οι Κοσμά μοναχοί πάλαι τε και νυν*, *Μελέτη ἱστορικὴ και κριτικὴ*, Ἐν Βόλῳ, Πανθεσσαλικόν Τυπογραφεῖον Αδ. Πλατανιώτου, 1903.

Γεδεών Μ., *Πατριαρχικαὶ Εφημερίδες Ειδήσεις εκ της ημετέρας Εκκλησιαστικῆς Ιστορίας 1500-1912*, Ἐν Ἀθήναις, Τυπογραφεῖον Σεργιάδου.

Γεδεών Μ., *Χρονογραφία της εν Ἄθῳ Μονῆς των Ἱδῆρων*, Ανατύψεις Εκκλησιαστικῆς Ἀλήθειας, ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἐκ του Πατριαρχ. Τυπογραφείου.

Γιαννόπουλος Εμμανουήλ. Στ., «Η συμβολή των Αγιορειτών Πατέρων στην ψαλτικὴ τέχνη στα τέλη του 18^{ου} και στις αρχές του 19^{ου} αἰώνα», *Ἅγιον Ὄρος πνευματικότητα και Ορθοδοξία Τέχνη*, Β΄ Διεθνές Συμπόσιο, Θεσσαλονίκη, 11- 13 Νοεμβρίου 2005, Εταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Μακεδονικὴ βιβλιοθήκη, αρ. 102, Θεσσαλονίκη 2006.

Δωροθέου Μοναχοῦ (Βατοπαιδινού), *Το Ἅγιο Ὄρος, Μύηση στην Ἱστορία του και τη ζωὴ του*, ἐκδοση 1^η, Ἐκδόσεις Τέρτιος, Κατερίνη, 1985.

Ζήσιμος Γεώργιος Δ., *Κοσμάς Ἰβηρίτης καὶ Μακεδών, Δομέστικος τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων*, Ἀθήνα 2007 (IBM, Μελέται 13).

Καραγκούνης Κωνσταντῖνος Χαρ., *Ἡ παράδοση καὶ ἐξήγηση τοῦ μέλους τῶν χερουθικῶν τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς μελοποιίας*, IBM, Ἀθήνα 2003.

Καραμπλιάς, Ιωάννης, *Ἱστορία των Κυδωνιῶν. Από τῆς ιδρύσεώς των μέχρι τῆς αποκαταστάσεως των προσφύγων εἰς τὸ ελεύθερον Ἑλληνικόν Κράτος*, Τυπογραφεῖον Γερ. Σ. Χρήστου καὶ υἱός, Ἀθήναι 1949.

Κωνσταντινίδης Θεόδωρος Κ., *Ἰατρός, Ἡ ἐπίδραση τῆς ἐιδικῆς σε συνάρτηση με τὴν ηλικία καὶ τὸ φύλο θνησιμότητας στο προδόκιμο επιβίωσης τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ*, Διδακτορικὴ Διατριβὴ υποβληθεῖσα στο ΑΠΘ, Τμήμα Ἰατρικῆς – Σχολὴ Ἐπιστημῶν Υγείας, Θεσσαλονίκη 1997.

Λαυριώτης Αλέξανδρος Γ., *Τὸ Ἅγιον Ὄρος μετὰ τὴν Οθωμανικὴν κατάκτησιν*, ΕΕΒΣ 32 (1963).

Ματθαῖος Βατοπαιδινός, *Εἰσαγωγή στον βίο καὶ τὸ ἔργο του*, Βατοπαιδινὴ Ψαλτικὴ Παράδοση 9, Ἐκδοση Ἱεράς Μονῆς Βατοπαιδίου, 2019.

Μοναχός Θεολόγος Ἰβηρίτης, *Ἱστορικὸ περίγραμμα τῆς συλλογῆς των Ἑλληνικῶν Χειρογράφων τῆς Ἱεράς Μονῆς Ἰβήρων*, σε Σωτηροῦδης, Π., *Ἱερά Μονὴ Ἰβήρων, Κατάλογος Ἑλληνικῶν Χειρογράφων*, τόμος Α' (1-100), Ἅγιον Ὄρος, 1998 (Παράρτημα Α').

Νικόδημος & Αγάπιος, *Πηδάλιον τῆς νοητῆς νηός, τῆς Μίας, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Αποστολικῆς των Ὁρθοδόξων Ἐκκλησίας*, Ἐν τῇ Τυπογραφίᾳ τοῦ Βραϊτκόπφ καὶ Ἀϊρτελ, Ἐν Λειψία τῆς Σαξωνίας, 1800.

Παπαδόπουλος Γ., *Ιστορική ἐπισκόπησις τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ἀπὸ τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς (1-1900 μ. χ.)*, Ἀθῆναι 19041, Ἐκδόσεις Τέρτιος Κατερίνη 1990.

Παπαδόπουλος Γ., *Συμβολαί εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς καὶ οἱ ἀπὸ τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων ἄχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἀκμάσαντες ἐπιφανέστεροι μελωδοί, ὕμνογράφοι, μουσικοὶ καὶ μουσικολόγοι*, Ἐν Ἀθήναις Τυπογραφεῖον καὶ Βιβλιοπωλεῖον Κουσουλίνου καὶ Ἀθανασιάδου παρὰ τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Θεοδώρων, 1890 (φωτο-ἀναστατική ἔκδοσις ἀπὸ τῆς ἔκδοσις Κουλτούρα μέ ἀρ. 2, Ἀθῆνα 1977).

Παπαχρυσάνθου Διονυσία, *Ο Αθωνικός Μοναχισμός, Αρχές και Οργάνωση*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Ἀθῆνα 1992.

Πατρινέλης Χ. Γ., *Το Ἅγιον Ὄρος*, Φωτογραφικὴ ἀνατύπωση ἀπὸ το συλλογικὸ ἔργο ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, Ἐκδόσεις Παπαζήση – Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1992.

Σάδας, Κ. Ν., *Νεοελληνικὴ φιλολογία. Βιογραφίαι τῶν ἐν γράμμασι διαλαμπράντων Ἑλλήνων (1453-1821)*, Ἀθῆνα 1868.

Σβορώνος Νίκος, *Ἡ σημασία τῆς ἱδρύσεως τοῦ Ἁγίου Ὄρους γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου*, Ἐκδόσεις Πανσέληνος, Ἀθῆνα 1987.

Στάθης Γρ. Θ., *Ἡ Δεκαπεντασύλλαβος Ὑμνογραφία ἐν τῇ βυζαντινῇ μελοποιίᾳ*, - καὶ ἔκδοσις τῶν κειμένων εἰς ἓν Corpus-, Ἀθῆναι 1977 (IBM, Μελέται 1).

Στάθης Θ. Γρ., *Οἱ Ἀναγραμματισμοὶ καὶ τὰ μαθήματα τῆς Βυζαντινῆς Μελοποιίας*, Ἀθῆνα 2008⁷ (IBM, Μελέται 3).

Στάθης Γρ. Θ., *Μορφές καὶ μορφές τῆς ψαλτικῆς τέχνης, ἥτοι Μελοποιία – Μορφολογία τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς*, IBM, Ἀθῆνα 2011.

Στρουμπάκης Μιχαήλ Ι., *Ὁ Νικόλαος Δοχειαρίτης καὶ ἡ συμβολή του στὴν Ψαλτικὴ Τέχνη*, Ἀθήνα 2014 (IBM, Μελέται 18).

Χαλδαιάκης Ἀχιλλεὺς Γ., *Ὁ πολυέλεος στὴν Βυζαντινὴ καὶ Μεταβυζαντινὴ Μελοποιία*, Ἀθήνα 2003 (IBM, Μελέται 5).

Χαλδαιάκης Ἀχιλλεὺς Γ., *Βυζαντινομουσικολογικά, τόμος Γ΄, Μελοποιία*, Εκδόσεις Ἄδως, Ἀθήνα 2014.

Χατζηγιακουμῆς Μανόλης Κ., *Χειρόγραφα Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς 1453-1820, Συμβολή στὴν ἔρευνα τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ*, Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ελλάδος, Ἀθήνα 1999.

Χρήστου Παναγιώτης Κ., *Το Ἅγιον Ὄρος, Ἀθωνικὴ πολιτεία – Ἱστορία Τέχνη Ζωή*, ΠΙΠΜ, Ἀθήνα 1987.

Χρυσάνδου Θεωρητικόν μέγα τῆς μουσικῆς συνταχθέν μεν παρὰ Χρυσάνδου Ἀρχιεπισκόπου Διρραχίου τοῦ ἐκ Μαδύτων ἐκδοθέν δε ὑπὸ Παναγιώτου Γ. Πελοπίδου Πελοποννησίου διὰ φιλοτίμου συνδρομῆς τῶν ομογενών. Ἐν Τεργέστη, ἐκ τῆς Τυπογραφίας Μιχαήλ Βάις (Michele Weis), 1832.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

International Musicological Conference Crossroads / Greece as an intercultural pole of musical thought and creativity, Aristotle University of Thessaloniki, School of Music Studies, International Musicological Society (I.M.S.), Regional Association for the Study of Music of the Balkans, Thessaloniki, 6–10 June 2011, CONFERENCE PROCEEDINGS, Edited by, Evi Nika-Sampson, Giorgos Sakallieros, Maria Alexandru, Giorgos Kitsios, Emmanouil Giannopoulos, Thessaloniki 2013.

Kiminas, Dimitrios, *The ecumenical patriarchate, A history of its Metropolitanates with Annotated Hierarch Catalogs*, Orthodox Christianity, Volume I, The Borgo press and imprint of Wildsidepress LLC, 2009.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΕΣ – ΛΕΞΙΚΑ – ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἀνατολῆς τὸ Περιήχημα. Μουσικολογικὴ Περιοδικὴ Ἔκδοση, τεῦχος 1^ο, Ἀθήνα 2014.

Λεξικὸ τῆς Κοινῆς ΝεοΕλληνικῆς, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ἰνστιτούτο Νεοελληνικῶν Σπουδῶν [Ἰδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη], 8^η ἐκδοση, Μάρτιος 2009.

Παλαιολόγος Π. Κ., *Ὁ Ἕλλην κληρικός Σεραφεῖμ*, Ἀθήνα [ἀνάτυπο ἀπὸ τὸν 4^ο τόμο (1880) τοῦ περιοδικοῦ *Παρνασσός*].

Παπαδόπουλος Γεώργιος, *Λεξικὸν τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς*, Ἐκδόσεις τοῦ Πανελληνίου Συνδέσμου Ἱεροψαλτῶν Ῥωμανὸς ὁ Μελωδὸς καὶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Ἀθήνα 1995.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Βιολάκη Γεωργίου, *Τυπικόν κατὰ τὴν τάξιν τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. Δις ἐκδοθέν ὑπὸ Κωνσταντίνου πρωτοψάλτου, διασκευασθέν δε καὶ πολλαῖς προσθήκας καὶ ἐπιδιορθώσεις συμπληρωθέν ὑπὸ τοῦ νυν πρωτοψάλτου Γεωργίου Βιολάκη Ἐργασθέντος μετὰ δύο ἀλλεπαλλήλων ἐπιτροπῶν ἐπὶ τούτῳ πατριαρχικῇ κελεύσει ὀρισθεισών. Ἐκδίδεται ἀδεία καὶ ἐγκρίσει τῆς Α.Π.Θ. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ιερὰς συνόδου, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1888.*

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ**ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ**

Ἀθωνικὴ μουσικὴ ἀνθοδέσμη 6 . Πολυέλεοι Γ΄, Ἐκδοσις Ι. Μ. Φιλοθέου, Ἄγιον Ὄρος 1998.

Ἀνδρέου μοναχοῦ Αγιορείτου, *Ταμείον Ἀνθολογίας, περιέχον ἅπασαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐνιαύσιον ἀκολουθίαν ἐσπερινού, ὀρθρου,*

λειτουργίας, Μεγάλης Τεσσαρακοστής και της λαμπροφόρου Αναστάσεως, μετά τινών καλοφωνικών ειρμών, τόμος Β΄, ακολουθία του όρθρου, τεύχος Β΄, συμπλήρωμα ανθολογηθέν υπό Αγιορείτου μοναχού Ανδρέου Θεοφιλοπούλου καθηγητού βυζαντινής μουσικής, Θεσσαλονίκη 1979.

Βατοπαιδινή Μουσική Βίβλος, «Η Πανηγυρική» Α΄, Έκδοσις Ιεράς Μεγίστης Μονής Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος, Α΄ έκδοσις, 1997.

Καλλικέλαδος Αηδών, περιέχουσα μέρος της εκκλησιαστικής ενιαυσίου ακολουθίας, ήτοι εσπερινού, όρθρου και λειτουργίας, μελοποιηθείσα κατά το πλείστον παρά Βασιλείου Νικολαΐδου Ζαγκλιβερινού, τη προσθήκη διαφόρων ανεκδότων μαθημάτων εκ των εξοχώτερων της εποχής μας μουσικοδιδασκάλων, εκδίδεται ήδη το πρώτον υπό Σπυρίδωνος Π. Βασιλειάδη και Γρηγορίου ιεροδιακόνου, εν Θεσσαλονίκη, εκ του τυπογραφείου «Η Μακεδονία» Θάνου και Βασιλειάδη, 1882.

Μουσική Συλλογή Αποτελούμενη εκ τριών τόμων. Τόμος Α΄ περιέχων άπαντα τα μαθήματα του εσπερινού, Εκδοθείσα το πρώτον υπό Γεωργίου Προγάκη Μουσικοδιδασκάλου της εν Χάλκη Ι. Θεολ. Σχολής, Εν Κωνσταντινουπόλει, Εκ του Πατριαρχικού Τυπογραφείου 1909, Εκδόσεις Πολυχρονάκης.

Μουσική Βιβλιοθήκη : Διηρημένη εις τόμους και περιέχουσα απάσης της ενιαυσίου ακολουθίας τα μαθήματα των αρχαίων επί της βυζαντινής εποχής μετ' αυτήν μουσικοδιδασκάλων, Α΄ τόμος Εν Κωνσταντινουπόλει, Εν τη Πατριαρχική Τυπογραφία τη διευθυνομένη υπό κ.Β.Δ. Καλλίφρονος, 1868 :

Μουσικόν Απάνδισμα, Ήτοι Προσόμοια και Απολυτίκια αργά και έτερα τινά χρήσιμα εν ταις ιεραΐς αγρυπνίαις κατά την τάξιν του Αγίου Όρους, Πασών των εορτών, Δεσποτικών , Θεομητορικών και των εορταζομένων Αγίων, Μηνολογίου, Τριωδίου και Πεντηκοσταρίου, άπαντα τονισθέντα κατά μίμησιν των εν τω Ειρμολογίω Ιωάννου Πρωτοψάλτου της του Χριστού Μ. Εκκλησίας και τινών

άλλων τοιούτων μελών, υπό του εν μοναχοίς Χρυσοστόμου Αγιογράφου Πρωτοψάλτου του Ιερού Ναού του Πρωτάτου. Ακριβής ανατύπωση από την έκδοσιν της Κωνσταντινουπόλεως του έτους 1904, Εκδόσεις Ρηγόπουλου Θεσσαλονίκη.

Πανδέκτη της Ιεράς Εκκλησιαστικής Υμνωδίας του όλου ενιαυτού, εκδοδείσα υπό Ιωάννου Λαμπαδαρίου και Στεφάνου Α΄, δομεστικού της του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας, Τόμος 2, Περιέχων τα μαθήματα του όρθρου, εν Κωνσταντινουπόλει, εκ του πατριαρχικού τυπογραφείου 1851.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

Psaltikiina Liturgia, Manasia Pop Teodorov, 1905 (ПСАЛТИКИЙНА ЛИТУРГИЯ НА Св. Св. ИОАННА ЗЛАТОУСТА, ВАСИЛИЯ ВЕЛИКИ И ГРИГОРИЯ ДВОЕСЛОВА ОТЪ МАНАСИЯ ПОПЪ ТЕОДОРОВЪ, УЧИТЕЛЪ ВЪ СОФИЙСКАТА ДУХОВНА СЕМИНАВРИЯ. СОБСТВЕНО ИЗДАНИЕ. София, ДЪРЖАВНА ПЕЧАТНИЦА, 1905.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Στάθης Γρ. Θ., *Αγιορείτες μελουργοί. Οι ήχοι τ' ουρανού*, (έκδοση στα πλαίσια των παράλληλων εκδηλώσεων της εκδέσεως των δησαυρών του Αγίου Ορους), Θεσσαλονίκη, 26 Νοεμβρίου 1997.

ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΕΣ

Βυζαντινός χορός «ΤΡΟΠΟΣ», ψηφιακή έκδοση, *Κλασική Εκκλησιαστική Μουσική Σπουδή 5*, Συνέσιος Ιβηρίτης 18^{ος}-19^{ος} αι., 2017, Αθήνα.

Βυζαντινός χορός «ΤΡΟΠΟΣ», ψηφιακή έκδοση, *Κλασική Εκκλησιαστική Μουσική Σπουδή 9*, Αφιέρωμα Αρχάγγελιοι, 2020, Αθήνα.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780192802903.001.0001/acref-9780192802903-e-6734>, πρόσβαση στις 4-2-20.
- <https://repository.mountathos.org/jspui/handle/20.500.11957/38230>, πρόσβαση στις 12-7-2020.
- <https://repository.mountathos.org/jspui/handle/20.500.11957/42526>, πρόσβαση στις 12-7-2020.
- <https://repository.mountathos.org/jspui/handle/20.500.11957/40685>, πρόσβαση στις 12-7-2020.
- <https://repository.mountathos.org/jspui/handle/20.500.11957/53850>, πρόσβαση στις 12-7-2020.
- <http://e-kere.gr/βιογραφικά/ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ-ΦΙΛΙΠΠΗΣ>, πρόσβαση στις 22-6-2020.
- <https://www.synaxarion.gr/gr/l/19/sxsaintlist.aspx>, πρόσβαση στις 5-4-2020.
- <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/el/browse/126843#contents&gid=1&pid=551>, πρόσβαση 11-5-20.
- <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/el/browse/126843#contents&gid=1&pid=548>, πρόσβαση 11-5-20.
- <http://xeir.nlg.gr/all.asp?id=25131&pg=15/415.gif&pn=0>, πρόσβαση 29-3-20.
- <http://xeir.nlg.gr/all.asp?id=25131&pg=15/416.gif&pn=1>, πρόσβαση 29-3-20.
- <http://troposchoir.gr/music/klasiki-ekklisiastiki-moysiki-spoydi-4-afieroma-synesios-iviritis-18os-19os-ai/>, πρόσβαση στις 11-7-20.
- https://dveri.bg/component/com_content/Itemid,127/catid,93/id,20764/view.article/, πρόσβαση 3-6-20.
- www.psaltologion.com, πρόσβαση 3-6-20.
- <http://www.rapsani.gr/>, πρόσβαση 2/5/20.
- <https://www.onlarissa.gr/2020/03/03/timatai-i-mnimi-toy-agioy-georgioy-toy-ek-rapsanis/>, πρόσβαση 2/5/20.
- <http://www.e-kere.gr/βιογραφικά/ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ-ΧΑΛΑΤΖΟΓΛΟΥ>, πρόσβαση 3/5/20.
- <http://www.e-kere.gr/μνημεία-εκκλησιαστικής-μουσικής/καλοφωνικοί-ειρμοί>, πρόσβαση 12/5/20

ΜΟΥΣΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

**Πολυέλεος Συνεσίου Ιβηρίτου σε ήχο Γ΄
*Δούλοι, Κύριον***

ΠΟΛΥΕΛΕΟΣ ΣΥΝΕΣΙΟΥ ΙΒΗΡΙΤΟΥ

Ἦχος γ'. ἤ Γα²

Δ ου ου ου λοι δου ουλοι οι Κυ υ ρι

ι ον **Αλ** λη λου ου ου ου ου ι ι

α

Α ι νει ει ει ει ει τε ε ε

το ο νο ο μα α Κυ υ ρι ι ι ου

ου αι νει ει ει ει ει τε ε ε δου

ου λοι οι Κυ ρι ο ο ο ο ο ο

ο ον Α αλ λη η λχ χ χ ι ι ι ι

α

Ο ι ε ε στω ω ω τε ε εν οι

κω ω Κυ υ ρι ι ι χ χ εν α αυ

λαι αι αι αις οι οι οι κχ Θε ε ου

ου η η μω ω ω ω ω ω ω ων Α αλ

λη η λχ χ χ ι ι ι ι α

ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω

Α αλ λη η λ ς ς ι ι ι ι α

Ο ο ο ο τι ε γω ε ε γνω ω

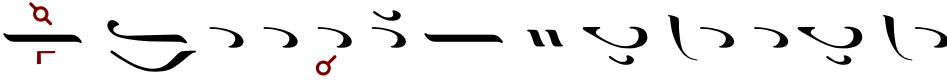
κα ο τι με ε ε γας ο ο ο

ο ο Κυ υ υ υ ρι ι ι ι ι ι ι

ι ο ο ο ο ος Α αλ λη η λ ς

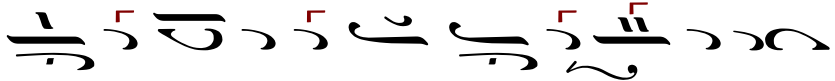
ς ς ι ι ι ι α

Κ αι ο Κυ ρι ι ος η η μων πα

 ρα πα αν τας τς ρς θε ε ε ς **ζ'**

 ς ς ς ς ς ς ς ς ς ς ς ς ς

 ς ς ς ς ςς **δ'** Α αλ λη η λς ς

 ς ι ι ι ι α **δ'**

Π
 α α α α αν τα ο ο ο ο σα

 η θε λη η σεν ε ποι οι οι η η η η

 η η η η σεν **δ'** εν τω ου ρα νω ω

 ω ω ω ωω ω ω **ζ'** και αι αι εν τη η

ⲗⲏ ⲛⲓ ⲙⲉⲧⲁⲣⲟⲩ ⲡⲓⲥⲱⲧⲉⲛⲓ ⲛⲓⲧⲁⲃⲉⲛⲓ

Εν ταῖς θαλάσσαις πᾶσι καὶ

— πα α α σαις ταις α α βυ υ υ υ υ υ

𐤀 𐤁 𐤂 𐤃 𐤄 𐤅 𐤆 𐤇 𐤈 𐤉 𐤊 𐤋 𐤌 𐤍 𐤎 𐤏 𐤐 𐤑 𐤒 𐤓 𐤔 𐤕 𐤖 𐤗 𐤘 𐤙 𐤚 𐤛 𐤜 𐤝 𐤞 𐤟 𐤠 𐤡 𐤢 𐤣 𐤤 𐤥 𐤦 𐤧 𐤨 𐤩 𐤪 𐤫 𐤬 𐤭 𐤮 𐤯 𐤰 𐤱 𐤲 𐤳 𐤴 𐤵 𐤶 𐤷 𐤸 𐤹 𐤺 𐤻 𐤼 𐤽 𐤾 𐤿 𐥀 𐥁 𐥂 𐥃 𐥄 𐥅 𐥆 𐥇 𐥈 𐥉 𐥊 𐥋 𐥌 𐥍 𐥎 𐥏 𐥐 𐥑 𐥒 𐥓 𐥔 𐥕 𐥖 𐥗 𐥘 𐥙 𐥚 𐥛 𐥜 𐥝 𐥞 𐥟 𐥠 𐥡 𐥢 𐥣 𐥤 𐥥 𐥦 𐥧 𐥨 𐥩 𐥪 𐥫 𐥬 𐥭 𐥮 𐥯 𐥰 𐥱 𐥲 𐥳 𐥴 𐥵 𐥶 𐥷 𐥸 𐥹 𐥺 𐥻 𐥼 𐥽 𐥾 𐥿 𐦀 𐦁 𐦂 𐦃 𐦄 𐦅 𐦆 𐦇 𐦈 𐦉 𐦊 𐦋 𐦌 𐦍 𐦎 𐦏 𐦐 𐦑 𐦒 𐦓 𐦔 𐦕 𐦖 𐦗 𐦘 𐦙 𐦚 𐦛 𐦜 𐦝 𐦞 𐦟 𐦠 𐦡 𐦢 𐦣 𐦤 𐦥 𐦦 𐦧 𐦨 𐦩 𐦪 𐦫 𐦬 𐦭 𐦮 𐦯 𐦰 𐦱 𐦲 𐦳 𐦴 𐦵 𐦶 𐦷 𐦸 𐦹 𐦺 𐦻 𐦼 𐦽 𐦾 𐦿 𐧀 𐧁 𐧂 𐧃 𐧄 𐧅 𐧆 𐧇 𐧈 𐧉 𐧊 𐧋 𐧌 𐧍 𐧎 𐧏 𐧐 𐧑 𐧒 𐧓 𐧔 𐧕 𐧖 𐧗 𐧘 𐧙 𐧚 𐧛 𐧜 𐧝 𐧞 𐧟 𐧠 𐧡 𐧢 𐧣 𐧤 𐧥 𐧦 𐧧 𐧨 𐧩 𐧪 𐧫 𐧬 𐧭 𐧮 𐧯 𐧰 𐧱 𐧲 𐧳 𐧴 𐧵 𐧶 𐧷 𐧸 𐧹 𐧺 𐧻 𐧼 𐧽 𐧾 𐧿 𐨀 𐨁 𐨂 𐨃 𐨄 𐨅 𐨆 𐨇 𐨈 𐨉 𐨊 𐨋 𐨌 𐨍 𐨎 𐨏 𐨐 𐨑 𐨒 𐨓 𐨔 𐨕 𐨖 𐨗 𐨘 𐨙 𐨚 𐨛 𐨜 𐨝 𐨞 𐨟 𐨠 𐨡 𐨢 𐨣 𐨤 𐨥 𐨦 𐨧 𐨨 𐨩 𐨪 𐨫 𐨬 𐨭 𐨮 𐨯 𐨰 𐨱 𐨲 𐨳 𐨴 𐨵 𐨶 𐨷 𐨸 𐨹 𐨺 𐨻 𐨼 𐨽 𐨾 𐨿 𐩀 𐩁 𐩂 𐩃 𐩄 𐩅 𐩆 𐩇 𐩈 𐩉 𐩊 𐩋 𐩌 𐩍 𐩎 𐩏 𐩐 𐩑 𐩒 𐩓 𐩔 𐩕 𐩖 𐩗 𐩘 𐩙 𐩚 𐩛 𐩜 𐩝 𐩞 𐩟 𐩠 𐩡 𐩢 𐩣 𐩤 𐩥 𐩦 𐩧 𐩨 𐩩 𐩪 𐩫 𐩬 𐩭 𐩮 𐩯 𐩰 𐩱 𐩲 𐩳 𐩴 𐩵 𐩶 𐩷 𐩸 𐩹 𐩺 𐩻 𐩼 𐩽 𐩾 𐩿 𐪀 𐪁 𐪂 𐪃 𐪄 𐪅 𐪆 𐪇 𐪈 𐪉 𐪊 𐪋 𐪌 𐪍 𐪎 𐪏 𐪐 𐪑 𐪒 𐪓 𐪔 𐪕 𐪖 𐪗 𐪘 𐪙 𐪚 𐪛 𐪜 𐪝 𐪞 𐪟 𐪠 𐪡 𐪢 𐪣 𐪤 𐪥 𐪦 𐪧 𐪨 𐪩 𐪪 𐪫 𐪬 𐪭 𐪮 𐪯 𐪰 𐪱 𐪲 𐪳 𐪴 𐪵 𐪶 𐪷 𐪸 𐪹 𐪺 𐪻 𐪼 𐪽 𐪾 𐪿 𐫀 𐫁 𐫂 𐫃 𐫄 𐫅 𐫆 𐫇 𐫈 𐫉 𐫊 𐫋 𐫌 𐫍 𐫎 𐫏 𐫐 𐫑 𐫒 𐫓 𐫔 𐫕 𐫖 𐫗 𐫘 𐫙 𐫚 𐫛 𐫜 𐫝 𐫞 𐫟 𐫠 𐫡 𐫢 𐫣 𐫤 𐫥 𐫦 𐫧 𐫨 𐫩 𐫪 𐫫 𐫬 𐫭 𐫮 𐫯 𐫰 𐫱 𐫲 𐫳 𐫴 𐫵 𐫶 𐫷 𐫸 𐫹 𐫺 𐫻 𐫼 𐫽 𐫾 𐫿 𐬀 𐬁 𐬂 𐬃 𐬄 𐬅 𐬆 𐬇 𐬈 𐬉 𐬊 𐬋 𐬌 𐬍 𐬎 𐬏 𐬐 𐬑 𐬒 𐬓 𐬔 𐬕 𐬖 𐬗 𐬘 𐬙 𐬚 𐬛 𐬜 𐬝 𐬞 𐬟 𐬠 𐬡 𐬢 𐬣 𐬤 𐬥 𐬦 𐬧 𐬨 𐬩 𐬪 𐬫 𐬬 𐬭 𐬮 𐬯 𐬰 𐬱 𐬲 𐬳 𐬴 𐬵 𐬶 𐬷 𐬸 𐬹 𐬺 𐬻 𐬼 𐬽 𐬾 𐬿 𐭀 𐭁 𐭂 𐭃 𐭄 𐭅 𐭆 𐭇 𐭈 𐭉 𐭊 𐭋 𐭌 𐭍 𐭎 𐭏 𐭐 𐭑 𐭒 𐭓 𐭔 𐭕 𐭖 𐭗 𐭘 𐭙 𐭚 𐭛 𐭜 𐭝 𐭞 𐭟 𐭠 𐭡 𐭢 𐭣 𐭤 𐭥 𐭦 𐭧 𐭨 𐭩 𐭪 𐭫 𐭬 𐭭 𐭮 𐭯 𐭰 𐭱 𐭲 𐭳 𐭴 𐭵 𐭶 𐭷 𐭸 𐭹 𐭺 𐭻 𐭼 𐭽 𐭾 𐭿 𐮀 𐮁 𐮂 𐮃 𐮄 𐮅 𐮆 𐮇 𐮈 𐮉 𐮊 𐮋 𐮌 𐮍 𐮎 𐮏 𐮐 𐮑 𐮒 𐮓 𐮔 𐮕 𐮖 𐮗 𐮘 𐮙 𐮚 𐮛 𐮜 𐮝 𐮞 𐮟 𐮠 𐮡 𐮢 𐮣 𐮤 𐮥 𐮦 𐮧 𐮨 𐮩 𐮪 𐮫 𐮬 𐮭 𐮮 𐮯 𐮰 𐮱 𐮲 𐮳 𐮴 𐮵 𐮶 𐮷 𐮸 𐮹 𐮺 𐮻 𐮼 𐮽 𐮾 𐮿 𐯀 𐯁 𐯂 𐯃 𐯄 𐯅 𐯆 𐯇 𐯈 𐯉 𐯊 𐯋 𐯌 𐯍 𐯎 𐯏 𐯐 𐯑 𐯒 𐯓 𐯔 𐯕 𐯖 𐯗 𐯘 𐯙 𐯚 𐯛 𐯜 𐯝 𐯞 𐯟 𐯠 𐯡 𐯢 𐯣 𐯤 𐯥 𐯦 𐯧 𐯨 𐯩 𐯪 𐯫 𐯬 𐯭 𐯮 𐯯 𐯰 𐯱 𐯲 𐯳 𐯴 𐯵 𐯶 𐯷 𐯸 𐯹 𐯺 𐯻 𐯼 𐯽 𐯾 𐯿 𐰀 𐰁 𐰂 𐰃 𐰄 𐰅 𐰆 𐰇 𐰈 𐰉 𐰊 𐰋 𐰌 𐰍 𐰎 𐰏 𐰐 𐰑 𐰒 𐰓 𐰔 𐰕 𐰖 𐰗 𐰘 𐰙 𐰚 𐰛 𐰜 𐰝 𐰞 𐰟 𐰠 𐰡 𐰢 𐰣 𐰤 𐰥 𐰦 𐰧 𐰨 𐰩 𐰪 𐰫 𐰬 𐰭 𐰮 𐰯 𐰰 𐰱

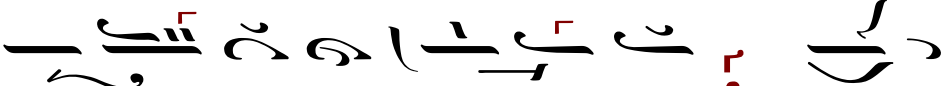

α γων νε φε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

 ε λα α ας εξ ε σχα α α α α

 τϠ Ϡ τη η ης γη η η η

 η η η η η η ης Α αλ

 λη η λϠ Ϡ Ϡ ι ι ι ι α

 στρα πα α α ας εις υ ε

 το ο ον ε ε ε ποι η η σε ε

 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

 ε ε ε ε εν Α αλ λη η λϠ

 Ϡ Ϡ ι ι ι ι α

Ο ε ξα α α α α γω ω

ων α α α νε ε ε ε ε ε ε

ε ε ε ε μου ε ε ε θη σου ρω ων Αυ

τς α α α α α α α α α α

α α α α α α α α α Α αλ

λη η λς ι ι ι ι α

Ο ο ο ς ε πα ε πα α τα α

α ξε τα α πρω ω το το κα Αι

γυ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ υ

υ υ πτϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ

Α αλ λη η λϝ ϝ ϝ ι ι ι ι α

Α πο αν θρω ω ω που ε ε

ε ως κτη η η η η νου ου ου ου ου ου

ου ου ου ου ου ου ου ου ους Α αλ

λη η λϝ ϝ ϝ ι ι ι ι α

Ε ξα πε ε ε ε ε ε στει ει

ει λε ση μει ει ει α και τε ε ε ρα

καὶ αἰ τε ε ρα α τα ε ε εν με

ε ε ε ε ε σω ω σϛ ϛ Αι αι αι

αι γυ υ πτε ε ε ε ε ε ε ε ε

ε ε ε ε ε ε ε Α αλ λη η λϛ

ϛ ϛ ι ι ι ι α

Ε ν Φα ρα α ω ω ω ω και

εν πα α α σι τοις δϛ ϛ ϛ ϛ λοις α αυ

του ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου ου

ου ου ου ου ου ου ου Α αλ λη η λϝ ϝ

ϝ ι ι ι ι α

Ο ο ος ε πα α α τα α α

ξεν ε ε ε ε θνη η η πο ολ λα

α α α α α α α α α α α α

α α α α α α α Α αλ λη η

λϝ ϝ ϝ ι ι ι ι α

Κ αι α πε εκτει ει νε Βα σι

α α α α α α α α α α αν

A αλ λη η λϝ ϝ ϝ ι ι ι ι α

Κ αι πα α α α α α α α

α α σα α ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ ϝ

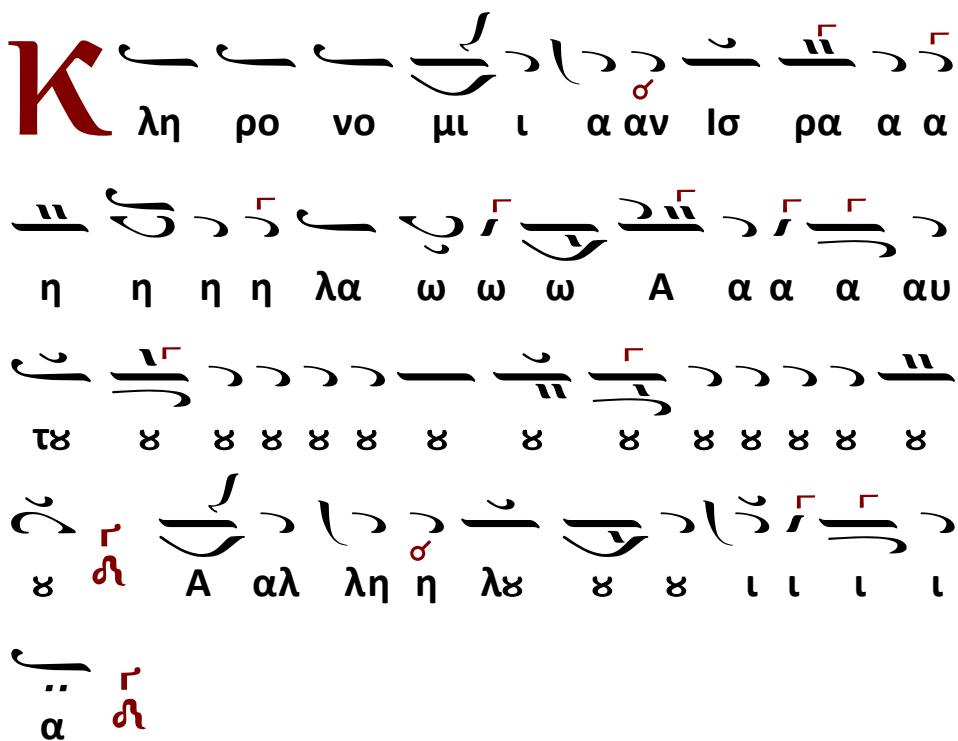
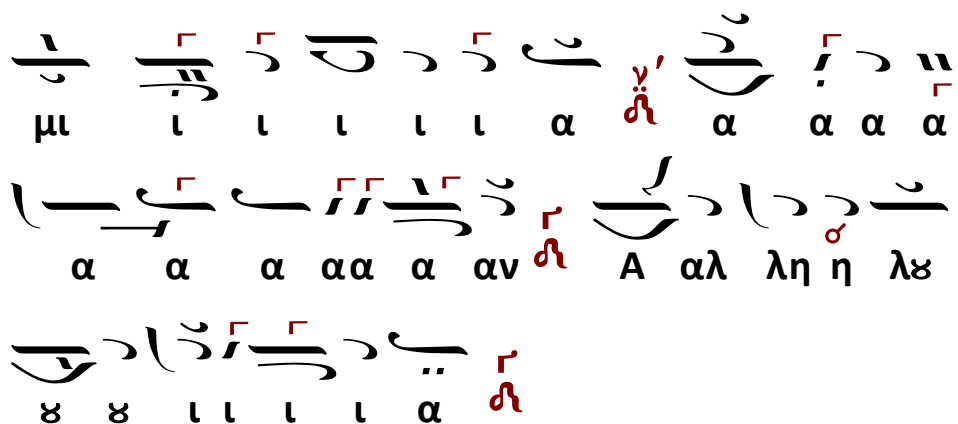
ει α ας Χα να α α α α α α α α

α α α α α α α αν A αλ λη η

λϝ ϝ ϝ ι ι ι ι α

Κ αι ε ε ε ε δω ω κε τη η η ν

γη η την γη η ν α αυ των κλη ρο νο

Κ υ υ υ υ ρι ι ι ε ε ε το +

ο ο ο ο νο ο μα α α σϷ εις

τον αι ω ω ω ω ω ω ω ω ω ω

ω ω να α α α α α α α α

α α Αλ λη λϷ Ϸ Ϸ ι ι ι ι

α

Κ αι το μνη μο ο ο ο ου νο

ο ον σου εις γε νε α α α α α

α α α α α α αν και γε

ε ε ε ε ε νε ε ε ε αν ς Αλ

λη λϷ Ϸ Ϸ ι ι ι ι α ς

Ο ο ο ο τι κρι νει ει ει Κυ ρι ι

ος ς τον λα ο ο ο ο ο ον Α α α

α αυ τϷ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ

Ϸ Ϸ Ϸ Ϸ ς Αλ λη λϷ Ϸ Ϸ ι ι

ι ι α ς

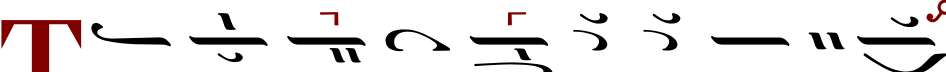
Κ αι ε ε πι τοις δϷ Ϸ Ϸ λους Α

αυ τϷ ς πα ρα κλη θη η η η η

 σε ε ε ε ε ται αι αι αι αι αι αι

 αι αι αι αι αι αι αι Αλ λη

 λϝ ϝ ϝ ι ι ι ι α

T

 α ει ει δω ω λα των Ε ε θνω

 ω ω ω ω ω ν α αρ γυ ρι ι ο ον

 και αι αι χρυ σι ι ι ι ον ε εεργα

 χει ρω ω ω ω ν αν θρω ω πω ω

 ω ω ω ω ω ω ω ων Αλ λη

 λϝ ϝ ϝ ι ι ι ι α

Σ το ο ο μα α α **ζ'** ε ε ε

χ₈ ₈ ₈ ₈ ₈ **Δ₉** και ₈ λα λη η η

σ₈ ₈ ₈ ₈ ₈ **ζ'** **ζ'** Αλ λη λ₈ ₈ ₈

ι ι ι ι ι α **ζ'**

Ο φθαλ μου ου ους ε ε ε χ₈

₈ ₈ ₈ ₈ ₈ **Δ₉** και ουκ ο ο ο ψο ο ον

ται αι αι αι αι αι **ζ'** Αλ λη λ₈ ₈

₈ ι ι ι ι ι α **ζ'**

Ω ω ω ω ω τα ε ε ε

χ ς ς ς ς σι και ου ουκ ε ε

νω τι σθη η η η η σο ο ονται αι

αι αι αι αι αι αι αι αι Α αλ λη η

λ ς ς ι ι ι ι α

Ο υ δε ε ε ε γαρ ε σι πνε

ε ε ε ευ μα α α εν τω στο

ο μα α τι αυ τω ω ω ω ω ω ω

ω ω ω ω ν Α α λ λ η η λ ς ς ι ι

ι ι α

Ο μοι οι οι α αυ τοις γε ε νοι

 οιν το οι ποι ς ς ς ν τε ες α

 α αυ τα α α α α α α α α α α

α α α α Α α λ λ η η λ ς ς ι ι

ι ι α

Κ αι πα α α α α α α α

α αν τε ε ες οι πε ποι θο ο τε ες

επ α αυ τοι οι οι οι οι οι οι

οι οι οι οισ A αλ λη η λϝ ϝ ϝ ι ι

ι ι α

Ο ι κο ος Ι ισ ρα α η η η η

ηλ ευ λο γη η η σα α τε το

οον Κυ υ ρι ι ο ο ο ο ο ο ο

ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

ο ο ον Α αλ λη η λϝ ϝ ϝ

ι ι ι ι α

Ο ι ι οι οι οι οι οι οι οι

κος Α α ρω ω ω ω ω ω ω ων

ευ λο γη η η σα α τε το ο ον

Κυ υ ρι ι ο ο ο ο ο ο

ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

ο ο ο ο ο ο ο ο ον Α αλ

λη η λϝ ϝ ϝ ι ι ι ι α

Ο ι οι οι οι οι οι οι οι ΚΟ οι
ος Λε ευ ι ι ι ι ι ι ι
ι ι ι ι ευ λο γη η η σα α
α α α τε το ο ον Κυ υ ρι ι
ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο
ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο
ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο
η λ α α ι ι ι ι α

Ο ι φο βου ου ου με ε ε ε ε

νοι τον Κυ υ ρι ι ι ι ο ο ον

ευ λο γη η η η σα α α τε το

ο ον Κυ υ ρι ι ο ο ο ο ο ο ο ο

ο ο ο ο ο ο ο ο ον Α αλ λη η

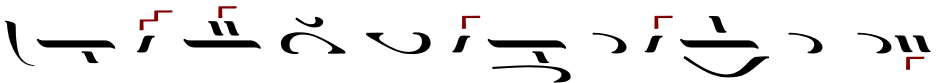
λα ϝ ϝ ι ι ι ι α

Ε υ λο γη το ο ο ο ο

ος Κυ υ ρι ι ο ο ο ος εκ Σι

ω ω ω ω ων ς' ο κα τοι
 κω ω ων ι ι ε ε ρου σα α
 λη η η η η η η η η η η η η
 η ημ Α αλ λη η η η λ ς ι ι
 α

 ε ε ε ε λε ε ε ε ε Πνε ευ μα

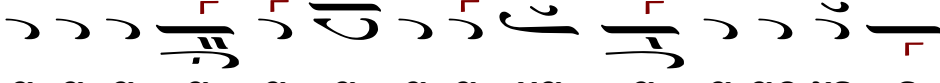

 α α τι ι ι λι ι ι ι ι Λε

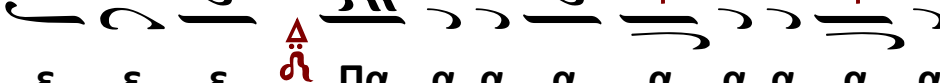

 ε ε ε εεεε ε ε ε ε ε ε

 γε ε ε Υ πε ρχ χ χ χ χ

 χ σι ι ε ε Τρι ι ι α α α α

 α λα α α α ας α α α α α α

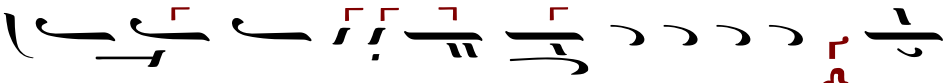

 α α α α α α α να α α αρχε ε

 ε ε ε Πα α α α α α α α α

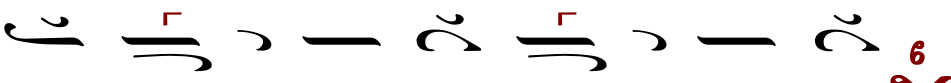

 α α α α α α α α λα α α

 Πα α α α α τε ε ε ερ σου

 να α α α α α α α α α α

 α α α α α α α α α α α

 α α α α α α α α α α α

 χα α α α να α α αρ χε

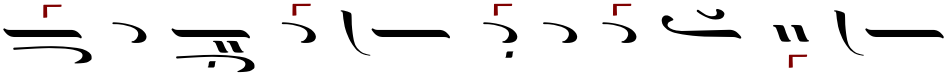

 ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε

 ε ε ε και αι αι αι αι αι αι αι

 αι αι αι αι αι αι αι αι αι αι

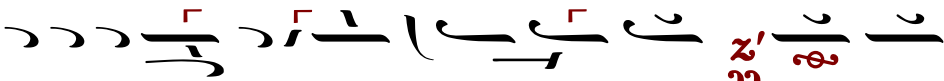

 Πνε ε ε ε ε ε ε ε χε ε ε ε

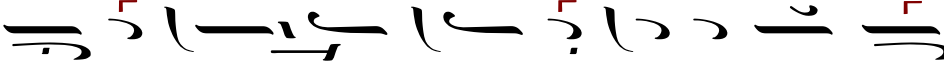

 Ε Ε Ε Ε ΕΕ Ε Ε Ε Ε ΧΕ

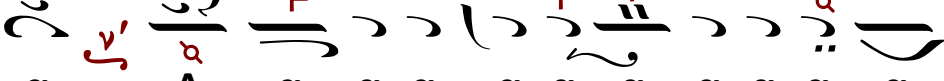

 Ε Ε Ε Ε ΧΕ Ε Ε Ε ΧΕ Ε Ε

 Ε Ε Ε Ε ΧΕ Ε Ε Ε Ε Ε Ε

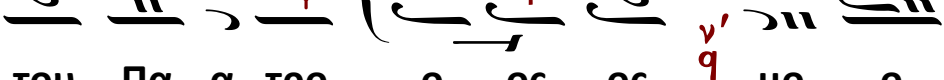

 Ε Ε Ε Ε Ε Ε ΧΕ Ε Ε Ε Ε

 Ε Ε Ε Ε ΕΕ Ε Ε Ε Ζ' Ε Ε

 Ε Ε Ε Ε Ε Ε Ε ΕΥ μα α

 α Α α α α α α α α α

 α α α Χ α α Α γι ι ι ο ον Χ εκ

 του Πα α τρο ο ος ος γ' μο ο

ο ο νου γ' εκ πο ρευ ο ο ο ο

ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο

ο με ε ε νο ον και εν Υι υι ω α α

α α α ανα παυ ο ο ο ο ο ο ο ο

ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο ο με ε

ε νο ο ο ο ο ο ο ον 6 Mo να

α α α α α α α ας α δι

αι αι ρε ε ε ε ε τος 2 Σω ω ω ω

ω ω ζε ε ε ε ε ε ε ε ε τας δα

ⲕ ⲕ λⲕ ⲕⲥ ⲥⲁ ⲛⲓ ⲛⲓ ⲛⲓ ⲛⲓ ⲛⲓ
ⲕ ⲕ λⲕ ⲕⲥ ⲥⲁ ⲛⲓ ⲛⲓ ⲛⲓ ⲛⲓ ⲛⲓ

ⲓⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲕⲱⲥ ⲁⲟ ⲕⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲓⲟ
ⲓⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲕⲱⲥ ⲁⲟ ⲕⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲓⲟ

ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ
ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ ⲟ

ⲕ ⲕ ⲛⲓ ⲁ ⲁ ⲁ ⲁ ⲁ ⲁ ⲁ ⲁ ⲁ ⲁ
ⲕ ⲕ ⲛⲓ ⲁ ⲁ ⲁ ⲁ ⲁ ⲁ ⲁ ⲁ ⲁ ⲁ

ⲁⲥ Ⲛⲉ ⲉ ⲕⲉ ⲉ ⲉ ⲉ ⲛⲓ ⲁ ⲕⲉ
ⲁⲥ Ⲛⲉ ⲉ ⲕⲉ ⲉ ⲉ ⲉ ⲛⲓ ⲁ ⲕⲉ

ⲉ ⲉ ⲓⲁ ⲕⲉ ⲉ ⲉ ⲓⲁ ⲕⲉ ⲉ ⲉ
ⲉ ⲉ ⲓⲁ ⲕⲉ ⲉ ⲉ ⲓⲁ ⲕⲉ ⲉ ⲉ

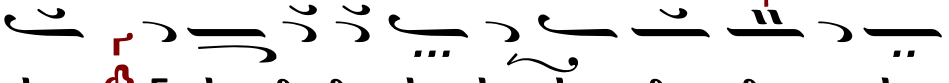
ⲕⲉ ⲓⲁ ⲁ ⲓⲁ ⲕⲉ ⲉ ⲓⲁ ⲕⲉ ⲕⲉ ⲉ
ⲕⲉ ⲓⲁ ⲁ ⲓⲁ ⲕⲉ ⲉ ⲓⲁ ⲕⲉ ⲕⲉ ⲉ

ⲓⲁ ⲕⲉ ⲉ ⲓⲁ ⲓⲁ ⲕⲉ ⲓⲁ ⲕⲉ ⲕⲉ ⲓⲁ
ⲓⲁ ⲕⲉ ⲉ ⲓⲁ ⲓⲁ ⲕⲉ ⲓⲁ ⲕⲉ ⲕⲉ ⲓⲁ

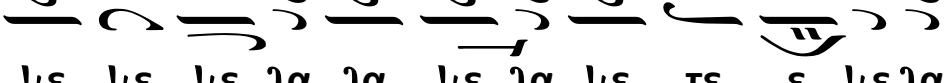
ⲓⲁ ⲕⲉ ⲉ ⲕⲉ ⲓⲁ ⲓⲁ ⲕⲉ ⲉ ⲕⲉ ⲓⲁ ⲓⲁ
ⲓⲁ ⲕⲉ ⲉ ⲕⲉ ⲓⲁ ⲓⲁ ⲕⲉ ⲉ ⲕⲉ ⲓⲁ ⲓⲁ

 κε ε ε κε κε ια α ια α κε ε ε

 κε κε ια ια κε ε κε ια ια κε ια ια

 κε Ε κε ια ια κε κε κε ια ια α κε

 κε ια ια α κε κε ε κε ια ια κε ια α

 κε κε κε ια ια κε ια κε τε ε κε ια

 ια κε ια α κε ε ε ε τε κε ια ια

 κε ια α α κε τεμ τε εμ τε κε ια τε

 κε ια τε κε ια τε κε ια τε κε ια τε κε

 ια τα α κε ε κε ια τα κε ε κε

λα τε κε ε κε λα τα κε ε κε λα τα

κε ε κε λα τα κε ε κε λα λα κε λα

κε λα κε λα κε λα κε ε κε λα λα

κε κε λα α λα α κε κε λα λα κε

κε κε λα κε ε λα λα κε κε λα

κε κε λα α λα α κε **Ε** ρι ρε

ε ρεμ ε ρι ρεμ τε ρι ρε ρε ρε ρι ρε ρε

ρε ρι ρε ρε ρε ρι ρε ρι ρι ρι ρε

ρε ρε ρε ρε ρι ρι ρε ρι ρι ρι

 ρε ρι ρι ρι ρε ε ρε ε ρεμ ε

 ρε ρε ρι ρε ρε ε ρε ε ε ρι

 ρε ρε ε ρε ρι ρι ρι' ρι ρεμ τε ρι ρι'

 ρι ρε τε ρι ρι' ρι ρε ρε ρε ρε

 ρε ερι' ρι ρε ρε ρε ρι ρε ρεμ ε ρε

 ρεμ τε ρι ρεμ τε ρι ρεμ τε ρι ρε

 ρι ρε ε ρεμ τε ρι ρι ρι ρι ρι ρι' ρι

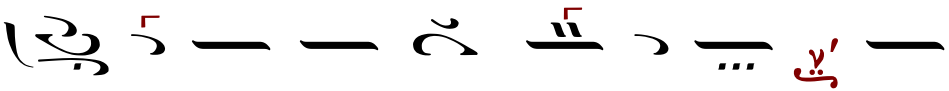

 ρεμ τε ρι ρι' ρι ρεμ τε ρι ρι' ρι

 ρε ρε ρε ρι ρε ρε ε ε ρεμ τε ρι

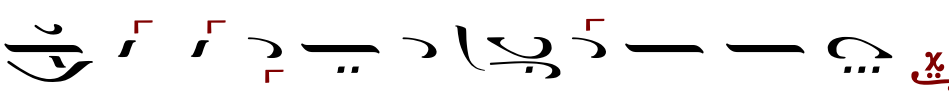

 ρε ρι ρι ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρεμ τε ρι

 ριλ ρι ρεμ τεμ τε εμ τε ρι ρι ρι ριλ

 ρι ριλ ρι ρεμ τε ε ε ρι ρεμ

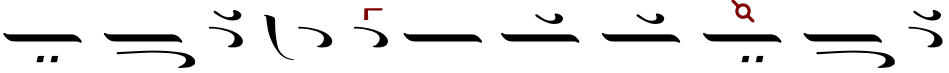

 τε ε ε ρι ρε ρε ε ρεμ ε

 ε ε ρι ρε ρε ε ε ε ρε ε ε ρεμ

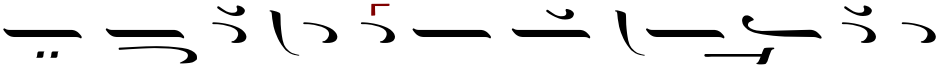

 ε ρρι ρρι ρι ρε ρι ρε ρι ριλ ρι ρεμ

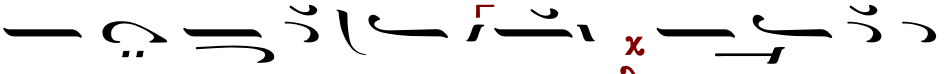

 Ε ρι ρι ρι ρι ρι ρι ρι ρεμ ε ε ε

 ρρι ρρι ρι ρε ε ε ρι ρε εμ ε ρε ε

 ρε ρι ρε ρε ε ε ρε ρε ρε ρι ρε

 ρε ε ε ρε ρε ε ε ρι ρι ρε ρε ε

 ρε ρι ρε ρε ε ε ρε ρε ε ε ρι

 ρι ρε ρι ρε ρε ε ρε ρε ε ε ρι

 ρι ρεμ τε ρι ρε ρε ε ρε ε ρι

 ρε εμ τε ρε ρε ρε ε ρε ρι ρε ρε

 ρε ρι ρε ρε ε ε ρι ρι ρε ε ε

 ρε ρε ρι ρε ρε ρε ρι ρε ρε ρε

 ρε ε ε ρι ρι ρε ρε ε ε

 ρι ρι ρι ρε ε ε ρε ρε ε ρι

 ρεμ τε ρε ρε ρε ε ε ρι ρε ρε

 ρε ε ε ρι ρι ρε ε ε ρε ε

 ε ρι ρι ρι ρε ρε ε ε ρι ρι ρι

 ρε ρε ρι ρε ρε ρε ρι ρε ρε

 ρε ε ρι ρε ε ρι ρε ρε ρε ε ε ρι ρε

 ρε ρε ε ε ρι ρε ρε ρε ε ε ρι

 ρε ε ρι ρε ρι ι ρρε ρι ι ρε ρε

 ρε ρι ρι ρε ρε ρε ρι ρε ρε ρε ε

 ε ρι ρι ρε ε ρε ε ρεμ

 ω ζε τας δο ξο λο ο γα ρ ρ ρ ρ ρ

τα α α α ας Σε ε ε ε

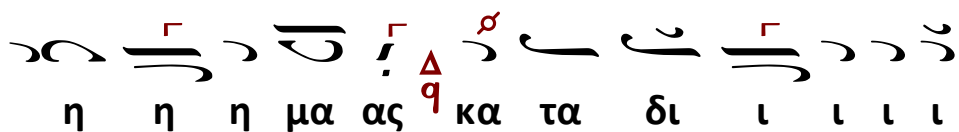

ΘΕΟΤΟΚΙΟΝ

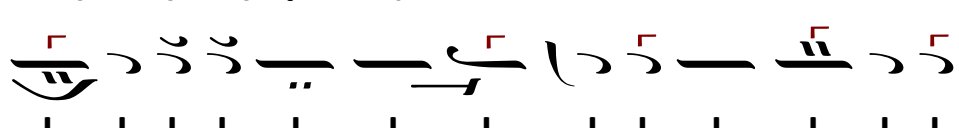
Κ αἰ νυ υ υ υ υ υ υ υ
 υ υ υ υ υ υ υν καὶ αἰ αἰ αἰ αἰ
 αἰ αἰ α α α εἰ εἰ εἰ εἰ εἰ
 εἰ καὶ αἰ εἰ εἰς τῆς αἰ αἰ ω ω ω
 ω ω ω ω ω νᾱ α ας των
 αἰ ω ω ω ω ω νω ων Α α α
 μη η ην ε ε ε ε ε ε

ε ε ε ε ε ε ε ε ε ε γε ε κε
 ε ε ε ε α νυ υ υ υ υ
 υ υ υμ φε ε ε ε ε ευ τε ε ε ε
 ε ε ε ε Πα α α α α α α α α
 α αρ θε ε ε ε ε ε ε ε Πα α
 α α αρ θε ε ε ε ε ε ε
 ε ε ε κε ε ε ε Παρ θε ε ε
 νε ε ε ε κε ε ε ε θε ο
 ο ο ο ο ο ο ο ο θε ο ο νυ υμ

φε α α γνη η η η η η η η
 η η ^χ λ τω Υι ω ω ω ω ω ω ω
 ω ω ω ω ω ω ω ω και Θε ε ω
 ω ω ω ω ιω και Θε ω ω ω ω σϛ ^δ
 προ σα α α α α α α α ^{γ'} ^δ προ ο
 ο σα α α α α α α α α α
 α α γα α α α α προ σα α γα
 α γε ε ε λε ε ε ε ε ^δ ^δ Σε ε ε ε
 ε ε ε ε μνη η ^χ λ μη τρι κη η η η

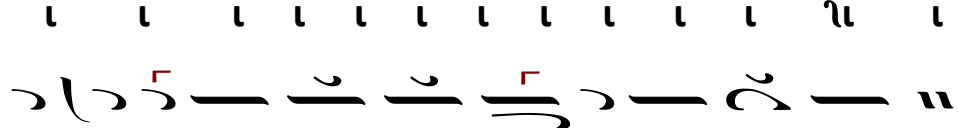
 η η η μα ας κα τα δι ι ι ι ι

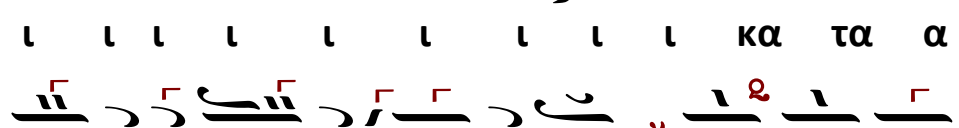
 ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

 ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

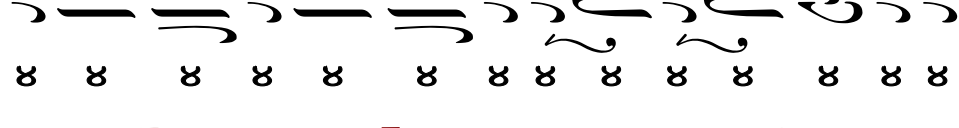
 ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

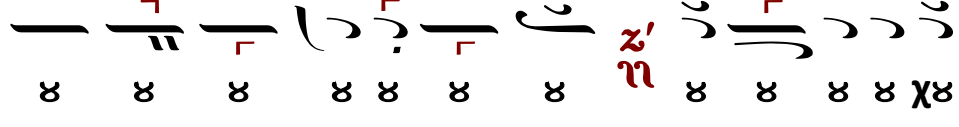
 ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

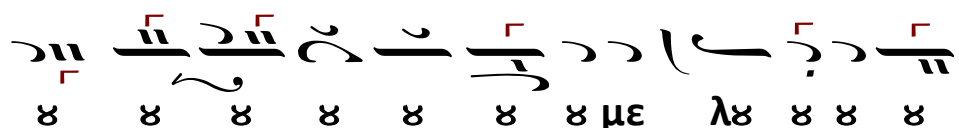
 ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

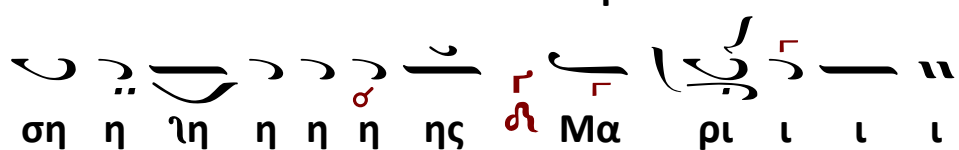
 ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

 ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

 ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

 ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι ι

ρε τε ε ε τε ε ε τε ε ε ε τε

ε ε τε τε **T** ε ρι ρε ρε ρε ρε

ρε ρε ρε ρι ρε ρε ρε ρε ρε ρε ρε

ρι ρε ρε ρε ρε ρε ε ε ρι ρεμ τε ε

ε ρι ρε ε ε ε ε ρι ρε ε ε ε ε ρι

ρε ε ε ε ε ρι ρεμ ε ρι ρε ρι ρε

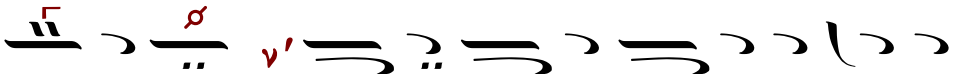
ε ρε ε ρε ρι ρε ρι ρι ρι ρι ρε ρε

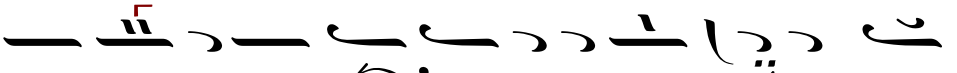
ρε ε ε ρι ρι ρι ρε εμ **T** εμ

τε εμ τεμ τε εμ τε ε ε ρι ρεμ ρε

 ρε ε ε ρι ρε ε τε ρι ρε ρε ε

 ρε ρε ε ε ρι ρε ε ε ρε ρεμ ε

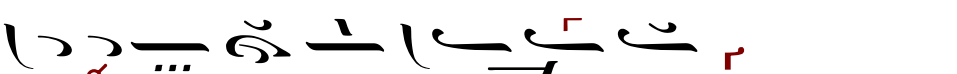

 ρε ε ρε ρι ρε ρι ρε ρι ρι ρι ρε ε

 ε ρε ε ρε ε ε ρι ρι ρι ρε ρι ρε

 ρε ε ε ρι ρι ρε εμ τε ρι ρε ρε ρε

 ρι ρε ρι ρε ε ε εμ τε ρι ρε ρε

 ρε ρρε ρι ρε ε ρε ε ρεμ τι ρι ρε ε

 ρε ε ρε ρε ρε ε ε ε

Ρ υ υ σθη η η η ναι η η η μα α
 α α ας γ' Μα ρι ι ι ι ι α α
 α ς' Θε ο το ο ο κε ε ε ε
 ε ε ε ε ε ε ε ε
 ε ε ε ε ς'

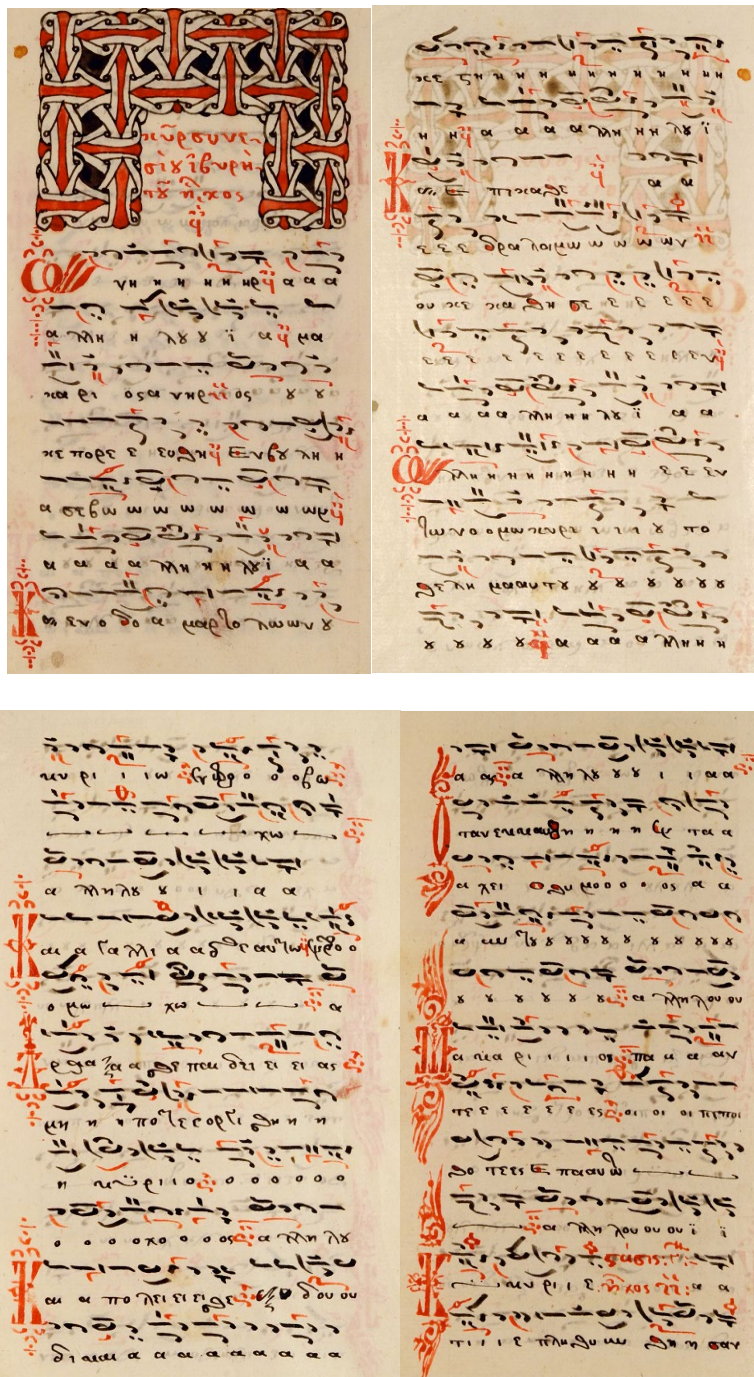

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

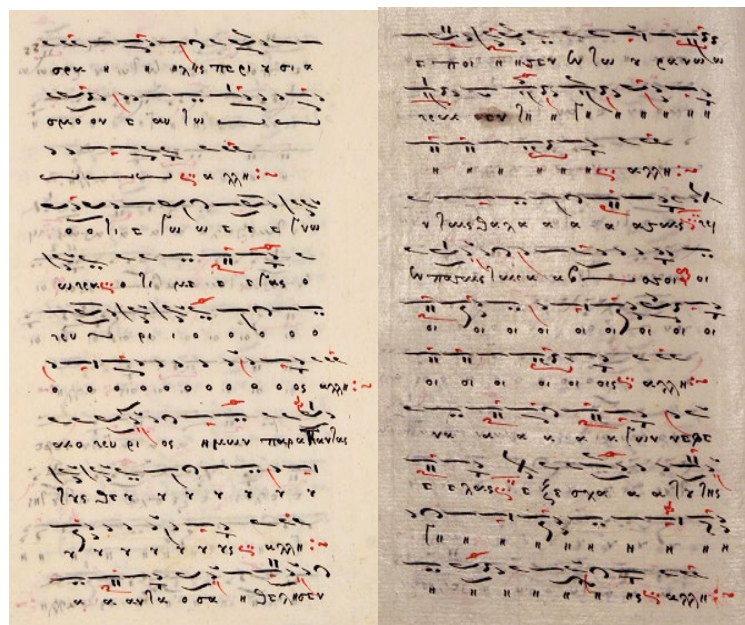
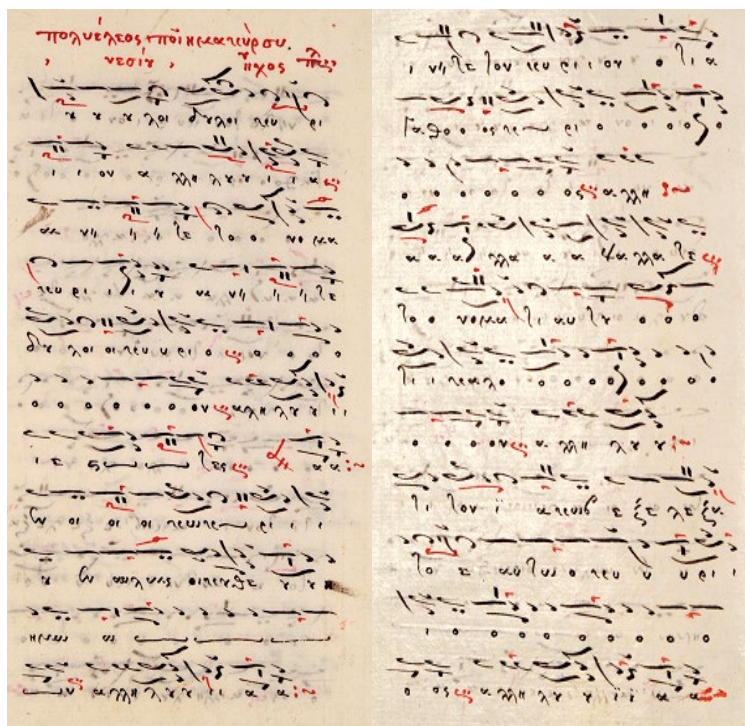
Μακάριος ανήρ, Τρίηχον - Ήχοι Α΄, Β΄, Γ΄
(Ιβήρων 1303, φάκελος σπαραγμάτων, φφ. 13r-14v)

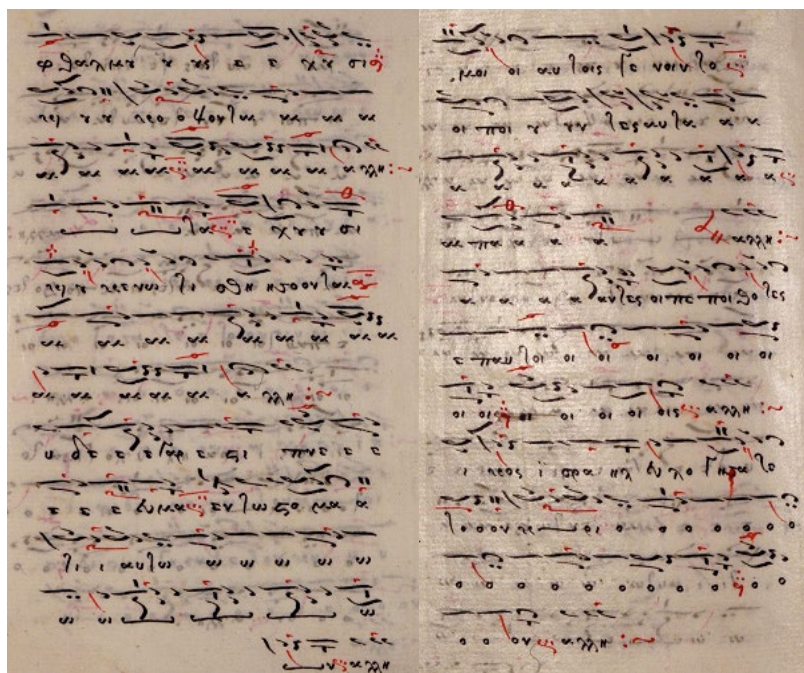
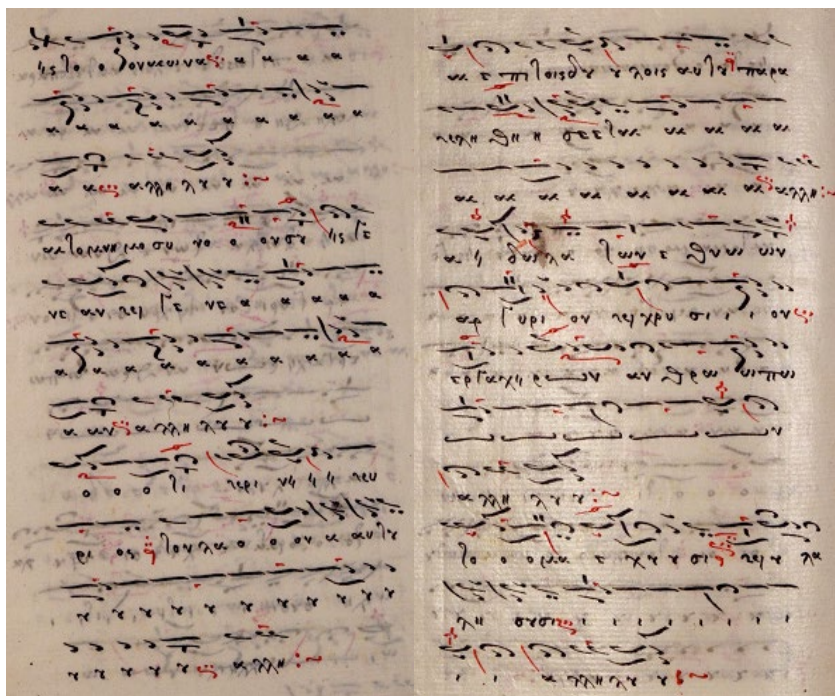
Πολυέλεος Δούλοι, Κύριον - Ήχος πλ. Β΄
(Ιβήρ. 2058, φφ. 1r-14v)

Μακάριος ανήρ, Τρίτηχον: Ιβήρων 1303, φάκελος σπαραγμάτων, φφ. 13r-14v

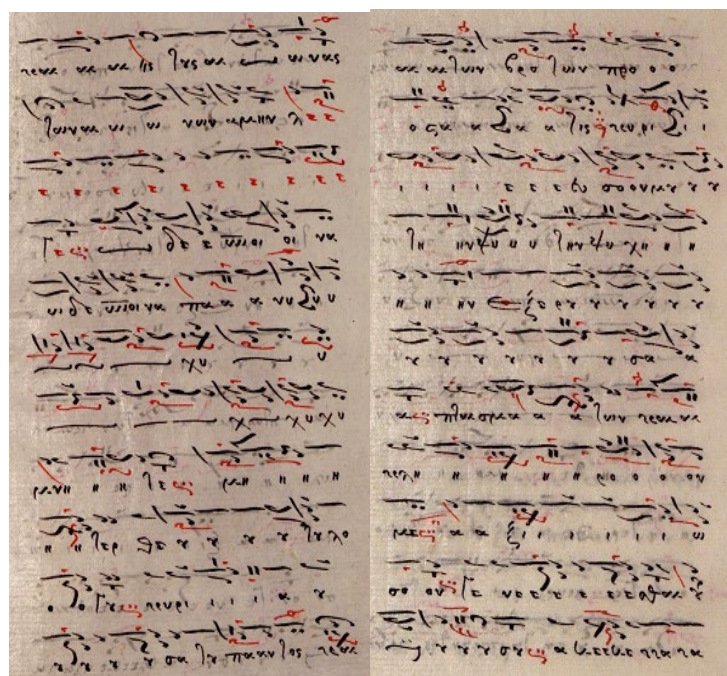
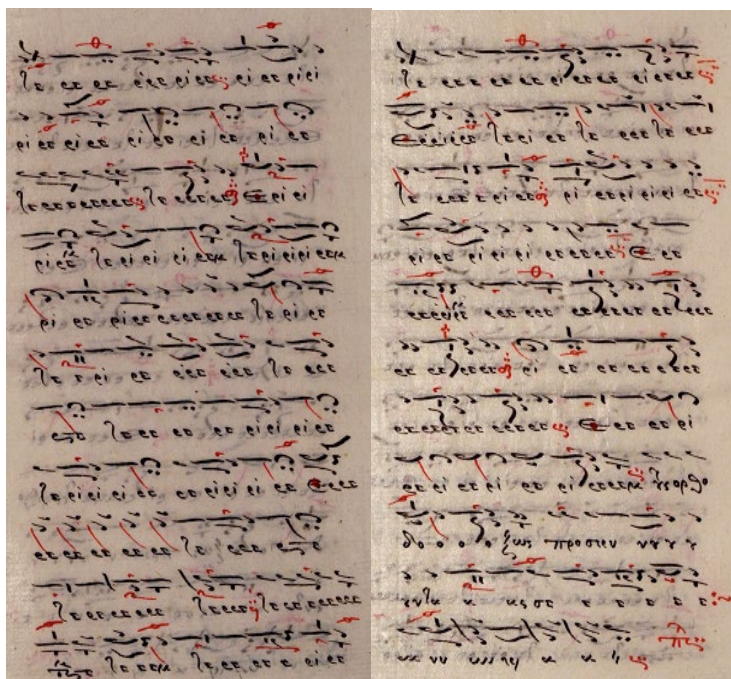
Πολυέλεος Δούλοι, Κύριον Ἦχος πλ. Β': Ιδίων 2058, φφ. 1r-14v

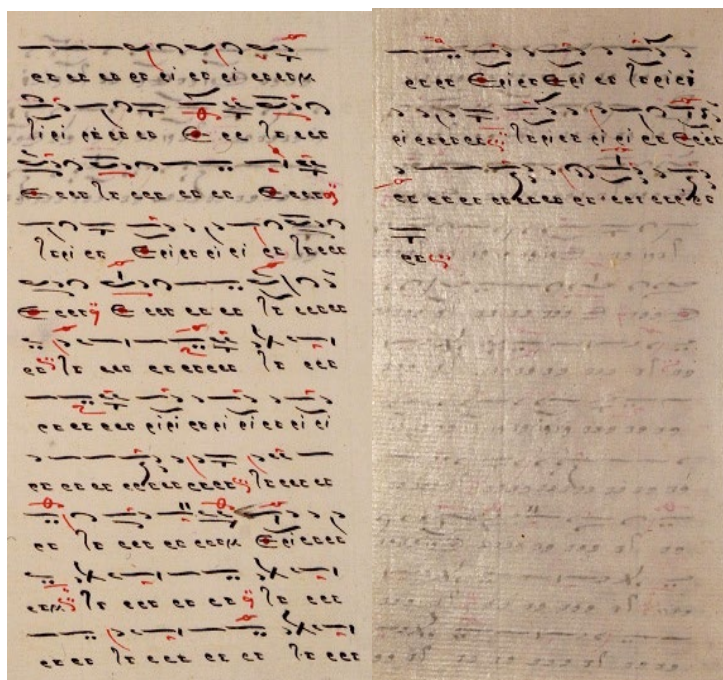
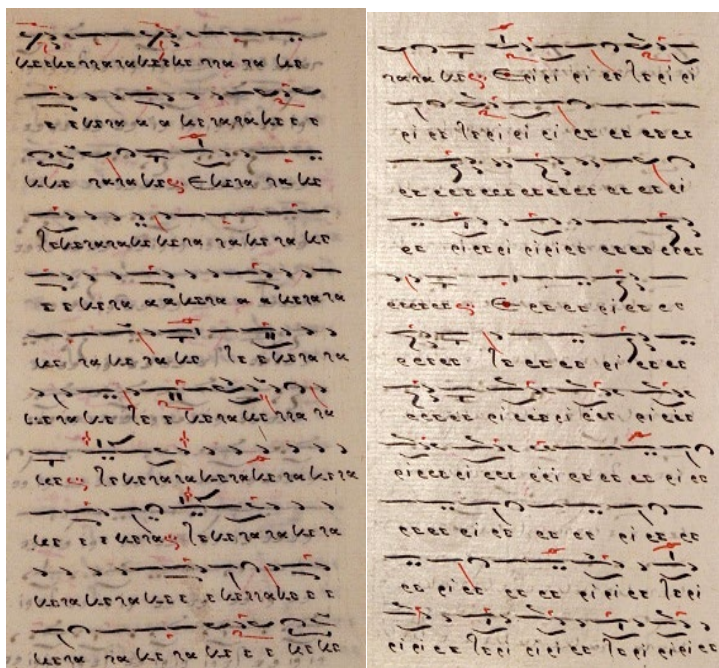

The image shows two pages of a manuscript by Synesios of Agioritis. Each page contains two columns of musical notation. The notation consists of neumes (black dots and lines) written on four-line red staves. Below each staff is a line of text in a Gothic script, which appears to be a form of Greek or a related language. The text is written in a dark ink, and the staves are ruled with red ink. The manuscript is written on parchment, which shows some signs of age and wear.

The image shows two more pages of the same manuscript. Like the previous pages, each page contains two columns of musical notation. The notation consists of neumes on four-line red staves, with text in a Gothic script written below each staff. The handwriting is consistent with the previous pages, and the parchment shows similar signs of age. The text is written in a dark ink, and the staves are ruled with red ink.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΠΡΟΛΟΓΙΣΜΑ	9
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	13
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	15
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΒΙΟΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΣΥΝΕΣΙΟΥ ΙΒΗΡΙΤΗ	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΒΙΟΣ	19
ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	19
Η ΜΟΝΗ ΙΒΗΡΩΝ	26
ΚΑΤΑΓΩΓΗ – ΓΕΝΝΗΣΗ - ΘΑΝΑΤΟΣ	29
ΟΙ ΚΥΔΩΝΙΕΣ (ΑΪΒΑΛΙ)	33
ΣΠΟΥΔΕΣ - ΜΟΡΦΩΣΗ	34
ΜΟΝΑΧΙΚΗ ΑΦΟΣΙΩΣΗ – ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΣΙΟΥ ΣΤΗ Μ. ΙΒΗΡΩΝ	36
ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ – ΔΑΣΚΑΛΟΙ - ΜΑΘΗΤΕΣ	40
ΘΑΝΑΤΟΣ	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ	43
Α. ΕΙΡΜΟΛΟΓΙΚΟ ΓΕΝΟΣ	44
Β. ΠΑΠΑΔΙΚΟ ΓΕΝΟΣ	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΚΩΔΙΚΟΓΡΑΦΙΑ	61
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ: Ο ΜΟΥΣΙΚΟΣ ΣΥΝΕΣΙΟΣ ΙΒΗΡΙΤΗΣ	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: Ο ΣΥΝΕΣΙΟΣ ΩΣ ΨΑΛΤΗΣ	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Ο ΣΥΝΕΣΙΟΣ ΩΣ ΜΕΛΟΠΟΙΟΣ	67
ΜΕΛΟΠΟΙΗΜΑΤΑ ΕΠΩΝΥΜΩΣ ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΑ ΣΤΟΝ ΣΥΝΕΣΙΟ ...	68
ΠΑΠΑΔΙΚΟ ΓΕΝΟΣ	68
ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ	68
ΟΡΘΡΟΣ	106
ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ	196
ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ	198
ΜΑΘΗΜΑΤΑ	200
«ΑΜΦΙΒΑΛΛΟΜΕΝΑ» ΜΕΛΟΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΣΙΟΥ	202
Α. ΕΙΡΜΟΛΟΓΙΚΟ ΓΕΝΟΣ	202
Β. ΠΑΠΑΔΙΚΟ ΓΕΝΟΣ	206

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Ο ΣΥΝΕΣΙΟΣ ΩΣ ΕΞΗΓΗΤΗΣ	223
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	235
ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ	237
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	241
ΜΟΥΣΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	253
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	303

